

● **PRAKTIINE
KÄSIRAAMAT
AMETNIKELE LASTE JA
TEISTE PERELIIKMETE
ELATISE
RAHVUSVAHELISE
SISSENÕUDMISE 2007.
AASTA KONVENTSIOONI
ALUSEL**

**PRAKTILINE KÄSIRAAMAT AMETNIKELE LASTE JA TEISTE
PERELIIKMETE ELATISE RAHVUSVAHELISE
SISSENÕUDMISE 2007. AASTA KONVENTSIOONI ALUSEL**

Väljaandja

**Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi
alaline büroo**

Churchillplein 6b
2517 JW Haag
Madalmaad

Telefon: +31 70 363 3303

Faks: +31 70 360 4867

E-post: secretariat@hcch.net

Veebisait: www.hcch.net

© Hague Conference on Private International Law 2013

Kõik õigused kaitstud. Käesoleva trükise ühtegi osa ei ole lubatud reprodutseerida, talletada otsingusüsteemis ega edastada mitte ühelgi kujul ega viisil, sealhulgas teha valguskoopiaid ja salvestada ilma kirjastaja eelneva kirjaliku loata.

Käsiraamatu „Practical Handbook for Caseworkers under the 2007 Child Support” küljendamine, tõlkimine (välja arvatud inglise ja prantsuse keelde) ja turustamine kõikides Euroopa Liidu ametlikes keeltes sai teoks tänu Euroopa Komisjonile/õigusküsimuste peadirektoraadile.

Väljaande ametlikud versioonid on kättesaadaval Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi veebisaidil (<www.hcch.net>) inglise ja prantsuse keeles. Väljaande tõlkeid muudesse keeltesse ei ole Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi alaline büroo läbi vaadanud.

ISBN 978-92-79-56688-2

Trükitud Belgias

Sisukord

Sissejuhatus	11
A. Mida käsiraamat sisaldab (ja mida mitte)?	11
B. Kuidas on käsiraamat üles ehitatud?	12
C. Kuidas käsiraamatut kasutada?	13
D. Muud teabeallikad	13
E. Nõuanded	13
1. peatükk. Konventsioonikohaste taotluste ülevaade	14
I. Konventsioonikohaste taotluste kirjeldus	14
A. Konventsioonikohaste taotluste ülevaade	14
B. Erimeetmete võtmise taotlus	19
II. Taotluse liigi kindlakstegemine	20
2. peatükk. Mõisted	29
A. Käesoleva peatüki eesmärk	29
B. Käesolevas käsiraamatus kasutatavad mõisted	29
3. peatükk. Konventsiooni üldise kohaldamisega seotud küsimused	42
1. osa. Konventsiooni kohaldamisala	42
I. Käesoleva peatüki eesmärk	42
II. Konventsiooni kohaldamisala	42
A. Üldteave	42
B. Kohaldamisala põhiosa – ülalpidamiskohustused	43
C. Muud konventsiooni kohaldatavust mõjutavad tegurid	48
2. osa. Konventsioonikohaste taotluste ja erimeetmete võtmise taotlustega seotud ühisküsimused	50
I. Keel	51
A. Taotluste ja dokumentide keel	51
B. Suhtluskeel	51
C. Tõlkimisega seotud erandid	51
D. Kuidas see tegelikkuses toimib?	52
E. Muud dokumentidega seotud nõuded	53
II. Isikuandmete ja konfidentsiaalse teabe kaitse	53
III. Juurdepääs menetlustele ja õigusabile	54
A. Ülevaade	54
B. Tasuta õigusabi andmise nõue	56
IV. Keskastutuse eriülesanded	65
V. Muud Haagi konventsioonid	66
4. peatükk. Edastatavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemine (artikli 10 lõike 1 punkt a ja artikli 10 lõike 2 punkt a)	69
I. Ülevaade ja üldpõhimõtted	69
A. Millal kõnealust taotlust kasutatakse?	70
B. Juhtumi näide	71
C. Kes võib tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse esitada?	71
D. Tunnustamise ja täitmise vaidlustamine	71
II. Taotluste käsitlemise ja koostamise menetlus	72
A. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse koostamise etapid	73
B. Menetluse etappide kirjeldus	74
III. Taotluse jaoks nõutavate dokumentide ettevalmistamine	77
A. Üldteave	77
B. (Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise) taotluste sisu	77
IV. Tunnustamine ja täitmine – muud kaalutlused	82
A. Elatise maksmise kokkulepped	82
B. Abikaasa ja/või endise abikaasa elatis	84
C. Teiste pereliikmete elatis	85

V.	Muud küsimused.....	85
A.	Kostja asukoht	85
B.	Tunnustamine ja täitmine – vastuvõtjariigi tehtud reservatsioonide mõju	85
VI.	Lisamaterjalid	86
A.	Praktilised soovitusel.....	86
B.	Nõuanded ja abivahendid.....	87
C.	Seotud vormid.....	87
D.	Asjakohased konventsiooni artiklid.....	87
E.	Käsiraamatu seotud jaotised	87
VII.	Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste kontroll-leht	88
VIII.	Korduma kippuvad küsimused	88
5.	peatükk. Vastu võetavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemine.....	91
I.	Ülevaade ja üldpõhimõtted	91
A.	Üldpõhimõtted.....	91
B.	Menetluse ülevaade	92
C.	Millal kõnealust taotlust kasutatakse?.....	94
D.	Juhtumi näide	94
E.	Kes saab taotlust esitada?	95
II.	Tunnustamise ja täitmise menetluse kokkuvõte.....	95
III.	Menetlused	97
A.	Vastu võetud dokumentide esialgne kontroll keskasutuses.....	97
B.	Täidetavaks tunnistamine või täidetavaks tunnistamiseks registreerimine keskasutuses	102
C.	Tunnustamine ja täitmine – taotlemise tulemused	107
D.	Suhtlus esitajariigiga.....	108
IV.	Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste muud aspektid	109
A.	Kohustatud isiku esitatavad tunnustamise taotlused.....	109
B.	Tunnustamise ja täitmise alternatiivne menetlemine (artikkel 24).....	111
C.	Elatise maksmise kokkulepped	114
V.	Tunnustamine ja täitmine – muud küsimused.....	115
A.	Õigusabi	115
B.	Otsuste täitmisega seotud küsimused.....	115
C.	Asjakohased erandid ja reservatsioonid	115
VI.	Lisamaterjalid	116
A.	Praktilised soovitusel.....	116
B.	Nõuanded ja abivahendid.....	117
C.	Seotud vormid.....	117
D.	Asjakohased konventsiooni artiklid.....	117
E.	Käsiraamatu seotud jaotised	117
VII.	Tunnustamise ja täitmise taotluste kontroll-leht	118
VIII.	Korduma kippuvad küsimused	119
6.	peatükk. Edastatavate vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud elatist käsitleva otsuse täitmise taotluste koostamine (artikli 10 lõike 1 punkt b)	121
I.	Ülevaade	121
A.	Millal kõnealust taotlust kasutatakse?.....	121
B.	Juhtumi näide	121
C.	Kes saab esitada elatist käsitleva otsuse täitmise taotlust?	122
D.	Üldteave – täitmine, mitte tunnustamine	122
II.	Taotluste käsitlemise ja koostamise menetlus	123
A.	Menetlused	123
B.	Edastatavate otsuse täitmise taotluste koostamine	125
C.	Üldmenetluste erandid.....	128

III. Lisamaterjalid	128
A. Praktilised soovitused	128
B. Seotud vormid	129
C. Asjakohased konventsiooni artiklid	129
D. Käsiraamatu seotud jaotised	129
IV. Edastatavate vastuvõtjariigis tehtud otsuse täitmise taotluste kontroll-leht	129
V. Korduma kippuvad küsimused	130
7. peatükk. Vastu võetavate vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotluste menetlemine	131
I. Vastu võetavate vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotluste ülevaade	131
A. Millal kõnealust taotlust kasutatakse?	131
B. Juhtumi näide	131
C. Oluline erinevus – riigi enda tehtud otsuse täitmise taotlused	132
II. Otsuse täitmise taotluste menetlemine	133
A. Vooskeem	133
B. Vastuvõetud dokumentide läbivaatamine	135
III. Lisamaterjalid	137
A. Praktilised soovitused	137
B. Seotud vormid	137
C. Asjakohased konventsiooni artiklid	137
D. Käsiraamatu seotud jaotised	137
IV. Vastu võetavate otsuse täitmise taotluste kontroll-leht	138
V. Korduma kippuvad küsimused	138
8. peatükk. Edastatavad elatist käsitleva otsuse tegemise taotlused	139
I. Ülevaade	139
A. Millal kõnealust taotlust kasutatakse?	139
B. Juhtumi näide	140
C. Kes saab esitada elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse?	140
D. Otsuse tegemise menetluse algatamine – mida tuleks arvesse võtta?	141
E. Eriolukorrad: otsuse tegemise taotlused juhul, kui uut otsust on vaja reservatsiooni tõttu (artikli 20 lõige 4)	142
F. Eriolukorrad: otsuse tegemise taotlused juhul, kui uut otsust on vaja seetõttu, et tunnustamine või tunnustamine ja täitmine ei ole võimalik ...	142
II. Taotluse koostamise ja edastamise kord	143
A. Ülevaade	143
B. Esialgsed toimingud	144
C. Edastatava elatist käsitleva otsuse tegemise taotlusega koos esitatavate dokumentide koostamine	146
III. Lisamaterjalid	150
A. Praktilised soovitused	150
B. Seotud vormid	150
C. Asjakohased konventsiooni artiklid	150
D. Käsiraamatu seotud jaotised	150
IV. Edastatavate otsuse tegemise taotluste kontroll-leht	151
V. Korduma kippuvad küsimused	151
9. peatükk. Vastu võetavad elatist käsitleva otsuse taotlused	154
I. Ülevaade	154
A. Millal kõnealust taotlust kasutatakse?	154
B. Juhtumi näide	154
C. Kes saab esitada elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse?	155
D. Elatist käsitleva otsuse tegemine juhul, kui kehtivat otsust ei ole võimalik tunnustada	155
II. Vastu võetavate elatist käsitleva otsuse taotluste menetlemine	156
A. Üldteave	156
B. Vooskeem	156

C. Otsuse tegemise menetluse etapid.....	158
III. Lisamaterjalid	164
A. Praktilised soovitusel.....	164
B. Seotud vormid.....	164
C. Asjakohased konventsiooni artiklid.....	164
D. Käsiraamatu seotud jaotised	164
IV. Vastu võetavate otsuse tegemise taotluste kontroll-leht	165
V. Korduma kippuvad küsimused	165
10. peatükk. Elatist käsitlevate otsuste täitmine.....	167
I. Ülevaade	167
A. Otsuse konventsioonikohane täitmine.....	167
II. Konventsioonikohased otsuse täitmise menetlused	168
A. Üldteave.....	168
B. Viivitamatu täitmine.....	169
C. Täitemeetmed	169
D. Maksed.....	171
E. Täitmisega seotud probleemid	172
III. Lisamaterjalid	176
A. Praktilised soovitusel.....	176
B. Asjakohased konventsiooni artiklid.....	176
C. Käsiraamatu seotud jaotised	177
IV. Korduma kippuvad küsimused	177
11. peatükk. Otsuse muutmise taotlused (artikli 10 lõike 1 punktid e ja f ning artikli 10 lõike 2 punktid b ja c).....	178
I. Ülevaade – elatist käsitlevate otsuste muutmine.....	178
A. Üldteave.....	178
B. Kus saab muutmistaotluse esitada ja kas võimalik on esitada konventsioonikohane taotlus?.....	180
II. Näited	181
A. 1. näide. Kohustatud isik on lahkunud päritoluriigist, kuid õigustatud isik mitte	181
B. 2. näide. Õigustatud isik on lahkunud päritoluriigist, kuid kohustatud isik mitte	186
C. 3. näide. Nii õigustatud kui ka kohustatud isik on päritoluriigist lahkunud ning nad elavad eri riikides.....	190
D. 4. näide. Mõlemad osapooled on päritoluriigist lahkunud ning elavad nüüd samas riigis.....	194
E. Muutmistaotlustega seotud hea tava	195
III. Lisamaterjalid	195
A. Asjakohased konventsiooni artiklid.....	195
B. Käsiraamatu seotud jaotised	195
12. peatükk. Muutmismenetlused – edastatavad ja vastu võetavad taotlused	196
I osa. Edastatavate muutmistaotluste menetlemine	196
I. Ülevaade	196
A. Keskasutuse roll	196
B. Menetlus – vooskeem	197
C. Menetluste selgitus	199
II. Nõutavate dokumentide koostamine	201
A. Üldteave.....	201
B. Taotlusvormi täitmine (otsuse muutmine).....	202
C. Lisadokumentide koostamine	202
III. Edastatavate muutmistaotluste kontroll-leht	204
II osa. Vastu võetavate muutmistaotluste menetlemine	204
I. Ülevaade	204
II. Menetlused	204

III. Vastu võetavate muutmistaotluste kontroll-leht.....	207
III osa. Vastu võetavate ja edastatavate muutmistaotlustega seotud ühisküsimused ..	207
I. Lisamaterjalid	207
A. Kõikide muutmistaotluste suhtes kehtivad praktilised soovitusused	207
B. Seotud vormid.....	208
C. Asjakohased konventsiooni artiklid.....	208
D. Käsiraamatu seotud jaotised	208
II. Korduma kippuvad küsimused	208
13. peatükk. Edastatavate erimeetmete võtmise taotluste koostamine	211
I. Erimeetmete võtmise taotluste ülevaade	211
A. Millal kõnealune taotlus esitatakse?.....	211
B. Juhtumi näide	212
C. Kes saab taotluse esitada?	212
D. Vooskeem	212
II. Menetlused	214
A. Taotluse konteksti kindlakstegemine	214
B. Kui taotlus esitatakse seoses kavatsetava konventsioonikohase taotlusega (artikli 7 lõige 1)	214
C. Kui taotlus esitatakse rahvusvahelise mõõtmega kohtumenetluse raames (artikli 7 lõige 2)	215
D. Kas dokumendid on terviklikud?	216
E. Saatmine vastuvõtjariigile.....	217
III. Muud küsimused.....	217
A. Kulud	217
B. Isikuandmete kaitse	217
IV. Lisamaterjalid	218
A. Praktilised soovitusused	218
B. Seotud vormid.....	218
C. Asjakohased konventsiooni artiklid.....	218
D. Käsiraamatu seotud jaotised	219
V. Edastatavate erimeetmete võtmise taotluste kontroll-leht	219
VI. Korduma kippuvad küsimused	219
14. peatükk. Vastu võetavate erimeetmete võtmise taotluste menetlemine	220
I. Erimeetmete võtmise taotluste ülevaade	220
A. Millal kõnealust taotlust kasutatakse?.....	220
B. Juhtumi näide	221
C. Kes saavad taotlust esitada?	221
D. Vooskeem	221
II. Menetlused	223
A. Taotluse kättesaamisest teatamine	223
B. Kas kaalutakse konventsioonikohase taotluse esitamist?.....	223
C. Kui erimeetmete võtmise taotlus on seotud kavatsetava konventsioonikohase taotlusega (artikli 7 lõige 1)	223
D. Kui taotlus on seotud esitajariigis menetletava rahvusvahelise mõõtmega kohtuasjaga (artikli 7 lõige 2).....	225
E. Eduaruande esitamine esitajariigile	225
III. Muud küsimused.....	226
A. Kulud	226
IV. Lisamaterjalid	226
A. Praktilised soovitusused	226
B. Seotud vormid.....	227
C. Asjakohased konventsiooni artiklid.....	227
D. Käsiraamatu seotud jaotised	227
V. Vastu võetavate erimeetmete võtmise taotluste kontroll-leht	227
VI. Korduma kippuvad küsimused	228

15. peatükk. Vormide täitmine	229
I. Kõikide taotluste puhul nõutavate kohustuslike vormide täitmine	229
A. Edastusvorm	229
B. Teatamisvorm	232
II. Soovitusliku taotlusvormi täitmise suunised	233
A. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse soovituslik vorm	233
B. Vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotluse soovituslik vorm	238
C. Otsuse tegemise taotluse soovituslik vorm	242
D. Otsuse muutmise taotluse soovituslik vorm	246
III. Lisavormide täitmise suunised	250
A. Rahalise olukorra vorm	250
B. Nõuetekohase teavitamise avaldus	252
C. Otsuse täidetavuse avaldus	253
D. Otsuse kokkuvõte	253
E. Võlgnevuse arvutus	253
F. Dokument kohandamise kohta	253
G. Toetuste maksmist või tegutsemisõigust tõendav dokument (avalik-õiguslik asutus)	254
H. Aruanne taotluse menetlemisel tehtud edusammude kohta ehk eduaruanne	254
IV. Kontroll-lehed – edastatavate konventsioonikohaste taotluste lisadokumendid	254
A. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus	255
B. Vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotlus	256
C. Otsuse tegemise taotlus	257
D. Otsuse muutmise taotlus	258
V. Tunnustamise ja täitmise otsetaotluste vormide täitmine	259
Lisa. Otsuse tunnustamise ja täitmise alused	260
16. peatükk. Otse pädevatele asutustele esitatavad taotlused	262
I. Sissejuhatus	262
A. Juhtumi näide	263
B. Konventsioonikohase menetluse käik	263
II. Tunnustamise ja täitmise otsetaotlused	263
A. Edastatavad otsetaotlused (tunnustamine ja täitmine)	263
B. Vastu võetavad otsetaotlused (tunnustamine ja täitmine)	265
III. Otsuste tegemise ja muutmise otsetaotlused	266
IV. Lisamaterjalid	266
A. Praktilised soovitusel	266
B. Seotud vormid	267
C. Asjakohased konventsiooni artiklid	267
V. Korduma kippuvad küsimused	267

Jooniste tabel

Joonis 1.	Taotluste tabel	15
Joonis 2.	Võimalikud taotlused juhul, kui elatist käsitlev otsus on juba tehtud	21
Joonis 3.	Võimalikud taotlused juhul, kui täidetavat otsust ei ole tehtud.....	22
Joonis 4.	Õigustatud isikute esitatavad otsuse muutmise taotlused.....	24
Joonis 5.	Kohustatud isikute esitatavad otsuse muutmise taotlused	26
Joonis 6.	Erimeetmete võtmise taotlused	28
Joonis 7.	Kas taotlus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse?	47
Joonis 8.	Õigusabi õigustatud isiku esitatavate lapse elatist käsitlevate taotluste puhul	58
Joonis 9.	Õigusabi õigustatud isiku esitatavate taotluste puhul, mis ei käsitle lapse elatist	60
Joonis 10.	Õigusabi kohustatud isiku esitatavate taotluste puhul.....	62
Joonis 11.	Õigusabi: lapse vahendite kontrollimine.....	64
Joonis 12.	Edastatava tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse koostamise etapid.....	73
Joonis 13.	Nõutavad dokumendid tunnustamise ja täitmise puhul	77
Joonis 14.	Vastu võetavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste vooskeem (keskasutus)	96
Joonis 15.	Tunnustamise ja täitmise taotluse sisu	99
Joonis 16.	Pädeva asutuse meetmed tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse käsitlemisel (artikkel 23)	103
Joonis 17.	Tunnustamise ja täitmise alternatiivse menetluse ülevaade.....	112
Joonis 18.	Edastatavate otsuse täitmise taotluste menetlused	124
Joonis 19.	Vooskeem – otsuse täitmise taotluse menetlemise ülevaade	134
Joonis 20.	Vormide ja dokumentide loend	135
Joonis 21.	Otsuse tegemise taotluse käsitlemise ülevaade.....	143
Joonis 22.	Taotlusega seotud esialgsed toimingud	144
Joonis 23.	Otsuse tegemise taotluse koostamine.....	147
Joonis 24.	Dokumentide tabel – otsuse tegemise taotlused	149
Joonis 25.	Otsuse tegemise menetluse ülevaade	157
Joonis 26.	Esmane analüüs: otsuse tegemise taotlus.....	159
Joonis 27.	Ülevaade konventsioonis sisalduvate otsuse täitmist käsitlevate sätete kohta.....	168
Joonis 28.	Muutmistaotlus, kui õigustatud isik elab päritoluriigis	182
Joonis 29.	Muutmistaotlus, kui kohustatud isik elab päritoluriigis	187
Joonis 30.	Muutmistaotlus, kui mõlemad osapooled on päritoluriigist lahkunud ja elavad eri riikides	191
Joonis 31.	Muutmistaotlus, kui mõlemad pooled on päritoluriigist lahkunud ja elavad samas riigis	194
Joonis 32.	Muutmistaotluse koostamine ja edastamine	198
Joonis 33.	Muutmistaotluse jaoks vajalikud dokumendid	201
Joonis 34.	Ülevaade vastu võetavate muutmistaotluste käsitlemise kohta	205
Joonis 35.	Vooskeem – edastatavate erimeetmete võtmise taotluste käsitlemine	213
Joonis 36.	Vooskeem – erimeetmete võtmise taotluste menetlemine	222
Joonis 37.	Artikli 10 kohaste taotluste tabel	231

Joonis 38.	Otsuse tegemise taotluse lisadokumentide tabel	246
Joonis 39.	Edastatava tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse lisadokumendid	255
Joonis 40.	Täitmise taotluse lisadokumendid	256
Joonis 41.	Otsuse tegemise taotluse lisadokumendid	257
Joonis 42.	Muutmistaotluse lisadokumendid	258
Joonis 43.	Õigusabi – otse pädevale asutusele esitatavad taotlused	264

Sissejuhatus

1. Laste ja teiste pereliikmete elatise rahvusvahelise sissenõudmise 23. novembri 2007. aasta Haagi konventsioon (edaspidi „konventsioon”) tähistab olulist edusammu elatise rahvusvahelise sissenõudmise jaoks kulutõhusa, kättesaadava ja lihtsustatud süsteemi loomisel.
2. Põhirolli elatise rahvusvahelisel sissenõudmisel ja elatist käsitlevate otsuste täitmise tagamisel mängivad juhtumeid menetlevad ametnikud, kes alustavad taotlusmenetlusi ja menetlevad taotlusi ning teevad koostööd teiste riikidega, et tagada asjaomaste otsuste täitmine. Konventsiooni eduka toimimise taga ongi nende isikute pühendumus ning kindel soov lapsi ja perekondi aidata.
3. Käesolev käsiraamat on koostatud eelkõige nendele ametnikele. Selle eesmärk on abistada eri õigussüsteemides tegutsevaid ametnikke, olgu siis tegemist suurriikides keerukate infotehnoloogiasüsteemide abil sadu juhtumeid menetlevate isikutega või väiksemates riikides paari juhtumit menetlevate töötajatega. Käsiraamatus analüüsitakse rahvusvaheliste juhtumitega tegelemisega seotud küsimusi ja menetlusi.

A. Mida käsiraamat sisaldab (ja mida mitte)?

4. Käesolev käsiraamat on ette nähtud abimaterjalina ametnikele, kes tegelevad konventsiooni kohaldamisalasse kuuluvate juhtumitega. Oluline on märkida, et tegemist ei ole konventsiooni käsitleva õigusteatmikuga advokaatidele, kohtunikele, otsusetegijatele või kohtutele. Kuna käsiraamat on abiks üksnes konventsioonikohaste juhtumite teatava rahvusvahelise mõõtme puhul, ei hõlma see rahvusvaheliste juhtumite kõiki tahke. Rahvusvaheliste juhtumite käsitlemisel kohaldatakse siiski asjaomase riigi menetlusi, näiteks otsuste täitmise tagamiseks ette nähtud menetlusi.
5. Konventsioon on enam kui 70 riigi vahel nelja aasta jooksul peetud läbirääkimiste tulemus. Läbirääkimistel arutati konventsiooni lõppteksti väljakujundamiseks suurel hulgal küsimusi. Üksikasjalikud selgitused konventsiooni sätete ja läbirääkimisprotsessi kulgemise kohta on esitatud konventsiooni terviklikus seletuskirjas¹. Selles seletuskirjas on esitatud konventsiooni iga sätte õiguslik alus ja nõuetekohane tõlgendus.
6. Käesolevas käsiraamatus selgitatakse konventsioonikohaseid menetlusi aga praktilisest vaatenurgast ja tegevustasandil ning arutletakse selle üle, kuidas konventsiooni kohaldamisalasse kuuluvad juhtumid tegelikult praktikas lahenevad. Konventsiooni õiguslikke tõlgendusi leiab seletuskirjast ning konventsiooni tõlgendamise valdkonnas aja jooksul välja kujunevast kohtupraktikast.
7. Peale selle mõjutavad konventsiooni tegelikku rakendamist ka riikides elatisjuhtumite käsitlemisel kohaldatavad tavad – kui teatav riik elatisjuhtumi edasi suunab, läheb see menetlusse teises riigis ning seda käsitletakse sealsete tavade alusel. Konventsiooni keskmes on peamiselt riikide suhted ning nendevaheline juhtumi- ja teabevoog.

¹ A. Borrás ja J. Degeling, *Explanatory report on the Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance* (laste ja teiste pereliikmete elatise rahvusvahelise sissenõudmise konventsiooni seletuskiri), kättesaadav Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi veebisaidil (www.hcch.net) elatist käsitlevas jaotises („Child Support / Maintenance Section”).

8. Seepärast ei esitata käesolevas käsiraamatus vastuseid või nõuandeid kõikides rahvusvaheliste juhtumitega seotud küsimustes. Näiteks sõltub see, milliseid dokumente on vaja osalisriikide teavitamiseks konventsioonikohastest taotlustest või milline peab olema elatist käsitlev otsus, asjaomase riigi menetlustest ja õigusaktidest. Niisiis, kuigi käsiraamatust saavad ametnikud põhiteavet konventsiooni praktilist rakendamist käsitlevates küsimustes, tuleb alati arvesse võtta riikides kehtivaid tavaid ja õigusakte.

B. Kuidas on käsiraamat üles ehitatud?

9. Käesolev käsiraamat ei ole juturaamat, mis tuleb kaanest-kaaneni läbi lugeda.
10. Selle asemel on see jaotatud eri osadeks, millest igaüks käsitleb teatavat konventsioonikohast taotlust. Kuna iga taotlus hõlmab kahte riiki, st taotluse esitanud riiki (esitajariik) ja taotluse saanud riiki (vastuvõtjariik), on käsiraamatus mõlema jaoks pühendatud eraldi peatükk. Edastatavaid taotlusi käsitlevas peatükis kirjeldatakse esitajariigis kasutatavaid menetlusi ning vastuvõetavaid taotlusi käsitlevas peatükis vastuvõtjariigis kasutatavaid menetlusi.
11. Iga peatükk sisaldab selgitusi selle kohta, milline taotlus peab olema, millal seda kasutada, ning asjakohaseid näiteid juhtumite kohta, samuti vooskeeme ja etapiviisilisi kirjeldusi taotluse käsitlemisel kasutatavatest menetlustest. Iga peatüki lõpus on esitatud viited lisamaterjalidele ja korduma kippuvad küsimused.
12. On teatavaid küsimusi, mis kehtivad kõikide taotluste suhtes, ning kordamise asemel on neid kirjeldatud käsiraamatu esimeses osas 1.–3. peatükis. Nendes peatükkides selgitatakse ülevaatlilikult asjaomaseid olemasolevaid taotluse liike ning viidatakse käsiraamatu sellele peatükile, kus on esitatud üksikasjalikum teave.
13. Sissejuhatavad peatükid sisaldavad ka ülevaadet konventsiooni kohaldamisala kohta – milliseid elatisega seotud kohustusi see hõlmab ja milliseid mitte – ning selgitusi konventsiooni kohaldamisala võimaliku laiendamise või piiramise kohta. Lõpetuseks arutletakse üldist laadi küsimuste üle, näiteks selle üle, kui oluline on tagada konventsioonikohaste taotluste puhul isikuandmete kaitse, juurdepääs menetlustele ja õigusabile.
14. 2. peatükis selgitatakse käsiraamatus kasutatavaid üldisi mõisteid. Tegemist ei ole legaaldefiniitsioonidega. Paljud käsiraamatus esinevad mõisted on pärit konventsioonist, kus on sätestatud, et „konventsiooni tõlgendamisel tuleb arvesse võtta selle rahvusvahelist iseloomu ja ühesuguse kohaldamise vajadust”².
15. 2. peatükis esitatud määratlused peaksid aitama ametnikel mõista konventsiooni keelekasutust ja eesmärki, eeskätt valdkondades, kus mõisted või sõnad erinevad üsna suurel määral riigi tasandi õigusaktides või normides kasutatavatest. Peatükkide tekstis on viidatud konventsiooni määratlustele, et aidata ametnikel konventsiooni sätteid arvesse võtta.
16. Viimane, 15. peatükk sisaldab konventsioonikohase soovitusliku taotlusvormi täitmise suuniseid.

² Artikkel 53.

C. Kuidas käsiraamatut kasutada?

17. Kui te ei ole kursis konventsioonikohaste juhtumite valdkonnaga, peaksite esmalt läbi lugema 1. peatüki punkti „Konventsioonikohaste taotluste ülevaade”. See annab aimu sellest, milliseid taotlusi konventsioon hõlmab ning millist käsiraamatu osa peaksite lugema.
18. Seejärel otsige üles 3. peatükk ning veenduge, et elatist käsitlev juhtum kuulub konventsiooni kohaldamisalasse. Kui see ei ole nii, siis käesolev käsiraamat ega konventsiooni menetlused selle juhtumi puhul ei kehti. Kui juhtum kuulub konventsiooni kohaldamisalasse, suunduge asjaomasele taotlusele vastavas peatükki ning lähtuge kas taotluse vastuvõtmise või edastamise menetlusest.

D. Muud teabeallikad

19. Kõige üksikasjalikumad teavet konventsiooni teksti kohta leiab eespool viidatud seletuskirjast. Kui teil tekib konventsiooniga seotud teatava juhtumi kohta küsimus, millele te käesolevast käsiraamatust vastust ei leia, peaksite lugema konventsiooni asjaomast artiklit ja seejärel vastavat jaotist seletuskirjas. Seletuskirjast leiab ka vastuseid paljudele tehnilist laadi küsimustele, mida käsiraamatus ei arutata. Peale seletuskirja on veel märkimisväärne arv taustainfot ja tehnilist teavet sisaldavaid esialgseid dokumente ja aruandeid, millele konventsiooniteksti läbirääkimiste ajal viidati ja toetuti. Kõik need aruanded on kättesaadavad Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi (edaspidi „Haagi konverents”) veebisaidil (www.hcch.net) elatist käsitlevas jaotises („Child Support / Maintenance Section”).
20. Küsimustes, mis on seotud teise riigi õigusaktide ja tavadega elatise sissenõudmisel, on sageli abiks riigiprofiil, mille osalisriik on Haagi konverentsi alalises büroos registreerinud. Riigiprofiil sisaldab teavet täitemeetmete, elatist käsitlevate otsuste tegemise aluse, muutmisega seotud piirangute ning selle kohta, kas taotlusi menetletakse üldiselt halduskorras või kohtulikult. Peale selle hõlmab see asjaomase riigi esitatud kontaktandmeid ja erinõudeid konventsioonikohaste taotluste esitamiseks. Riigiprofiilidest leiab ka lingid riikide veebisaitidele või sarnastele teabeallikatele. Riigiprofiilid on olemas ka Haagi konverentsi veebisaidil³.
21. Peale selle peaksid ametnikud loomulikult arvesse võtma ka koduriigi tavasid ja menetlusi käsitlevaid materjale ning vajaduse korral otsima õiguslikke tõlgendusi asjakohastest juriidilistest allikatest, näiteks asjaomase riigi õigusteatumikest või advokaatidelt. Kuna paljudel riikidel on juba olulisi kogemusi rahvusvaheliste elatisjuhtumite menetlemisel, on nii mõnelgi riigil kogunenud märkimisväärne hulk ekspertteadmisi, mis on abiks ametnikele rahvusvaheliste juhtumite käsitlemisel.

E. Nõuanded

22. Konventsioonikohaste taotluste käsitlemisel võib menetluste puhul täheldada selget rõhuasetust protsessi lihtsuse tagamisele, taotluste kiirele käsitlemisele, tõhusate täitemeetmete võtmisele ning juhtumite osaleva kahe riigi korrapärase teabevahetuse alalhoidmisele. Tegemist on tõepoolest konventsiooni kõige olulisemate eesmärkidega ning need kajastuvad konventsiooni artiklis 1. Kui need eesmärgid on võimalik konventsiooni rakendamisel saavutada, tagab see märgatava ja kauakestva kasu lastele ja perekondadele üle maailma. Eesmärgid saavutatakse juhtumeid käsitlevate ametnike pühendunud töö ja jõupingutustega ning loodetavasti osutub käesolev käsiraamat sel teekonnal kasulikuks abivahendiks.

³ Mõni riik ei pruugi kasutada riigiprofiili soovituslikku vormi, kuid artikli 57 kohaselt peavad kõik osalisriigid edastama alalisele büroole sama teabe. See teave on kättesaadav ka Haagi konverentsi veebisaidil (www.hcch.net) elatist käsitlevas jaotises („Child Support / Maintenance Section”).

1. peatükk.

Konventsioonikohaste taotluste ülevaade

23. Käesolevas peatükis selgitatakse, mis liiki taotlusi on võimalik konventsiooni alusel **keskasutuse** kaudu esitada. Seda tuleks lugeda koostoimes 3. peatükiga, milles esitatakse olulist teavet konventsiooni kohaldamisala ja selle kohaldamise kohta konkreetsete juhtumite suhtes.
24. Alustuseks antakse peatükis ülevaade taotlustest, mida saab konventsiooni alusel esitada. Sel otstarbel on esitatud vooskeemid, mis aitavad välja selgitada asjakohase konventsioonikohase taotluse liigi.
25. Meeles tuleb pidada seda, et käesoleva peatüki eesmärk on anda üksnes üldine ülevaade võimalike taotluse liikidest; üksikasjalikum teavet taotluse liikide kohta saab asjaomastest eraldi peatükkidest. Seepärast piirduvad selles peatükis esitatud näited ja vooskeemid ainult kõige levinumate taotluse liikidega ning kirjeldused ei ole nii üksikasjalikud kui käsiraamatu asjaomastes eraldi peatükkides.
26. Kui sobiva taotluse liik on kindlaks tehtud, võib suunduda 3. peatüki juurde, mille abil saab välja selgitada, kas juhtum jääb konventsiooni kohaldamisalasse; seejärel on võimalik teada saada, millist käsiraamatu peatükki asjaomase taotluse liigi puhul täpselt vaadata. 2. peatükis selgitatakse käsiraamatus kasutatavaid põhitermineid.

Keskasutus on avaliku sektori asutus, mille osalisriik on määranud vastutama konventsioonikohaste halduskoostööga ja abi andmisega seotud kohustuste eest või neid kohustusi täitma. Neid kohustusi on kirjeldatud konventsiooni II ja III peatükis.

I. Konventsioonikohaste taotluste kirjeldus

27. Käesolevas jaotises esitatakse üldine ülevaade eri liiki **konventsioonikohastest taotlustest** (tunnustamise, tunnustamise ja täitmise, täitmise, otsuse tegemise ja muutmise taotlus), mis esitatakse keskasutuste kaudu, sealhulgas **erimeetmete võtmise taotlus**, ning ülevaade selle kohta, millises olukorras neid kasutada. Ühtlasi kirjeldatakse tegureid, mis määravad, kas taotlust on võimalik esitada.
- Nõuanne:** käesolevas käsiraamatus eristatakse **konventsioonikohaseid taotlusi** ja **otse pädevatele asutustele esitatavaid muid taotlusi**. Konventsioonikohast taotlust menetletakse konventsiooni alusel keskasutuse kaudu, näiteks tunnustamise ja täitmise taotlus. Muu taotlus esitatakse otse pädevale asutusele, näiteks abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsuse tegemise taotlus, kui vastuvõtjariik ei kohalda konventsiooni asjaomast liiki taotluste suhtes. Meeles tuleb pidada, et selle põhimõtte puhul on erandiks **erimeetmete võtmise taotlus** artikli 7 alusel. Selliseid taotlusi menetleb keskasutus. Vt lisateave 13. peatükis.

A. Konventsioonikohaste taotluste ülevaade

28. Konventsioonikohaste taotluste liike on kirjeldatud artiklis 10. Need taotlused on üksikisikutele (või teatavatel juhtudel avalik-õiguslikele asutustele) kättesaadavad järgmistes olukordades.

<i>Olukord</i>	<i>Konventsioonikohase taotluse liik</i>
Taotluse esitaja, kellel on olemas elatist käsitlev otsus vastuvõtjariigilt ning kes soovib, et seda otsust täidetaks selles riigis	Otsuse täitmise taotlus
Taotluse esitaja, kellel on olemas osalisriigis tehtud otsus ning kes soovib, et seda otsust tunnustataks või tunnustataks ja täidetaks mõnes teises riigis	Otsuse tunnustamise või otsuse tunnustamise ja täitmise taotlus
Taotluse esitaja, kellel ei ole veel elatist käsitlevat otsust, ning kostja elab teises osalisriigis	Elatist käsitleva otsuse tegemise taotlus
Taotluse esitaja, kellel on olemas elatist käsitlev otsus, kuid kellel on vaja uut otsust, kuna kehtiva otsuse tunnustamisel või täitmisel mõnes teises osalisriigis esineb probleeme	Elatist käsitleva otsuse tegemise taotlus
Taotluse esitaja, kellel on elatist käsitlev otsus osalisriigilt, kuid kes soovib seda muuta, ning kostja (st teine osapool) elab mõnes teises osalisriigis	Otsuse muutmise taotlus

Joonis 1. Taotluste tabel

29. Nagu on näha jooniselt 1, on konventsioonikohaste taotluste puhul olemas neli üldliiki. Nende üldkategoriate piires võib taotluse eesmärk olla erinev. Neli taotluste üldliiki on järgmised:

vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud elatist käsitleva otsuse täitmise taotlus;
 kehtiva elatist käsitleva otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus;
 elatist käsitleva otsuse tegemise taotlus, sealhulgas vajaduse korral põlvnemise kindlakstegemine;
 kehtiva elatist käsitleva otsuse muutmise taotlus.

30. Kõiki neid taotlusi võib esitada õigustatud isik ning mõnda ka kohustatud isik, nagu on sätestatud artikli 10 lõikes 2.

1. Kehtiva otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus

31. Seda taotluse liiki kasutatakse siis, kui taotluse esitajal juba on **elatist käsitlev otsus** ning ta soovib, et seda tunnustataks või tunnustataks ja täidetaks mõnes teises riigis (mitte tema elukohariigis). Tunnustamise ja täitmise menetlusega ei pea taotluse esitaja elatise saamiseks vastuvõtjariigis uut taotlust esitama. Selle asemel saab teine riik tänu asjaomasele menetlusele täita kehtivat otsust samadel alustel nagu siis, kui otsus oleks tehtud selles riigis. Mõlemad riigid peavad olema konventsiooni osalisriigid ning otsus peab olema tehtud osalisriigis.

Elatist käsitlevas otsuses sätestatakse kohustatud isiku kohustus maksta elatist ning see võib hõlmata automaatset kohandamist indekseerimise abil ning võlgnevuse või viivise tasumise või elatise tagasiulatuva maksmise nõuet, samuti võidakse selles kindlaks määrata menetluskulud.

a) Millal kõnealust taotlust kasutatakse?

32. Enamikul juhtudel soovib taotluse esitaja otsuse tunnustamist ja täitmist selleks, et elatismakseid nõutaks sisse ja otsuse täitmise menetlus algatataks just selles riigis, kus ta seda soovib. Mõnel juhul soovib taotluse esitaja ainult otsuse tunnustamist. Näiteks võib kohustatud isik välisriigi otsuse puhul üksnes tunnustamist taotleda selleks, et piirata või peatada maksete tegemist teise otsuse alusel, ning õigustatud isik võib üksnes tunnustamist taotleda juhul, kui ta ei taotle otsuse täitmisel teiselt riigilt abi.

b) Näide

33. D elab riigis A ning tal on riigis A tehtud otsus, millega kohustatakse tema endist abikaasat maksma nende kolmele lapsele elatist. Endine abikaasa elab riigis B. D soovib asjaomase elatist käsitleva otsuse täitmist. Nii riik A kui ka riik B on **osalisriigid**. ***Osalisriik** on riik, mille suhtes kehtib konventsioon, kuna see riik on konventsiooni ratifitseerinud, vastu võtnud või heaks kiitnud, nagu on konventsiooniga ette nähtud.*
34. Riigi A keskasutus edastab riigile B taotluse otsuse **tunnustamiseks ja täitmiseks**. Riigi B keskasutus saadab otsuse pädevale asutusele, kes registreerib selle täidetavaks tunnustamise eesmärgil või tunnustab selle täidetavaks. Endist abikaasat teavitatakse otsuse tunnustamisest ning tal on õigus otsuse tunnustamine vaidlustada. Kui otsus on tunnustatud ning endine abikaasa ei maksa elatist vabatahtlikult, võtab riigi B pädev asutus vajalikud meetmed otsuse täitmiseks ning suunab maksed riigile A⁴.

Kohaldatav konventsiooni artikkel – artikli 10 lõike 1 punkt a ja lõike 2 punkt a

Vt edastatavaid tunnustamise ja täitmise taotlusi käsitlev 4. peatükk ja vastu võetavaid tunnustamise ja täitmise taotlusi käsitlev 5. peatükk

2. Vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud elatist käsitleva otsuse täitmise taotlus

35. Tegemist on kõige lihtsama konventsioonikohase taotluse liigiga. Taotlusega taotletakse osalisriigilt selle riigi enda tehtud otsuse või seal juba tunnustatud otsuse täitmist ning abi õigustatud isikule maksete ülekandmisel. ***Pädev asutus** on ametiasutus, mille teatav riik on oma õigusaktide alusel määranud täitma konventsioonikohaseid eriülesandeid või millele ta on andnud loa nende ülesannete täitmiseks. Pädev asutus võib olla kohus, haldusasutus, elatisnõuete täitmise tagamisega tegelev programmiüksus või mõni muu teatavaid konventsiooniga seotud ülesandeid täitev valitsusorgan.*
36. Erinevus selle taotluse ja eespool kirjeldatud tunnustamise ja täitmise taotluse vahel on see, et täidetav otsus tehti või on juba tunnustatud riigis, kus seda täitma hakatakse (vastuvõtjariigis). Seepärast ei ole otsust enne täitmist vaja tunnustada⁵.

⁴ Keskasutus või pädev asutus peab konventsiooni kohaselt hõlbustama otsuste täitmist ning elatismaksete sissenõudmist ja ülekandmist. Selleks kasutatavad meetmed sõltuvad riigist. Vt elatist käsitlevate otsuste täitmist selgitav 10. peatükk.

⁵ Nagu kirjeldatakse 4. peatükis, peab otsus vastuvõtjariigis tunnustamiseks ja täitmiseks olema tehtud osalisriigis (vt seletuskiri, punkt 240). Kui otsus on tehtud konventsiooniga ühinemata riigis, saab täitmise taotluse esitada juhul, kui vastuvõtjariik on otsust juba tunnustanud kas mõne teise lepingu või riigi tasandi õigusaktide alusel. Muul juhul tuleb esitada taotlus uue otsuse tegemiseks.

a) Millal kõnealust taotlust kasutatakse?

37. Seda taotlust kasutatakse juhul, kui taotluse esitajal on elatist käsitlev otsus ning see on tehtud või tunnustatud kostja elukohariigis või riigis, kus asuvad tema varad või kuhu laekub tema sissetulek. Taotluse esitaja võib asjaomaselt riigilt taotleda seal tehtud või tunnustatud otsuse täitmist. Selle taotluse esitamiseks ei pea taotluse esitaja pöörduma asjaomase riigi poole. Selle asemel edastab taotluse esitaja elukohariigi keskasutus otsuse täitmise taotluse vastuvõtjariigile. Mõlemad riigid peavad olema konventsiooni osalisriigid.

b) Näide

38. F elab riigis A ning tal on elatist käsitlev otsus riigist B, kus elab tema lapse isa. Ta soovib otsuse täitmist riigis B. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.
- Esitajariik on taotluse esitaja elukohariik, kus asjaomane konventsioonikohase taotluse menetlus algatatakse.*
39. Konventsiooni kohaselt on F-il õigus paluda riigi A keskasutusel edastada tema nimel riigile B täitmise taotlus. F ei pea taotlema otsuse tunnustamist, sest otsus on tehtud riigis B. Riigi B keskasutus menetleb taotlust ning edastab selle riigi B pädevale asutusele täitmise tagamiseks. Kui kohustatud isik ei maksa elatist vabatahtlikult, võtab pädev asutus otsuse täitmise tagamiseks riigi õigusaktide alusel kättesaadavaid meetmeid.
- Vastuvõtjariik on riik, kus taotlus vastu võetakse ning millel palutakse taotlust töödelda. Tavaliselt on see kostja elukohariik.*

Kohaldatav konventsiooni artikkel – artikli 10 lõike 1 punkt b

Vt edastatavaid täitmise taotlusi käsitlev 6. peatükk ja vastu võetavaid täitmise taotlusi käsitlev 7. peatükk

3. Otsuse tegemise taotlus

40. Seda taotlust kasutatakse juhul, kui eesmärk on saada taotluse esitajale, tema lastele või teistele isikutele elatise määramise otsus⁶. Taotluse esitaja palub oma elukohariigi keskasutusel edastada enda nimel taotlus kohustatud isiku elukohariigi keskasutusele otsuse tegemiseks, sealhulgas vajaduse korral põlvnemise kindlakstegemiseks⁷. Mõlemad riigid peavad olema konventsiooni osalisriigid.

a) Millal kõnealust taotlust kasutatakse?

41. Taotlust kasutatakse olukorras, kus elatist käsitlevat otsust ei ole tehtud või kui taotluse esitajal on küll asjaomane otsus olemas, kuid mingil põhjusel ei ole seda võimalik kohustatud isiku elukohariigis või otsuse täitmise sihtriigis tunnustada või täita.

b) Näide

42. G elab riigis A ning tal on nelja-aastane laps. Ta ei olnud lapse isaga kunagi abielus ning põlvnemine ei ole kindlaks tehtud. Nüüd on lapse isa kolinud riiki B. G soovib, et lapse isa hakkaks maksma lapsele elatist. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

⁶ Teiste isikute tarbeks otsuse tegemise taotluse saab esitada üksnes juhul, kui need isikud kuuluvad konventsiooni kohaldamisalasse. Kohaldamisala kohta vt 3. peatükk.

⁷ Artikli 10 lõike 3 kohaselt käsitletakse taotlust vastuvõtjariigi õigusaktide alusel, kohaldades ka selle riigi kohtualluvuse eeskirju. Vt seletuskiri, punkt 248.

43. Kooskõlas konventsiooniga edastab riigi A keskasutus riigi B keskasutusele taotluse **elatist käsitleva otsuse tegemiseks**. Riigi B keskasutus võtab otsuse tegemise tagamiseks vajalikud meetmed, et alustada taotlusmenetlust – tavaliselt saadetakse selleks taotlus edasi pädevale asutusele. Riigi B pädev asutus hõlbustab põlvnemise kindlakstegemist. Selleks võib teha näiteks isadustesti, kusjuures emaga võetakse tema ja lapse testide jaoks ühendust kas otse või keskasutuste kaudu. Teise võimalusena tehakse põlvnemine mõnes riigis kindlaks kohtu kaudu või esitab vanem ise selle kohta kinnituse. Kui riigis B on otsus elatise kohta tehtud, tagab riigi B pädev asutus, et seda vajaduse korral täidetakse ning et maksed kantakse emale üle riiki A, ilma et ta peaks uut taotlust esitama⁸.

Kohaldatav konventsiooni artikkel – artikli 10 lõike 1 punktid c ja d

Vt edastatavaid elatist käsitleva otsuse tegemise taotlusi käsitlev 8. peatükk ja vastu võetavaid elatist käsitleva otsuse tegemise taotlusi käsitlev 9. peatükk

4. Kehtiva elatist käsitleva otsuse muutmise taotlus

44. Seda taotlust kasutatakse juhul, kui elatist käsitlev otsus on olemas, kuid üks osapooltest soovib seda muuta.

a) Millal kõnealust taotlust kasutatakse?

45. Otsuse muutmise taotlus võidakse esitada juhul, kui muutunud on õigustatud isiku või laste vajadused või kohustatud isiku võime elatist maksta. Taotluse esitaja (õigustatud või kohustatud isik) palub oma elukohariigi keskasutusel esitada muutmistaotlus teise osapoolle elukohariigile (või riigile, kus otsust tuleks muuta). Kui see on vastuvõtjariigi õiguse alusel lubatud, muudetakse otsust või tehakse uus otsus⁹. Kui otsust muudetakse ühes riigis, kuid seda tuleb täita teises riigis, võib vajalik olla, et teine riik peab seda tunnustama.
46. Konventsioon ei hõlma kõiki olukordi, kus rahvusvahelise elatisjuhtumi osapool soovib kehtivat otsust muuta. Paljudel juhtudel ei esitata konventsiooni artikli 10 kohast taotlust ning taotluse esitaja esitab otsuse muutmiseks otsetaotluse oma elukohariigi pädevale asutusele või selle riigi pädevale asutusele, kus otsus tehti. Seejuures on konventsiooniga ette nähtud mehhanismid taotluste edastamiseks üksikisiku soovil või juhul, kui ta on sunnitud algitama taotlusmenetluse ühes osalisriigis ja lõpetama selle teises osalisriigis¹⁰.

b) Näide

47. H-l on riigis A tehtud elatist käsitlev otsus, millega kohustatakse tema endist abikaasat maksma nende kahele lapsele elatist. Endine abikaasa on kolinud riiki B. Otsust täidetakse riigis B. H soovib, et elatismaksete summat suurendatakse, sest tema endise abikaasa sissetulek on otsuse tegemisest alates suurenenud.
48. Kui H soovib esitada konventsiooni alusel taotluse otsuse muutmiseks, edastab riigi A keskasutus tema nimel **kehtiva otsuse muutmise** taotluse riigi B keskasutusele. Endist abikaasat teavitatakse sellest ning juhtumit arutatakse riigis B. Kui otsus on muudetud, saab seda hakata riigis B täitma.

⁸ Termin „hõlbustamine” kohta vt seletuskiri, punkt 108.

⁹ Vt artikli 10 lõike 3. Taotlust käsitletakse vastuvõtjariigi õigusaktide, sealhulgas kohtualluvuse eeskirjade alusel.

¹⁰ Vt 11. ja 12. peatükk. Konventsiooniga on ette nähtud teatavad piirangud, mis võivad mõjutada kohustatud isiku võimalust kehtivat otsust muuta, eeskätt juhul, kui õigustatud isik elab riigis, kus otsus tehti.

Kohaldatav konventsiooni artikkel – artikli 10 lõike 1 punktid e ja f ning lõike 2 punktid b ja c

Vt otsuse muutmise taotlusi käsitlev 11. peatükk ja muutmismenetlusi käsitlev 12. peatükk

B. Erimeetmete võtmise taotlus

49. Konventsioonikohaste taotluste nelja liigi kõrval on konventsiooniga ette nähtud ka konkreetseid keskasutusele esitatavad lisataotlused juhtudeks, kus taotluse esitaja ei ole veel tavapäraselt taotlust esitanud. Tegemist on erimeetmete võtmise taotlustega. See, kas sellise taotluse puhul tuleb isikule abi anda, on asjaomase asutuse otsustada, ning vastuvõtjariik määrab kindlaks, milliseid meetmeid vastusena võetakse.
50. Artiklis 7 on esitatud kuus taotluse liiki, mida saab keskasutuse kaudu teisele keskasutusele esitada. Erimeetmete võtmise taotluse saab esitada selleks, et asjaomane asutus
- 1 aitaks kindlaks teha kohustatud isiku või õigustatud isiku asukoha;
 - 2 aitaks hankida teavet kohustatud või õigustatud isiku sissetuleku ja muu rahalise olukorra kohta, sealhulgas varade kohta;
 - 3 hõlbustaks dokumentide või muude tõendite saamist;
 - 4 osutaks abi põlvnemise kindlakstegemisel;
 - 5 algataks menetlusi, et võtta ajutisi meetmeid, mille eesmärk on tagada elatisnõude tulemuslik lahendamine, või hõlbustada nende võtmist;
 - 6 hõlbustaks dokumentide kättetoimetamist.

a) Millal esitatakse erimeetmete võtmise taotlus?

51. Erimeetmete võtmise taotlus esitatakse juhul, kui taotluse esitaja soovib konventsioonikohase tunnustamise, tunnustamise ja täitmise, täitmise, otsuse tegemise või muutmise taotlusega abi üksnes teatavas ulatuses. Abi võidakse taotleda ka selle väljaselgitamiseks, kas algatada tuleks taotlusmenetlus, samuti võidakse abi paluda elatist käsitlevate riigi tasandi menetluste puhul, millel on teatav rahvusvaheline mõõde.

b) Näide

52. J elab riigis A ja tal on kaks last. Ta on oma laste isast lahutatud ning kehtiva otsuse alusel peab mees maksma lastele elatist. J arvab, et laste isa võib elada kas riigis B või riigis C, kuna mehel on mõlemas riigis sugulasi. Ta tahab, et otsust täidetakse, kuid ei tea, millises riigis seda tegema peaks.
53. Kooskõlas konventsiooniga saab riigi A keskasutus esitada taotluse riigi B või riigi C keskasutustele, et viimased aitaks kindlaks teha laste isa asukoha. Esitatakse erimeetmete võtmise taotlus, osutades sellele, et J soovib pärast isa (st kostja) asukoha kindlakstegemist taotleda otsuse tunnustamist ja täitmist. Riigi B või riigi C keskasutus annab teada, kui neil on õnnestunud kostja asukoht kindlaks teha, ning riik A saab seejärel asjaomase riigi keskasutusele dokumendid saata.

Kohaldatav konventsiooni artikkel – artikkel 7

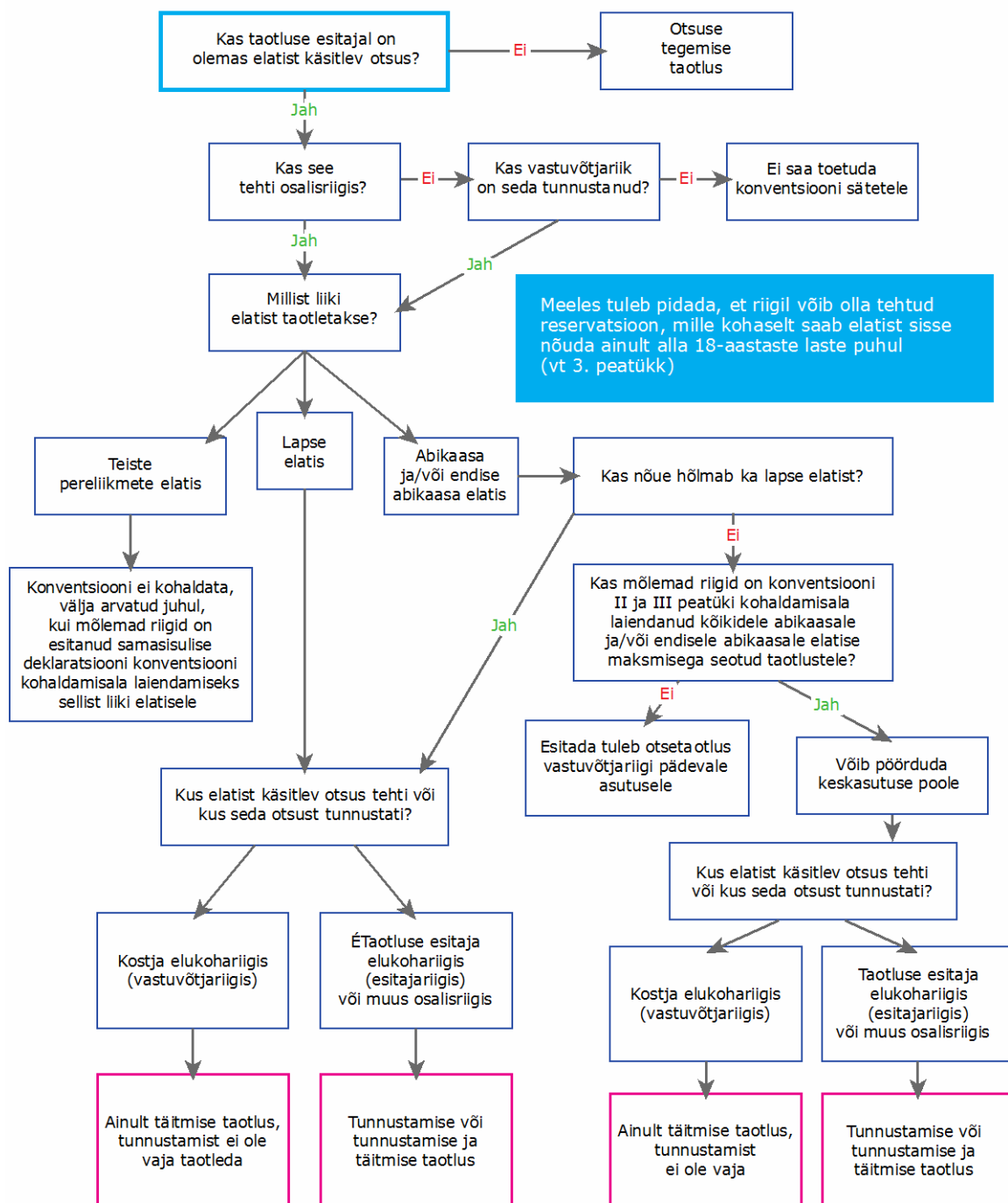
Vt edastatavaid erimeetmete võtmise taotlusi käsitlev 13. peatükk, vastu võetavaid erimeetmete võtmise taotlusi käsitlev 14. peatükk ja muid Haagi konventsioone käsitleva 3. peatüki 2. osa V jaotis

II. Taotluse liigi kindlakstegemine

54. Seda, millist liiki taotlust millises olukorras kasutada, on üsna lihtne välja selgitada. Alljärgnevad vooskeemid näitlikustavad eri võimalusi.
55. Meeles tuleb pidada, et käesolevas jaotises esitatud teave on üsna üldist laadi. Reservatsioone ja deklaratsioone kasutades saavad riigid määrata kindlaks, millises ulatuses konventsiooni kohaldatakse. Näiteks võib riik teha reservatsiooni, mille kohaselt hõlmab konventsiooni kohaldamisala alla 18-aastaseid lapsi. See mõjutab seda, kuidas asjaomane riik käsitleb üle 18-aastaste isikutega seotud tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlusi. Seda küsimust käsitletakse üksikasjalikumalt 3. peatükis.

1. Otsus on juba tehtud

VÕIMALIKUD TAOTLUSED JUHUL, KUI ELATIST KÄSITLEV OTSUS ON JUBA TEHTUD (artikli 10 lõike 1 punktid a ja b ning lõike 2 punkt a)

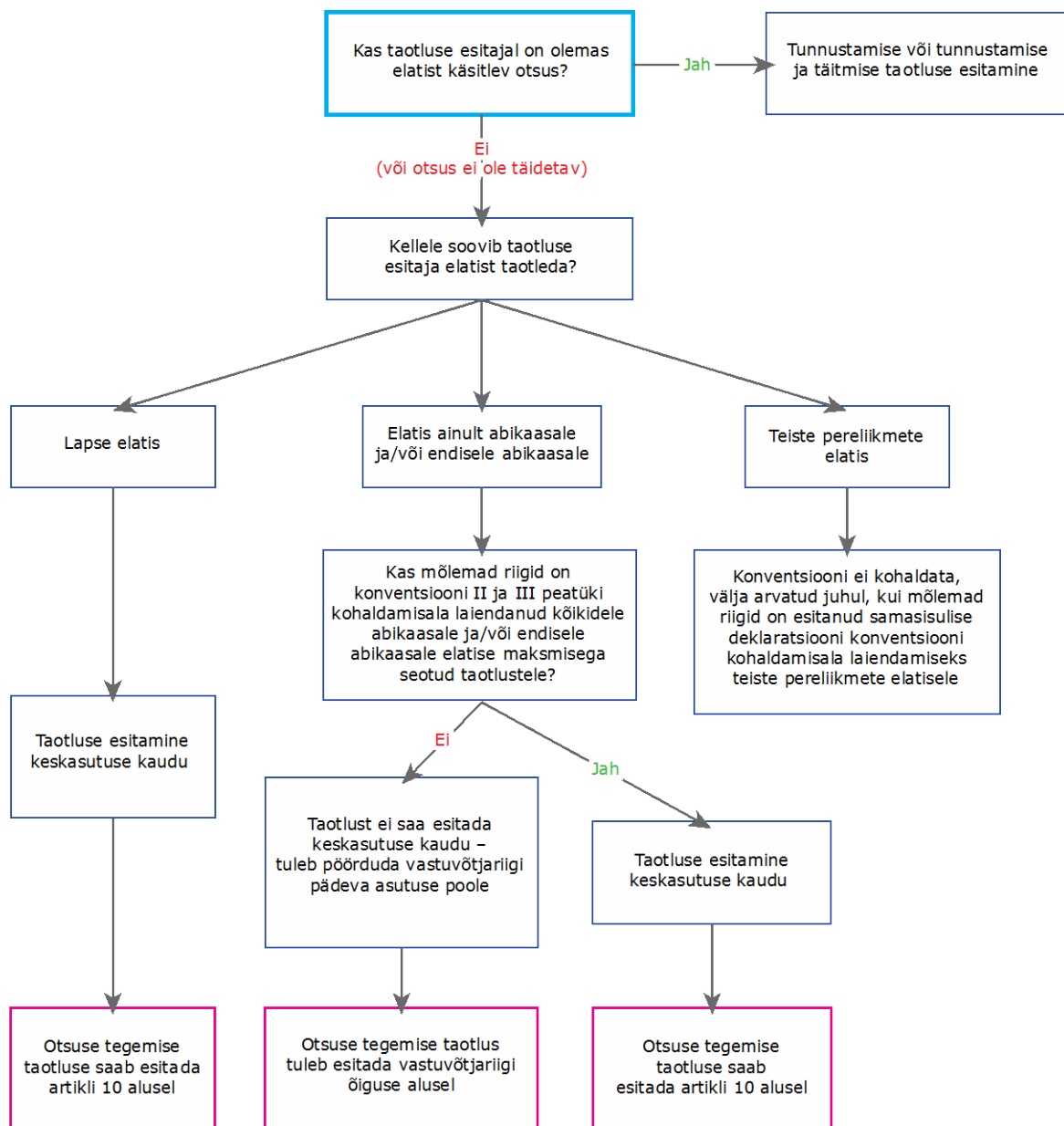

Joonis 2. Võimalikud taotlused juhul, kui elatist käsitlev otsus on juba tehtud

2. Kehtivat või täidetavat otsust ei ole

56. Järgmisel vooskeemil näitlikustatakse võimalusi olukorras, kus elatist käsitlevat otsust ei ole tehtud või otsust ei ole võimalik tunnustada või täita, näiteks konventsioonikohase reservatsiooni tõttu.

VÕIMALIKUD TAOTLUSED JUHUL, KUI TÄIDETAVAT OTSUST EI OLE TEHTUD (artikli 10 lõike 1 punktid c ja d)

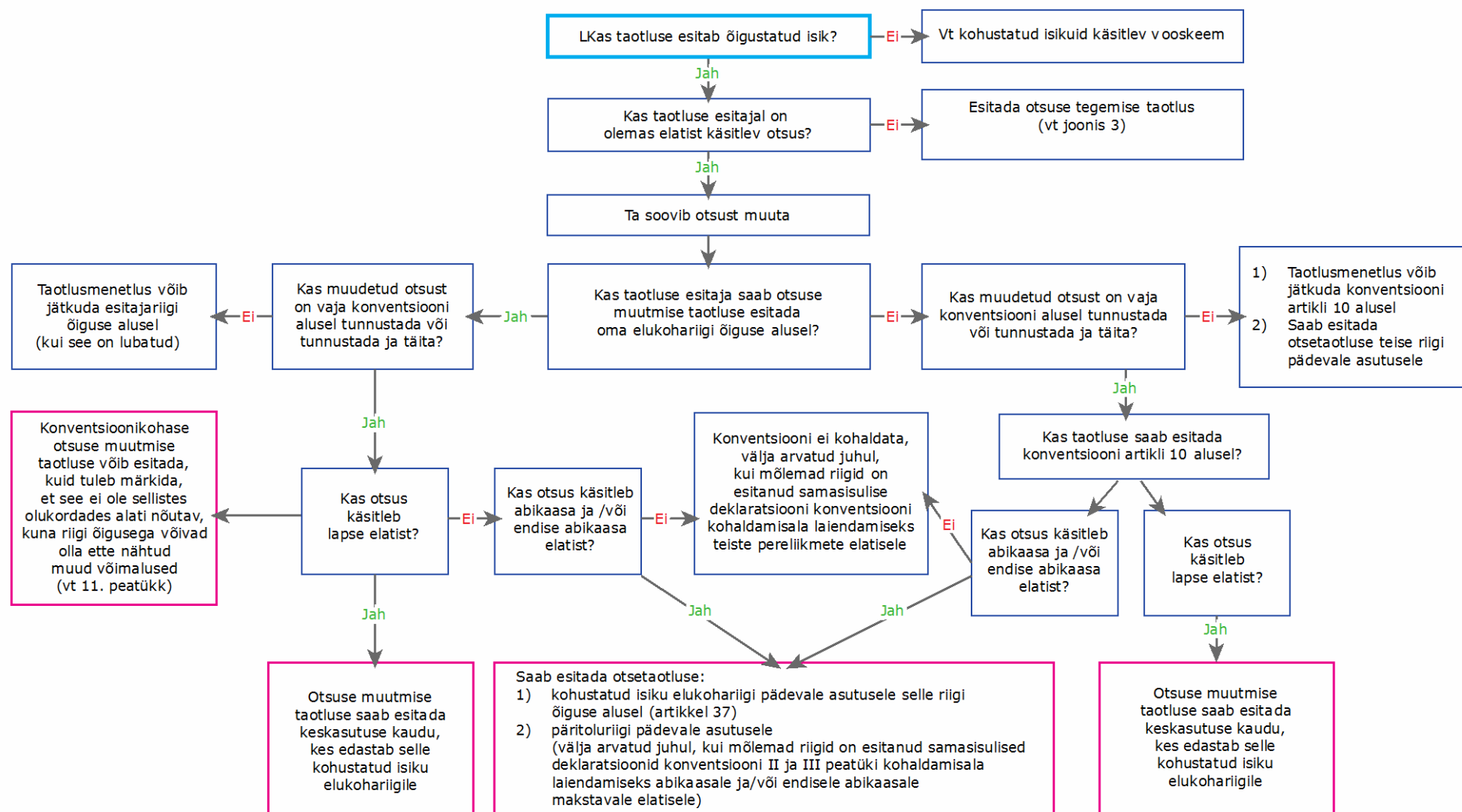

Joonis 3. Võimalikud taotlused juhul, kui täidetavat otsust ei ole tehtud

3. Olukord, kus taotluse esitaja soovib otsust muuta

57. Mõnel juhul on taotluse esitajal vaja otsust muuta, et see kajastaks osapoolte või lapse muutunud olukorda. Menetlus sõltub teataval määral sellest, kas muutmist taotleb kohustatud või õigustatud isik.
58. Järgmisel leheküljel esitatud vooskeemil kirjeldatakse menetlust, kus otsuse muutmist soovib alata õigustatud isik.

ÕIGUSTATUD ISIKU ESITATAVAD OTSUSE MUUTMISE TAOTLUSED (artikli 10 lõike 1 punktid e ja f)

Joonis 4. Õigustatud isikute esitatavad otsuse muutmise taotlused

59. Järgmisel leheküljel esitatud vooskeemil kirjeldatakse menetlust, kus muutmist soovib algselt kohustatud isik. Nagu vooskeemil on näha, esineb taotluse puhul teatavaid erinevusi, kuna tavaliselt vaadatakse otsuse muutmise taotlemisega seotud juhtumid läbi selles riigis, kus otsus tehti, kui see on õigustatud isiku elukohariik.

```

graph TD
    Q1[Kas taotluse esitab kohustatud isik?] -- Ei --> A1[Vt õigustatud isikuid käsitlev v ooskeem]
    Q1 -- Jah --> Q2[Kas taotluse esitajal on olemas elatist käsitlev otsus?]
    Q2 -- Jah --> A2[Ta soovib otsust muuta]
    A2 --> Q3[Kas taotluse esitaja saab otsuse muutmise taotluse esitada oma elukohariigi õiguse alusel?]
    Q3 -- Ei --> A3[Taotlusmenetlus võib jätkuda teises riigis või artikli 10 alusel (kui see on lubatud)]
    Q3 -- Jah --> Q4[Kas muudetud otsust on vaja konventsiooni alusel tunnustada või tunnustada ja täita?]
    Q4 -- Ei --> A4[Jätkata riigi tasandi õiguse alusel (kui see on lubatud)]
    Q4 -- Jah --> Q5[Kas õigustatud isik elab selles riigis, kus otsus tehti?]
    Q5 -- Ei --> A5[Otsuse muutmise taotluse saab esitada keskasutuse kaudu artikli 10 alusel]
    Q5 -- Jah --> A6[Otsuse muutmise taotluse saab esitada keskasutuse kaudu artikli 10 alusel, kui see on lubatud kooskõlas artikliga 18]
    Q6[Kas õigustatud isik elab selles riigis, kus otsus tehti?] -- Ei --> A7[Otsetaotluse esitamine selle riigi pädevale asutusele, kus otsus tehti, välja arvatud juhul, kui mõlemad riigid on laiendanud konventsiooni II ja III peatüki kohaldamisala abikaasale ja/või endisele abikaasale makstavale elatisele]
    Q6 -- Jah --> A8[Tuleb esitada taotlus kummagi riigi pädevale ametiasutusele, välja arvatud juhul, kui mõlemad riigid on laiendanud konventsiooni II ja III peatüki kohaldamisala abikaasale abikaasale ja endisele abikaasale makstavale elatisele]
    Q7[Kas otsus käsitleb abikaasa ja/või endise abikaasa elatist?] -- Ei --> A9[Konventsiooni ei kohaldata, välja arvatud juhul, kui mõlemad riigid on esitanud samasisulise deklaratsiooni konventsiooni kohaldamisala laiendamiseks teiste pereliikmete elatisele]
    Q7 -- Jah --> Q8[Kas otsus käsitleb lapse elatist?]
    Q8 -- Ei --> A10[Otsuse muutmise taotluse saab esitada keskasutuse kaudu artikli 10 alusel]
    Q8 -- Jah --> A11[Otsuse muutmise taotluse saab esitada keskasutuse kaudu artikli 10 alusel, kui see on lubatud kooskõlas artikliga 18]
  
```

Oluline nõuanne: konventsiooniga on ette nähtud piirangud kohustatud isiku võimalusele muuta otsust olukordades, kus õigustatud isik elab päritoluriigis (vt 11. peatükk)

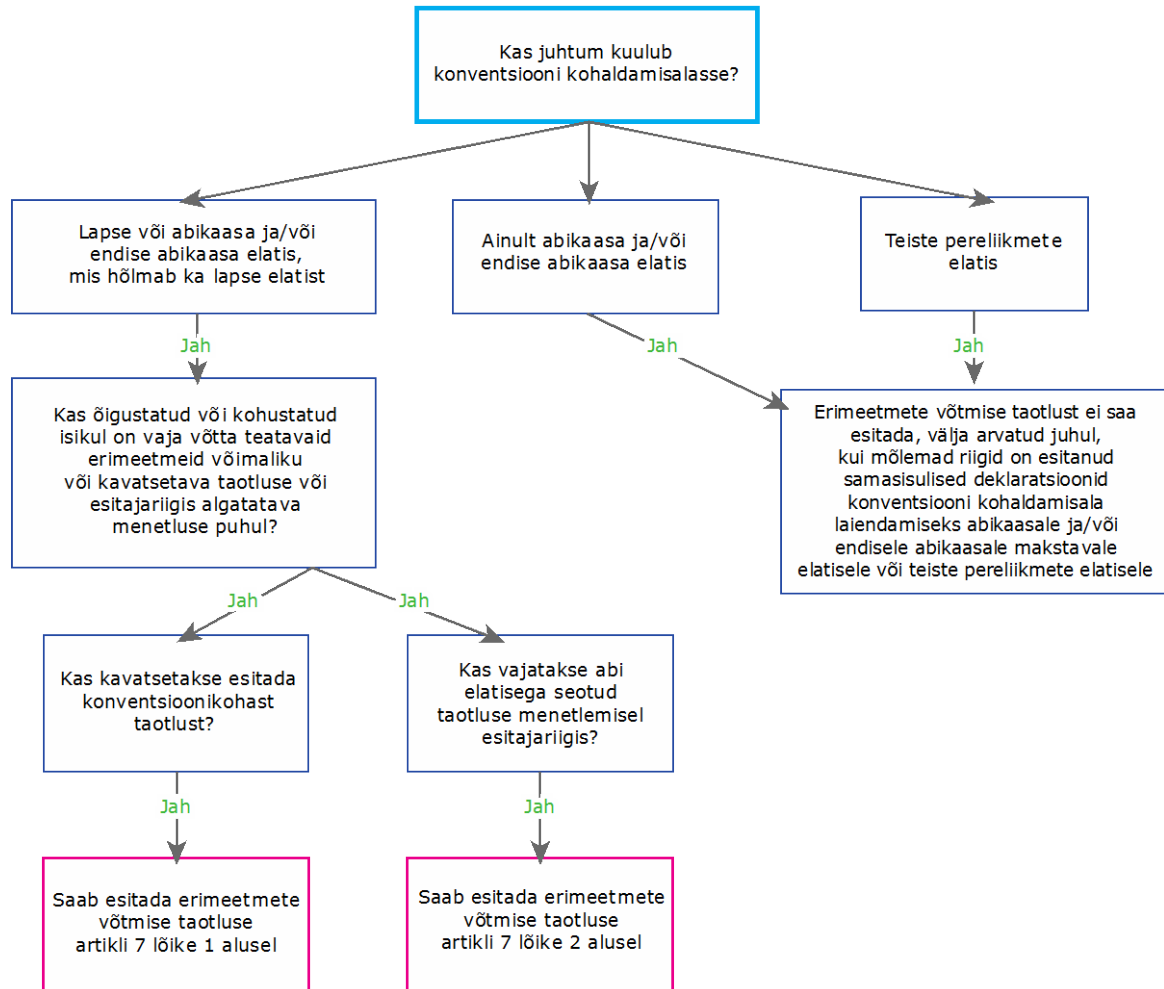
Joonis 5. Kohustatud isikute esitatavad otsuse muutmise taotlused

4. Olukord, kus taotluse esitaja vajab teataval määral abi

60. Mõnes olukorras on taotluse esitajal enne konventsioonikohase taotluse esitamist vaja keskasutuselt teataval määral abi. Enne konventsioonikohase taotluse menetluse alustamist võib olla vaja esitada lisateavet, dokumente või põlvnemise tõend. Taotluse esitaja võib kooskõlas konventsiooniga esitada keskasutusele erimeetmete võtmise taotluse abi saamiseks ka riigisisese juhtumi puhul, kui sellel on teatav rahvusvaheline mõõde. Selliseid taotlusi käsitletakse artiklis 7. Alljärgneval vooskeemil on kujutatud erimeetmete võtmise taotluse menetluse käiku¹¹.

¹¹ Kui mõlemad riigid on ühinenud Haagi 15. novembri 1965. aasta tsiviil- ja kaubandusasjade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide välismaal kättetoimetamise konventsiooniga (1965. aasta kättetoimetamiskonventsioon) või Haagi 18. märtsi 1970. aasta tsiviil- ja kaubandusasjades välisriigis tõendite kogumise konventsiooniga (1970. aasta tõendite kogumise konventsioon), vt 3. peatüki 2. osa V jaotis „Muud Haagi konventsioonid”.

ERI MEETMETE VÕTMISE TAOTLUSED (artikli 7 lõiked 1 ja 2)

Joonis 6. Erimeetmete võtmise taotlused

2. peatükk. Mõisted

A. Käesoleva peatüki eesmärk

61. Konventsioonis kasutatud konkreetset terminid lepiti kokku neli aastat kestnud läbirääkimiste ja arutelude tulemusena. Teatavad terminid on konventsioonis juba määratletud. Paljud aga ei ole ning arvesse tuleb võtta ka seda, et termini tähendus võib sõltuda elatist käsitleva menetluse toimumise riigis kohaldatavast õigusest.
62. Näiteks ei ole esitatud määratlust terminile „täitmine”. Seda kasutatakse läbivalt kogu konventsioonis, ent läbirääkimistel leiti, et konventsioonis ei ole vaja seda määratleda, kuna üldiselt on see küsimus ülalpidamiskohustusi käsitlevates riikides põhjalikult läbi arutatud ja kokku lepitud ning kuna konventsiooni üks olulisi aluspõhimõtteid on see, et selle teksti tuleks tõlgendada laiaulatuslikult ja liberaalselt¹².
63. Seepärast sõltub praktilisel tasandil see, kas teatavat meetet saab pidada otsuse täitmiseks, asjaomasest pädevast asutusest, kes vastutab otsuse täitmise eest. Samal ajal tuleb märkida, et konventsiooni kohaselt võib otsuse täitmiseks võtta teatavaid meetmeid, mis osutab sellele, milliseid meetmeid üldiselt täitmisena arvestatakse. Sarnaselt otsustab otsust tegev pädev asutus (kui taotletakse otsuse tegemist) või tunnustamise taotlusega tegelev pädev asutus (kui taotletakse otsuse tunnustamist ja täitmist) selle, mida täpselt tähendab võimaliku abikaasale makstava elatise kindlaksmääramisel termin „abikaasa”.
64. Käesoleva peatüki eesmärk ei ole esitada konventsioonis kasutatud terminite juriidilisi või lõplikult kindlaks määratud definitsioone. Selle asemel esitatakse käsiraamatus kasutatud terminite loend ja määratlused ning selgitatakse nende tähendust konventsioonikohastes juhtumites rakendatavate **menetluste kontekstis**, nii et isikutel, kes ei ole rahvusvaheliste elatisjuhtumite teemaga kursis, oleks parem menetlusi järgida. Juhtudel, kus tekib kahtlusi teatava konventsioonis kasutatud sõna või termini nõuetekohase juriidilise tähenduse suhtes, tuleks abi otsida seletuskirjast ning rahvusvahelise või riigi õigusega seotud teabeallikatest.

B. Käesolevas käsiraamatus kasutatavad mõisted

Ühinemine

65. Ühinemine on üks konventsiooni osalisriigiks saamise võimalustest¹³. Artiklis 60 on sätestatud, millal konventsioon jõustub (kolme kuu möödumisel teise ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või heakskiitmiskirja hoiuleandmisest) ning millal see jõustub asjaomasel osalisriigis. Loetelu konventsiooni osalisriikide kohta on esitatud Haagi konverentsi veebisaidil.

Vt artiklid 58 ja 60

¹² Vt arutluskäiku seletuskirjas, punktid 60–65.

¹³ Seletuskiri, punkt 690.

Haldusasutus

66. Mõnes riigis teeb ülalpidamisküsimustes otsuseid haldusasutus (nimetatakse vahel ka elatisjuhtumitega tegelevaks asutuses), mille valitsus asutab konkreetselt elatist käsitlevate otsuste tegemise, täitmise ja muutmise seotud ülesannete täitmiseks¹⁴.
67. Artikli 19 lõike 3 kohaselt tähendab haldusasutus avalik-õiguslikku asutust, kelle tehtavad otsused vastavad kahele nimetatud artiklis esitatud kriteeriumile. Neid otsuseid peab olema võimalik kohtule edasi kaevata või esitada nende kohta kohtule taotlus läbivaatamiseks asjaomases riigis ning neil peab olema sarnane õiguspõhju nagu samas asjas tehtud kohtulahendil.

Vt artikli 19 lõige 1 ja artikli 19 lõige 3

Osalemine

68. Selle terminiga viidatakse isiku osalemisele või kohalolekule teatavat laadi ärakuulamisel. Sõltuvalt riigi õigusaktidest ja menetlustest võib isiku või osapoole osalemine hõlmata otsest kohalolu ärakuulamisel või sellel telefoni teel või muude elektrooniliste vahendite abil osalemist. Samuti võib isik osaleda menetluses juhul, kui teda esindab või tema eest kõneleb advokaat või muu isik. Asjaolu, kas teatav osapool osales otsuse tegemise menetluses, on konventsiooni alusel oluline selle väljaselgitamisel, kas otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlusega on vaja esitada nõuetekohase teavitamise avaldus.

Vt artiklid 25 ja 29

Vt ka „nõuetekohase teavitamise avaldus“

Käsiraamatu viide – 4. ja 5. peatükk

Taotluse esitaja

69. Käesoleva käsiraamatu mõistes on taotluse esitaja isik või valitsusasutus (avalik-õiguslik asutus), kes esitab keskasutusele artikli 10 kohase (tunnustamise, tunnustamise ja täitmise, täitmise, otsuse tegemise või muutmise) taotluse.
70. Konventsiooni teatavate sätete alusel võib taotluse esitaja olla ka kohtumenetluse osapool või selles osalev isik, kes on esitanud edasikaebuse. Näiteks artikli 23 lõike 6 kohaselt on taotluse esitaja isik, kes kaebab edasi otsuse, millega tunnistatakse elatist käsitlev otsus täidetavaks või registreeritakse see täidetavaks tunnistamiseks.
71. Taotluse esitaja võib olla õigustatud isik, kohustatud isik või lapse esindaja. Teatavate taotluste puhul loetakse õigustatud isikuks ka avalik-õiguslik asutus.

Vt artiklid 7, 10, 36 ja 37

Käsiraamatu viide – 1. ja 3. peatükk

Taotlused ja otse pädevatele asutustele esitatavad taotlused

72. Käesolevas käsiraamatus ja konventsioonis eristatakse tavapäraseid taotlusi ja otsetaotlusi. Tavapärane taotlus hõlmab keskasutusele artikli 10 alusel esitatavaid taotlusi. Selle artikli kohaselt saab esitada tunnustamise, tunnustamise ja täitmise, täitmise, otsuse tegemise või muutmise taotlusi.

¹⁴ Seletuskiri, punkt 432.

73. Otsetaotlusi keskasutuse vahendusel ei esitata. Sellist liiki taotluse esitab üksikisik otse pädevale asutusele, näiteks kohtule või haldusasutusele. Artiklit 10 sellises olukorras ei kohaldata. Näiteks võib otse pädevale asutusele esitada taotluse ainult abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsuse tunnustamiseks.
74. Erand on siinkohal artikkel 7, milles käsitletakse erimeetmete võtmise taotlusi. Kuigi erimeetmed ei kuulu artikli 10 kohaldamisalasse, esitab sellise taotluse ikkagi keskasutus teisele keskasutusele.

Vt artiklid 7, 10 ja 37

Käsiraamatu viide – 1. ja 3. peatükk

Autentne dokument

Vt „elatis maksmise kokkulepe”

Keskasutus

75. Keskasutus on avaliku sektori asutus, mille osalisriik on määranud vastutama konventsioonikohaste halduskoostööga ja abi andmisega seotud kohustuste eest või neid kohustusi täitma. Neid kohustusi on kirjeldatud konventsiooni II ja III peatükis¹⁵.
76. Liitriikide või autonoomsete territoriaalüksustega riikide puhul võib keskasutusi olla rohkem kui üks¹⁶. Keskasutus edastab teistele riikidele taotlusi ning tegeleb üldisel tasandil taotluste voo ja käsitlemisega. Paljusid keskasutuse kohustusi saavad asjaomase riigi õiguse alusel lubatavas ulatuses ning keskasutuse järelevalvel täita avalik-õiguslikud asutused, näiteks elatisjuhtumitega tegelev asutus.

Vt artiklid 4–8

Pädev asutus

77. Pädev asutus on avalik-õiguslik asutus või isik, kelle asjaomane riik on oma õigusaktide alusel määranud konventsioonikohaste eriülesannete täitmiseks või andnud selleks loa. Pädev asutus võib olla kohus, haldusasutus, elatisjuhtumitega tegelev asutus või mõni muu konventsiooniga seotud ülesandeid täitev valitsusorgan. Mõnes riigis võib teatavate või kõikide konventsioonikohaste ülesannete täitmise eest pädeva asutusena vastutada ka keskasutus.

Vt artikkel 6

Osalisriik

78. Osalisriik on riik, mille suhtes kehtib konventsioon, kuna see riik on konventsiooni ratifitseerinud, vastu võtnud või heaks kiitnud, nagu on konventsiooni artikliga 58 ette nähtud.
79. Käesolevas käsiraamatus kasutatakse palju terminit „riik”. Üldiselt osutab see suveräänsele riigile ja mitte teatava riigi või territoriaalüksuse allüksusele (nt provintside) ega Ameerika Ühendriikide osariigile. On aga olukordi, kus termin „riik” hõlmab territoriaalüksust. Seda käsitletakse artiklis 46. Näiteks võib viidet selle riigi pädevale asutusele, kus otsus tehti, käsitada või tõlgendada viitena asjaomase territoriaalüksuse pädevale kohtu- või haldusasutusele¹⁷.

¹⁵ Seletuskiri, punkt 85.

¹⁶ Seletuskiri, punkt 89.

¹⁷ Vt seletuskiri, punkt 637.

Vt artiklid 46 ja 58

Konventsioon

80. Termin „konventsioon” tähendab käesolevas käsiraamatus laste ja teiste pereliikmete elatise rahvusvahelise sissenõudmise 23. novembri 2007. aasta Haagi konventsiooni.

Riigiprofiil

81. Konventsiooni artikli 57 alusel peab iga osalisriik edastama Haagi konverentsi alalisele büroole teabe oma õigusaktide ja menetluste kohta ning konventsiooni rakendamiseks võetavate meetmete kohta, sealhulgas kirjelduse selle kohta, kuidas riik tegeleb elatist käsitlevate otsuse tegemise, tunnustamise ja täitmise taotlustega¹⁸.
82. Sellise teabe edastamiseks võib osalisriik kasutada Haagi konverentsi soovitatud ja avaldatud riigiprofiili vormi. Riigiprofiilis on osutatud, millised nõuded taotlemisel kehtivad või millised dokumendid on selleks vajalikud.
83. Riigiprofiil ei ole kohustuslik. Riik, kes riigiprofiili ei kasuta, peab aga sellegipoolest edastama Haagi konverentsi alalisele büroole artikli 57 alusel nõutava teabe.
84. Nii riigiprofiilid kui ka osalisriikide artikli 57 alusel esitatud teave on olemas Haagi konverentsi veebisaidil (www.hcch.net) elatist käsitlevas jaotises („Child Support / Maintenance Section”).

Vt artikkel 57

Õigustatud isik

85. Artikli 3 kohaselt on õigustatud isik see isik, kelle ees kohustatud isikul on või väidetavalt on elatisvõlg. Õigustatud isik võib olla vanem või abikaasa, laps, kasuvanem, sugulane või muu lapse huvides tegutsev isik. Mõnes riigis võidakse seda isikut nimetada elatise saajaks, võlausaldajaks, lapse hooldajaks või eestkostjaks. Õigustatud isik võib olla isik, kes taotleb elatist esimest korda (nt otsuse tegemise taotlusega), või isik, kellel juba on olemas kehtiv elatist käsitlev otsus¹⁹.
86. Kui osalisriik on laiendanud konventsiooni kohaldamisala teiste pereliikmete, sealhulgas haavatavate isikute elatisele, võib õigustatud isik olla ükskõik kes, kellel on õigus sellist liiki elatisele.
87. Artikli 36 kohaselt hõlmab termin „õigustatud isik” konventsiooni mõne jaotise tähenduses ka avalik-õiguslikku asutust. Avalik-õiguslik asutus võib õigustatud isiku rollis olla üksnes tunnustamise, tunnustamise ja täitmise, täitmise või uue elatist käsitleva otsuse tegemise taotluste puhul, kui kehtivat otsust ei tunnustata artikli 20 lõikes 4 osutatud põhjustel.

Vt artiklid 3, 10 ja 36

Käsiraamatu viide – 3. peatükk

¹⁸ Vt seletuskiri, punkt 683.

¹⁹ Vt seletuskiri, punkt 66.

Kohustatud isik

88. Artikli 3 kohaselt on kohustatud isik see isik, kellel on või väidetavalt on elatisvõlg. Kohustatud isik võib olla vanem, abikaasa või muu isik, kellel on otsuse teinud riigi õiguse alusel kohustus elatist maksta. Mõnes riigis nimetatakse seda isikut elatise maksjaks, võlgnikuks või vanemaks, kes ei ole lapse hooldaja või kes ei ela lapsega koos. Kohustatud isikuks ei saa olla avalik-õiguslik asutus, näiteks sotsiaalteenuseid osutav asutus.
89. Kui osalisriik on laiendanud konventsiooni kohaldamisala teiste pereliikmete elatisele, võib kohustatud isik olla ükskõik kes, kellel on või väidetavalt on asjaomast liiki elatise võlg.

Vt artiklid 3 ja 10

Käsiraamatu viide – 3. peatükk

Otsus

90. Termin „otsus” on konventsioonis määratletud tunnustamise ja täitmise ning täitmise taotluste ja teatavate otse pädevatele asutustele esitatavate taotluste kontekstis.
91. Otsuses sätestatakse kohustatud isiku kohustus maksta elatist ning see võib hõlmata automaatset kohandamist indekseerimise abil ning võlgnevuse või viivise tasumise või elatise tagasiulatuva maksmise nõuet, samuti võidakse selles kindlaks määrata menetluskulud²⁰.
92. Näiteks hõlmab see termin selliseid otsuseid, mida tavaliselt teeb kohus ning mis kinnistatakse kohtuotsuse või korraldusega. Nende hulka loetakse ka haldusasutuse otsused, kui need vastavad artikli 19 lõikes 3 sätestatud kriteeriumidele. Seepärast kuuluvad konventsiooni kohaldamisalasse ka haldussüsteemis töötava elatisjuhtumitega tegeleva asutuse tehtavad hinnangud, kui need vastavad nendele tingimustele.

Vt artiklid 3 ja 19

Deklaratsioon

93. Deklaratsioon on osalisriigi ametlik avaldus teatavate konventsiooni artiklite või nõuete kohaldamise kohta. Neid käsitletakse artiklis 63. Näiteks võib riik esitada deklaratsiooni, et konventsioon kehtib täies ulatuses abikaasa ja/või endise abikaasa elatisele, nagu on sätestatud artikli 2 lõikes 3. Riik võib deklaratsioone esitada konventsiooniga ühinemisel või ükskõik millal pärast seda. Neid on võimalik ka parandada või muuta. Riikide esitatud deklaratsioonid on esitatud riigiprofiilides ning see teave on kättesaadav ka Haagi konverentsi veebisaidil (www.hcch.net) elatist käsitlevas jaotises („Child Support / Maintenance Section”).

Vt artikkel 63

Täidetavaks tunnistamine

94. Täidetavaks tunnistamist kasutatakse mõnes riigis selle tagamiseks, et teises riigis tehtud otsusel oleks (riigi tasandi õigusega ette nähtud piirides) sama mõju nagu asjaomases riigis tehtud otsusel. See erineb täidetavuse avaldusest, milles osutatakse sellele, et teatavat otsust täidetakse päritoluriigis, ning mis tuleb koos muude dokumentidega esitada tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlusega.

²⁰ Vt seletuskiri, punktid 434–437.

Vt artikli 23 lõige 2 ja artikli 25 lõike 1 punkt b

Käsiraamatu viide – 4. ja 5. peatükk

Otsuse tegemine

95. Selle terminiga viidatakse elatist käsitleva otsuse tegemise menetlusele olukorras, kus elatist käsitlevat otsust ei ole tehtud või kus kehtivat otsust elatise kohta ei ole võimalik mingil põhjusel tunnustada või täita. Otsuse tegemine võib hõlmata põlvnemise kindlakstegemist, kui see on elatist käsitleva otsuse tegemiseks nõutav.

Vt artikkel 10

Käsiraamatu viide – 8. ja 9. peatükk

Põlvnemise kindlakstegemine

96. Põlvnemise kindlakstegemise eesmärk on saada elatise sissenõudmise tarbeks teada lapse bioloogiline või õiguslik põlvnemine. Konventsiooni alusel soovitakse põlvnemise kindlakstegemist sageli elatist käsitleva otsuse tegemise taotluste puhul, kuigi tegemist võib olla ka erimeetmete võtmise taotlusega artikli 7 alusel²¹. Kuigi põlvnemise võib kindlaks teha geneetilise ekspertiisiga, saab seda teha ka õiguslikust seisukohast teatavaid eeldusi arvesse võttes, näiteks osapoolte abielu või kooselu enne lapse sündi, või vanema asjaomase kinnituse või avaldusega.

Vt artiklid 7 ja 10

Käsiraamatu viide – 8. ja 9. peatükk

Ex officio läbivaatamine

97. *Ex officio* läbivaatamise võib pädev asutus korraldada omal algatusel tunnustamise või tunnustamise ja täitmise menetlustes. See on ette nähtud artikli 23 lõikega 4 ja artikli 24 lõikega 4²². Kummalgi osapoolle ei ole õigust teha läbivaatamise kohta esildisi.
98. Artikli 23 kohasel *ex officio* läbivaatamisel võidakse arvesse võtta, kas otsuse täidetavaks tunnistamiseks registreerimine või täidetavaks tunnistamine oleks ilmselgelt vastuolus riigi avaliku korraga, välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariik on esitanud deklaratsiooni, mille kohaselt kasutatakse artikliga 24 ette nähtud menetlust.
99. Artikli 24 kohase menetluse puhul on *ex officio* läbivaatamine mõnevõrra teistsugune, sest pädev asutus peab arvesse võtma täiendavaid põhjuseid.

Vt selle menetluse üksikasjalikumat arutelu 5. peatükis

Vt artikli 12 lõige 8, artikli 23 lõige 4 ja artikli 24 lõige 4

Käsiraamatu viide – 4. ja 5. peatükk

²¹ Vt seletuskiri, punkt 174.

²² Vt seletuskiri, punkt 500.

Arestimine

100. Arestimine tähendab olukorda, kus täitmise eest vastutav asutus peab kinni vahendid, mille kohustatud isik peaks muidu maksma õigustatud isikule. Arestimisteatise või -korralduse alusel peab isik või organisatsioon, kes pidanuks kohustatud isikuna maksma vahendid õigustatud isikule, asjaomased vahendid maksma täitmise eest vastutavale asutusele, kes suunab need õigustatud isikule. Mõnes riigis nimetatakse arestimist vahendite kinnipidamiseks.

Vt artikkel 34

Käsiraamatu viide – 10. peatükk

Alaline elukoht

101. Termin „alaline elukoht” ei ole konventsioonis määratletud²³. Seda kasutatakse mitmes konventsiooni artiklis seoses küsimusega, kas teatavat otsust on võimalik tunnustada või täita. See, kas isikul on riigis alaline elukoht, sõltub asjaomase juhtumi konkreetsetest asjaoludest. Alalise elukoha saab kindlaks teha faktide põhjal, näiteks see, kus isik elab, kus asub tema alaline elukoht või kus ta töö- või koolis käib. Üksnes teatavas riigis viibimise alusel ei saa alalist elukohta kindlaks teha.

Vt artikli 20 lõike 1 punkt a

Käsiraamatu viide – 5. peatükk

Kohtualluvus

102. Otsuse tunnustamist või tunnustamist ja täitmist käsitleva otsuse vaidlustamise või edasi kaebamise korral võib kostja väita, et puuduvad artiklis 20 sätestatud tunnustamise ja täitmise alused. Kõnealused täitmise ja tunnustamise alused ning nendega seotud viited kohtualluvusele osutavad nõutavatele seostele osapoolte ning otsusetegija asukohariigi vahel. Näiteks kui mõlemad vanemad elavad ühes riigis, võib elatist käsitleva otsuse teha selle riigi kohus. Seega on sellisel alusel tehtud otsust võimalik tunnustada ja täita.

Vt artiklid 20 ja 21

Legaliseerimine

103. Legaliseerimine hõlmab teatavaid ametlikke õigusmenetlusi. Legaliseerimisega kinnitatakse allkirja ehtsust, dokumenti allkirjastava isiku volitusi ning vajaduse korral dokumendi pitseri või templi päritolu. See ei ole seotud alusdokumendi (st legaliseeritava dokumendi) enda sisuga. Artikli 41 kohaselt ei või konventsioonikohastes menetlustes nõuda legaliseerimist ega muu samalaadse formaalsuse täitmist, sealhulgas apostillimist²⁴.

Vt artikkel 41

Kinnipidamisõigus

104. Kinnipidamisõigus on nõue, mida võidakse teatava isiku vara suhtes kasutada. Mõnes riigis võib kinnipidamisõigust kasutada elatisvõlga omava kohustatud isiku vara, sealhulgas maaomandi ja sõidukite suhtes. Vara müümisel võidakse võlgnevuse summa müügitulust maha arvata.

²³ Vt seletuskiri, punktid 63 ja 444.

²⁴ Vt seletuskiri, punkt 614.

Vt artikkel 34

Käsiraamatu viide – 10. peatükk

Elatise / ülalpidamine

105. Elatis hõlmab toetust lastele, abikaasale ja/või endisele abikaasale või partnerile ja laste või abikaasa / endise abikaasa / partneri ülalpidamisega seotud kulude katmist. Konventsiooni kohaselt võib riik elatise hulka arvata ka muudest peresuhetest tulenevad ülalpidamiskohustused.
106. Elatist maksab kohustatud isik õigustatud isikule. Sõltuvalt otsuse teinud riigi õigusest võib elatis hõlmata nii regulaarseid makseid ja kindlasummalisi makseid kui ka varade ülekandmist²⁵.

Vt artikkel 2

Käsiraamatu viide – 3. peatükk

Elatise maksmise kokkulepe

107. Artikli 30 kohaselt saab elatise maksmise kokkulepet tunnustada ja täita juhul, kui see on otsuse teinud riigis otsusega võrdväärselt täidetav, ning artikli 10 kohaste tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste seisukohalt hõlmab termin „otsus” ka elatise maksmise kokkulepet²⁶.
108. Artikli 3 kohaselt tähendab elatise maksmise kokkulepe elatise maksmist käsitlevat kirjalikku kokkulepet, mille pädev asutus võib läbi vaadata või mida ta võib muuta ning mille on ametlikult koostanud või autentse dokumendina registreerinud pädev asutus või mis on sõlmitud pädeva asutusega või mille on pädev asutus kinnitanud või registreerinud või mis on tema kätte hoiule antud.
109. Seega hõlmab määratlus nii mõnes riigis kasutatavaid autentseid dokumente kui ka teistes riikides kasutatavaid eraviisilisi kokkuleppeid. Näiteks võib elatise maksmise kokkuleppeks ja konventsiooni alusel täidetavaks lugeda sellise kokkuleppe, mille vanemad on sõlminud lahutusprotsessi ajal, või vanematevahelise vahendusmenetluse tulemusena tehtud otsuse, kui need vastavad asjaomastele kriteeriumidele.
110. Riik võib teha reservatsiooni, mille kohaselt ei tunnustata selles riigis elatise maksmise kokkuleppeid.

Vt artiklid 3 ja 30

Käsiraamatu viide – 4. ja 5. peatükk

Elatist käsitlev otsus

Vt „otsus”

Vahendite kontrollimine

111. Mõnel juhul võib riik konventsiooni alusel kontrollida taotluse esitaja vahendeid, et kindlaks teha, kas tal on õigus saada konventsioonikohase menetluse tarvis õigusabi ning kas asjaomast abi antakse taotluse esitajale või osapoolele tasuta. Sellises kontrollis hinnatakse tavaliselt taotluse esitaja sissetulekut ja varasid või muud rahalist olukorda, mis mõjutab tema võimet maksta õigusabi eest.

²⁵ Vt seletuskiri, punkt 65.

²⁶ Vt seletuskiri, punkt 554.

112. Artikli 16 kohaselt on teatavate taotluste puhul lubatud lapse vahendite kontrollimine, milles keskendutakse mitte vanema, vaid lapse vahenditele ja rahalisele olukorrale; mõnes riigis kasutatakse seda selleks, et välja selgitada, kas osutada tasuta õigusabi.

Vt artiklid 16 ja 17

Käsiraamatu viide – 3. peatükk

Põhjendatuse kontrollimine

113. Mõnel juhul võib riik konventsiooni alusel kontrollida põhjendatust, kui eesmärk on kindlaks teha, kas võimaldada taotluse esitajale konventsioonikohases menetluses tasuta õigusabi. Põhjendatuse kontrollimisel keskendutakse üldiselt taotluse põhjendatusele või juhtumi lahenemise tõenäosusele, võttes muu hulgas arvesse taotluse õiguslikku alust ning asjaolu, kas juhtum laheneb tõenäoliselt positiivselt. Sellisel kontrollimisel arvesse võetavad küsimused sõltuvad kontrollivast riigist.

Vt artikli 15 lõige 2 ja artikli 17 punkt a

Käsiraamatu viide – 3. peatükk

Otsuse muutmine

114. Muutmine hõlmab sellise elatist käsitleva otsuse muutmist, mis on juba tehtud. Mõnes riigis võidakse seda nimetada muutmistaotluseks või otsuse muutmise taotluseks. Muutmine võib olla seotud elatise summaga, elatismaksete sagedusega või elatist käsitleva otsusega ette nähtud muu tingimusega. Konventsiooni kohaselt hõlmab muutmine ka uue otsuse tegemist juhul, kui vastuvõtjariigi õiguses ei ole kehtestatud menetlust teises riigis tehtud otsuse muutmiseks ning sel eesmärgil on lubatud üksnes uus otsus²⁷. Otsuse muutmise taotluse võib esitada kas õigustatud isik artikli 10 lõike 1 punktide e või f alusel või kohustatud isik artikli 10 lõike 2 punktide b või c alusel.

Vt artiklid 10 ja 18

Käsiraamatu viide – 11. peatükk

Alaline büroo / Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverents

115. Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverents on rahvusvaheline valitsustevaheline organisatsioon, kes töötab välja ja rakendab mitmepoolseid õigusakte, edendades rahvusvahelist õigusala ja halduskoostööd eraõiguses, eelkõige perekonna ja laste kaitsmise, tsiviilkohtumenetluse ja äriõiguse valdkonnas.
116. Alaline büroo on Haagi konverentsi sekretariaat, kes vastutab organisatsiooni igapäevatöö korraldamise eest.
117. Konventsiooni kohaselt peavad osalisriigid alalisele büroole edastama artiklis 57 kirjeldatud teabe, osutades sellele, kuidas nad kavatsevad konventsiooni nõudeid täita. Alaline büroo tegeleb ka teabe, sealhulgas konventsiooni rakendamisega seotud statistiliste ja kohtupraktika andmete kogumisega.

Vt artiklid 54 ja 57

²⁷ Vt seletuskiri, punkt 264.

Isikuandmed

118. Isikuandmed on teave üksikisiku kohta, mida konventsioonikohaste menetluste käigus kogutakse, kasutatakse või avalikustatakse. Need hõlmavad isiku tuvastamist võimaldavaid andmeid, näiteks sünnikuupäev, aadress, sissetulek, tööhõivega seotud üksikasjad, ning riigi tasandi tunnuseid, näiteks sotsiaalkindlustusnumber, isikukood või muu üksikisikut tuvastav number²⁸.
119. Konventsiooni kohaselt võib isikuandmeid kasutada üksnes sellel eesmärgil, milleks need koguti või edastati, ning teavet menetlev riik peab kooskõlas oma õigusega tagama andmete konfidentsiaalsuse. Isikuandmeid ei tohi avalikustada, kui see võib ohustada üksikisiku tervist, turvalisust või vabadust²⁹.

Vt artiklid 38–40

Käsiraamatu viide – 3. peatükk

Ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlev protokoll

120. Ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlev 23. novembri 2007. aasta Haagi protokoll on rahvusvaheline õigusakt, mis sisaldab laste ja teiste pereliikmete elatise rahvusvahelise sissenõudmise 23. novembri 2007. aasta Haagi konventsiooni täiendavaid üldeeskirju kohaldatava õiguse kohta. Mõni konventsiooni osalisriik on allkirjastanud ka protokollid ning kohaldab protokollid ülalpidamisjuhtumites.

Käsiraamatu viide – 8., 9. ja 12. peatükk

Ajutised meetmed

121. Ajutised meetmed on ette nähtud konventsiooni artikli 6 lõike 2 punktiga i ning artikliga 7. Sellise menetluse võib riik alata eesmärgiga tagada elatisnõude tulemuslik lahenemine. Näiteks võidakse ajutisi meetmeid rakendada varade võõrandamise vältimiseks või selleks, et takistada kohustatud isikul elatist käsitlevast menetlusest kõrvalehoidumise eesmärgil riigist lahkuda³⁰.

Vt artiklid 6 ja 7

Käsiraamatu viide – 13. ja 14. peatükk

Avalik-õiguslik asutus

122. Terminit „avalik-õiguslik asutus“ kasutatakse konventsioonis kahes eri kontekstis.
123. Artiklist 36 lähtudes on avalik-õiguslik asutus valitsusasutus, kes võib teatavatel asjaoludel esitada õigustatud isikuna elatist käsitleva taotluse. Avalik-õiguslik asutus võib esitada otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse või alata otsuse täitmise kooskõlas artikli 10 lõike 1 punktidega a ja b. Peale selle võib asjaomane asutus esitada taotluse otsuse tegemiseks juhul, kui kehtivat otsust ei ole artikli 20 lõikes 4 kirjeldatud põhjustel võimalik tunnustada³¹.
124. Avalik-õiguslik asutus võib taotlusi esitada üksnes juhul, kui ta tegutseb õigustatud isiku nimel või eesmärgiga hüvitada toetusi, mida elatise asemel maksti.

28 Vt seletuskiri, punkt 605.

29 Vt seletuskiri, punkt 608.

30 Vt seletuskiri, punkt 176.

31 Vt seletuskiri, punkt 590.

125. Avalik-õiguslikele asutustele viidatakse ka konventsiooni artikli 6 lõikes 3 ning selles kontekstis on tegemist asutustega, kellel on riigi õigusaktide alusel lubatud täita keskasutuse ülesandeid. Nende ülesannete eest vastutav avalik-õiguslik asutus peab tegutsema asjaomase riigi pädevate asutuste järelevalve all ning nende osalemise määrast konventsioonikohastes juhtumites tuleb teavitada Haagi konverentsi alalist bürood.

Vt artikli 6 lõige 3 ja artikkel 36

Ratifitseerimine

126. Ratifitseerimine on üks konventsiooni osalisriigiks saamise võimalustest. Artiklis 60 on sätestatud, millal konventsioon jõustub (kolme kuu möödumisel teise ratifitseerimis-, vastuvõtmis- või heakskiitmiskirja hoiuleandmisest) ning millal see jõustub asjaomases osalisriigis. Loetelu konventsiooni osalisriikide kohta on esitatud Haagi konverentsi veebisaidil.

Vt artiklid 58 ja 60

Tunnustamine

127. Elatist käsitleva otsuse tunnustamisega kinnitab riigi pädev asutus otsuse teinud päritoluriigi ametiasutuses ülalpidamisega seoses kindlaks määratud õigused ja kohustused ning annab sellele otsusele õigusjõu³². Enamikul juhtudel taotleb taotluse esitaja ka otsuse täitmist, nii et taotlus hõlmab ühtlasi tunnustamist ja täitmist. Sellegipoolest on võimalik taotleda ka ainult otsuse tunnustamist. Artikli 26 alusel kohaldatakse tunnustamise taotluse puhul samu nõudeid nagu tunnustamise ja täitmise taotluse puhul, kuid päritoluriigis täidetavuse nõude asemel kehtib selle suhtes nõue, et otsus peab olema selles riigis kehtiv.

Vt artiklid 19–28

Käsiraamatu viide – 4. ja 5. peatükk

Tunnustamine ja täitmine

128. Kehtivate elatist käsitlevate otsuste tunnustamine ja täitmine on üks peamisi konventsioonikohaseid menetlusi. Otsuse tunnustamise ja täitmisega tagatakse, et ühes riigis tehtud otsus kehtib ning on täidetav teises osalisriigis³³. Tunnustamise ja täitmise menetlusega ei pea õigustatud isik taotlema uue otsuse tegemist selles riigis, kus otsust on vaja täita, ning tänu sellele saab vastuvõtjariigis täita juba kehtivat otsust.

Vt artiklid 19–28

Käsiraamatu viide – 4. ja 5. peatükk

Esitajariigi keskasutus ja vastuvõtjariigi keskasutus

129. Esitajariigi keskasutus on selle riigi keskasutus, kus algatatakse taotlusmenetlus. See keskasutus edastab taotluse vastuvõtjariigi keskasutusele, kes menetleb taotlust ning saadab selle lõplikuks menetlemiseks pädevale asutusele. Keskasutuse ülesanded on sätestatud konventsiooni artiklis 7.

Vt artikkel 7

³² Vt seletuskiri, punkt 429.

³³ Vt seletuskiri, punkt 490.

Esitajariik ja vastuvõtjariik

130. **Esitajariik** on taotluse esitaja elukohariik, kus asjaomane konventsioonikohase taotluse menetlus algatatakse. **Vastuvõtjariik** on riik, millelt taotletakse taotluse menetlemist. Tavaliselt on see kostja elukohariik³⁴.

Vt artiklid 10 ja 12

Reservatsioon

131. Reservatsioon on osalisriigi ametlik avaldus, mida võib konventsiooni alusel teatavatel asjaoludel teha selle täpsustamiseks, et konventsiooni kohaldamisala piiratakse asjaomases riigis mingil moel. Näiteks võib riik teha reservatsiooni, mille kohaselt ei tunnustata ega täideta selles riigis elatise maksmise kokkuleppeid. Reservatsioonide tegemise menetlust kirjeldatakse artiklis 62. Riikide tehtud reservatsioone käsitletakse riigiprofiilides. Riikide tehtud reservatsioonide terviktekstidega saab tutvuda ka Haagi konverentsi veebisaidil (www.hcch.net) elatist käsitlevas jaotises („Child Support / Maintenance Section”).

Vt artikkel 62

Kostja

132. Kostja on isik, kes vastab konventsioonikohasele taotlusele või edasikaebusele. Kostja võib olla õigustatud isik või kohustatud isik.

Vt artiklid 11, 23 ja 24

Erimeetmed

133. Erimeetmed on teatavad halduskoostööga seotud kohustused, mis on loetletud artiklis 7 ning mille võtmist võib üks keskasutus teiselt keskasutuselt taotleda. Selline taotlus esitatakse tunnustamise, tunnustamise ja täitmise, otsuse tegemise, täitmise või muutmise taotlusest eraldi. Taotletavate erimeetmete eesmärk võib olla saada abi järgmises tegevuses:

- õigustatud või kohustatud isiku asukoha kindlaksmääramine;
- õigustatud või kohustatud isiku sissetuleku ja rahalise olukorra kohta, sealhulgas varade asukoha kohta teabe hankimine;
- lapse põlvnemise kindlakstegemine;
- dokumentide või tõendite saamine;
- dokumentide kättetoimetamine;
- ajutiste või vahemeetmete võtmine.

Vt artikkel 7

Käsiraamatu viide – 13. ja 14. peatükk

Riik

Vt „osalisriik”

³⁴ Mõisteid „esitajariik” ja „vastuvõtjariik” ei ole konventsioonis ega seletuskirjas määratletud. Vt seletuskiri, punkt 64. Konventsiooni artiklis 9 on esitatud mõiste „elukohat” tähendus üksnes selle artikli kohaldamisel. Vt seletuskiri, punkt 228.

Päritoluriik

134. Selle terminiga viidatakse riigile, kus tehti elatist käsitlev otsus. Päritoluriik võib, aga ei pruugi olla taotluse esitaja või kostja nüüdne elukohariik. Päritoluriiki on oluline teada näiteks selle otsustamisel, milline keskasutus peab tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse puhul koostama täidetavuse avalduse. Päritoluriiki võidakse nimetada ka väljastavaks riigiks.
135. Elatise maksmise kokkuleppe puhul on päritoluriik tõenäoliselt see riik, kus kokkulepe sõlmiti või ametlikuks tehti.

Vt artiklid 11, 20, 25 ja 30

Käsiraamatu viide – 4. peatükk

Täidetavuse avaldus

136. Seda dokumenti nõutakse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse puhul ning sellega kinnitatakse, et otsus on täidetav selles riigis, kus see tehti (päritoluriigis). Mõnes riigis kasutatakse täidetavuse avaldusena keskasutuse väljastatavat dokumenti, milles kinnitatakse otsuse õigusjõud, st see, et seda otsust on võimalik selles riigis täita. Täidetavuse avaldus erineb otsuse täidetavaks tunnustamisest, mida riigid võivad kasutada otsuse tunnustamiseks või tunnustamiseks ja täitmiseks³⁵.

Vt artikli 23 lõige 2 ja artikli 25 lõike 1 punkt b

Käsiraamatu viide – 4. peatükk

Nõuetekohase teavitamise avaldus

137. Seda dokumenti nõutakse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse puhul, kui kostja (sageli kohustatud isik) ei osalenud päritoluriigi menetluses ega olnud selles esindatud. Avaldusega kinnitatakse, et kostjat teavitati elatist käsitleva otsusega seotud menetlusest ning tal oli võimalus oma arvamust avaldada või et kostjat teavitati otsusest ja tal oli võimalus see vaidlustada või see *de facto* või *de jure* edasi kaevata (st faktide ja õigusaktide põhjal)³⁶.

Vt artikkel 25

Käsiraamatu viide – 4. peatükk

Haavatav isik

138. Haavatav isik tähendab artikli 3 kohaselt isikut, kes oma võimete teatava kahjustumise või puudulikkuse tõttu ei ole võimeline end ülal pidama. Konventsioon hõlmab haavatavaid isikuid üksnes juhul, kui nii esitaja- kui ka vastuvõtjariik on artikli 2 lõike 3 alusel esitanud deklaratsiooni konventsiooni kohaldamisala laiendamiseks.

Vt artikkel 2

Käsiraamatu viide – 3. peatükk

³⁵ Mõnes riigis võidakse kasutada märget „attestation de la force de chose jugée”, millega kinnitatakse otsuse õigusjõudu asjaomases riigis.

³⁶ Vt 4. peatüki III jaotise punkt B.5, milles käsitletakse nõuetekohase teavitamise avalduse koostamist taotluse jaoks.

3. peatükk.

Konventsiooni üldise kohaldamisega seotud küsimused

1. osa.

Konventsiooni kohaldamisala

I. Käesoleva peatüki eesmärk

139. Kõikide edastatavate või vastuvõetavate konventsioonikohaste taotluste või erimeetmete võtmise taotluste puhul on hulk kokkulangevaid kaalutlusi, mida tuleb arvesse võtta, ning palju korduvaid ülesandeid. Esmajärjekorras tuleks selgeks teha, kas konventsiooni sätted üldse kehtivad asjaomase taotluse suhtes. Täpsemalt öeldes, kas see kuulub konventsiooni kohaldamisalasse.
140. Kui taotlus ei kuulu konventsiooni kohaldamisalasse, ei kehti selle suhtes ka käesolevas käsiraamatus kirjeldatud menetlused. 3. peatüki 1. osas kirjeldatakse tegureid, mille alusel saab välja selgitada, kas taotlus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse, ning samavõrra olulise teemana käsitletakse ka seda, millises ulatuses konventsiooni sätteid asjaomase taotluse liigi puhul kohaldatakse (st kas täies ulatuses või osaliselt).
141. 3. peatüki 2. osas selgitatakse konventsioonikohaste menetluste ühiseid küsimusi – suhtluskeelt käsitlevad eeskirjad, dokumentide ja otsuste tõlkevajadus, isikuandmete kaitse ning menetlustele juurdepääsu tagamise nõue.

II. Konventsiooni kohaldamisala

A. Üldteave

142. Konventsiooni kohaldamisala tundmine on väga oluline selle väljaselgitamisel, millises ulatuses konventsioon elatist käsitleva taotluse suhtes kehtib (tunnustamise või tunnustamise ja täitmise, täitmise, otsuse tegemise või muutmise taotlused). Konventsiooniga seoses ei ole ette nähtud, et see hõlmab kõiki elatist käsitlevate taotluste liike, mille puhul osapooled elavad eri riikides, ning samuti ei kehti konventsiooni kõik sätted automaatselt kõikide konventsioonikohaste taotluste suhtes.
143. Seepärast on esmajärjekorras oluline välja selgitada, kas asjaomases olukorras kohaldatakse halduskoostöö kohustusi ja keskasutuste ülesandeid (sealhulgas õigusabi andmist) ning taotluste sisu ja edastamise eeskirju käsitlevaid peatükke. Neid kohustusi on kirjeldatud konventsiooni II ja III peatükis.
144. Konventsiooni kohaldamisala kindlaksmääramisel ning II ja III peatüki kohaldatavuse väljaselgitamisel on lähtealuseks artikkel 2. Selles artiklis kirjeldatakse konventsiooni kohaldamisalasse kuuluvaid ülalpidamiskohustusi ning selgitatakse, millises ulatuses võib osalisriik konventsiooni kohaldamisala deklaratsioonide või reservatsioonidega laiendada või piirata.

B. Kohaldamisala põhiosa – ülalpidamiskohustused

145. Põhiosas hõlmab konventsiooni kohaldamisala lapse ja abikaasa ja/või endise abikaasa ülalpidamise kohustusi, mida alljärgnevalt kirjeldatakse.

1. Lapse elatis

146. Kõige laiemas mõttes kohaldatakse konventsiooni lapse elatise suhtes. Alustuseks võib märkida, et **ülalpidamiskohustuste** suhtes kehtivad kõik konventsiooni peatükid juhul, kui
- ülalpidamiskohustus tuleneb vanema ja lapse suhtest;
 - laps on alla 21-aastane.
- Elatise** hõlmab toetust lastele, abikaasale ja/või endisele abikaasale või partnerile ja lapse või abikaasa / endise abikaasa / partneri ülalpidamisega seotud kulude katmist. Konventsiooni kohaselt võib riik elatise hulka arvata ka muudest peresuhetest tulenevad ülalpidamiskohustused.*
147. Seda esialgselt ette nähtud kohaldamisala võivad osalisriigid deklaratsioone või reservatsioone tehes laiendada või piirata, nagu selgitatakse allpool 3. jaotises.

2. Abikaasa ja/või endise abikaasa elatis

148. Abikaasa ja/või endise abikaasa elatise suhtes ei kohaldata konventsiooni samas ulatuses nagu lapse elatise puhul.
149. Täies ulatuses, sealhulgas II ja III peatüki sätted, kohaldatakse konventsiooni igal juhul tunnustamise, tunnustamise ja täitmise või täitmise taotluste puhul, kui abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise nõue esitatakse eespool kirjeldatud olukorras koos lapsele elatise maksmise nõudega või selle osana³⁷. Seepärast käsitlevad neid taotlusi mõlema riigi keskasutused ning kehtivad kõik konventsiooni sätted, mis on seotud keskasutustega, näiteks kohustus hoida isikut kursis ning edastada otsused riigi pädevale asutusele.
150. Kui aga taotlus hõlmab ainult abikaasa ja/või endise abikaasa elatist, siis II ja III peatüki sätted selle taotluse puhul ei kehti, välja arvatud juhul, kui asjaomane riik on konventsiooni kohaldamisala deklaratsiooni alusel laiendanud abikaasale ja/või endisele abikaasale makstavale elatisele. See tähendab, et taotlust ei käsitle keskasutus, vaid see saadetakse otse teise riigi pädevale asutusele. Seda nimetatakse otsetaotluseks. Kuna keskasutused selles menetluses ei osale, ei kohaldata konventsiooni sätteid, mis käsitlevad keskasutuste tegevust, kuid kohaldatakse otse pädevale asutusele esitatavate taotluste puhul kehtivaid teisi sätteid. Kui mitte arvestada II ja III peatüki sätteid, kehtivad ainult abikaasa ja/või endise abikaasa elatist käsitlevate otsuste puhul igal juhul kõik konventsiooni sätted.
151. Osalisriik võib keskasutuse osalemist kõikides abikaasa ja/või endise abikaasa elatisega seotud juhtumites laiendada, nagu selgitatakse järgmises jaotises.

3. Reservatsioonid ja deklaratsioonid

152. Osalisriikide õigus konventsiooni kohaldamisala piirata või laiendada on ette nähtud artikliga 2.

³⁷ Konventsioonis kasutatakse fraasi „on tehtud koos [lapsele elatise maksmise] nõudega”. See ei pruugi tingimata tähendada, et abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise nõue peab olema hõlmatud sama otsusega, vaid pigem seda, et see peab olema seotud lapsele elatise maksmise nõudega. Vt seletuskiri, punkt 47.

a) Lapse elatis ja lapse vanus

153. Osalisriik võib teha **reservatsiooni**, mille kohaselt hõlmab konventsiooni kohaldamisala alla 18-aastaseid lapsi. Peale selle võib osalisriik konventsiooni kohaldamisala (kas osaliselt või täielikult) laiendada üle 21-aastastele isikutele.
- Reservatsioon** on osalisriigi ametlik avaldus, mida võib konventsiooni alusel teatavatel asjaoludel teha selle täpsustamiseks, et konventsiooni kohaldamisala piiratakse asjaomases riigis mingil moel.*

b) Abikaasa ja/või endise abikaasa elatis

154. Osalisriik võib esitada deklaratsiooni, millega laiendatakse II ja III peatüki kohaldamisala teatavatele või kõikidele abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmisega seotud taotlustele. Tegelikult tähendab see seda, et keskasutuse ülesanded, sealhulgas erimeetmete võtmise taotluste esitamine või sellistele taotlustele vastamine, ning teatavaid või kõiki taotlusi käsitlevad sätted kehtivad kõikidele abikaasa ja/või endise abikaasa ülalpidamise kohustustele ja asjaomastele taotlustele.

c) Teiste pereliikmete elatis

155. Konventsiooni alusel võivad osalisriigid esitada **deklaratsiooni**, millega laiendatakse konventsiooni kohaldamisala (kas täies ulatuses või osaliselt) muudest peresuhetest tulenevale teiste pereliikmete elatisele. Seepärast võiks osalisriik kohaldada konventsiooni ka hõimlus- või muudest peresuhetest tulenevate ülalpidamiskohustuste suhtes. Peale selle võib osalisriik konventsiooni kohaldamisala laiendada ka haavatavate isikute (määratlus esitatud konventsioonis) ülalpidamisele.
- Deklaratsioon** on osalisriigi ametlik avaldus teatavate konventsiooni artiklite või nõuete kohaldamise kohta. Neid käsitletakse artiklis 63.*

d) Elatise maksmise kokkulepped

156. Osalisriik võib konventsiooni alusel teha reservatsiooni, mille kohaselt ei tunnustata ega täideta selles riigis **elatis maksmise kokkuleppeid**. Sellise reservatsiooni tegemisel tunnustatakse ja täidetakse selles riigis üksnes konventsioonis kindlaks määratud elatist käsitlevaid otsuseid. Riik võib esitada ka deklaratsiooni, milles ta teatab, et elatise maksmise kokkulepete tunnustamise ja täitmise taotlusi võib esitada ainult keskasutuse kaudu. Vt artikli 19 lõige 4 ja artikli 30 lõige 7.
- Elatise maksmise kokkulepe** on artikli 3 kohaselt elatise maksmist käsitlev kirjalik kokkulepe, mille on ametlikult koostanud või autentse dokumendina registreerinud pädev asutus või mis on sõlmitud pädeva asutusega või mille pädev asutus on kinnitanud või registreerinud või mis on tema kätte hoiule antud ning mille pädev asutus võib läbi vaadata või mida ta võib muuta.*

4. Konventsiooni kohaldamisala piiramist käsitlevate reservatsioonide mõju

157. Nagu eespool selgitatud, võib osalisriik konventsiooni alusel esitada reservatsiooni konventsiooni kohaldamisala piiramiseks. Artikli 2 lõike 2 kohaselt on osalisriigil õigus piirata konventsiooni kohaldamine alla 18-aastaste isikute ülalpidamisega. See tähendab, et selles riigis ei hõlma konventsioon 18-aastastele või vanematele isikutele elatise sissenõudmisega seotud taotlusi.

158. Kui osalisriik on teinud reservatsiooni, millega piiratakse konventsiooni kohaldamist selles riigis alla 18-aastaste isikutega, ei saa nad ka teistelt riikidelt nõuda 18-aastaste või vanemate isikutega seotud taotluste käsitlemist (artikli 2 lõige 2 ja artikli 62 lõige 4).
159. Teave selle kohta, kas teatav osalisriik on teinud reservatsioone konventsiooni kohaldamisala piiramiseks, on kättesaadav Haagi konverentsi veebisaidil (www.hcch.net) elatist käsitlevas jaotises („Child Support / Maintenance Section”).

5. Konventsiooni kohaldamisala laiendamist käsitlevate deklaratsioonide mõju

160. Kui konventsiooni kohaldamisala on laiendatud, on oluline, et seda oleks sarnasel viisil tehtud nii esitaja- kui ka vastuvõtjariigis, et konventsiooni kohaldataks mõlemas riigis samas laiendatud ulatuses. See ei tähenda, et kohaldamisala laiendamine peaks olema mõlemas riigis samasugune – see peaks kokku langema vaid teatavas ulatuses.
161. Näiteks kui osalisriik A (esitajariik) on laiendanud konventsiooni kohaldamisala nii, et kõiki artikleid (sh II ja III peatükk) kohaldatakse haavatavatele isikutele makstava elatisega seotud küsimuste suhtes, ei kohusta see osalisriiki B (vastuvõtjariik) võtma vastu taotlust haavatavale isikule elatise maksmise otsuse tegemiseks, välja arvatud juhul, kui riik B on esitanud **deklaratsiooni**, mille alusel laiendatakse konventsiooni kohaldamisala haavatavatele isikutele makstavale elatisele ning kohaldatakse II ja III peatükki haavatavatele isikutele elatise maksmise otsuste tegemise taotluste suhtes. Selles näites ei pruugi riigi A ja riigi B deklaratsioonid olla identsed, kuid need on haavatavatele isikutele makstavat elatist käsitlevate otsuste tegemise taotluste seisukohalt sarnase sisuga, sest mõlemad riigid on konventsiooni kohaldamisala laiendanud asjaomaste otsuste tegemise taotlustele.
162. Teave selle kohta, kas teatav osalisriik on esitanud deklaratsioone konventsiooni kohaldamisala laiendamiseks, on kättesaadav Haagi konverentsi veebisaidil (www.hcch.net) elatist käsitlevas jaotises („Child Support / Maintenance Section”).

6. Näited juhtumite kohta

1. näide

163. K elab riigis A. Tal on olemas elatist käsitlev otsus riigilt A, millega kohustatakse L-i maksuma elatist nende kahele lapsele (10- ja 12-aastane) ning talle kui abikaasale. L on laste isa ning elab riigis B. K soovib, et elatist käsitlevat otsust tunnustataks ja täidetaks riigis B. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

Kas konventsiooni kohaldatakse?

164. See juhtum kuulub konventsiooni kohaldamisalasse. Lapsed on alla 21-aastased ning tegemist on lapse ja vanema suhtest tuleneva lastele makstava elatisega. Kuna abikaasale makstava elatise tunnustamise ja täitmise taotlus on esitatud koos lastele elatise maksmise nõudega, kehtivad ka selle nõude puhul kõik konventsiooni sätted.

2. näide

165. M elab riigis A ning tal on riigis A tehtud elatist käsitlev otsus elatise maksmiseks lapsele, kes on praegu 20-aastane. M soovib, et elatist käsitlevat otsust täidetaks lapse isa suhtes, kes elab nüüd riigis B. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

Kas konventsiooni kohaldatakse?

166. Kuna juhtum on seotud lapse ja vanema suhtest tuleneva elatisega lapsele, kuulub see konventsiooni kohaldamisalasse, välja arvatud juhul, kui riik A või riik B on teinud reservatsiooni, millega piiratakse konventsiooni kohaldamisala juhtumitega, mille puhul laps on alla 18-aastane. Kui üks neist riikidest on sellise reservatsiooni teinud, ei kuulu juhtum konventsiooni kohaldamisalasse.

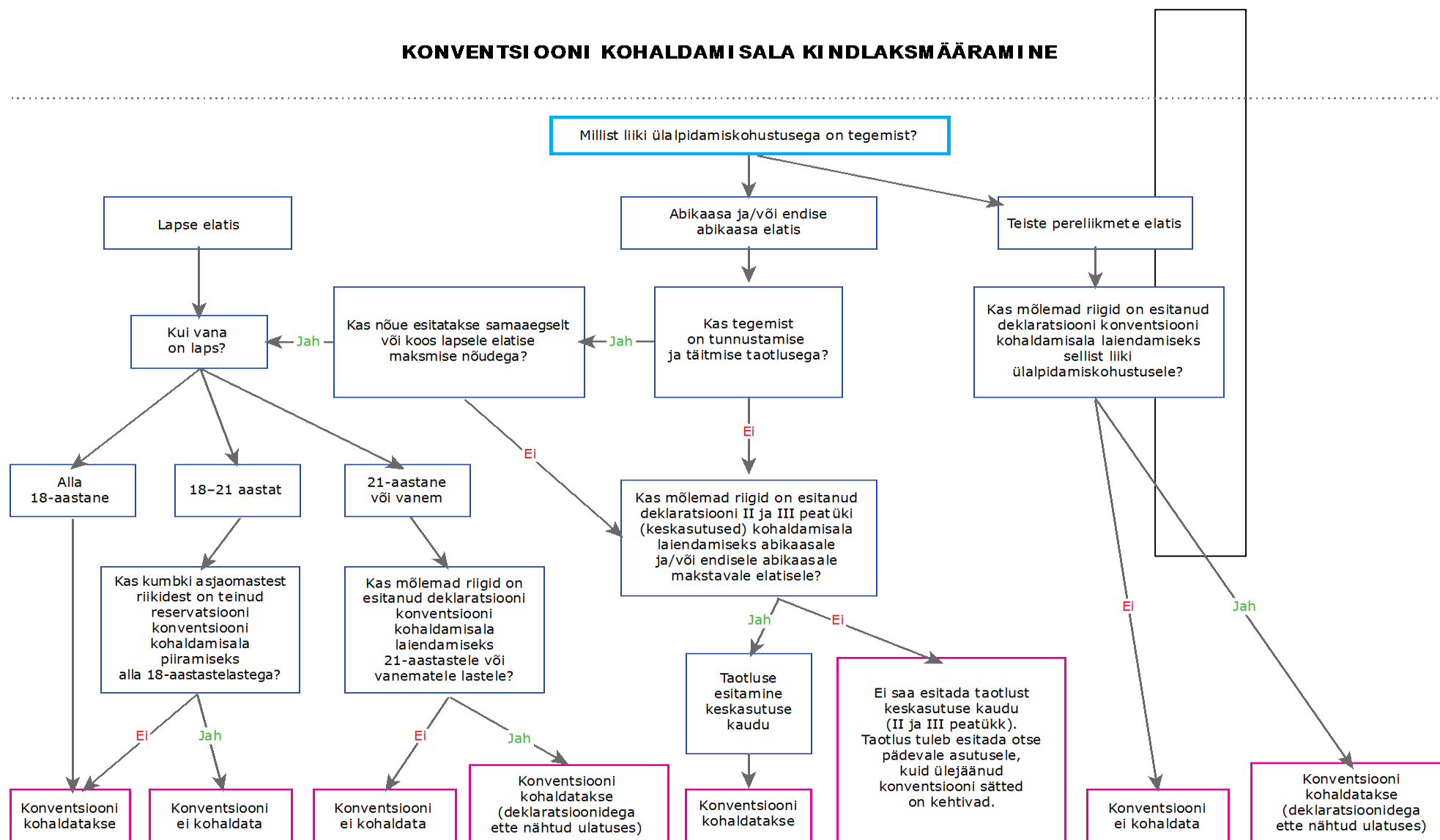
3. näide

167. N elab riigis A ning soovib taotleda oma kuuekuusele lapsele ja endale endise abikaasana elatise maksmise otsust. Lapse isa, tema endine abikaasa, elab riigis B. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

Kas konventsiooni kohaldatakse?

168. Konventsioon kehtib lapsele elatise maksmise otsuse tegemise taotluse suhtes. Samal ajal ei saa N kasutada keskasutuse teenuseid või toetuda konventsioonikohaseid taotlusi käsitlevatele sätetele talle kui endisele abikaasale elatise maksmise otsuse tegemiseks, välja arvatud juhul, kui nii riik A kui ka riik B on laiendanud konventsiooni II ja III peatüki kohaldamisala abikaasa ja/või endise abikaasa ülalpidamise kohustustele, täpsemalt selliste otsuste tegemisele.
169. Järgmisel leheküljel esitatud diagrammil on näidatud, kuidas rakendada konventsiooni kohaldamisala käsitlevaid sätteid selle väljaselgitamiseks, kas konventsioon kehtib (täies ulatuses või osaliselt) konkreetse ülalpidamiskohustuse suhtes.

KONVENTSIOONI KOHALDAMISALA KINDLAKSMÄÄRAMINE

Joonis 7. Kas taotlus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse?

C. Muud konventsiooni kohaldatavust mõjutavad tegurid

170. On palju muidki tegureid, mis mõjutavad konventsiooni kohaldatavust konkreetsetes olukorras. Muu hulgas tuleb kaaluda järgmisi küsimusi.

- Kas osapooled elavad osalisriikides?
- Kas taotluse esitab kohustatud isik või õigustatud isik?
- Kas taotluse esitajal on olemas elatist käsitlev otsus?
- Kus elatist käsitlev otsus tehti?
- Kus asub õigustatud isiku alaline elukoht?

1. Kas osapooled elavad osalisriikides?

171. Selleks et konventsioon asjaomase juhtumi puhul kehtiks, peab taotluse esitaja (isik, kes esitab konventsiooni alusel taotluse või palub selle kohaselt abi) elama osalisriigis.

172. Kui taotluse esitaja elab osalisriigis, kuid kostja (isik, kes taotlusele vastab) mitte, siis juhul, kui kostja on kohustatud isik ning tema varad ei asu osalisriigis või tema sissetulek ei laeku osalisriiki, ei saa taotluse esitaja elatist käsitleva otsuse tunnustamise, täitmise, otsuse tegemise või muutmise eesmärgil toetuda konventsiooni sätetele. Sellises olukorras võiks taotluse esitaja paluda õigusabi, et välja selgitada, kas asjaomase elatise sissenõudmiseks on muid võimalusi.

173. Kui taotluse esitaja elab konventsiooniga ühinemata riigis, kuid kostja / kohustatud isik elab osalisriigis või tema varad asuvad osalisriigis, ei tegele juhtumiga taotluse esitaja elukohariigi keskasutus, vaid ta saab esitada taotluse otse kostja elukohariigi pädevale asutusele abi saamiseks³⁸.

174. Kui kumbki osapooltest ei ela osalisriigis, siis konventsiooni selle juhtumi puhul ei kohaldata, kuid taotluse esitaja saab elatist käsitleva otsuse tegemise või täitmise taotlemiseks kasutada muid oma elukohariigis rakendatavaid menetlusi.

175. Teavet selle kohta, kas teatav riik on konventsiooni osalisriik, saab Haagi konverentsi veebisaidilt (www.hcch.net) elatist käsitlevast jaotisest („Child Support / Maintenance Section”).

2. Kas taotluse esitab kohustatud isik või õigustatud isik?

176. Konventsiooni alusel võib õiguskaitsevahendeid taotleda õigustatud isik, kohustatud isik või avalik-õiguslik asutus. **Õigustatud isik** on isik, kelle ees kohustatud isikul on või väidetavalt on elatisevõlg. **Kohustatud isik** on isik, kellel on või väidetavalt on õigustatud isiku ees elatisevõlg. **Avalik-õiguslik asutus** on valitsusasutus, kes on maksnud õigustatud isikule elatise asemel toetusi või kes tegutseb õigustatud isiku asemel või nimel.

³⁸

Meeles tuleb pidada, et pädeva asutuse vastuvõetavate juhtumite puhul sõltuvad rakendatavad eeskirjad ja menetlused täielikult asjaomase riigi õigusest. Seepärast peaks taotluse esitaja selles olukorras võtma pädeva asutusega ühendust, et teada saada, mida on vaja taotluse esitamiseks.

Miks on taotluse esitaja oluline?

177. Taotluse esitajat on oluline teada, kuna artiklis 10 on sätestatud, kellel on õigus eri liiki taotlusi esitada.

178. **Õigustatud isik** võib esitada järgmisi taotlusi:

- otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus;
- vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotlus;
- otsuse tegemise taotlus juhul, kui varem ei ole otsust tehtud, sealhulgas vajaduse korral põlvnemise kindlakstegemiseks;
- otsuse tegemise taotlus juhul, kui kehtiv otsus on olemas, kuid seda ei saa tunnustada või täita;
- vastuvõtjariigis või mõnes teises riigis tehtud otsuse muutmise taotlus.

Õigustatud isik on isik, kelle ees kohustatud isikul on või väidetavalt on elatisvõlg. Õigustatud isik võib olla vanem või abikaasa, laps, kasuvanem, sugulane või muu lapse huvides tegutsev isik. Mõnes riigis võidakse seda isikut nimetada elatise saajaks, võlausaldajaks, lapse hooldajaks või eestkostjaks.

179. **Kohustatud isik** võib konventsiooni alusel esitada vaid järgmisi taotlusi:

- otsuse tunnustamise taotlus, et piirata või peatada varasema otsuse täitmist;
- vastuvõtjariigis või mõnes teises riigis tehtud otsuse muutmise taotlus.

Kohustatud isik on isik, kellel on või väidetavalt on õigustatud isiku ees elatisvõlg. Kohustatud isik võib olla vanem, abikaasa või muu isik, kellel on otsuse teinud riigi õiguse alusel kohustus elatist maksta. Mõnes riigis nimetatakse seda isikut elatise maksjaks, võlgnikuks või vanemaks, kes ei ole lapse hooldaja või kes ei ela lapsega koos.

180. **Avalik-õiguslik asutus** võib esitada vaid järgmisi taotlusi:

- vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotlus;
- mujal tehtud otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus;
- otsuse tegemise taotlus üksnes juhul, kui kehtivat otsust ei ole võimalik artikli 20 lõike 2 kohase reservatsiooni tõttu tunnustada.

Avalik-õiguslik asutus on valitsusasutus, kes võib teatavatel asjaoludel esitada õigustatud isikuna elatist käsitleva taotluse.

181. Seega ei saa avalik-õiguslik asutus toetuda konventsioonile, et algatada näiteks kehtiva otsuse muutmine, ning kohustatud isik ei saa konventsioonikohaste menetlustega taotleda elatist käsitleva otsuse tegemist.

182. Peale selle on konventsiooniga õigustatud või kohustatud isikutele eri taotluste puhul ette nähtud piirangud kohustuslikus korras osutatava õigusabi ulatuse suhtes. Vt selles küsimuses 3. peatüki 2. osa III jaotis, milles kirjeldatakse õigusabi osutamise nõuet.

3. Kas taotluse esitajal on olemas elatist käsitlev otsus?

183. **Elatist käsitlev otsus** on kohtu- või haldusasutuse tehtud otsuses sisalduv säte, millega nõutakse elatise maksmist taotluse esitajale, lapsele või muule toetust vajavale isikule. Elatist käsitlev otsus võib olla näiteks kohtukorraldus või haldusasutuse, tribunali või ministeeriumi korraldus või otsus, kui see vastab artiklis 19 sätestatud kriteeriumidele.

184. Elatise maksmise kokkulepet saab konventsiooni tähenduses teatavas riigis tunnustada ja täita juhul, kui see kuulub täitmisele otsuse teinud riigis. Konventsiooni mõistes ei loeta elatise maksmise kokkulepet elatist käsitlevaks otsuseks ning selliste kokkulepete tunnustamise suhtes kohaldatakse eri eeskirju.
185. Kui taotluse esitajal ei ole elatist käsitlevat otsust, võib ta esitada otsuse tegemise taotluse. Nagu kohaldamisala käsitlevas jaotises on osutatud, võib konventsiooni kohaldamine otsuse tegemise taotluse suhtes aga sõltuda sellest, millist liiki elatist taotletakse.

4. Kus elatist käsitlev otsus tehti?

186. Elatist käsitleva otsuse tegemise koht on oluline selle väljaselgitamiseks, kas otsust on vaja enne täitmist tunnustada. Kui otsus tehti vastuvõtjariigis, ei ole tunnustamist vaja taotleda ning taotluse esitaja võib taotleda lihtsalt otsuse täitmist. Kui otsus tehti mõnes teises osalisriigis ja mitte selles riigis, kus seda täitma hakatakse, tuleb seda enne tunnustada.
187. Otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste puhul peab elatist käsitlev otsus olema tehtud osalisriigis³⁹.

5. Kus asub õigustatud isiku alaline elukoht?

188. Peale küsimuse, kas teatava taotluse esitaja ja kostja elavad osalisriigis, on otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste ning kohustatud isikute esitatavate otsuse muutmise taotluste puhul oluline selgitada välja õigustatud isiku alaline elukoht. Oluline on see sellepärast, et muudetud otsuse tunnustamise ja täitmise suhtes kohaldatakse erisätteid, olenevalt sellest, kes taotluse esitas ning kas õigustatud isiku alaline elukoht asub riigis, kus tehti algne elatist käsitlev otsus.
189. Terminile „alaline elukoht” ei ole konventsioonis määratlust esitatud ning seega sõltub see, kas õigustatud isiku alaline elukoht asub teatavas riigis või mitte, asjaomase juhtumi asjaoludest. Üldiselt määratakse alaline elukoht kindlaks näiteks selle põhjal, kus asub isiku kodu, kus ta tavaliselt elab, töötab või koolis käib⁴⁰.
190. Kui õigustatud isiku alaline elukoht asub otsuse teinud riigis, võidakse kohustatud isiku taotlus muudetud otsuse tunnustamiseks konventsiooni artikli 18 alusel tagasi lükata, välja arvatud juhul, kui kehtib mõni artiklis 18 osutatud eranditest. Seda käsitletakse üksikasjalikumalt käsiraamatu 11. ja 12. peatükis.

2. osa.

Konventsioonikohaste taotluste ja erimeetmete võtmise taotlustega seotud ühisküsimused

191. Käesolevas osas käsitletakse mitmesuguseid küsimusi, mis on ühised kõikide konventsioonikohaste taotluste puhul.

³⁹ Seletuskiri, punkt 240.

⁴⁰ Seletuskiri, punktid 63 ja 444.

I. Keel

192. Võttes arvesse konventsiooni kohaldamise rahvusvahelist mõõdet, on oluline, et taotluste ja teabevahetuse puhul järgitakse konventsioonis suhtluskeele kohta sätestatud eeskirju ning täidetakse dokumentide tõlkega seotud nõudeid. Need on esitatud artiklites 44 ja 45.

A. Taotluste ja dokumentide keel

193. Kõik konventsiooni alusel esitatavad taotlused ja nendele lisatavad dokumendid (sealhulgas otsus) peavad olema koostatud originaalkeeles. Lisatud peab olema ka taotluse (ja sellega seotud dokumentide) tõlge vastuvõtjariigi ametlikku keelde,⁴¹ välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariigi pädev asutus (taotlust menetlev haldus- või kohtuasutus) on teada andnud, et tõlget ei ole vaja.
194. Vastuvõtjariik võib konventsiooni alusel esitada ka deklaratsiooni, milles ta teatab, et taotluste ja nendega seotud dokumentide puhul ei kasutata asjaomase riigi ametlikku keelt, vaid mõnda muud keelt. Kui riigil on territoriaalüksused (nt provintsid või osariigid) ning ametlikke keeli on rohkem kui üks või kui riigil on mitu sellist ametlikku keelt, mida võidakse kasutada riigi eri osades, võib osalisriik samuti esitada deklaratsiooni, millega täpsustatakse, millist keelt tuleb kasutada riigi territooriumi konkreetsete osade puhul.
195. Konventsioonikohaste taotluste soovitatud vormide kasutamise üks olulisi eeliseid ongi see, et neid saab täita kõikides keeltes ning et need on arusaadavad ka teistes keeltes, mis vähendab tõlkevajadust.

B. Suhtluskeel

196. Kui keskasutused ei ole kokku leppinud teisiti, toimub kogu suhtlus kõnealuste asutuste vahel vastuvõtjariigi ametlikus keeles või inglise või prantsuse keeles. Osalisriik võib teha reservatsiooni, loobudes inglise või prantsuse keele kasutamisest sellises suhtluses. Suhtlus hõlmab selles kontekstis osalisriikide tavapärast kirjavahetust, üksteise kursishoidmist ja teatiste saatmist.

C. Tõlkimisega seotud erandid

197. Mõnel juhul ei ole esitajariigil otstarbekohane või võimalik dokumente vastuvõtjariigis kasutatavasse või vastuvõtjariigi täpsustatud keelde tõlkida. Näiteks ei pruugita esitajariigis vastuvõtjariigi keelde tõlkimise teenust osutada. Kui taotlus esitatakse III peatüki alusel (üldiselt kõik lapsele elatise maksmisega seotud taotlused või lapsele, abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsuse tunnustamise ja täitmise taotlused), võib vastuvõtjariik sellisel juhul või üldiselt olla nõus võtma tõlketöö enda peale⁴².
198. Kui vastuvõtjariik ei ole nõus tõlkega aitama, on esitajariigil võimalus tõlkida dokumendid kas inglise või prantsuse keelde. Vajaduse korral võib vastuvõtjariik dokumendid tõlkida veel oma riigi keelde.

⁴¹ Kui riigil on ametlikke keeli rohkem kui üks ning kõikides territoriaalüksustes ei kasutata kõiki ametlikke keeli, on oluline välja selgitada, millist keelt nõuab asjaomane taotluse vastu võttev territoriaalüksus (artikli 44 lõige 2).

⁴² Meeles tuleb pidada, et kui vastuvõtjariik teeb tõlke eespool kirjeldatud korras ise, kannab tõlkekulud esitajariik (välja arvatud juhul, kui kahe riigi keskasutused on kokku leppinud teisiti). Vt ka artikli 45 lõige 3.

D. Kuidas see tegelikkuses toimib?

- 1 Konventsioonikohase taotluse esitamisel täitab taotluse esitaja (või keskasutuse esindaja) taotluse oma keeles ning lisab vajalikud dokumendid, näiteks elatist käsitleva otsuse originaalkeeles.
- 2 Kui vastuvõtjariigi või vastuvõtjariigi teatava territoriaal- või allüksuse ametlik keel ei ole sama mis esitajariigi keel, tuleb taotlus ja vajalikud dokumendid tõlkida asjaomasesse ametlikku keelde või mõnesse teise keelde, mida vastuvõtjariik on deklaratsioonis täpsustanud, välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariik on kokku leppinud, et tõlget ei ole vaja.
- 3 Kui esitajariigil ei ole võimalik dokumente vastuvõtjariigi ametlikku keelde (või mõnesse teise vastuvõtjariigi täpsustatud keelde) tõlkida ning taotlus esitatakse III peatüki alusel, võib esitajariik:
 - i) uurida, kas vastuvõtjariik on nõus tõlke enda peale võtma;
 - ii) kui vastuvõtjariik sellega ei nõustu, tõlkida dokumendid kas inglise või prantsuse keelde (välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariik on teinud reservatsiooni, mille alusel üht neist keeltest ei tunnistata vastuvõetavaks) ning saata dokumendid vastuvõtjariigile, kus need võidakse tõlkida vastuvõtjariigi ametlikku keelde.
- 4 Kogu järgnev suhtlus (kirjad, aruanded ja muu sarnane kirjavahetus) keskasutuste vahel toimub kas vastuvõtjariigi ametlikus keeles või inglise või prantsuse keeles. Esitajariigil on võimalus valida, kas suhelda vastuvõtjariigi ametlikus keeles või inglise või prantsuse keeles, välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariik on teinud reservatsiooni, mille alusel kas inglise või prantsuse keelt ei tunnistata vastuvõetavaks.

Kaks näidet

199. Elatist käsitlev otsus tehti saksa keeles ning see edastatakse Mehhikosse tunnustamiseks ja täitmiseks. Mehhikosse saadetavad dokumendid sisaldavad saksakeelse otsuse koopiat, kui see on otsuse originaalkeel, ning otsuse tõlget hispaania keelde. Kohustuslik edastusvorm, soovituslik taotlusvorm ning vajalikud dokumendid, nt täidetavuse avaldus, tuleb esitada hispaania keeles; kui need on koostatud saksa keeles, tuleb seega esitada tõlge, välja arvatud juhul, kui Mehhiko on esitanud deklaratsiooni selle kohta, et tõlget ei ole vaja. Suhtlus toimub selles juhtumis jooksvalt kas hispaania (vastuvõtjariigi keel) või inglise või prantsuse keeles, välja arvatud juhul, kui Mehhiko on esitanud deklaratsiooni, mille kohaselt kas inglise või prantsuse keelt ei tunnistata vastuvõetavaks.
200. Esitajariigis (Norra) ei ole taotluse esitajal võimalik dokumente vastuvõtjariigi keelde (hispaania keel Mehhikos) tõlkida ning Mehhiko ametiasutusel ei ole võimalik tõlkida otsust norra keelest hispaania keelde. Sellises olukorras saaks taotluse esitaja tõlkida dokumendid hoopis norra keelest inglise või prantsuse keelde. Seejärel saaks inglise- või prantsuskeelse tõlke saata Mehhikosse, kus pädev asutus tõlgiks selle hispaania keelde.

E. Muud dokumentidega seotud nõuded

1. Legaliseerimine

201. Nagu muude Haagi konventsioonide puhul, sätestatakse elatise sissenõudmist käsitleva 2007. aasta konventsiooni artiklis 41, et selle raames ei või nõuda **legaliseerimist** ega muu samalaadse formaalsuse täitmist. Seepärast ei ole vaja dokumente koostava ametiisiku allkirja ametlikult tõestada ega kinnitada dokumente apostilliga, kui seda võimalust osalisriigis tavaliselt kasutatakse.
- Legaliseerimine** hõlmab teatavaid ametlikke protseduure dokumentide tõestamiseks, näiteks notariaalne kinnitamine või apostillimine.

2. Volikiri

202. Artikli 42 kohaselt võib taotluse esitajalt nõuda volikirja esitamist üksnes väga piiratud asjaoludel. Selle esitamist võib nõuda olukorras, kus keskasutus või vastuvõtjariigi muu ametiasutus esindab taotluse esitajat, näiteks kohtumenetluses, või juhul, kui volikiri on vaja esitada teatava küsimusega tegeleva esindaja määramiseks⁴³. Kui vastuvõtjariigis kehtib volikirja esitamise nõue, on sellele osutatud riigiprofiilis.

3. Allkirjad ja dokumentide tõestatud koopiad

203. Konventsioonis ei ole sätestatud nõuet, et kehtivuse tagamiseks peab taotlus olema allkirjastatud. Peale selle on tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste puhul kohaldatavate artiklitega (artikli 12 lõige 2, artiklid 13, 25 ja 30) ette nähtud, et tunnustamise taotlusele võib lisada dokumentide tavakoopiaid, sealhulgas otsuse koopia. Tunnustamise ja täitmise menetluse käigus võib pädev asutus või kostja nõuda ükskõik millise dokumendi tõestatud koopiat, kui see on vajalik taotluse menetlemiseks või sellele vastamiseks. Kuni aga sellist soovi avaldatud ei ole, piisab tavakoopiast. Mõni riik võib dokumente vastu võtta ka elektrooniliselt, kuna konventsioonis ei ole selle suhtes tahtlikult seisukohta võetud.
204. Konventsiooni alusel võib riik samuti täpsustada, et kõikide juhtumite puhul nõutakse dokumentide tõestatud koopiaid. Kui riik on sellise nõude kõigi juhtumite puhul esitanud, on sellele osutatud ka riigiprofiilis.

II. Isikuandmete ja konfidentsiaalse teabe kaitse

205. Konventsioonis on sätestatud teatavad olulised tagatised konventsiooni alusel edastatava isikustatud ja konfidentsiaalse teabe kaitsmiseks. (Konventsioonis kasutatakse terminit „isikuandmed”, kuna seda kasutatakse ka teistes Haagi konventsioonides.) Need tagatised on kehtestatud artiklites 38–40. Isikuandmed hõlmavad muu hulgas järgmist: nimi, sünnikuupäev, aadress või kontaktandmed, isiku tuvastamist võimaldavad tunnused, näiteks isikukood⁴⁴.
206. Konventsioonis on tunnistatud, et riikide vahel üksikisikute kohta vahetatava teabe tundlikkust silmas pidades on ülioluline seda teavet kaitsta, et vältida kõnealuste andmete avalikustamisest tulenevaid võimalikke negatiivseid tagajärgi osapooltele.

⁴³ Seletuskiri, punkt 617.

⁴⁴ Seletuskiri, punkt 605.

207. Konventsiooni alusel teatavatel asjaoludel kogutava või edastatava teabe avaldamise ja kinnitamise suhtes on konventsiooniga ette nähtud konkreetsed piirangud. Teavet ei tohi avaldada või kinnitada, kui see võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust (artikli 40 lõige 1). See isik võib olla laps, taotluse esitaja, kostja või muu isik. Selles osas konventsioonis piiranguid ei seata.
208. Kui keskasutus otsustab, et teabe avaldamine või kinnitamine võib isikut sellisel viisil ohustada, teatab ta otsusest teisele juhtumis osalevale keskasutusele ning viimane võtab seda konventsioonikohase taotluse menetlemisel arvesse. Esitajariigi keskasutuse edastatud teave ohu kohta ei kohusta vastuvõtjariigi keskasutust millekski. Samal ajal peab vastuvõtjariigi keskasutus kindlaks tegema, kas andmete avaldamine võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust, ning artikli 40 lõike 2 alusel võtab vastuvõtjariigi keskasutus esitajariigi otsust arvesse. Vastuvõtjariigi keskasutuse edasised sammud sõltuvad asjaomases olukorras sellest, mida on vaja taotluse menetlemiseks ning konventsioonikohaste kohustuste täitmiseks (artikkel 40). Kui esitajariigi keskasutus leiab, et taotluse esitajat, õigustatud isikut või muud isikut käsitleva konfidentsiaalse teabe avaldamine võib kujutada endast ohtu, soovitatakse asutusel üldiselt kasutada õigustatud isiku või taotluse esitaja suunatud aadressina esitajariigi keskasutuse või pädeva asutuse aadressi⁴⁵.
209. Haagi konverentsi alalise büroo avaldatud kohustuslikud ja soovituslikud taotlusvormid on koostatud isikuandmete kaitse vajadust arvesse võttes. Kui keskasutus leiab, et teabe avaldamine või kinnitamine võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust, saab ta sellest nendel vormidel teada anda (märgistades vastava kasti).
210. Kui sellisest ohust teatatakse, saab tundlikud isikuandmed (näiteks kontaktandmed või teave, mille alusel saab isikut tuvastada või tema asukoha kindlaks määrata) esitada teises vormi osas. Nii esitatakse kostjale või pädevale asutusele taotlus, mis sisaldab üksnes taotlusele vastamiseks vajaminevat teavet, ning välditakse ohtu taotluse esitajale, õigustatud isikule või muule isikule.
211. Peale selle peavad nii vastuvõtjariigi kui ka esitajariigi kõik ametiasutused, kes töötlevad konventsioonikohaste menetluste raames andmeid, järgima andmete konfidentsiaalsust käsitlevaid riigi tasandi õigusakte (artikkel 39). Seega tuleb andmete edastamisel alati täita ka riigi tasandi õiguses sätestatud nõudeid, näiteks andmete avaldamiseks nõusoleku saamise nõue või avaldamispiirangud.

III. Juurdepääs menetlustele ja õigusabile

A. Ülevaade

1. Juurdepääs menetlustele

212. Konventsiooni üks olulisemaid aluspõhimõtteid on see, et taotluse esitajatel peab olema juurdepääs menetlustele taotluse esitamiseks vastuvõtjariigis. Juurdepääs menetlustele tähendab, et taotluse esitajal on võimalik (vajaduse korral vastuvõtjariigi ametiasutuste abiga) edukalt esitada oma taotlus vastuvõtjariigi asjakohastele ametiasutustele⁴⁶.

⁴⁵ Seletuskiri, punkt 612. Riik, kes soovib kasutada suunatud aadressi, peab olema teadlik sellest, et vastuvõtjariik võib oma õigusaktidest tulenevalt, näiteks dokumentide kättetoimetamiseks siiski nõuda õigustatud isiku aadressi.

⁴⁶ Seletuskiri, punkt 357.

213. Vastuvõtjariigi kohustust tagada juurdepääs menetlustele käsitletakse artiklites 14–17 ja 43, sealhulgas teatavatel asjaoludel tasuta õigusabi andmine ning õigus nõuda kaotanud poolelt sisse kulud (artikkel 43). Käsiraamatu selles osas antakse nendest sätetest kokkuvõtlik ülevaade.
214. Artiklis 14 on sätestatud üldkohustus tagada taotluse esitajatele juurdepääs menetlustele, sealhulgas otsuste täitmise ja edasikaebamise menetlustele. Taotluse esitajad võivad olla õigustatud isikud, kohustatud isikud ja kohustatud isiku nimel tunnustamise, tunnustamise ja täitmise või täitmise taotlustega tegelevad avalik-õiguslikud asutused, kes esitavad keskasutuse kaudu taotlusi.
215. Taotluse esitaja otsetaotlused pädevale asutusele ei kuulu üldsätete alla, kuid artikli 17 punktiga b on ette nähtud üldnõue tagada tunnustamise ja täitmise taotluste puhul piiratud ulatuses abi ning selliste taotluste suhtes kohaldatakse ka artikli 14 lõiget 5. (Seda käsitletakse üksikasjalikumalt järgmistes osades.)

2. Õigusabi

216. Taotluse esitajale tagatav juurdepääs menetlustele hõlmab vastavalt asjaoludele ka õigusabi. Taotluse esitaja võimalused või maksevõime ei tohiks olla takistuseks sellisel juurdepääsul. Seepärast on artiklis 15 sätestatud, et enamikul juhtudel antakse lapsele elatist taotlevatele õigustatud isikutele õigusabi tasuta.
217. Tasuta õigusabi andmise kohustuse puhul kehtib tingimus, et kui vastuvõtjariigis rakendatavad menetlused on piisavalt lihtsad, et taotluse esitaja saaks taotluse edukalt esitada ilma õigusabita, ja kui keskasutus osutab vajalikke teenuseid niikuinii tasuta, siis asjaomane kohustus ei kehti.
218. See on oluline sellepärast, et paljud riigid on elatist käsitlevate otsuste tunnustamiseks, tunnustamiseks ja täitmiseks, otsuste tegemiseks ja muutmiseks kehtestanud tõhusad ja toimivad menetlused, mida selles riigis taotlust esitavad isikud saavad kasutada ilma **õigusabi** vajaduseta, ning et sellised menetlused on võrdsetel alustel kättesaadavad ka konventsioonikohaste taotluste esitajatele. Sõltuvalt riigist võivad sellised menetlused hõlmata lihtsustatud vormide kasutamist, haldusmenetlusi ning keskasutuse või pädeva asutuse teavitamis- ja nõustamisteenuseid kõikidele taotluse esitajatele. Kui nende lihtsustatud menetluste abil on taotluse esitajal võimalik edukalt oma taotlus esitada ning vastuvõtjariik osutab selliseid teenuseid talle tasuta, ei pea vastuvõtjariik tagama taotluse esitajale tasuta õigusabi.
219. Olukorras, kus selliseid lihtsustatud menetlusi ette nähtud ei ole ning õigusabi on vajalik, kohaldatakse mitmesuguseid sätteid, milles on kindlaks määratud taotluse esitajatele tasuta õigusabi andmise tingimused.
220. Kuna elatise maksmisega seotud juhtumite käsitlemise menetlused on riikides erinevad, sõltub nõutava õigusabi liik paratamatult juhtumi üksikasjadest. Haldus- ja tribunalisüsteemides võidakse nõuda üht liiki õigusabi ja kohtusüsteemides teist. Õigusabi võidakse anda teenustele juurdepääsu tagamisega, näiteks teabeteenused, riigipoolne õigusabi või peretoetusteenused. Osutatavate õigusabiteenuste liik täpsustatakse osalisriigi profiilis.

Artiklis 3 on **õigusabi**

määratletud järgmiselt: „abi, mis on vajalik, et taotlejad teaksid oma õigusi ja suudaksid nõuda nende järgimist, ning millega tagatakse taotluste põhjalik ja tõhus menetlemine taotluse saanud riigis. Kõnealune abi võib hõlmata vajalikku õigusnõustamist, abi menetluse alustamiseks, õigusalast esindamist ja menetluskuludest vabastamist”.

221. Kui taotluse esitaja vajab õigusabi, tuleb esmajärjekorras arvesse võtta, et konventsiooni kohaselt peavad kõik osalisriigid sellist abi andma õigustatud isikutele tasuta kõikide juhtumite puhul, kus taotletakse **lapse elatist**. Selle tingimuse puhul on teatavaid erandeid – mõni riik on esitanud seoses sellega konventsiooni alusel deklaratsiooni⁴⁷.
222. **Muude isikute elatisega seotud juhtumites** on taotluse esitaja õigus tasuta õigusabile piiratum, nagu ka kohustatud isiku õigus saada tasuta õigusabi otsuse tunnustamise ja muutmise taotluste puhul. Sellist liiki taotluse puhul võib vastuvõtjariik enne õigusabi andmise üle otsustamist **kontrollida vahendeid** või taotluse **põhjendatust**. **Vahendite kontrollimisel** hinnatakse taotluse esitaja sissetulekut ja varasid või muud rahalist olukorda, mis mõjutab tema võimet maksta õigusabi eest. **Põhjendatuse kontrollimisel** keskendutakse taotluse põhjendatusele või juhtumi lahenemise tõenäosusele, võttes muu hulgas arvesse taotluse õiguslikku alust ning asjaolu, kas juhtum laheneb tõenäoliselt positiivselt.
223. Samal ajal tuleb märkida, et ühegi otsuse tunnustamise ja täitmise seotud juhtumi puhul ei tohi asjaomases riigis taotluse esitajatele (õigustatud isikutele, kohustatud isikutele või avalik-õiguslikele asutustele)⁴⁸ antava õigusabi tingimused olla rangemad kui võrdväärsete riigisiseste juhtumite puhul. Nii on kõikidele taotluse esitajatele tagatud samasugune teenuse tase, sõltumata elukohast. Kuigi tasuta õigusabi võimalust alati ei ole, ei saa vastuvõtjariik nõuda mis tahes õiguskulude maksmise tagamiseks tagatist ega deposti (artikli 37 lõige 2 ja artikli 14 lõige 5).
224. See, kas taotluse esitajal on õigus saada tasuta õigusabi, sõltub seega järgmistest teguritest:
- kas vastuvõtjariigis on taotluse esitajale lihtsustatud menetlused tasuta kättesaadavad;
 - kellele elatist taotletakse (lapsele, abikaasale ja/või endisele abikaasale või muule pereliikmele);
 - kas taotluse esitab õigustatud isik või kohustatud isik;
 - millist taotlust esitatakse (otsuse tunnustamise, täitmise, otsuse tegemise või muutmise taotlus, erimeetmete võtmise taotlus);
 - kas asjaomase taotluse puhul kontrollitakse põhjendatust;
 - kas vastuvõtjariigis kasutatakse asjaomase taotluse puhul vahendite kontrollimist (lapse vahendite või taotluse esitaja olukorra hindamine).
225. Järgmistes jaotistes ja vooskeemidel selgitatakse üksikasjalikumalt tasuta õigusabi saamise õigust eri olukordades.

B. Tasuta õigusabi andmise nõue

226. Järgmises jaotises selgitatakse, millistel tingimustel on taotluse esitajatel eri riikides õigus tasuta õigusabile, välja arvatud nendes riikides, kes on esitanud deklaratsiooni, et kontrollida lapse vahendeid. Nendes riikides rakendatavaid menetlusi käsitletakse jaotise lõpuosas. **Märkus:** kui tunnustatav ja täidetav otsus hõlmab nii abikaasale või endisele abikaasale makstavat elatist kui ka lapse elatist, kehtib selle puhul sama õigus tasuta õigusabile.

⁴⁷ Riik võib esitada deklaratsiooni, et teatavatel juhtudel kontrollitakse lapse vahendeid (artikli 16 lõige 1).
⁴⁸ Seletuskiri, punkt 383.

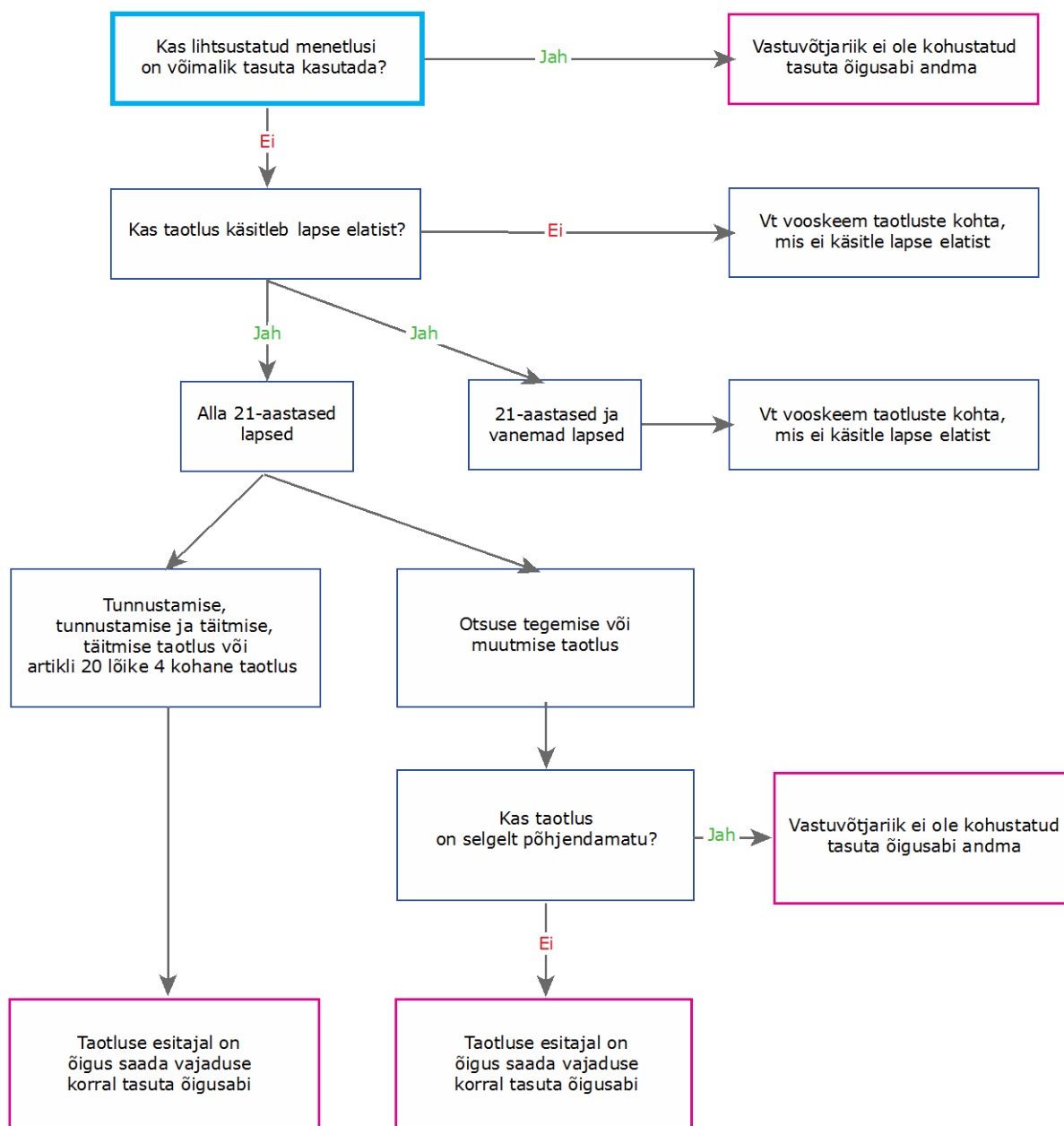
1. Õigustatud isiku esitatavad taotlused

a) Alla 21-aastasele (või alla 18-aastasele, kui tehtud on asjaomane reservatsioon) lapsele elatise maksmist käsitlevad taotlused

227. Nagu alljärgneval joonisel näidatakse, tuleb tasuta õigusabi tagada juhul, kui taotlus on seotud lapsele elatise maksmise otsuse tunnustamise, tunnustamise ja täitmise või täitmisega. Selle nõude puhul erandeid ei ole. Kui taotlus on seotud lapse elatisega, kuid taotletakse otsuse tegemist või muutmist, võib riik tasuta õigusabi andmisest keelduda juhul, kui leitakse, et taotlus või edasikaebus on selgelt põhjendamatu⁴⁹.

⁴⁹ Vt ka artikli 43 lõige 2, milles käsitletakse kulude sissenõudmist.

ÕIGUSABI
ÕIGUSTATUD ISIKU ESI TATAVATE LAPSE ELATIST
KÄSITLEVATE TAOTLUSTE PUHUL
(Artiklid 15–17)

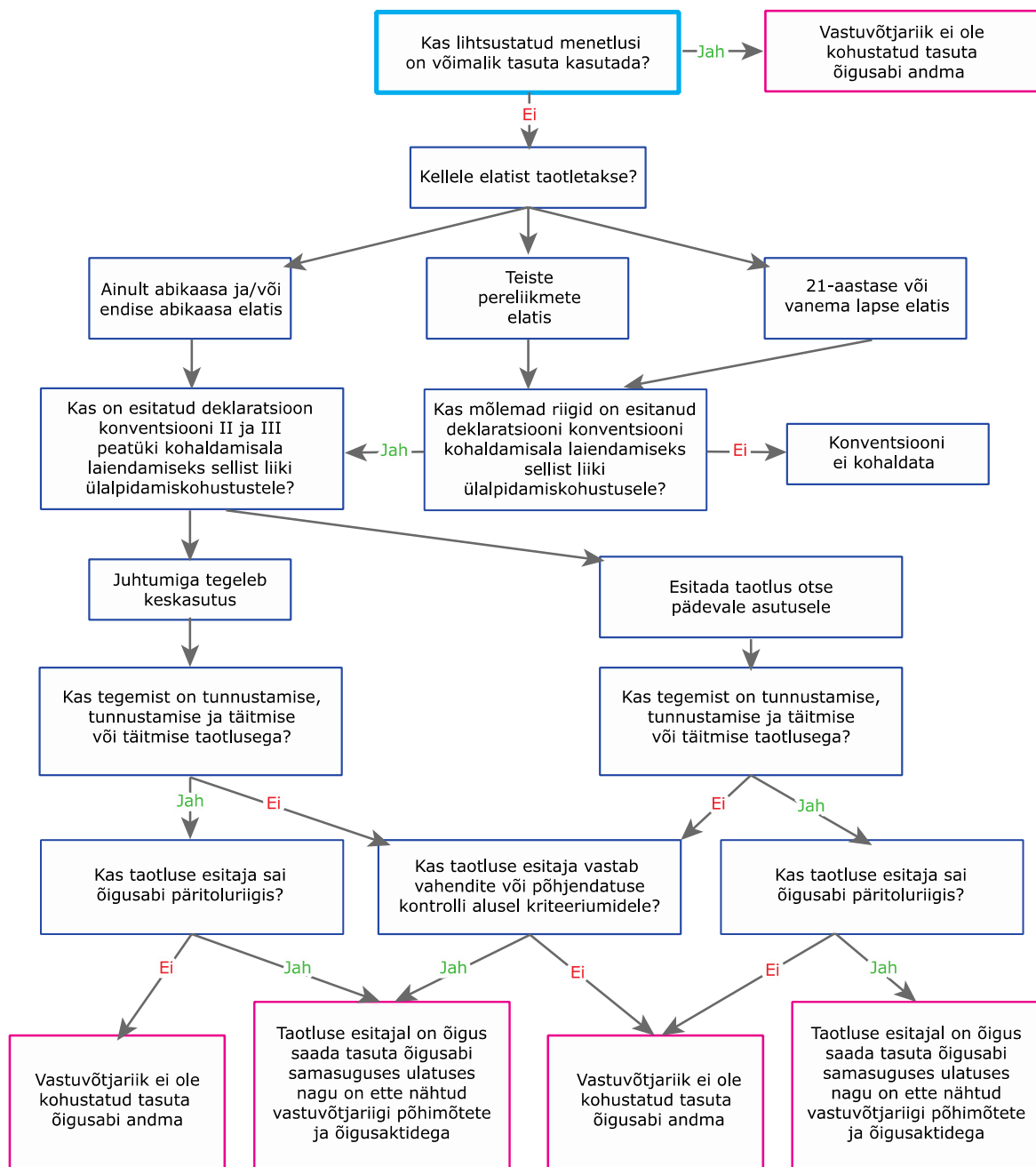

Joonis 8. Õigusabi õigustatud isiku esitatavate lapse elatist käsitlevate taotluste puhul

b) Taotlused, mis ei ole seotud alla 21-aastasele (või alla 18-aastasele, kui tehtud on asjaomane reservatsioon) lapsele elatise maksmisega

228. Kui taotlus on seotud 21-aastasele või vanemale lapsele, abikaasale ja/või endisele abikaasale või muudele pereliikmetele elatise maksmisega ning riik on konventsiooni kohaldamisala sellist liiki juhtumitele laiendanud, ei ole korrapärane tasuta õigusabi osutamine nõutav. Osalisriik võib sellise abi andmisest keelduda, kui taotlusmenetlus ei lõpe tõenäoliselt positiivselt (põhjendatuse kontrollimine), ning samuti võib riik asjaomaste teenuste saamise tingimusena ette võtta vahendite kontrollimise.
229. Kui taotluse esitaja on eelmises punktis kirjeldatud elatist käsitleva kehtiva otsuse tunnustamise, tunnustamise ja täitmise või täitmise puhul saanud päritoluriigis otsuse tegemisel tasuta õigusabi, on tal õigus saada samasugusel tasemel abi ka vastuvõtjariigilt, kui see on vastuvõtjariigis kättesaadav. Seda kujutatakse järgmisel leheküljel esitatud vooskeemil (joonis 9).

ÕIGUSABI
ÕIGUSTATUD ISIKU ESITATAVATE TAOTLUSTE PUHUL,
MIS EI KÄSITLE LAPSE ELATIST (Artikkel 17)

Joonis 9. Õigusabi õigustatud isiku esitavate taotluste puhul, mis ei käsitle lapse elatist

c) Avalik-õigusliku asutuse esitatavad taotlused

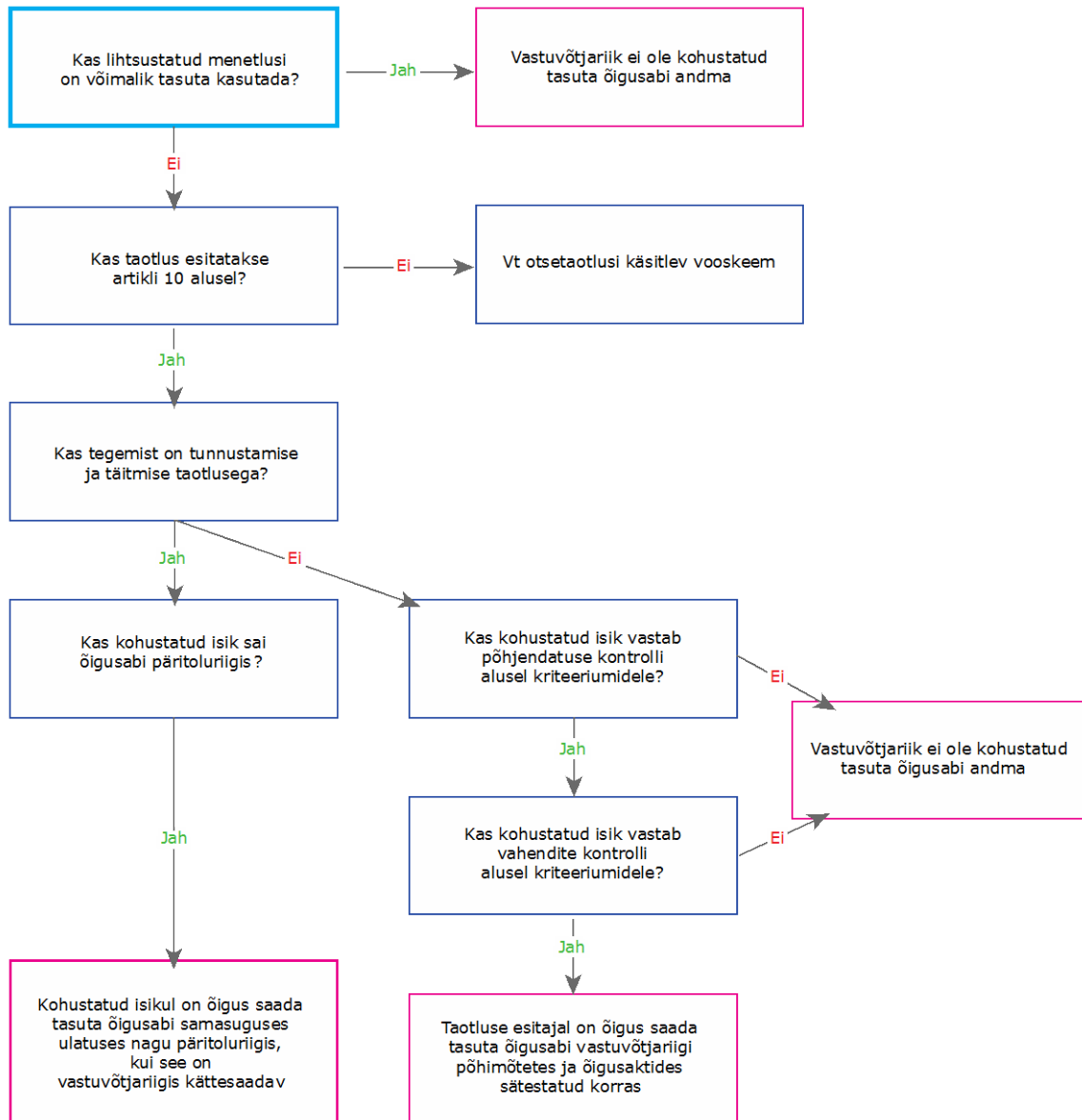
230. Kui taotluse esitab avalik-õiguslik asutus artikli 36 alusel, loetakse see asutus otsuse tunnustamise, tunnustamise ja täitmise või täitmise taotluste puhul õigustatud isikuks. Seega on avalik-õiguslikel asutustel selliste alla 21-aastastele (või asjakohasel juhul alla 18-aastastele) lastele elatise maksmise otsustega seotud taotluste puhul õigus saada tasuta õigusabi⁵⁰.

2. Kohustatud isiku esitatavad taotlused

231. Kui taotluse esitab kohustatud isik, võib vastuvõtjariik tasuta õigusabi vajaduse kindlaksmääramiseks kontrollida nii põhjendatust kui ka vahendeid. Seda näitlikustatakse alljärgneval vooskeemil (joonis 10).

⁵⁰ Seletuskiri, punktid 383 ja 384.

**ÕIGUSABI
KOHUSTATUD ISIKU ESI TATAVATE TAOTLUSTE PUHUL
(Artikkel 17)**

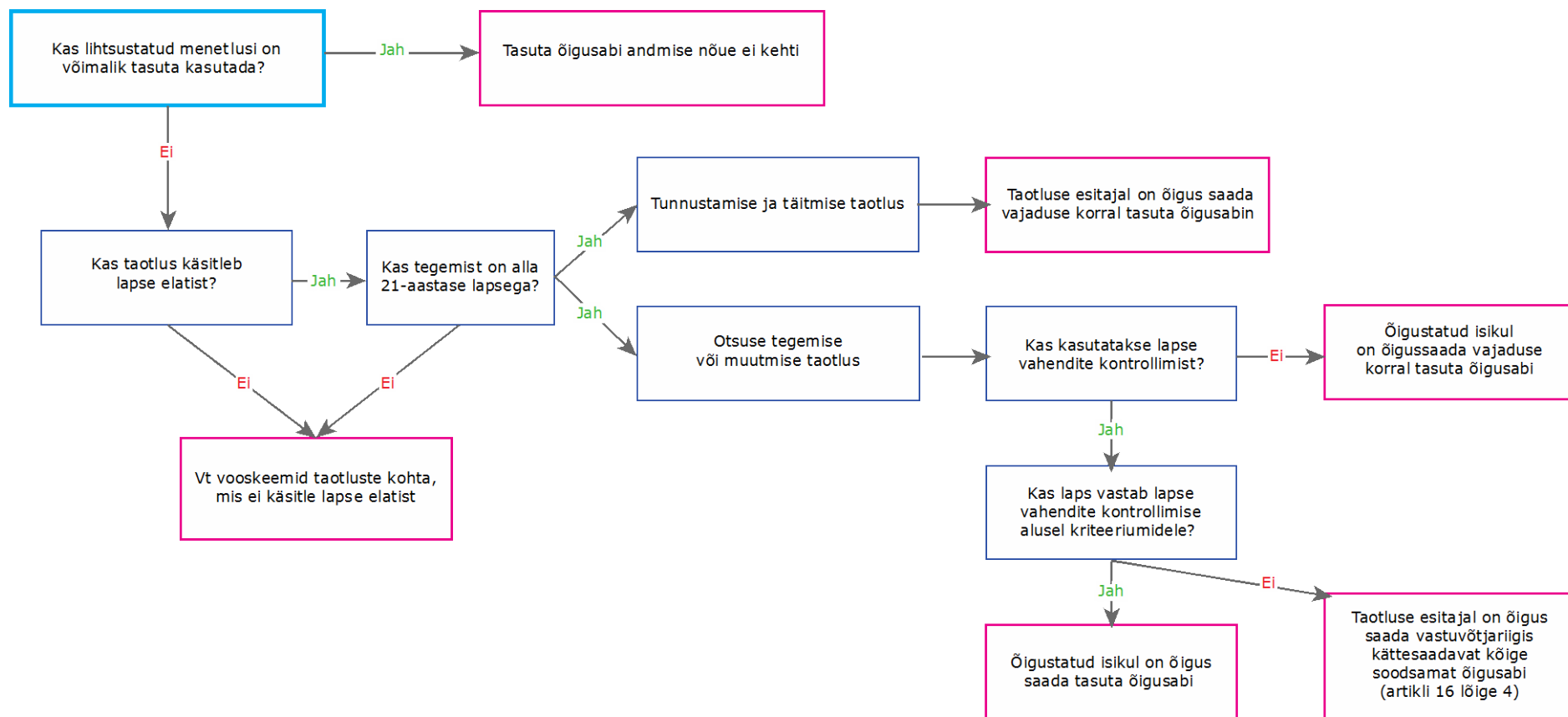

Joonis 10. Õigusabi kohustatud isiku esitatavate taotluste puhul

3. Lapse vahendite kontrollimine

232. Osalisriik võib esitada deklaratsiooni selle kohta, et muude kui lapsele elatise maksmise otsuse tunnustamise ja täitmise taotluste puhul kasutatakse lapse vahendite kontrollimist, et välja selgitada, kas taotluse esitajal on õigus saada tasuta õigusabi (vt artikli 16 lõige 3). Alljärgneval vooskeemil näidatakse kontrollimise käiku. Oluline on meeles pidada, et kontrollimisel hinnatakse lapse, mitte vanema vahendeid, seega on enamikul taotluse esitajatel õigus saada asjaomast abi, välja arvatud juhul, kui lapsel endal on piisavalt vahendeid.
233. Kui vastuvõtjariik on esitanud deklaratsiooni lapse vahendite kontrollimise kohta, peab taotlus hõlmama ametlikku kinnitust selle kohta, et lapse vahendid vastavad vastuvõtjariigi kindlaksmääratud kriteeriumidele. Need kriteeriumid on kättesaadavad Haagi konverentsi veebisaidil (www.hcch.net) elatist käsitlevas jaotises („Child Support / Maintenance Section”). Taotluse esitaja kinnitusest piisab, välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariigil on põhjendatud kahtlus taotluse esitaja esitatud teabe tõesuse suhtes.

ÕIGUSABI LAPSE VAHENDITE KONTROLLIMINE (Artikkel 16)

Joonis 11. Õigusabi: lapse vahendite kontrollimine

4. Põlvnemise kindlakstegemine või geneetiline ekspertiis

234. Konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti h kohaselt peab keskasutus võtma vajalikke meetmeid, et osutada abi põlvnemise kindlakstegemisel, kui see on vajalik elatise sissenõudmiseks. Kui põlvnemine tehakse kindlaks geneetilise ekspertiisi abil, võib see osutada väga kulukaks. Kui artikli 10 lõike 1 punkti c kohase taotluse puhul on vaja põlvnemise ekspertiisi ning selleks, et kõnealused kulud ei kujuneks lapse elatist käsitlevate otsuste taotlemisel takistuseks,⁵¹ ei saa vastuvõtjariik nõuda taotluse esitajalt geenitesti kulude katmist ning need kulud kuuluvad tasuta õigusabi osutamise üldsätte alla⁵².
235. Kuidas selline korraldus tegelikkuses välja näeb, sõltub sellest, milliseid menetlusi juhtumiga seotud osalisriikides geneetilise ekspertiisi puhul kasutatakse. Mõnes riigis võidakse testi taotlevalt isikult eeltingimusena nõuda testiga, sealhulgas ema ja lapse (laste) testidega seotud kogukulude ettemakset. Teistes riikides võidakse kohustatud isikult nõuda üksnes tema testiga seotud kulude ettemakset. Sellisel juhul katab vastuvõtjariik ema ja lapse (laste) testide kulud ise, st kulud, mida muul juhul peaks tasuma taotluse esitaja; need kulud võib kohustatud isikult aga sisse nõuda, kui testi tulemusena selgub, et ta on lapse (laste) vanem. Iga riik otsustab oma õigusaktidest või menetlustest lähtudes, millises ulatuses katab kohustatud isik asjaomased testidega seotud kulud ning millal (kui üldse) ta seda tegema peab.
236. Teavet selle kohta, milline kord põlvnemise ekspertiisi suhtes kehtib, saab iga osalisriigi profiilist.
237. Kui taotlus käsitleb alla 21-aastase lapse elatist, ei nõuta õigustatud isikult üldiselt põlvnemise ekspertiisiga seotud kulude ettemakset, välja arvatud juhul, kui taotlus on selgelt põhjendamatü⁵³.
238. Riikides, kes on esitanud deklaratsiooni lapse vahendite kontrollimise kohta, kaetakse põlvnemise ekspertiisiga seotud kulud kättesaadava õigusabi raames, välja arvatud juhul, kui kontrollimisel selgub, et lapse vahendid ei vasta tasuta õigusabi saamise kriteeriumidele.

IV. Keskasutuse eriülesanded

239. Konventsiooni kohaldamisalasse kuuluvate küsimuste tulemuslikuks lahendamiseks on väga oluline tagada konventsioonikohaste taotluste puhul halduskoostöö ja abi. Konventsiooni II peatükis on esitatud keskasutuste üldised ja eriülesanded ning III peatükis keskasutuste kaudu esitatavate taotluste suhtes kohaldatavad eeskirjad.
240. Kui taotlus kuulub konventsiooni II peatüki kohaldamisalasse, peavad keskasutused artikli 6 lõike 1 kohaselt osutama III peatüki alusel esitatavate taotluste puhul abi. Eeskätt teevad nad järgmist:

edastavad taotlusi ja võtavad neid vastu;
algatavad selliste taotlustega seotud menetlusi või hõlbustavad nende algatamist.

241. Artikli 6 lõike 2 alusel võtavad keskasutused selliste taotluste puhul kõik asjakohased meetmed, et

⁵¹ Põlvnemise ekspertiisiga seotud kulude ettemakse on vajalik üksnes juhul, kui on ilmselge, et põlvnemise kindlakstegemist on taotletud ülimalt ebakindlatel (põhjendamatutel) alustel. Seletuskiri, punkt 391.

⁵² Seletuskiri, punkt 392.

⁵³ Seletuskiri, punkt 390.

- juhul, kui asjaolud seda nõuavad, anda õigusabi või hõlbustada selle andmist;
- aidata kindlaks teha kohustatud isiku või õigustatud isiku asukoht;
- aidata hankida asjakohast teavet kohustatud või õigustatud isiku sissetuleku ja vajaduse - korral muu rahalise olukorra kohta, sealhulgas varade asukoht;
- aidata vajaduse korral vahenduse, lepituse või muu võrdväärse menetluse abil kaasa rahumeelse lahenduse leidmisele, eesmärgiga saavutada vabatahtlik elatise maksmine;
- hõlbustada elatist käsitlevate otsuste jätkuvat täitmist, sealhulgas võlgnevuste tasumist;
- hõlbustada elatismaksete sissenõudmist ja kiiret ülekandmist;
- hõlbustada dokumentide või muude tõendite saamist;
- osutada abi põlvnemise kindlakstegemisel, kui see on vajalik elatise sissenõudmiseks;
- alगतada menetlusi või hõlbustada nende alगतamist, kui see on vajalik selliste ajutiste meetmete võtmiseks, mis on oma laadilt territoriaalsed ja mille eesmärk on tagada elatisnõude tulemuslik lahendamine;
- hõlbustada dokumentide kättetoimetamist.

242. Iga osalisriik määrab **keskasutuse** (liitriigid võivad määrata rohkem kui ühe keskasutuse) ning samuti täpsustab iga osalisriik, milliseid eespool kirjeldatud abiga seotud ülesandeid keskasutus või asjaomases riigis keskasutuse järelevalve all tegutsev **pädev asutus**, avalik-õiguslik asutus või muu asutus täidab⁵⁴.

Keskasutus on avaliku sektori asutus, mille osalisriik on määranud vastutama konventsioonikohaste halduskoostööga ja abi andmisega seotud kohustuste eest või neid kohustusi täitma.

243. See, milliseid ülesandeid keskasutus teatavas juhtumis täidab, sõltub sellest, millises ulatuses konventsiooni kõnealuses olukorras kohaldatakse. Näiteks kui taotluse esitaja soovib taotleda ainult abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsuse tegemist, ei täida keskasutus eespool osutatud abiga seotud ülesandeid, välja arvatud juhul, kui asjaomased osalisriigid on laiendanud II ja III peatüki kohaldamisala kõikidele abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmist käsitlevatele taotlustele.

Pädev asutus on avalik-õiguslik asutus või isik, kelle asjaomane riik on oma õigusaktide alusel määranud konventsioonikohaste eriülesannete täitmiseks või andnud selleks loa. Pädev asutus võib olla kohus, haldusasutus, elatisjuhtumitega tegelev asutus või mõni muu teatavaid konventsiooniga seotud ülesandeid täitev valitsusorgan.

V. Muud Haagi konventsioonid

244. Mõni riik on ühinenud ka teiste rahvusvaheliste elatist käsitlevate taotlustega seotud juhtumite seisukohalt asjakohaste konventsioonide või rahvusvaheliste õigusaktidega. Eeskätt kuuluvad nende hulka 1965. aasta dokumentide välismaal kättetoimetamise konventsioon (1965. aasta dokumentide kättetoimetamise konventsioon) ning 1970. aasta välisriigis tõendite kogumise konventsioon (1970. aasta tõendite kogumise konventsioon)⁵⁵. Olukorras, mille suhtes võib kehtida üks neist konventsioonidest, on oluline paluda õigusabi – nii saab kindel olla, et elatist käsitleva 2007. aasta konventsiooni nõuded on vajalikul määral täidetud.

⁵⁴ Vt ka artikkel 50.

⁵⁵ Vt artikkel 50 ja seletuskiri, punktid 648–651.

245. Nii 1965. aasta dokumentide kättetoimetamise konventsioon kui ka 1970. aasta tõendite kogumise konventsioon kehtivad üksnes juhul, kui dokumendid tuleb kätte toimetada või tõendeid koguda välismaal. Selles küsimuses tuleb märkida, et sõna „**välismaal**” ei esine elatist käsitleva 2007. aasta konventsiooni artikli 6 lõike 2 punktis g, mis on seotud ka erimeetmete võtmise taotlustega („hõlbustada dokumentide või muude tõendite saamist”), ega punktis j („hõlbustada dokumentide kättetoimetamist”). Seda ei ole kasutatud seetõttu, et enamikul juhtudel palutakse keskasutusel hõlbustada tõendite saamist või dokumentide kättetoimetamist oma kohtualluvuspiirkonnas toimuvate elatist käsitlevate menetluste puhul ainult selle kohtualluvuspiirkonna piires. **Välismaal** tõendite saamise või dokumentide kättetoimetamise hõlbustamist taotletakse harvemini. Elatist käsitlev 2007. aasta konventsioon hõlmab paljusid olukordi, kus ei ole vaja dokumentide kättetoimetamist ega tõendite kogumist välismaal⁵⁶.
246. Muid konventsioone, mida asjaomases valdkonnas kohaldatakse, käesolevas käsiraamatus ei käsitleta. Teavet selle kohta, kas teatav riik on ühinenud Haagi 1. märtsi 1954. aasta tsiviilkohtumenetluse konventsiooni, 1965. aasta välismaal kättetoimetamise konventsiooni ning 1970. aasta tõendite kogumise konventsiooniga, saab Haagi konverentsi veebisaidilt (www.hcch.net).

1965. aasta dokumentide välismaal kättetoimetamise konventsioon⁵⁷

247. Dokumentide kättetoimetamise Haagi konventsiooniga nähakse ette kanalid kohtu- või kohtuväliste dokumentide edastamiseks ühest konventsiooni osalisriigist teise konventsiooni osalisriiki, kus on vaja asjaomased dokumendid kätte toimetada.
248. 1965. aasta dokumentide kättetoimetamise konventsiooni kohaldatakse kõikidele järgmistele tingimustele vastavates olukordades:
- 1 menetluse toimumise riigi (st asukohariigi) õiguse alusel on vaja edastada teatav dokument (nt hagi alustamise teatis) teise riiki asjaomasele isikule kättetoimetamiseks;
 - 2 mõlemad riigid on dokumentide välismaal kättetoimetamise konventsiooni osalisriigid;
 - 3 teada on selle isiku aadress, kellele tuleb dokumendid kätte toimetada;
 - 4 kättetoimetatav dokument on kohtu- või kohtuväline dokument;
 - 5 kättetoimetatav dokument on seotud tsiviil- või kaubandusajaga.
249. Kui dokumentide kättetoimetamise konventsiooni kohaldatavuse või selle sätete rakendamise kohta tekib küsimusi, tuleks pöörduda õigusnõustaja poole.

⁵⁶ Vt seletuskiri, punktid 164–167 ja 182–185. Arutluskäik selle kohta, millist abi vastuvõtjariik võib 1970. aasta tõendite kogumise konventsiooni väliselt anda, on esitatud seletuskirjas, punkt 174.

⁵⁷ Dokumentide kättetoimetamise konventsiooni kohta saab lisateavet Haagi konverentsi veebisaidil kättetoimetamist käsitlevas jaotises („Service Section”).

1970. aasta välisriigis tõendite kogumise konventsioon⁵⁸

250. Tõendite kogumise Haagi konventsiooniga nähakse ette koostöömeetodid välisriigis (st teises osalisriigis) tõendite kogumiseks tsiviil- ja kaubandusajades. Üksnes osalisriikide vahelise tegevuse suhtes kohaldatavas konventsioonis käsitletakse tõendite kogumist i) nõudekirjade ning ii) diplomaatide või konsulaarametnike ja volitatud isikute kaudu. Konventsiooniga nähakse ette tõhusad meetmed, et kaotada tsiviil- ja tavaõigussüsteemides tõendite kogumise vallas esinevad erinevused.
251. Kui tekibki vajadus tõendite kogumise järele välisriigis, peaksid ametnikud pöörduma vajaduse korral õigusnõustaja poole, et tagada 1970. aasta tõendite kogumise konventsiooni nõuete täitmine.

⁵⁸ Tõendite kogumise konventsiooni kohta saab lisateavet Haagi konverentsi veebisaidil tõendite kogumist käsitlevas jaotises („Evidence Section”).

4. peatükk.

Edastatavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemine (artikli 10 lõike 1 punkt a ja artikli 10 lõike 2 punkt a)

Peatüki ülesehitus

Käesolevas peatükis keskendutakse edastatavatele elatist käsitleva otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlustele.

I jaotises antakse kõnealusest taotlusest ülevaade – millal seda kasutatakse ja kes saab taotlust esitada – ning selgitatakse põhitermineid ja -mõisteid.

II jaotises kirjeldatakse taotluse koostamise ja käsitlemise menetlust või etappe.

III jaotises käsitletakse nõutavaid taotlusvorme ja dokumente ning antakse teavet selle kohta, mida tuleb taotlusele lisada ning kuidas vorme täita.

IV jaotises käsitletakse elatise maksmise kokkulepete tunnustamist ja täitmist ning muid II jaotise alla kuuluvate menetluste erandeid.

V jaotises käsitletakse muid küsimusi.

VI jaotises esitatakse viited lisamaterjalidele.

VII jaotises esitatakse nõutavate menetluste kontroll-leht.

VIII jaotises esitatakse vastused korduma kippuvatele küsimustele.

I. Ülevaade ja üldpõhimõtted

252. Tunnustamise ja täitmise menetlus on elatise rahvusvahelisel sissenõudmisel kesksel kohal ning sellega tagatakse õigustatud isikule kulutõhus võimalus taotleda elatise maksmist juhul, kui kohustatud isik elab teises **osalisriigis**, kui kohustatud isiku varad asuvad teises osalisriigis või kui tema sissetulek laekub teise osalisriiki. Tänu kõnealusele tunnustamise ja täitmise menetlusele ei pea õigustatud isik selleks, et osalisriigis tehtud otsus tunnustataks teises osalisriigis täidetavaks, sellesse **riiki** kohale minema. Kui otsust on tunnustatud, st otsus on tunnustatud täidetavaks või täidetavaks tunnustamiseks registreeritud, saab ühes riigis tehtud otsust teises osalisriigis täita samadel tingimustel nagu oleks otsus tehtud viimases riigis.

Osalisriik on riik, mille suhtes kehtib konventsioon, kuna see riik on konventsiooni ratifitseerinud, vastu võtnud või heaks kiitnud, nagu on konventsiooni artikliga 58 ette nähtud.

Käesolevas käsiraamatus kasutatakse palju terminit „**riik**”. Üldiselt osutab see suveräänsele riigile ja mitte teatava riigi või territoriaalsuse allüksusele (nt provintsile) ega Ameerika Ühendriikide osariigile.

253. Konventsiooni sätete eesmärk on tagada otsuste tunnustamiseks või tunnustamiseks ja täitmiseks lihtsad, soodsad ja kiired menetlused⁵⁹. Sel otstarbel on kasutusele võetud süsteem, mis võimaldab teiselt osalisriigilt tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse saamisel algetada kiire ja lihtsa menetluse asjaomase otsuse tunnustamiseks ja vajaduse korral täitmiseks. Otsus tunnistatakse täidetavaks või registreeritakse täidetavaks tunnustamiseks, kusjuures kummalgi osapoolel ei ole õigust teha selle suhtes esildisi ning asjaomane pädev asutus võib juhtumi läbi vaadata vaid piiratud ulatuses. Kui otsus on tunnistatud täidetavaks või täidetavaks tunnustamiseks registreeritud, saab võtta täitemeetmeid, et nõuda vastuvõtjariigis elatis sisse. Kostja võib otsuse täidetavaks tunnustamise või täidetavaks tunnustamise eesmärgil registreerimise vaidlustada, kuid üksnes kindlate tähtaegade jooksul ja piiratud asjaoludel⁶⁰. Enamikul juhtudel vastuväidet või edasikaebust ei esitata ning menetlus võib võimalikult kiires korras jätkuda.
254. Taotlusmenetlust algetava osalisriigi (esitajariigi) seisukohalt on taotluse koostamise menetlused samavõrd lihtsad ning selle jaoks ei ole vaja esitada üleliia dokumente. Konventsioonis on sõnaselgelt piiratud tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlusega esitatavate dokumentide hulka ning enamikul juhtudel saab taotluse esitada ilma otsuste või dokumentide tõestatud koopiateta. Sel viisil tagatakse, et menetlus on võimalikult lihtne ja tõhus, nagu on konventsiooniga ette nähtud, ning et otsuseid tunnustatakse seega võimalikult suures ulatuses.
255. Elatise maksmise kokkulepete tunnustamiseks ja täitmiseks on ette nähtud mõnevõrra teistsugune menetlus. Selliste kokkulepete tunnustamise ja täitmise menetlust käsitletakse käesoleva peatüki hilisemas osas.

A. Millal kõnealust taotlust kasutatakse?

256. Tunnustamise ja täitmise taotlus esitatakse juhul, kui õigustatud isikul on juba olemas teatavas osalisriigis tehtud otsus elatise maksmise kohta ning ta soovib, et seda tunnustataks ja täidetakse teises osalisriigis, kus elab kohustatud isik, kus asuvad kohustatud isiku varad või kuhu laekub kohustatud isiku sissetulek.
- Esitajariik** on osalisriik, kes algatab taotlusmenetluse ning kes esitab taotluse selles riigis elava taotluse esitaja nimel. **Vastuvõtjariik** on osalisriik, millelt taotletakse taotluse menetlemist.*
257. Mõnel juhul taotleb õigustatud isik ainult otsuse **tunnustamist** – tavaliselt seetõttu, et otsuse täitmist ei ole sellel ajal vaja. Ainult tunnustamist saab taotleda ka kohustatud isik, kes soovib teatavas osalisriigis tehtud otsuse tunnustamist selleks, et piirata või peatada kehtiva elatist käsitleva otsuse täitmist.
- Elatist käsitleva otsuse **tunnustamisega** kinnitab riigi pädev asutus otsuse teinud päritoluriigi ametiasutuses ülalpidamisega seoses kindlaks määratud õigused ja kohustused ning annab sellele otsusele õigusjõu.
258. Kui otsus tehti algselt vastuvõtjariigis, ei ole seda vaja tunnustada, vaid ainult täita. Selline taotlus kuulub artikli 10 lõike 1 punkti b alla ning seda käsitletakse 6. peatükis.

⁵⁹ Seletuskiri, punkt 490.

⁶⁰ Sellegipooldest on riikidele konventsiooniga ette nähtud võimalus esitada deklaratsioon selle kohta, et kasutatakse alternatiivset menetlemist, mille kaudu teavitatakse kostjat täidetavaks tunnustamiseks registreerimisest või täidetavaks tunnustamisest ning pädeval asutusel on suurem läbivaatamisõigus. Seda käsitletakse 5. peatüki IV jaotises.

B. Juhtumi näide

259. P ja tema kaks last elavad riigis A. P-l on olemas otsus, millega kohustatakse Q-d maksma lastele ja talle kui abikaasale / endisele abikaasale elatist. Otsus tehti riigis A. Q elab nüüd riigis B. P soovib, et elatist käsitlev otsus edastatakse riigile B ning et Q-ga võetaks seal ühendust ja nõutakse sisse elatis. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

Konventsioonikohase menetluse käik

260. P pöördub riigi A keskasutuse poole. Keskasutus edastab taotluse koos nõutavate dokumentidega P nimel riigi B keskasutusele. Taotluse eesmärk on elatist käsitleva otsuse **tunnustamine ja täitmine** riigis B. Kui otsus vastab konventsioonis tunnustamise kohta sätestatud tingimustele, menetleb riigi B pädev asutus (või keskasutus, kui see tegutseb pädeva asutusena) taotlust ning tunnustab otsust ja tagab selle täitmise. Q-d teavitatakse tunnustamisest ja täitmisest ning tal on õigus elatist käsitleva otsuse tunnustamist ja täitmist käsitlev otsus vaidlustada või edasi kaevata. Kui otsus on tunnustatud, tagab riigi B pädev asutus selle täitmise. P suhtleb vaid riigi A keskasutusega. Kogu teabevahetus riigi B keskasutusega toimub üldiselt riigi A keskasutuse kaudu.

C. Kes võib tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse esitada?

261. Sellise taotluse võib esitada osalisriigis elav üksikisikust **õigustatud isik**, õigustatud isikuna tegutsev avalik-õiguslik asutus (kes võib taotluse esitada taotluse esitaja nimel) või õigustatud isikuna tegutsev avalik-õiguslik asutus juhul, kui ta on maksnud õigustatud isikule elatise asemel toetusi.
- Õigustatud isik** on isik, kelle ees kohustatud isikul on või väidetavalt on elatisvõlg. Õigustatud isik võib olla vanem või abikaasa, laps, kasuvanem, sugulane või muu lapse huvides tegutsev isik. Mõnes riigis võidakse seda isikut nimetada elatise saajaks, elatismaksete saajaks, võlausaldajaks, lapse hooldajaks või eestkostjaks.
262. Teises osalisriigis tehtud elatist käsitleva otsuse tunnustamist võib taotleda ka **kohustatud isik**, kui seda on vaja varasema elatist käsitleva otsuse täitmise peatamiseks või piiramiseks vastuvõtjariigis.
- Kohustatud isik** on isik, kellel on või väidetavalt on õigustatud isiku ees elatisvõlg. Kohustatud isik võib olla vanem, abikaasa või muu isik, kellel on otsuse teinud riigi õiguse alusel kohustus elatist maksta. Mõnes riigis nimetatakse seda isikut elatise maksjaks, võlgnikuks või vanemaks, kes ei ole lapse hooldaja või kes ei ela lapsega koos.

D. Tunnustamise ja täitmise vaidlustamine

263. Enamikul juhtudel kulgeb tunnustamise ja täitmise menetlus vastuvõtjariigis kiirelt ning ilma et kohustatud isik või **kostja** seda vaidlustaks. Võib aga ette tulla, et taotluse vastaspool (kas siis kohustatud isik või õigustatud isik) vaidlustab otsuse tunnustamise ja täitmise, põhjendades seda sellega, et otsus ei vasta konventsiooni alusel tunnustatavate või täidetavate otsuste puhul kindlaks määratud miinimumnõuetele. Neid nõudeid käsitletakse üksikasjalikumalt 5. peatükis, kuna vaie või edasikaebus esitatakse vastuvõtjariigis, kes tunnustamise taotlust menetleb, ning kuna tegemist on tunnustamise ja täitmise taotluste vastuvõtmise menetlustega seotud küsimusega. Samal ajal on oluline, et esitajariigis taotlust esitavad isikud oleksid teadlikud tunnustamise või tunnustamise
- Kostja** on isik, kes vastab konventsioonikohasele taotlusele või edasikaebusele. Kostja võib olla õigustatud isik või kohustatud isik.

ja täitmise vaidlustamise või edasikaebamise võimalusest, kuna nii on võimalik tagada, et taotlusega edastatakse kõik vajalikud dokumendid ning et vastuvõtjariigil on kogu vajalik teave, et suuta vastata igale kostja esitatud küsimusele.

264. Peale selle peavad tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlust koostavad ametnikud taotlusvormi asjaomase osa terviklikkuse tagamiseks esitama alused, millele toetudes taotletakse otsuse tunnustamist või tunnustamist ja täitmist. Seda käsitletakse üksikasjalikumalt 15. peatükis, kus esitatakse soovitusliku taotlusvormi täitmise suunised.

*Tunnustamise ja täitmise taotlustega seotud menetluste lühikokkuvõtte on esitatud käesoleva peatüki lõpus **kontroll-lehel**.*

II. Taotluste käsitlemise ja koostamise menetlus

265. Dokumentide kogumise eest vastutab vastuvõtjariigi keskasutus, kes tagab, et taotlusele lisatakse nõutavad vormid ja dokumendid, ning valmistab teisele riigile saadetava taotluspaketi ette. Kuna osalisriikide vahel esineb selles valdkonnas erinevusi, tuleks vaadata otsuse sihtriigi profiili,⁶¹ sest selles on kirjeldatud kõiki kohaldatavaid erinõudeid, näiteks tõlkimise ja sertifitseerimisega seotud nõudeid. Samal ajal ei saa riik nõuda tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlusega lisadokumentide esitamist, millele ei ole osutatud artiklites 11 ja 25.
266. Käesolev jaotis hõlmab samadel alustel ka selliseid taotlusi, mis käsitlevad ainult tunnustamist. Selliseid taotlusi esitatakse üsna harva. Artikli 26 kohaselt kohaldatakse V peatüki („Tunnustamine ja täitmine”) sätteid vajalike muudatustega ka ainult tunnustamise taotluste suhtes, kusjuures täidetavuse nõue asendatakse nõudega, et otsus oleks päritoluriigis kehtiv. See tähendab, et praktilistel eesmärkidel kohaldatakse tunnustamist ja täitmist käsitlevaid sätteid ka ainult tunnustamise taotluste suhtes, kuid teatavaid sätteid muudetakse mingil määral, kuna sellistel juhtudel otsuse täitmist ei taotle⁶².

⁶¹ Mõni osalisriik riigiprofiili ei kasuta, kuid suurem osa asjaomasest teabest edastatakse siiski Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi alalisele büroole. See teave on kättesaadav Haagi konverentsi veebisaidil (www.hcch.net) elatist käsitlevas jaotises („Child Support / Maintenance Section”).

⁶² Seletuskiri, punkt 546.

A. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse koostamise etapid

EDASTATAV TUNNUSTAMISE VÕI TUNNUSTAMISE JA TÄITMISE TAOTLUS

- 1 Nõutavate dokumentide koondamine
 - Elatist käsitlev otsus
 - Taotlusvorm
 - Riigiprofiil

- 2 Taotluse esitajalt saadud teabe kontrollimine
 - Kas kogu vajalik teave on olemas?

- 3 Kas taotluse saab esitada konventsiooni alusel?
 - Kas taotluse esitaja elab Teie riigis?
 - o Kui ei, peaks ta taotluse esitama oma elukohariigi kaudu
 - Kas taotluse esitajal on olemas elatist käsitlev otsus?
 - o Terminite „elatis” ja „otsus” selgitused on esitatud 2. peatükis
 - o Kui otsust ei ole tehtud, tuleb esitada otsuse tegemise taotlus
 - o Kui otsus ei käsitle elatist, siis konventsiooni ei kohaldata

- 4 Kus otsus tehti?
 - Vastuvõtjariigis
 - o Taotlus ainult otsuse täitmiseks
 - Esitajariigis või mõnes kolmandas osalisriigis
 - o Tunnustamise ja täitmise taotlus

- 5 Kas vastuvõtjariik on otsust juba tunnustanud?
 - Kui jah, tuleb esitada taotlus ainult täitmiseks

- 6 Vajaduse korral dokumentide tõlkimine
 - (Vt riigiprofiil)

- 7 Vajaduse korral otsuse tõestatud koopiote hankimine
 - (Vt riigiprofiil)

- 8 Täidetavuse avalduse hankimine pädevalt asutuselt

- 9 Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse lõplik vormistamine
 - (Vt 15. peatükk)

- 10 Kõikide asjakohaste dokumentide lisamine

- 11 Edastusvormi täitmine
 - (Vt 15. peatükk)

- 12 Vastuvõtjariigi keskasutusele saatmine

- 13 Kätesaamiskinnituse ootamine

- 14 Nõudmise korral lisadokumentide esitamine kolme kuu jooksul alates nõude esitamisest

Joonis 12. Edastatava tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse koostamise etapid

B. Menetluse etappide kirjeldus

Alljärgnevatel punktides käsitletakse üksikasjalikumalt eespool joonisel (joonis 12) osutatud etappe.

1. Nõutavate dokumentide kogumine

267. Teil peab olema koopia elatist käsitlevast otsusest ning taotluse esitajalt saadud teabest või taotlusest. Vaadake selle riigi profiili, kuhu taotluse edastate, kuna selles on kirjeldatud, milliseid konkreetseid dokumente või teavet taotlemisel vaja läheb. Kui teil ei ole riigiprofiili koopiat käepärast, leiate need Haagi konverentsi veebisaidil (www.hcch.net) elatist käsitlevas jaotises („Child Support / Maintenance Section”).

2. Taotluse esitajalt saadud teabe kontrollimine

268. Taotluse esitaja täidab kõik täiendavad vormid, mida teie riigis nõutakse. Veenduge, et vormid on täidetud võimalikult suures ulatuses ning et kogu vajalik teave on esitatud. Kui taotluse esitaja ei täida soovitusliku taotlusvormi teatavaid osi, peab ta andma piisavalt teavet, et keskasutus saaks dokumendi lõplikult vormistada.

3. Kas taotluse saab esitada konventsiooni alusel?

269. Enne tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse koostamist mõelge läbi järgmised punktid.

- Teie riigi keskasutuse teenuste kasutamiseks peab taotluse esitaja elama samas riigis. Kui ta elab teises riigis, peaks ta taotluse esitama asjaomase riigi keskasutuse kaudu.
- Kui taotluse esitajal ei ole veel olemas **elatist käsitlevat otsust** või kui elatist käsitlev otsus ei ole tehtud osalisriigis,⁶³ tuleks esitada taotlus uue otsuse tegemiseks (vt 8. peatükk).
- Kas otsus käsitleb elatist? Vt määratlus 2. peatükis. Kui otsus ei käsitle elatist, ei saa konventsioonikohast otsuse tunnustamise taotlust esitada.
- Kui taotluse esitaja elab konventsiooniga ühinemata riigis või juhul, kui otsuse täitmisega seotud varad asuvad konventsiooniga ühinemata riigis või sellega seotud sissetulek laekub konventsiooniga ühinemata riiki, ei saa selles riigis otsuse tunnustamiseks ja täitmiseks toetuda konventsioonile.

Elatist hõlmab toetust lastele, abikaasale ja/või endisele abikaasale või partnerile ja lapse või abikaasa / endise abikaasa / partneri ülalpidamisega seotud kulude katmist.

Elatist käsitlevas otsuses sätestatakse kohustatud isiku kohustus maksta elatist ning see võib hõlmata automaatset kohandamist indekseerimise abil ning võlgnevuse või viivise tasumise või elatise tagasiulatuva maksmise nõuet, samuti võidakse selles kindlaks määrata menetluskulud.

⁶³

Vastuvõtjariiki tunnustamiseks saadetakse otsus peab konventsioonikohase tunnustamise ja täitmise jaoks olema tehtud osalisriigis. Sellest, et otsust on varasemalt osalisriigis tunnustatud, ei piisa. Seletuskiri, punkt 241.

4. Kus elatist käsitlev otsus tehti?

270. Kui otsus tehti riigis, kuhu te taotluse edastate (vastuvõtjariigis), või on selles riigis juba tunnustatud, käsitleb taotlus ainult täitmist. Tunnustamine ei ole vajalik. Asjaomaselt riigilt taotletakse enda, mitte teise riigi tehtud otsuse täitmist. Kuigi taotlused on sarnased, on dokumentide esitamise nõuded erinevad. Kui otsus tehti vastuvõtjariigis, vt 6. peatükk.
271. Tunnustatav otsus peab olema tehtud osalisriigis. Kui see nii ei ole, siis konventsiooni ei kohaldata. Sel juhul võib olla võimalik kasutada muid õiguskaitsevahendeid, näiteks kahepoolset kokkulepet või mõnda muud kohustatud isiku elukohariigi õigusega ette nähtud menetlust. Abi saamiseks peab taotluse esitaja pöörduma asjaomase elatisjuhtumitega tegeleva asutuse poole. Mõnel juhul võib olla vaja teha uus elatist käsitlev otsus.

5. Kas otsust on juba tunnustatud?

272. Kui vastuvõtjariik on otsust juba tunnustanud, ei ole seda vaja uuesti teha. Esitada võib ainult taotluse otsuse täitmiseks. Vt 6. peatükk.

6. Kas dokumente on vaja tõlkida?

273. Edastatav taotlus ja otsus peavad olema originaalkeeles, ent lisada tuleb taotluse (ja sellega seotud dokumentide) tõlge vastuvõtjariigi ametlikku keelde,⁶⁴ välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariigi pädev asutus (taotlust menetlev haldus- või kohtuasutus) on teada andnud, et tõlget ei ole vaja. Teavet vastuvõtjariigi ametliku keele ja mis tahes tõlkenõuete kohta saab riigiprofiilist. Kui tõlget on vaja, on riigiprofiilis osutatud ka sellele, kas esitada võib otsuse kokkuvõtte või väljavõtte tõlke (vt selgitus allpool). Nii on võimalik vähendada tõlketöö maksumust ja keerukust.

7. Dokumentide tõestatud koopiate vajalikkuse kindlakstegemine

274. Vt riigiprofiili 1. etapi II osa 1. jaotis. Selles jaotises on osutatud, kas vastuvõtjariik nõuab igal juhul teatavate dokumentide tõestatud koopiaid. Kui vastuvõtjariik seda nõuab, küsige neid oma riigi asjaomaselt asutuselt või paluge taotluse esitajal need hankida.

8. Täidetavuse avalduse ja nõuetekohase teavitamise avalduse hankimine

275. Täidetavuse avaldust on vaja (vt allpool) selle kinnitamiseks, et otsus on päritoluriigis täidetav⁶⁵. Nõuetekohase teavitamise avaldusega kinnitatakse, et kostjat teavitati elatist käsitleva otsusega seotud menetlusest ning tal oli võimalus avaldada oma arvamust või et kostjat teavitati otsusest ning tal oli võimalus see vaidlustada või edasi kaevata. Kui otsust ei tehtud teie riigis, vaid mõnes teises osalisriigis, tuleb täidetavuse avaldust ja nõuetekohase teavitamise avaldust nõuda sellelt riigilt (päritoluriigilt).

⁶⁴ Kui riigil on ametlikke keeli rohkem kui üks ning kõikides territoriaalüksustes ei kasutata kõiki ametlikke keeli, on oluline välja selgitada, millist keelt asjaomane taotluse vastu võttev territoriaalüksus nõuab (artikli 44 lõige 2).

⁶⁵ Selleks saab kasutada soovituslikku vormi. Mõnes riigis võidakse kasutada märget „attestation de la force de chose jugée”, millega kinnitatakse otsuse õigusjõudu asjaomases riigis. Kui taotletakse ainult tunnustamist, tuleb avalduses osutada üksnes sellele, et otsus on kehtiv, mitte et see on täidetav (artikkel 26).

9. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse lõplik vormistamine

276. Kasutage soovituslikku vormi⁶⁶. Kandke hoolt selle eest, et kõik väljad on õigesti täidetud. Veenduge riigiprofiili abil, et kõiki tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlusega seotud erisätteid on arvesse võetud, näiteks tõestatud koopiate esitamise nõue või väljavõtte või kokkuvõtte kasutamise õigus (vt 1. etapi II osa 1. jaotis). Nii saate kindel olla, et taotlust töödeldakse vastuvõtjariigis viivituseeta.
277. Soovitusliku taotlusvormi täitmise suunised on esitatud 15. peatükis.

10. Kõikide asjakohaste dokumentide lisamine

278. Käesoleva peatüki järgmises jaotises selgitatakse üksikasjalikumalt, milliseid muid dokumente vaja läheb ja kuidas neid koostada.

11. Edastusvormi täitmine

279. See vorm on kohustuslik kõikide konventsioonikohaste taotluste puhul ning see saadetakse koos taotlusvormi ja nõutavate dokumentidega. Edastusvormile on märgitud selle keskasutuse volitatud esindaja nimi, kes edastab taotluse. Seda vormi ei allkirjastata. Suunised selle vormi täitmise kohta on esitatud 15. peatükis.

12. Teise riigi keskasutusele saatmine

280. Enamikul juhtudel saadetakse dokumendid vastuvõtjariigi keskasutusele tavapostiga. Mõni riik võib dokumente vastu võtta ka elektrooniliselt. Vaadake vastuvõtjariigi profiili ning saatke dokumendid nõutaval kujul riigiprofiilis esitatud aadressile.

13. Kättesaamiskinnituse ootamine

281. Vastuvõtjariik peab dokumentide kättesaamist kinnitama kuue nädala jooksul. Selleks kasutab asjaomane keskasutus kohustuslikku teatamisvormi. Samal ajal teatab vastuvõtjariigi keskasutus teile, kuhu tuleks edastada järelepäringud, ning annab selliste küsimustega tegeleva isiku või üksuse kontaktandmed.

14. Vajaduse korral lisadokumentide esitamine

282. Teatamisvormil võidakse nõuda lisadokumentide või -teabe esitamist. Edastage teave võimalikult kiiresti ning kindlasti kolme kuu jooksul. Kui arvate, et teil võib kuluda rohkem kui kolm kuud, teatage sellest teisele keskasutusele, kuna toimik võidakse pärast kolme kuud sulgeda, kui vastust ei ole saabunud.

Hea tava: andke teisele keskasutusele teada, kui taotletud teabe hankimisel või dokumentide saamisel esineb probleeme. Vastasel juhul võib vastuvõtjariigi keskasutus toimiku sulgeda, kui nad ei ole kolme kuu möödudes vastust saanud.

⁶⁶

Mõni riik otsustab soovituslikku vormi mitte kasutada. Nendes riikides täpsustatakse asjaomaste vormide kasutamine riigi tasandi õiguses või keskasutuse põhimõtetes. Käesolevas käsiraamatus käsitletakse üksnes kohustuslike ja soovituslike vormide, mitte riigisiseste vormide täitmise menetlusi.

III. Taotluse jaoks nõutavate dokumentide ettevalmistamine

A. Üldteave

283. Elatist käsitleva otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse nõutav sisu on kindlaks määratud konventsiooni artiklites 11, 12 ja 25.
284. Käsiraamatu käesolevas jaotises kirjeldatakse, millised dokumendid tuleb taotlusele lisada ning kuidas koguda ja koostada tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse jaoks dokumente. Alljärgnevas tabelis loetletakse nõutavad dokumendid. Vastuvõtjariik ei saa nõuda tunnustamise või tunnustamise ja täitmise puhul lisadokumentide esitamist (artikli 11 lõige 3).

✓	Taotlus (soovituslikul vormil)
✓	Otsuse terviktekst või selle kokkuvõte
✓	Täidetavuse avaldus
✓	Nõuetekohase teavitamise avaldus (välja arvatud juhul, kui kostja osales menetluses või vaidlustas otsuse)
Vajaduse korral	Rahalise olukorra vorm (ainult õigustatud isikute esitatavate taotluste puhul)
Vajaduse korral	Võlgnevuse arvutust käsitlev dokument
Vajaduse korral	Otsuse kohandamist või indekseerimist selgitav dokument
Vajaduse korral	Dokumentide tõlked
✓	Edastusvorm

Joonis 13. Nõutavad dokumendid tunnustamise ja täitmise puhul

285. Sõltuvalt konkreetse juhtumi asjaoludest võib esitajariik nõuda ka avalik-õigusliku asutuse makstud toetusi käsitleva teabe esitamist, juhul kui taotluse esitab avalik-õiguslik asutus.
286. Käesolevas jaotises eeldatakse, et ametnik või taotlust koostav isik kasutab Haagi konverentsi soovitatud ja avaldatud vorme. Mõni riik otsustab soovituslikku vormi mitte kasutada. Nende riikide ametnikud peaksid riigisiseste vormide täitmisel lähtuma riigi tasandi põhimõtetest ja menetlustest.

B. (Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise) taotluste sisu

1. Taotlusvorm

287. Taotluse esitamiseks kasutage soovituslikku vormi (tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse vorm). Nii on võimalik kindel olla, et iga taotlusega esitatakse nõutav teave.

288. Soovitusliku vormi täitmise suunised on esitatud 15. peatükis.

2. Täidetavuse avaldus

289. Selleks et edastatavat otsust saaks vastuvõtjariigis täita, peab see olema päritoluriigis täidetav, st selles riigis, kus otsus tehti. See, et ühes riigis täidetavaid otsuseid on võimalik täita teises riigis, on vastastikkuse põhimõtte alus.

Nõuanne: mõnel juhul ei ole tunnustamiseks või tunnustamiseks ja täitmiseks esitatav otsus tehtud ei esitaja- ega vastuvõtjariigis. See võib olla tehtud hoopis kolmandas osalisriigis. Oluline on meeles pidada, et täidetavuse avalduse peab esitama selle riigi (st päritoluriigi) pädev asutus, kus otsus tehti, ning et selles tuleb kinnitada, et otsus on päritoluriigis täidetav.

a) Kui otsuse tegi kohtuasutus

290. Kui otsuse tegi kohtuasutus, on vaja vaid avaldust selle kohta, et otsus on päritoluriigis täidetav⁶⁷.

b) Kui otsuse tegi haldusasutus

291. Kui otsuse tegi haldusasutus, tuleb avalduses kinnitada, et

- 1 otsus on täidetav selles riigis, kus see tehti;
- 2 otsuse teinud asutus oli avalik-õiguslik asutus, kelle
 - i) otsuseid võib läbi vaadata või vaidlustada kohtuasutus;
 - ii) otsustel on samaväärne või sarnane jõud nagu kohtuasutuse samas küsimuses tehtavatel otsustel.

292. Viimast avaldust (alapunkt 2) ei ole vaja, kui päritoluriik on artikli 57 alusel täpsustanud, et tema haldusasutustes tehtud otsused vastavad alati kõnealustele nõuetele (artikli 25 lõike 1 punkt b). Peale selle võib vastuvõtjariik olla artikli 57 alusel täpsustanud ka seda, et alapunktis 2 osutatud avaldust sisaldavat dokumenti ei nõuta.

293. Kui tunnustatava või tunnustatava ja täidetava otsuse tegi haldusasutus, peate seetõttu kontrollima, kas riik, kus otsus tehti, või vastuvõtjariik on selliseid täpsustusi esitanud, selleks et välja selgitada, mida on täidetavuse avalduse jaoks vaja. Selle teabe leiab päritoluriigi ja vastuvõtjariigi profiilidest.

294. Meeles tuleb pidada, et kui taotletakse ainult otsuse tunnustamist, ei pea see olema päritoluriigis täidetav, vaid üksnes kehtiv. Täidetavuse avalduse vormil on olemas koht, kuhu märgitakse otsuse jõustumise kuupäev, nii et kõnealune nõue täidetakse vormi täitmisel.

3. Nõuetekohase teavitamise avaldus

295. Vastuvõtjariigile tuleb kinnitada, et kostjat teavitati tehtud otsusega seotud menetlusest nõuetekohaselt. Mõnel juhul antakse kostjale teada menetlusest koos võimalusega oma arvamust avaldada, teistel juhtudel antakse talle teada tehtud otsusest koos võimalusega see vaidlustada.

⁶⁷ Mõnes riigis võidakse kasutada märget „attestation de la force de chose jugée”, millega kinnitatakse otsuse õigusjõudu asjaomases riigis.

296. Kui kostja osales menetluses, tuleks see märkida taotlusvormi 7. jaotises. Kui kostja ei osalenud menetluses ega olnud selles esindatud, on vaja esitada nõuetekohase teavitamise avaldus⁶⁸.
297. Avalduse peaks koostama selle riigi pädev asutus, kus otsus tehti. Selles avalduses kinnitatakse, et otsuse või **pädeva asutuse** andmete kohaselt
- teavitati kostjat menetlusest ja tal oli võimalus oma arvamust avaldada või
 - teavitati kostjat otsusest ja tal oli võimalus otsus vaidlustada, kui see on ette nähtud selle riigi (päritoluriigi) õigusega, kus otsus tehti.
- Keskasutus** on avaliku sektori asutus, mille osalisriik on määranud vastutama konventsioonikohaste halduskoostööga ja abi andmisega seotud kohustuste eest või neid kohustusi täitma.*
- Pädev asutus** on ametiasutus, mille asjaomane riik on oma õigusaktide alusel määranud konventsioonikohaste eriülesannete täitmiseks või andnud selleks loa. Pädev asutus võib olla kohus, haldusasutus, elatisjuhtumitega tegelev asutus või mõni muu teatavaid konventsiooniga seotud ülesandeid täitev valitsusorgan.*
298. Kui päritoluriigis teavitati kostjat nõuetekohaselt, on enamikul juhtudel olemas teatavad dokumendid, näiteks kättetoimetamiskinnitus või teatis, millega kinnitatakse, et kostjat teavitati menetlusest või tehtud otsusest. Teistel juhtudel võib olla otsuses märgitud, et kostja osales menetluses, et teda teavitati menetlusest või tehtud otsusest ning et tal oli võimalus oma arvamust avaldada või otsus vaidlustada. Mõnes riigis esitab kostja kooskõlas riigi tasandi õigussätetega üksnes kirjaliku vastuse. Sellised dokumendid on pädevale asutusele abiks nõuetekohase teavitamise avalduse koostamisel.
299. Kui kostjat on vaja teavitada teises riigis ning kui nii päritoluriik kui ka asjaomane riik on mõne muu teavitamist käsitleva rahvusvahelise õigusakti osalisriigid, on ka selliste menetluste tarbeks koostatud dokumendid päritoluriigi pädevale asutusele abiks nõuetekohase teavitamise avalduse koostamisel.

4. Rahalise olukorra vorm

300. Seda dokumenti läheb vaja tunnustatud otsuse täitmisel ning sellega antakse lisateavet, mis võib aidata kindlaks määrata kostja asukoha. Meeles tuleb aga pidada, et kuna seda vormi kasutatakse mitme eri taotluse puhul, ei pea tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse puhul täitma kõiki selle osi. Eeskätt tuleb arvesse võtta, et tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse puhul ei ole vaja esitada õigustatud isiku olukorda käsitlevat teavet. Kui täitmist ei taotle (st siis, kui taotletakse ainult tunnustamist) ei ole seda vormi vaja täita.
301. Soovituslik vorm hõlmab nõutavat teavet kohustatud isiku rahalise olukorra või tema varade kohta. Selline teave on otsuse täitmisel iseäranis oluline juhul, kui kohustatud isik ei maksa elatist vabatahtlikult. Vorm tuleks täita nii suures ulatuses kui võimalik, esitades kogu taotluse esitajale teadaoleva teabe.
302. Vormi võib täita õigustatud isik / taotluse esitaja, kuna sageli teab taotluse esitaja kohustatud isiku kohta vormil nõutavaid üksikasju. Kui vormi täidab õigustatud isik / taotluse esitaja, peab selle aga üle vaatama keskasutuse esindaja, kes kontrollib, et see on terviklik.
303. Suunised selle vormi täitmise kohta on esitatud 15. peatükis.

⁶⁸ Konventsioon hõlmab nii haldus- kui ka kohtusüsteemides tehtavaid otsuseid. Mõnes süsteemis ei teavitata kostjat / kohustatud isikut enne otsuse tegemist, vaid talle antakse teada siis, kui otsus on tehtud, ning tal on võimalus otsus vaidlustada.

5. Võlgnevuse arvutust käsitlev dokument

304. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse raames võib taotluse esitaja nõuda ka otsuse tegemisest alates kogunenud võlgnevuse tasumist. Taotluse esitaja peaks esitama täielikud arvutused, milles on näidatud otsuse alusel võlgnetavad summad, makstud summad (kui neid on) ja saldo. See dokument peaks olema võimalikult täielik ja täpne, kuna kostja võib tunnustamise ja täitmise vaidlustada, väites, et võlgnevus on täies ulatuses tasutud. Kui võlgnevusele lisandub viivis, on kasulik täielikult dokumenteerida viivise arvutamise meetod ning viivise sissenõudmise õiguslik alus.

***Hea tava:** kui võlgnevuse arvutamise ja sissenõudmise eest on hoolitsenud laste või teiste isikute elatist käsitleva otsuse täitmise eest vastutav asutus, tuleb lisada avaldus sellelt asutuselt, kuna selle andmed on täpsed ja terviklikud.*

6. Elatise summa indekseerimist või kohandamist selgitav dokument

305. Mõnes riigis nähakse otsusega või otsuse aluseks võetud riigi tasandi õigusega ette otsuse automaatne indekseerimine või kohandamine konkreetse sagedusega. Sellisel juhul peaks esitajariik täpsustama, kuidas kohandamine toimub. Näiteks kui otsust kohandatakse elukalliduse arengust tuletatud protsendimäära alusel, tuleb selgitada, milline riik arvutab kohandamise, millist teavet on vaja arvutuse tegemiseks ning kuidas teatatakse ümberarvutatud elatise summast vastuvõtjariigi keskasutusele ja osapooltele.
306. Samamoodi võidakse teatavates haldusasutuse tehtavates otsustes sätestada, et elatise summa vaadatakse kindlate ajavahemike tagant läbi ning seda kohandatakse osapoolte rahalisest olukorrast lähtudes⁶⁹. Kui tunnustatav otsus vaadatakse hiljem sellisel viisil läbi, tuleb tagada, et vastuvõtjariiki teavitatakse piisaval määral sellest, kuidas läbivaatamine toimub ning kuidas vastuvõtjariigile esitatakse võimalik uus hinnang.
307. Üldiselt näeb parim tava ette, et kohandamisega seotud arvutused peaks tegema otsuse teinud riik, kuna see riik on arvutuskäiguga kõige enam kursis. Kui kasutatakse sellist menetlust, tuleks otsuse kohandamist selgitavas dokumendis vastuvõtjariigile seejärel teada anda, kuidas menetlus kulgeb ning millal võib vastuvõtjariik elatise summa kohandamist oodata.

7. Otsuse terviktekst

308. Taotlusega tuleb esitada elatist käsitleva otsuse täielik koopia, välja arvatud alljärgnevalt kirjeldatud erandite korral. Üldiselt on tegemist otsuse tavakoopiaga, mis on saadud otsuse teinud kohtu- või haldusasutuselt.

⁶⁹ Näiteks Austraalias vaadatakse elatist käsitlev otsus läbi ning avaldatakse uus hinnang iga 15 kuu tagant.

a) Erand juhul, kui riik on tunnistanud kokkuvõtte või väljavõtte vastuvõetavaks

309. Selle asemel et nõuda otsuse tervikteksti, võib vastuvõtjariik tunnistada vastuvõetavaks ka otsuse kokkuvõtte või väljavõtte (artikli 25 lõike 3 punkt b). Mõnel juhul moodustavad elatist käsitlevad sätted üksnes teatava osa kogu otsusest ning kui juhtumi seisukohalt on olulised ainult need sätted, väldib riik sel viisil tervikteksti tõlkimisega kaasnevaid kulusid. See, kas taotlust vastu võtvas riigis on lubatud esitada kokkuvõtte või väljavõtte, on kirjas asjaomases riigiprofiilis.
310. Kui kokkuvõtte esitamine on lubatud, kasutage soovituslikku vormi (otsuse kokkuvõtte vorm).

***Hea tava:** kui juhtumis on otsuseid tehtud rohkem kui üks, tuleb lisada kõikide otsuste koopiad, kui nende otsuste alusel on tekkinud võlgnevusi või elatismaksud on jäänud tegemata. Kui mõni varasem otsus on täielikult asendatud teatava eelneva otsusega, ei tohiks vastuvõtjariik nõuda varasema otsuse koopiat. Meeles tuleb pidada ka seda, et kui otsus tehti sellises riigis, kus otsuseid kohandatakse automaatselt (näiteks Austraalias, kus otsused vaadatakse korrapäraselt läbi), tuleks esitada kõik asjaomasel ajavahemikul tehtud hinnangud, kuna iga hinnangut võidakse käsitada eraldi uue otsusena.*

b) Erand juhul, kui vastuvõtjariigis kehtib otsuse tõestatud koopia esitamise nõue, kaasa arvatud vaide või edasikaebuse korral või tõestatud täieliku koopia nõudmisel

311. Artikli 25 lõike 3 kohaselt võib riik täpsustada, et taotlusele tuleb lisada otsuse täielik koopia, mille on tõestanud pädev asutus. Tõestatud koopia tuleb artikli 25 lõike 2 alusel esitada ka vaide või edasikaebuse korral või pädeva asutuse nõudmisel⁷⁰. Muudel juhtudel piisab tavakoopiast. Kui nõutakse tõestatud koopiaid, on see märgitud riigiprofiilis.
312. Mõnel juhul tuleb otsus tõlkida vastuvõtjariigi ametlikku keelde⁷¹ või inglise või prantsuse keelde. Tõlkenõudeid käsitletakse üksikasjalikumalt 3. peatükis (2. osa). Tõlkimisega seotud teavet saab riigiprofiilist.

8. Muud tõendavad dokumendid

313. Kuigi vastuvõtjariik võib tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse puhul nõuda ainult artiklis 25 osutatud dokumentide esitamist, võib ette tulla juhtumeid, kus tunnustamise või tunnustamise ja täitmise menetluses on abiks muud tõendavad dokumendid.
314. Näiteks kui taotlust esitab avalik-õiguslik asutus ning see asutus on maksnud elatise asemel toetusi, võib esitada toetuste maksmist tõendavad dokumendid, mis näitavad, et avalik-õiguslikul asutusel on õigus taotlust esitada. Kui elatist käsitleva otsusega on ette nähtud, et elatise maksmist jätkatakse lapse vanemaks saades tingimusel, et ta omandab haridust mõnes keskharidusjärgses asutuses, on otsuse täitmisel sarnasel viisil abiks ülikooli või kolledži vastuvõtutõend. Kuigi ei ole kohustuslik selliseid dokumente tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlusele lisada, võib nende dokumentide esitamine aidata tagada, et taotlust käsitletakse

⁷⁰ Artikli 25 lõige 2.

⁷¹ Meeles tuleb pidada, et ametliku keele all võidakse silmas pidada teatava riigi allüksuse, näiteks provintsi või territooriumi ametlikku keelt. Vt 3. peatükk (artikkel 44).

vastuvõtjariigis kiiremas korras.

9. Edastusvormi täitmine

315. Edastusvormi esitamine on kohustuslik ning tänu sellele edastavad riigid taotlusi standardisel ja ühetaolisel viisil. See tuleb saata kõikide konventsiooni alusel esitatavate taotlustega. Edastusvormis loetletakse taotluspaketis sisalduvad nõutavad dokumendid ja andmed ning näidatakse vastuvõtjariigi keskasutusele, millise taotlusega on tegemist.
316. Suunised selle vormi täitmise kohta on esitatud 15. peatükis.

IV. Tunnustamine ja täitmine – muud kaalutlused

A. Elatise maksmise kokkulepped

1. Üldteave

317. **Elatise maksmise kokkulepete** konkreetne määratlus on esitatud konventsiooni artiklis 3. Tegemist ei ole elatist käsitlevate otsustega, kuigi konventsiooni teatavates osades neid nii käsitatakse. Artiklis 30 on esitatud erisätted elatise maksmise kokkulepete tunnustamise ja täitmise kohta ning tingimuseks on seatud, et kõnealused elatise maksmise kokkulepped peavad olema päritoluriigis elatise maksmise otsusega võrdväärselt täidetavad.
- Elatise maksmise kokkulepe on elatise maksmist käsitlev kirjalik kokkulepe, mille on ametlikult koostanud või autentse dokumendina registreerinud pädev asutus või mis on sõlmitud pädeva asutusega või mille pädev asutus on kinnitanud või registreerinud või mis on tema kätte hoiule antud ning mille pädev asutus võib läbi vaadata või mida ta võib muuta.*
318. Osalisriik võib konventsiooni alusel teha reservatsiooni, mille kohaselt ei tunnustata ega täideta selles riigis elatise maksmise kokkuleppeid. See on märgitud riigiprofiilis.

2. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise menetlused

a) Taotluse esitamine keskasutuste kaudu

319. Elatise maksmise kokkulepete suhtes kehtivad artiklis 10 tunnustamise ja täitmise kohta kehtestatud sätted. See tähendab, et elatise maksmise kokkulepete tunnustamise ja täitmise menetlused on üldjoontes sarnased otsuste tunnustamise ja täitmise menetlustega, kui asjaomase elatise liik kuulub konventsiooni kohaldamisalasse (vt 3. peatüki 1. osa, „Konventsiooni kohaldamisala”). On teatavaid erinevusi seoses dokumentidega, mida elatise maksmise kokkuleppe tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse puhul nõutakse, ning ka menetluse ja alustega, millele kostja võib toetuda elatise maksmise kokkuleppe tunnustamise või tunnustamise ja täitmise vaidlustamisel. Artikli 30 lõikes 5 on loetletud konventsiooni artiklid, mis elatise maksmise kokkulepete tunnustamise ja täitmise suhtes kehtivad, ning need artiklid, mida selle suhtes ei kohaldata.
320. Seetõttu võib taotluse esitaja paluda keskasutusel edastada elatise maksmise kokkuleppe tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus teisele osalisriigile, tingimusel et asjaomane kokkulepe hõlmab alla 21-aastase lapse (või alla 18-aastasele lapse, kui on tehtud vastav reservatsioon) ülalpidamiskohustusi või lapse ning abikaasa / endise abikaasa ülalpidamiskohustusi.

b) Dokumendid

321. Kuna elatise maksmise kokkuleppe tunnustamise ja täitmise taotlust menetletakse samamoodi nagu elatist käsitleva otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlust, on sarnased ka lisatavate dokumentidega seotud nõuded. Igal juhul tuleb esitada järgmised dokumendid.

(1) Taotlusvorm

322. Taotlusvorm sisaldab artikli 11 alusel nõutavat teavet. Elatise maksmise kokkulepete tunnustamise või tunnustamise ja täitmise jaoks ei ole välja töötatud konkreetset soovituslikku vormi. Kasutada saab aga elatist käsitleva otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise soovituslikku vormi, välja arvatud seoses kostja teavitamist käsitleva sättega.

(2) Täidetavuse avaldus

323. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise jaoks peab elatise maksmise kokkulepe olema päritoluriigis täidetav⁷². Kui täitmise suhtes on kehtestatud teatavad eeltingimused, näiteks see, et kokkulepe peab olema registreeritud kohtuasutuses, peaks avalduse eest vastutav pädev asutus tagama, et need on täidetud. Kui osapooled elasid kokkuleppe tegemise ajal eri riikides, käsitatakse päritoluriigina tavaliselt seda riiki, kus kokkulepe sõlmiti või lõplikult vormistati.
324. Elatise maksmise kokkuleppe täidetavuse avalduse jaoks ei ole välja töötatud soovituslikku vormi. Selle jaoks saab aga teatavate kohandustega kasutada elatist käsitleva otsuse täidetavuse avalduse vormi⁷³.

(3) Nõuetekohase teavitamise avaldus

325. Elatise maksmise kokkulepete tunnustamise ja täitmise taotluse puhul ei nõuta nõuetekohase teavitamise avaldust, pidades silmas asjaomaste kokkulepete laadi. Elatise maksmise kokkuleppe sõlmimisel osalevad mõlemad osapooled, nõustudes elatise maksmisega või leppides selles kokku, mistõttu ei ole vaja nõuetekohast teavitamist kinnitada.

(4) Kohustatud isiku rahaline olukord

326. Kui elatise maksmise kokkulepet on pärast tunnustamist vaja täita, võib taotlusele lisada rahalise olukorra vormi, kuna see hõlmab asjakohast teavet nii kohustatud isiku asukoha kui ka tema varade ja sissetuleku kohta. Selline teave aitab vastuvõtjariigil teha kindlaks kohustatud isiku asukoha, et teda tunnustamise küsimuses nõustada.

(5) Muud dokumendid

327. Silmas tuleb pidada, et kuigi elatise maksmise kokkulepete tunnustamise ja täitmise suhtes ei kohaldata artikli 25 lõiget 1, on kasulik lisada taotluspaketti järgmised dokumendid, kui see on juhtumi asjaoludest lähtudes vajalik.

Võlgnevuse summat tõendav dokument

328. Kui taotluse esitaja taotleb kokkuleppe alusel kogunenud võlgnevuse tasumist, tuleb esitada kõik vajalikud tõendavad dokumendid, näiteks kinnitus makstud summade, maksmata summade ja saldo kohta (vt arutluskäik III jaotises).

⁷² Seletuskiri, punkt 558.

⁷³ Mõnes riigis võidakse kasutada märget „attestation de la force de chose jugée”, millega kinnitatakse otsuse õigusjõudu asjaomases riigis.

Kohandamist selgitav dokument

329. See dokument tuleks esitada juhul, kui elatise maksmise kokkuleppega on ette nähtud automaatne indekseerimine või kohandamine (vt arutluskäik III jaotises).

c) Tunnustamise ja täitmise menetlus vastuvõtjariigis

330. Elatise maksmise kokkulepete tunnustamist ja täitmist menetletakse vastuvõtjariigis mõnevõrra erinevalt. Menetlusi käsitletakse artiklis 30. Seda küsimust selgitatakse 5. peatükis („Vastu võetavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemine”).

d) Elatise maksmise kokkulepped – otse pädevale asutusele esitatavad taotlused (otsetaotlused)

331. Kui elatise maksmise kokkulepe hõlmab ülalpidamiskohustusi, mis ei kuulu konventsiooni II ja III peatüki kohaldamisalasse (nt elatise maksmine ainult abikaasale ja/või endisele abikaasale), tuleb kokkuleppe tunnustamise ja täitmise taotlus esitada otse pädevale asutusele. Kohaldatavaid menetlusi käsitletakse üksikasjalikumalt 16. peatükis.
332. Meeles tuleb aga pidada, et osalisriik võib esitada deklaratsiooni, mille kohaselt esitatakse kõik elatise maksmise kokkulepete tunnustamise ja täitmise taotlused asjaomase riigi keskasutusele, mitte pädevale asutusele⁷⁴. Sellisele deklaratsioonile on viidatud riigiprofiilis.

B. Abikaasa ja/või endise abikaasa elatis

333. Vt kohaldamisala käsitlevat arutluskäiku 3. peatükis. Üldiselt kuuluvad ainult abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise kohustused konventsiooni kohaldamisalasse, kuid nende suhtes ei kehti II ja III peatükis kirjeldatud keskasutuse ülesannetega seotud sätted (välja arvatud juhul, kui mõlemad riigid on laiendanud nende peatükkide kohaldamisala abikaasa ja/või endise abikaasa elatisele). Meeles tuleb pidada, et kui täidetav elatist käsitlev otsus hõlmab nii lapse elatist kui ka abikaasa ja/või endise abikaasa elatist, kuulub see automaatselt konventsiooni kohaldamisalasse ning eespool kirjeldatud menetlused lapsele elatise maksmise otsuste tunnustamiseks või tunnustamiseks ja täitmiseks kehtivad võrdsetel tingimustel ka abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmisega seotud sätete suhtes.
334. Kui juhtumit ei käsitle keskasutus, kuna esitaja- ega vastuvõtjariik ei ole deklaratsiooni alusel keskasutuse teenuseid laiendanud, peab esitajariigis taotlust esitav isik saatma tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse otse vastuvõtjariigi pädevale asutusele, mitte keskasutusele. Sellisel juhul on tegemist otsetaotlusega ning see kuulub artikli 37 kohaldamisalasse. Otsetaotlusi käsitletakse 16. peatükis.

⁷⁴

Seda võidakse teha selleks, et tagada kõnealuste kokkulepete tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste puhul täiendav läbivaatamine või järelevalve. Seletuskiri, punkt 565.

C. Teiste pereliikmete elatis

335. Vt kohaldamisala käsitlevat arutluskäiku 3. peatükis. Välja arvatud juhul, kui nii esitaja- kui ka vastuvõtjariik on teiste pereliikmete elatise suhtes esitanud kattuvad deklaratsioonid,⁷⁵ ei ole teiste pereliikmete elatist käsitleva otsuse tunnustamise ja täitmise taotluse menetlemiseks alust. Kui riigid on esitanud deklaratsioonid konventsiooni kohaldamisala laiendamiseks, kohaldatakse konventsiooni sätteid nendega ettenähtud ulatuses.

V. Muud küsimused

A. Kostja asukoht

336. Mõnel juhul ei pruugi taotluse esitaja teada, kus kostja parasjagu elab või viibib. See ei takista otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse esitamist. Taotluse vastuvõtmisel võtab vastuvõtjariik asjakohased meetmed kostja asukoha kindlakstegemiseks.
337. Vahel soovib aga õigustatud isik, et kohustatud isiku asukoht kinnitataks enne tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse esitamist. Seda võib ette tulla näiteks olukorras, kus arvatakse, et kostja ei pruugi vastuvõtjariigis üldse viibida, või kui taotluse esitamisega kaasnevad otsuse vastuvõtjariigi keelde tõlkimisega seotud kulud.
338. Kui otsuse on teinud haldusasutus, on seda, kas kostja viibib vastuvõtjariigis, mõnel juhul vaja teada enne taotluspaketi lõplikku vormistamist. See on oluline sellepärast, et esitajariigi keskasutus peab teadma, kas vastuvõtjariik nõuab dokumenti, milles kinnitataks artikli 19 lõikes 3 sätestatud nõuete täitmist asjaomase otsuse puhul.
339. Sellistel juhtudel võib taotluse esitaja kõigepealt esitada erimeetmete võtmise taotluse (vt 13. peatükk) kostja või kohustatud isiku (või kohustatud isiku sissetuleku või varade) asukoha kindlakstegemiseks. Asjaomase teabe laekumisel saab tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlemine jätkuda.
340. Samal ajal tuleb meeles pidada, et esitajariigi keskasutusele või taotluse esitajale ei pruugita teatada kostja aadressi, juhul kui vastuvõtjariik ei tohi sellist teavet oma õigusaktidest tulenevalt avalikustada. Sellises olukorras võib vastuvõtjariik lihtsalt kinnitada, et kostja või kohustatud isiku (või kohustatud isiku varade või sissetuleku) asukoht on selles riigis kindlaks tehtud.

B. Tunnustamine ja täitmine – vastuvõtjariigi tehtud reservatsioonide mõju

341. Nagu käesoleva peatüki I jaotises selgitatud, võib kostja elatist käsitleva otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise vaidlustada, põhjendades, et selle puhul ei kehti ükski artiklis 20 osutatud tunnustamiseks ja täitmiseks nõutavatest kohtualluvuse alustest. Peale selle võib riik teha reservatsiooni, mille kohaselt ei ole teatavad artiklis 20 sätestatud alused otsuse tunnustamiseks ja täitmiseks kohtualluvuse alustena vastuvõetavad (artikli 20 lõige 2). Tegelikult tähendab see seda, et kui selline reservatsioon on tehtud – näiteks aluse suhtes, mille kohaselt peab õigustatud isiku alaline elukoht otsuse tunnustamiseks ja täitmiseks asuma päritoluriigis –, võib juhtuda, et sellistel tingimustel tehtud otsust ei tunnustata ega

⁷⁵ Sõnaga „kattuv” kirjeldatakse olukorda, kus kahe riigi esitatud deklaratsioonid või tehtud reservatsioonid (mis võivad olla olulisel määral erinevad) on mingis valdkonnas samasisulised ning need deklaratsioonid või reservatsioonid kehtivad selles osas teatava küsimuse suhtes mõlemas riigis.

täideta⁷⁶.

342. Praktilisest vaatenurgast tähendab see, et on olukordi, kus taotluse esitaja peab arvestama, et vastuvõtjariik ei pruugi otsust sellise reservatsiooni tõttu tunnustada ja täita. Tal on kaks võimalust.
343. Taotluse esitaja võib esitada tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse ning kui see reservatsiooni tõttu tagasi lükatakse, saab ta toetuda artikli 20 lõikele 4. Selle sätte kohaselt peab vastuvõtjariik võtma kõik asjakohased meetmed uue otsuse tegemiseks kõnealustel asjaoludel. Sellises olukorras peab pädev asutus artikli 20 lõike 5 kohaselt tunnustama lapse õigust taotleda elatise maksmist, kiirendades sellega menetlust⁷⁷. Samal ajal peaks taotluse esitaja sellisel juhul teadma ka seda, et vastuvõtjariik võib enne uue otsuse tegemist nõuda lisateavet või -dokumente ning et uue otsuse tegemise taotlust ei saa enne nende esitamist edasi menetleda.
344. Teise võimalusena saab õigustatud isik taotleda uue otsuse tegemist, selle asemel et püüda taotleda kehtiva otsuse tunnustamist või tunnustamist ja täitmist. Selline menetlus võib olla kiiremg, kuna kõik vajalikud dokumendid saab vastuvõtjariigile edastada juba esialgse taotluse esitamisel. Taotluse esitaja peab artikli 20 lõike 5 kohaldamise võimaldamiseks tagama, et vastuvõtjariik teab kehtiva otsuse tunnustamise piirangust. Seda käsitletakse 8. peatükis „Edastatavad elatist käsitleva otsuse tegemise taotlused”.

VI. Lisamaterjalid

A. *Praktilised soovitus*

- Keskasutuse volitatud esindaja peab täitma edastusvormi ning kontrollima soovituslikku taotlusvormi või selle täitma.
- Mõnel riigil võivad taotluse esitajatele olla ette nähtud oma taotlused. Taotlusvormi täitmisel võib kasutada ka nende vormide kaudu esitatud teavet.
- Riike kutsutakse üles kasutama Haagi konverentsi soovitatud ja avaldatud vorme. Need on välja töötatud viisil, mis tagab, et taotlusega edastatakse kogu vajalik teave. Kohustuslikud on üksnes edastusvorm ja teatamisvorm.
- Kuigi rahalise olukorra vorm ei ole kohustuslik, on hea tava see taotlusele lisada juhtudel, kus otsust on vaja pärast tunnustamist täita. See vorm sisaldab kohustatud isiku kohta sellist teavet, mis on abiks olukorras, kus kohustatud isik ei maksa elatist vabatahtlikult ning otsust on vaja täita. Rahalise olukorra vormi täitmisega tagatakse, et kohustatud isikuga võetakse maksete vabatahtlikuks või sunniviisiliseks tasumiseks viivitamata ühendust.
- Taotluspaketti ei pea lisama ühegi dokumendi algvarianti.
- Konventsiooni kohaselt piisab dokumentide tavakoopiatest, välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariik on konkreetselt täpsustanud, et vaja on otsuse tõestatud koopiat. Seda selgitatakse riigiprofiilis.
- Paljudel juhtudel tagab kostjaga esimesel võimalusel suhtlemine elatise vabatahtliku maksmise eesmärgil selle, et taotluse esitaja hakkab elatismakseid saama kiiremas korras; kõikide täitemeetmete eesmärk on tagada otsuse õigeaegne täitmine.

⁷⁶ Kui aga vastuvõtjariigi õiguse alusel oleks saanud sellist otsust samasugustel asjaoludel teha, tuleks otsust tunnustada. Vt seletuskiri, punkt 463.

⁷⁷ Seletuskiri, punktid 469–471. Tuleb märkida, et konventsioonis ei ole selgitatud, mida tähendab selles kontekstis „lapse õigus”, mistõttu sõltub selle tõlgendus ning samuti see, millist lisateavet või tõendusmaterjali on vaja elatist käsitleva otsuse tegemiseks, vastuvõtjariigi õigusest. See ei tähenda, et laps esitab taotlust, vaid et üks elatise maksmise alustest (õigus saada elatist) on kindlaks tehtud.

B. Nõuanded ja abivahendid

- Vastuvõtjariigi tehtud reservatsioonidest ja esitatud deklaratsioonidest sõltub see, milliseid taotlusi saab keskasutuse kaudu esitada ning milliseid dokumente selleks täpselt vaja läheb. Teavet selle kohta, kas taotluse koostamisel on vaja arvesse võtta teatavaid reservatsioone ja deklaratsioone, saab riigiprofiilist ja Haagi konverentsi veebisaidilt (www.hcch.net) elatist käsitlevast jaotisest („Child Support / Maintenance Section”).
- Kui taotlus on vastuvõtjariigile saadetud, tuleks taotluse esitajat hoida edasiste sündmustega kursis ning anda talle võimalikult täpselt teada, millal võiks oodata taotlusmenetluse lõpetamist.
- Mõnel juhul leiavad osapooled pärast tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse esitamist rahumeelse lahenduse või jõuavad kokkuleppele. Sel juhul tuleb vastuvõtjariigile sellest teatada, et taotluse saaks tühistada.
- Konventsioonikohaste juhtumite puhul kehtib aluspõhimõte, et menetlus peaks toimuma nii kiiresti kui võimalik. Selleks et taotlusmenetlus kulgeks vastuvõtjariigis sujuvalt, tuleb hoolikalt jälgida, et taotlus oleks terviklik ja täpne, ning mõelda juba ette, milliseid küsimusi tunnustamismenetluses tekkida võib.

C. Seotud vormid

Edastusvorm

Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse vorm (artikli 10 lõike 1 punkt a ja artikli 10 lõike 2 punkt a)

Piiratud teabe vorm

Täidetavuse avaldus

Nõuetekohase teavitamise avaldus

Rahalise olukorra vorm

Otsuse kokkuvõte

D. Asjakohased konventsiooni artiklid

Artikli 10 lõike 1 punkt a

Artikli 10 lõike 2 punkt a

Artikkel 11

Artikkel 12

Artikkel 19

Artikkel 25

Artikkel 30

E. Käsiraamatu seotud jaotised

Vt 5. peatükk, „Vastu võetavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemine”

Vt 6. peatükk, „Edastatavate vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud elatist käsitleva otsuse täitmise taotluste koostamine”

Vt 13. peatüki I jaotis, „Erimeetmete võtmise taotluste ülevaade”

Vt 15. peatüki I jaotis, „Kõikide taotluste puhul nõutavate kohustuslike vormide täitmine”

VII. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste kontroll-leht

	Menetlus	Käsiraamatu viide
1	Dokumentide kontrollimine	II jaotise B osa punkt 1
2	Väljaselgitamine, kas taotlust on võimalik esitada	II jaotise B osa punkt 3
3	Kindlakstegemine, milliseid dokumente on vaja	II jaotise B osa punktid 5–7
4	Taotlusvormi kontrollimine või täitmine	II jaotise B osa punkt 9
5	Dokumentide lisamine	III jaotise B osa
6	Edastusvormi täitmine	15. peatükk
7	Vastuvõtjariigile saatmine	II jaotise B osa punkt 12
8	Taotluse kättesaamise kinnituse ootamine	II jaotise B osa punkt 13

VIII. Korduma kippuvad küsimused

Miks tuleb tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluses avaldada taotluse esitaja sünnikuupäev?

345. Sünnikuupäev on vajalik elatist käsitleva otsuse osapoolte nõuetekohaseks tuvastamiseks. Kuna nimed on sageli sarnased, on keskasutusel sünnikuupäeva abil võimalik vajaduse korral tuvastada osapoolte isikud. Kui taotluse esitaja on laps, aitab sünnikuupäev samuti välja selgitada, kas tal on õigus elatist saada, näiteks juhtudel, kus otsuses või päritoluriigi õiguses on sätestatud, et elatist makstakse lapsele vaid teatava vanuseni.

Kas juhtudel, kus tegemist võib olla koduvägivallaga, on taotluse esitaja aadressi avaldamine kohustuslik?

346. Konventsiooni artikli 11 kohaselt peab taotlus sisaldama taotluse esitaja aadressi. Artiklis 40 on aga sätestatud, et ametiasutus ei tohi teavet avaldada, kui see võib tema arvates ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust. Seepärast on soovituslikel taotlusvormidel olemas kastike, mille abil saab esitajariigi keskasutus märkida, et on otsustanud selle teabe avaldamata jätta. Kui esitajariigi keskasutus selle kastikese märgistab, saab ta taotluse esitaja kohta esitada piiratud teabe eraldi vormil, mida ei tohi kostjale avaldada. Meeles tuleb pidada, et kuigi esitajariigi otsus teavet mitte avaldada ei kohusta vastuvõtjariigi keskasutust millekski, peab ta seda otsust arvesse võtma. Kui ta on seda teinud, otsustab ta ise, kas asjaomase teabe avaldamine võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust, ning võtab edasisi meetmeid oma konventsioonikohaste kohustuste täitmiseks.

Kas taotluse esitaja aadressi asemel võib avaldada keskasutuse aadressi?

347. Jah, kusjuures see on asjakohane juhtudel, kui arvatakse, et aadressi avaldamine võib ohustada teatava isiku turvalisust, tervist või vabadust, või kui aadressi avaldamine on esitajariigi õiguse alusel keelatud. Sellises olukorras peab aga keskasutus (või vastavalt asjaoludele pädev asutus) olema valmis võtma taotluse esitaja nimel vastu talle kättetoimetamiseks esitatavaid mis tahes dokumente, kuna konventsiooni kohaselt tuleb taotluse esitajaid teavitada teatavatest menetlustest, näiteks elatist käsitleva otsuse tunnustamise või mittetunnustamise otsuse tegemisest.
348. Kui vastuvõtjariik nõuab taotluse esitaja aadressi, on heaks tavaks märgistada sellise teabe mitteavaldamise taotlemiseks ette nähtud kastike. Nii saab vastuvõtjariigi keskasutus teada, et aadressi ei tohiks kostjale avaldada, välja arvatud juhul, kui see on vajalik keskasutuse konventsioonikohaste kohustuste täitmiseks.
- Vt ka „Isikuandmete ja konfidentsiaalse teabe kaitse” (3. peatükk).

Millised erinevused on menetluses siis, kui taotluse esitab valitsusasutus või avalik-õiguslik asutus taotluse esitaja nimel?

349. Valitsusasutus või avalik-õiguslik asutus peab võib-olla tõendama, et tal on riigi tasandi õiguse alusel õigus taotluse esitaja / õigustatud isiku asemel tegutseda või et ta on maksnud taotluse esitajale elatise asemel toetusi.

Mis saab siis, kui taotluse esitaja ei tea kostja asukohta?

350. Taotluse esitaja peaks siiski täitma tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse ning saatma selle riigile, kus kostja arvatavasti asub. Vastuvõtjariigi keskasutus võtab tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse menetlemise eesmärgil vajalikud meetmed kostja asukoha kindlakstegemiseks.

Kas tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse saab esitada ka juhul, kui taotluse esitajal ei ole olemas elatist käsitlevat korraldust või otsust?

351. Ei. Elatist käsitlev otsus on nõutav. See võib olla haldus- või kohtuasutuse otsus või konventsioonikohane elatise maksmise kokkulepe.
352. Kui taotluse esitajal ei ole elatist käsitlevat otsust, tuleks esitada elatist käsitleva otsuse tegemise taotlus. Vt 8. peatükk.

Kas tunnustamise ja täitmise taotluse saab esitada juhul, kui taotluse esitajal on olemas elatise maksmise kokkulepe, näiteks lahuselu kokkulepe?

353. Jah, aga ainult juhul, kui **elatise maksmise kokkulepe** on päritoluriigis otsusena täidetav. Elatise maksmise kokkulepete tunnustamise või tunnustamise ja täitmise menetlused on üldjoontes sarnased elatist käsitlevate otsuste tunnustamise või tunnustamise ja täitmise menetlustega. Meeles tuleb pidada, et mõni riik võib konventsiooni alusel teha reservatsiooni, mille kohaselt ei tunnustata ega täideta selles riigis elatise maksmise kokkuleppeid.

Elatise maksmise kokkulepe on elatise maksmist käsitlev kirjalik kokkulepe, mille on ametlikult koostanud või autentse dokumendina registreerinud pädev asutus või mis on sõlmitud pädeva asutusega või mille pädev asutus on kinnitanud või registreerinud või mis on tema kätte hoiule antud ning mille pädev asutus võib läbi vaadata või mida ta võib muuta.

- Vt ka „Elatise maksmise kokkuleppe tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse menetlemine” (5. peatüki IV jaotise C osa).

Kas tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlusele tuleb lisada otsuse tõestatud koopia?

354. Ainult teatavatel juhtudel. Vt 3. peatükk.

355. Vastuvõtjariik võib täpsustada, et iga taotlusega tuleb esitada otsuse tõestatud koopia. See on märgitud riigiprofiilis (vt riigiprofiili 1. etapi II osa 1. jaotis). Peale selle võib vastuvõtjariigi pädev asutus nõuda teatava taotluse puhul tõestatud koopiat ka hilisemas etapis, eeskätt juhul, kui vaidlustatakse esitatud otsuse terviklikkus või ehtsus. Muudel juhtudel piisab otsuse tavakoopiast.

Kas taotluse esitaja saab taotleda üksnes abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsuse tunnustamist või tunnustamist ja täitmist?

356. Jah, kuid juhul, kui esitaja- ja vastuvõtjariik ei ole laiendanud konventsiooni II ja III peatüki kohaldamisala sellist liiki taotlustele, tuleb esitada otsetaotlus vastuvõtjariigi pädevale asutusele. See võib olla haldus- või kohtuasutus. Sellisel juhul ei saa kasutada keskasutuse teenuseid (vt 3. peatükk).

Mis saab siis, kui elatist käsitlevaid otsuseid on rohkem kui üks? Näiteks on olemas algne elatist käsitlev otsus ning seda on hilisema otsusega muudetud. Milline otsus tuleb tunnustamise ja täitmise taotlusele lisada?

357. Konventsioonis seda küsimust otseselt ei käsitleta. Kui uut otsust on vaja täita ning algse otsuse alusel on kogunenud võlgnevus, võib vastuvõtjariik täitmise eesmärgil nõuda selle varasema otsuse koopiat. See võib olla ette nähtud riigis otsuste täitmise suhtes kohaldatava õigusega või tegemist võib olla olukorraga, kus kohustatud isik vaidlustab võlgnevuse või tõlgendab ülalpidamiskohustust teisiti. Peale selle võib olla teatavaid muid küsimusi (nt indekseerimise või muutmise tingimused), mis võivad otsuste puhul erineda.

358. Samal ajal ei tohiks otsuse tunnustamisest keelduda ainult põhjusel, et samas küsimuses on tehtud varasemaid otsuseid, mis ei ole taotlusele lisatud. Kui kõige uuem otsus on ainus täidetav otsus, tuleks taotlusele lisada vaid see. Vastuvõtjariik annab teada, kui varasemate otsuste koopiad on vajalikud.

5. peatükk.

Vastu võetavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemine

Peatüki ülesehitus

Käesolevas peatükis keskendutakse elatist käsitleva otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlustele.

I jaotises antakse ülevaade kõnealusest taotlusest ning tunnustamisel ja täitmisel kohaldatavatest üldpõhimõtetest – millal ja kes saab taotluse esitada.

II jaotises esitatakse taotlusega seotud menetlusi kujutav vooskeem.

III jaotises selgitatakse üksikasjalikumalt tunnustamismenetlusi.

IV jaotises käsitletakse muid üldmenetlustega seotud küsimusi, sealhulgas kohustatud isikute esitatavad taotlused ja pädevatele asutustele esitatavad otsetaotlused.

V jaotises keskendutakse muudele küsimustele, näiteks õigusabi ja otsuste täitmine.

VI jaotises esitatakse lisaviited, vormid ja teatavad praktilised soovitusel taotluste koostamiseks.

VII jaotises esitatakse taotlusega seotud menetluste kontroll-leht.

VIII jaotises esitatakse vastused teatavatele korduma kippuvatele küsimustele.

I. Ülevaade ja üldpõhimõtted

A. Üldpõhimõtted

359. Tunnustamismenetlus on elatise rahvusvahelisel sissenõudmisel kesksel kohal ning sellega tagatakse õigustatud isikule kulutõhus võimalus taotleda elatise maksmist juhtudel, kui kohustatud isik elab teises osalisriigis, kui kohustatud isiku varad asuvad teises osalisriigis või kus tema sissetulek laekub teise osalisriiki⁷⁸.
- Keskasutus** on avaliku sektori asutus, mille osalisriik on määranud vastutama konventsioonikohaste halduskoostööga ja abi andmisega seotud kohustuste eest või neid kohustusi täitma.
360. Otsuse tunnustamine või tunnustamine ja täitmine teises osalisriigis tähendab, et õigustatud isik ei pea taotlema uue otsuse tegemist riigilt, kus kohustatud isik asjaomasel ajal elab, kus asuvad tema varad või kuhu laekub tema sissetulek.

78

Otsuse tunnustamisel ja täitmisel on vahe. Tunnustamine teises riigis tähendab, et see riik tunnustab vastuvõetavaks päritoluriigi määratud või kindlaks tehtud õigushüved ja kohustused. Täitmine tähendab, et vastuvõtjariik nõustub sellega, et otsust täidetakse selle riigi menetluste alusel. Vt seletuskiri, punktid 472 ja 473.

361. Otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise menetlused on välja töötatud eesmärgiga tagada kehtivate otsuste tunnustamine võimalikult suures ulatuses ja taotluse võimalikult kiire käsitlemine. Tunnustamise ja täitmise puhul on konventsiooni kohaldamisala kõige laiem ning riigid peaksid taotluste esitajatele tagama igakülgse juurdepääsu sellistele menetlustele. Tunnustamismenetlus on lihtne, kusjuures konventsioonis on sätestatud, et meetmeid tuleb võtta viivitamatult. Kostja saab tunnustamise ja täitmise vaidlustada piiratud tingimustel ja kindla tähtaja piires. Kõik need nõuded kajastavad konventsiooni aluspõhimõtet, mille kohaselt peaks otsuste tunnustamine ja täitmine olema lihtne, soodne ja kiire⁷⁹.

Pädev asutus on asutus, mille asjaomane riik on oma õigusaktide alusel määranud konventsioonikohaste eriülesannete täitmiseks või andnud selleks loa. Pädev asutus võib olla kohus, haldusasutus, laste elatisnõuete täitmise tagamisega tegelev programmiüksus või mõni muu teatavaid konventsiooniga seotud ülesandeid täitev valitsusorgan.

B. Menetluse ülevaade

362. Enamikus riikides kasutatakse otsuse tunnustamisel või tunnustamisel ja täitmisel täidetavaks tunnustamise või täidetavaks tunnustamiseks registreerimise menetlusi, mida alljärgnevalt kirjeldatakse. Konventsiooni alusel on olemas teine menetlus (artikkel 24) ning riik võib deklaratsiooni esitades otsustada kasutada seda menetlust. Seda käsitletakse üksikasjalikumalt käesoleva peatüki hilisemas osas.
363. Teiselt keskasutuselt taotluse saamisel edastab **vastuvõtjariigi** keskasutus materjalid menetlemiseks pädevale asutusele. Mõnes osalisriigis täidab keskasutus pädeva asutuse ülesandeid. Teistes riikides võib pädeva asutusena tegutseda haldus- või kohtuasutus.
- Esitajariik** on osalisriik, kus taotluse esitaja elab ning kes taotleb otsuse tunnustamist ja täitmist.
- Vastuvõtjariik** on osalisriik, kes taotluse vastu võtab ning otsust tunnustab ja täidab.
364. Pädev asutus peab viivitamatult tunnustama otsuse täidetavaks või registreerima selle täidetavaks tunnustamiseks. Ta on kohustatud seda tegema, välja arvatud juhul, kui otsuse tunnustamine ja täitmine oleks ilmselgelt vastuolus avaliku korraga. Selles etapis, st *ex officio* läbivaatamisel ei saa esildisi teha ei taotluse esitaja ega kostja.
365. Registreerimismenetlust kasutavates riikides võib registreerimine hõlmata otsuse toimiku esitamist kohtuasutusele või tribunalile, otsuse registreerimist haldusasutuses või toimiku esitamist haldusametnikule (Austraalias nt elatisjuhtumitega tegeleva asutuse registripidajale).
366. Teistes riikides registreerimismenetlust ei kasutata; selle asemel tunnustab pädev asutus elatist käsitleva otsuse täidetavaks.

367. Kui otsus on tunnistatud täidetavaks või täidetavaks tunnistamiseks registreeritud, teavitatakse sellest nii taotluse esitajat kui ka kostjat⁸⁰. Kostjal on õigus otsuse täidetavaks tunnistamine või selle registreerimine teatavatel piiratud alustel vaidlustada⁸¹. Näiteks võib kostja selle vaidlustada või edasi kaevata juhul, kui teda ei teavitatud esialgsest elatise maksmise taotlusest või kui talle ei antud võimalust asjaomast tunnustamiseks ja täitmiseks esitatud elatist käsitlevat otsust vaidlustada. Vaie või edasikaebus tuleb esitada 60 päeva jooksul alates otsuse täidetavaks tunnistamise või registreerimise teate edastamisest. Vaidlustamiseks või edasikaebamiseks tuleb pöörduda asjaomase riigi vastava haldus- või kohtuasutuse poole.
368. Kui kohustatud isik ei ole nõus tegema elatismakseid vabatahtlikult, saab otsust täita vastuvõtjariigi õiguse alusel, olenemata käimasolevast vaidlustamis- või edasikaebamismenetlusest. Kuigi vabatahtlik maksmine on oluline selleks, et tagada õigustatud isikule võimalikult kiiresti elatismaksete laekumine, on samavõrd oluline täitemeetmete võtmine eesmärgiga vältida maksete hilinemist.
369. Kui tunnustamist ja täitmist õnnestub vaidlustada või edasi kaevata ning täidetavaks tunnistamine või täidetavaks tunnistamiseks registreerimine tühistatakse, ei tähenda see tingimata, et elatist ei olegi võimalik sisse nõuda. Olenevalt otsuse tunnustamisest ja täitmisest keeldumise põhjusest ning juhul, kui otsus hõlmab lapse elatist, võib vastuvõtjariik võimaluse korral teha uue otsuse. Vastuvõtjariigi pädev asutus võib tunnustamise ja täitmise taotlust käsitleda vastuvõtjariigis uue otsuse tegemise taotlusena, kui see on vastuvõtjariigi õiguse alusel lubatud. See säte tagab, et juhul, kui **õigustatud isik** soovib elatise maksmist lapsele ning kehtivat otsust ei ole võimalik tunnustada või täita, on võimalus uue elatist käsitleva otsuse saamiseks, ilma et oleks vaja esitajariigis uut menetlust alustada.
370. Kui tunnustamist ja täitmist ei õnnestu vaidlustada või edasi kaevata, võib vastuvõtjariigi õiguse alusel olla lubatud täiendava edasikaebuse esitamine. Kõik riigid seda ei luba. Juhtudeks, kus täiendav edasikaebus on lubatud, on konventsiooniga konkreetselt ette nähtud, et kõnealune edasikaebus ei tohi takistada otsuse täitmist või tohib seda takistada ainult erakorralistel asjaoludel (artikli 23 lõige 10).
- Nõuanne:** tunnustamise või tunnustamise ja täitmise menetlused on sätestatud artiklis 23. Selles artiklis osutatakse nii vaidele või edasikaebusele (artikli 23 lõige 7) kui ka täiendavale edasikaebusele (artikli 23 lõige 10). Artikli 23 lõike 7 kohase vaide või edasikaebuse esitamine peab piirduma kolme selles artiklis ja artikli 23 lõikes 8 osutatud konkreetse valdkonnaga ning see tuleb esitada 30 või 60 päeva jooksul alates täidetavaks tunnustamise või täidetavaks tunnustamiseks registreerimise teate edastamisest. Artikli 23 lõikega 10 ette nähtud täiendav edasikaebus sõltub aga täielikult riigi tasandi õigusest ning seda saab esitada üksnes juhul, kui see on asjaomase riigi õiguse kohaselt lubatud.
- Õigustatud isik** on isik, kelle ees kohustatud isikul on või väidetavalt on elatisvõlg. Õigustatud isik võib olla vanem või abikaasa, laps, kasuvanem, sugulane või muu lapse huvides tegutsev isik. Mõnes riigis võidakse seda isikut nimetada elatise saajaks, võlausaldajaks, lapse hooldajaks või eestkostjaks.

⁸⁰ Kui mõlemad riigid on 1965. aasta dokumentide välismaal kättetoimetamise konventsiooni osalisriigid, vt 3. peatüki 2. osa V jaotis „Muud Haagi konventsioonid”.

⁸¹ Seletuskiri, punkt 504.

C. Millal kõnealust taotlust kasutatakse?

371. Kehtiva elatist käsitleva otsuse **tunnustamise** või **tunnustamise ja täitmise** taotlus võetakse vastu teiselt osalisriigilt, kus taotletakse otsuse täitmist, kuna kohustatud isik elab vastuvõtjariigis, tema varad asuvad vastuvõtjariigis või sinna laekub tema sissetulek.
372. Kuigi enamasti taotletakse otsuse tunnustamist ja täitmist, tuleb ette olukordi, kus õigustatud isik soovib ainult otsuse tunnustamist ning mitte täitmist. Teises osalisriigis tehtud elatist käsitleva otsuse tunnustamist võib taotleda ka kohustatud isik, kui seda on vaja elatist käsitleva otsuse täitmise peatamiseks või piiramiseks vastuvõtjariigis.
373. Kui otsus tehti riigis, millelt taotletakse otsuse täitmist, ei ole tunnustamist vaja. Taotlust on võimalik menetleda ka üksnes täitmise eesmärgil (vt 6. peatükk).

*Elatist käsitleva otsuse **tunnustamisega** kinnitab riigi pädev asutus otsuse teinud päritoluriigi ametiasutuses ülalpidamisega seoses kindlaks määratud õigused ja kohustused ning annab sellele otsusele õigusjõu. Enamikul juhtudel taotleb taotluse esitaja ka otsuse täitmist, nii et taotlus hõlmab **nii tunnustamist kui ka täitmist**.*

D. Juhtumi näide

374. Õigustatud isikul on olemas elatist käsitlev otsus riigilt A, millega kohustatakse kohustatud isikut maksma lapsele elatist. **Kohustatud isik** elab riigis B. Selle asemel et taotleda riigilt B uue elatist käsitleva otsuse tegemist, soovib õigustatud isik kehtiva otsuse täitmist riigis B. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

***Kohustatud isik** on isik, kellel on või väidetavalt on õigustatud isiku ees elatisvõlg. Kohustatud isik võib olla vanem, abikaasa või muu isik, kellel on otsuse teinud riigi õiguse alusel kohustus elatist maksta.*

Konventsioonikohase menetluse käik

375. Õigustatud isik⁸² palub riigi A keskasutusel edastada riigile B elatist käsitleva otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse. Taotlust kontrollitakse, et tagada selle terviklikkus, ning seda menetleb riigi B keskasutus. Õigustatud isikut ja kohustatud isikut teavitatakse ning viimasele antakse võimalus tunnustamine või tunnustamine ja täitmine konventsioonis sätestatud piiratud alustel vaidlustada. Kui otsus on tunnustatud, saab riigi B asjaomane asutus asuda seda täitma, tehes seda samadel tingimustel nagu oleks tegemist algselt selles riigis tehtud otsusega.

*Teavet **vastuvõtjariigis** tehtud otsuse **täitmise** taotluste kohta on esitatud 6. peatükis. Teavet **kõikide** elatist käsitlevate otsuste **täitmise** kohta leiab 10. peatükist.*

⁸² Tuleb märkida, et teatavates olukordades esitab taotluse avalik-õiguslik asutus (näiteks elatisnõuete täitmisega tegelev asutus) õigustatud isiku nimel.

E. Kes saab taotlust esitada?

376. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse saab esitada kas õigustatud isik või kohustatud isik (nagu eespool selgitatud, saab kohustatud isik taotleda ainult otsuse tunnustamist, samal ajal kui õigustatud isik võib taotleda kas tunnustamist või täitmist või mõlemat). Taotluse esitaja peab elama riigis, kus taotlusmenetlust alustatakse. Sellise taotluse puhul võib õigustatud isik olla isik, kelle ees on kohustatud isikul elatisvõlg, kuid ka õigustatud isiku asemel tegutsev avalik-õiguslik asutus või õigustatud isikule elatise asemel toetusi maksnud avalik-õiguslik asutus.

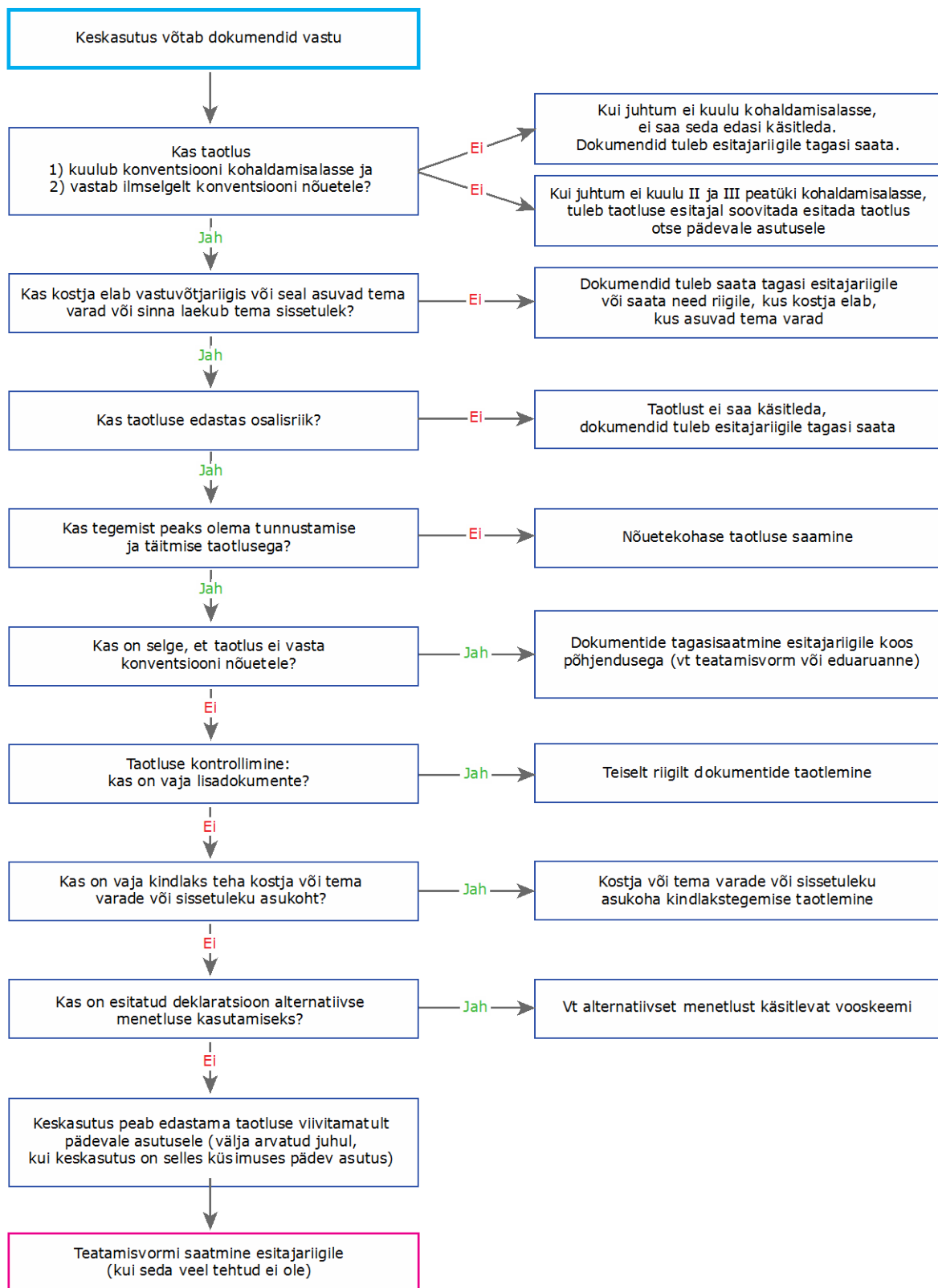
Nõuanne: kas otsite menetluse etapiviisilist kirjeldust? Sooviksite kokkuvõtlikku teavet? Suunduge käesoleva peatüki lõpuosasse ning vaadake **kontroll-lehte**.

II. Tunnustamise ja täitmise menetluse kokkuvõte

377. Järgmisel leheküljel esitatud vooskeemil näitlikustatakse kogu menetlust, mida õigustatud isikute esitatavate elatist käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise taotluste käsitlemisel kasutatakse. Käesoleva peatüki järgmistes jaotistes selgitatakse iga etappi üksikasjalikumalt.
378. See jaotis hõlmab samadel alustel ka selliseid taotlusi, mis käsitlevad ainult tunnustamist. Selliseid taotlusi esitatakse üsna harva. Artikli 26 kohaselt kohaldatakse V peatüki („Tunnustamine ja täitmine”) sätteid vajalike muudatustega ka ainult tunnustamise taotluste suhtes, kusjuures täidetavuse nõue asendatakse nõudega, et otsus oleks päritoluriigis kehtiv. See tähendab, et praktilistel eesmärkidel kohaldatakse tunnustamist ja täitmist käsitlevaid sätteid ka ainult tunnustamise taotluste suhtes, kuid et teatavaid sätteid muudetakse mingil määral, kuna sellistel juhtudel otsuse täitmist ei taotleta⁸³.

⁸³ Seletuskiri, punkt 546.

VASTU VÕETAVAD VASTUVÕTJARIIGIS TEHTUD VÕI TUNNUSTATUD OTSUSE TÄITMISE TAOTLUSED

Joonis 14. Vastu võetavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste vooskeem (keskasutus)

III. Menetlused

A. Vastu võetud dokumentide esialgne kontroll keskasutuses

379. Enne kui keskasutus edastab materjalid pädevale asutusele, peaks ta ette võtma esialgse kontrolli, et selgitada välja, kas taotlus kuulub konventsioonis tunnustamise või tunnustamise ja täitmise kohta kehtestatud sätete alla, ning veenduda, et dokumentide pakett on terviklik.

1. Dokumentide esialgne kontroll

- Kas tunnustamist või tunnustamist ja täitmist taotletakse lapsele elatise maksmise otsuse jaoks? Nagu 3. peatükis selgitatud, peab taotlus kuuluma konventsiooni kohaldamisalasse. Kui otsus käsitleb ainult abikaasale ja/või endisele abikaasale või teistele pereliikmetele elatise maksmist ning konventsiooni kohaldamisala ei ole asjaomastele muudele ülalpidamiskohustustele laiendatud, tuleks esitada **otsetaotlus** pädevale asutusele.
- Kas kostja või kohustatud isik elab vastuvõtjariigis, kas tema varad asuvad vastuvõtjariigis või kas tema sissetulek laekub vastuvõtjariiki? Kui ei, tuleks juhtum edastada riigile, kus kostja või kohustatud isik elab või kus asuvad tema varad või kuhu laekub tema sissetulek, või saata dokumendid esitajariigile tagasi.
- Kas taotluse edastas osalisriik? Kui ei, siis konventsiooni ei kohaldata.

Otsetaotlusi ei esitata keskasutuse vahendusel. Sellist liiki taotluse esitab üksikisik otse pädevale asutusele, näiteks kohtule või haldusasutusele. Artiklit 10 sellises olukorras ei kohaldata.

2. Esitajariigile teatamisvormi saatmine

380. Konventsiooni kohaselt peab vastuvõtjariik saatma esitajariigile täidetud teatamisvormi kuue nädala jooksul alates taotluse kättesaamise kuupäevast. Riik võib saata teatamisvormi kas kohe pärast dokumentide kättesaamist või pärast nende esialgset kontrolli, kuid kindlasti kuue nädala jooksul alates asjaomasest kuupäevast.

381. Suunised selle vormi täitmise kohta on esitatud 15. peatükis.

3. Kas tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus on õige valik?

382. Kontrollige dokumente, veendudes, et tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus on asjaomasel juhul õige valik. Arvesse tuleb võtta järgmisi asjaolusid.

- Kui elatist käsitlevat otsust ei ole üldse tehtud, tuleks esitada hoopis otsuse tegemise taotlus, mitte tunnustamise ja täitmise taotlus. Vt 9. peatükk.
- Kui elatist käsitlev otsus on tehtud, kuid see on tehtud teie riigis, ei ole otsust vaja tunnustada. Selle võib täitmise eesmärgil saata teie riigi pädevale asutusele, lähtudes tavapäraselt kasutatavatest otsuste täitmise menetlustest. Vt 7. peatükk.

4. Kas on selgelt tuvastatud, et taotlus ei vasta konventsiooni nõuetele?

383. Konventsiooni kohaselt võib keskasutus taotluse menetlemisest keelduda vaid juhul, kui on „selgelt tuvasta[t]ud, et taotlus ei vasta konventsiooni nõuetele” (artikli 12 lõige 8). Keeldumine on põhjendatud küllaltki harvadel juhtudel⁸⁴. Fraas „selgelt tuvastatud” tähendab, et keeldumise põhjus peab saadud dokumente arvesse võttes olema ilmselge või nähtav⁸⁵.
384. Näiteks võidakse taotluse menetlemisest sel põhjusel keelduda juhul, kui dokumentidest lähtudes ei ole otsus ilmselgelt seotud elatisega. Samamoodi võidakse taotluse menetlemisest sel põhjusel keelduda siis, kui sama osapoole esitatud varasem taotlus lükati samadel põhjustel tagasi.
385. Meeles tuleb pidada, et kui otsuse tunnustamine ja täitmine oleks eeldatavasti vastuolus avaliku korraga, tuleks taotlust siiski menetleda ning edastada see pädevale asutusele. Pädev asutus saab ise otsustada, kas tunnustamine ja täitmine oleks vastuolus avaliku korraga, ning vajaduse korral otsuse tunnustamisest sel põhjusel keelduda.
386. Kui keskasutus lükkab taotluse tagasi põhjusel, et on selgelt tuvastatud, et taotlus ei vasta konventsiooni nõuetele, tuleb sellest allpool kirjeldatud kohustusliku teatamisvormi abil esitajariigile teatada.

5. Dokumentide terviklikkuse kontrollimine

387. Taotluse saamisel esitajariigilt tuleks seda viivitamatult kontrollida, veendudes, et kogu vajalik teave on olemas. Kui vaja on lisadokumente, võib neid esitajariigilt kohe küsida. Meeles tuleb pidada, et konventsiooni artiklis 25 on esitatud nõutavate dokumentide täielik loetelu ning et tunnustamise ja täitmise taotluse puhul ei tohi nõuda muid dokumente peale nende.

Hea tava: kui olete esitajariigilt saanud taotluse, kasutage kontrolllehte või teatamisvormi dokumentide võimalikult kiireks esialgseks läbivaatamiseks – juhuks kui vaja läheb lisadokumente.

388. Konventsiooni artiklite 11, 12, 25 ja 44 kohaselt peab vastu võetav taotluspakett sisaldama järgmist.

⁸⁴ Seletuskiri, punkt 345.

⁸⁵ Seletuskiri, punkt 344.

✓	Taotlusvorm
✓	Otsuse terviktekst või selle kokkuvõte
✓	Täidetavuse avaldus
✓	Nõuetekohase teavitamise avaldus (välja arvatud juhul, kui kostja osales menetluses ise või esindaja kaudu või vaidlustas otsuse)
Vajaduse korral	Dokumentide tõlked
Vajaduse korral	Rahalise olukorra vorm (ainult õigustatud isikute esitatavate taotluste puhul)
Vajaduse korral	Võlgnevuse arvutust käsitlev dokument
Vajaduse korral	Otsuse kohandamist või indekseerimist selgitav dokument
✓	Edastusvorm

Joonis 15. Tunnustamise ja täitmise taotluse sisu

389. Järgmistes punktides kirjeldatakse lühidalt, milliseid dokumente vastu võetav taotluspakett peaks hõlmama.

a) Taotluspaketi kohustuslikud vormid

(1) Taotlusvorm

Enamikul juhtudel kasutab esitajariik soovituslikku taotlusvormi. Nii tagatakse, et vastuvõtjariigile esitatakse kogu nõutav teave. Kui vastuvõetava taotluse puhul ei ole kasutatud soovituslikku vormi, tuleb saadetud taotlus läbi vaadata, jälgides, et taotluses on esitatud nõutavad põhjendid, näiteks taotluse esitaja kontaktandmed, kostja kontaktandmed, teave elatist saama õigustatud isiku kohta ning selle kohta, kuhu tuleb üle kanda maksed.

(2) Otsuse terviktekst või selle kokkuvõte

Esitatud peab olema elatist käsitleva otsuse terviktekst, välja arvatud juhul, kui teie riigis on kindlaks määratud, et sobib ka lihtsalt otsuse kokkuvõte või väljavõte. Otsuse tõestatud koopiaid ei pea taotlusele lisama, välja arvatud juhul, kui teie riigis seda igal juhul nõutakse.

(3) Täidetavuse avaldus

Esitatud peab olema täidetavuse avaldus,⁸⁶ milles kinnitatakse, et elatist käsitlev otsus on päritoluriigis täidetav. Kui otsuse tegi haldusasutus, peab dokument sisaldama avaldust selle kohta, et artikli 19 lõike 3 nõuded on täidetud, välja arvatud juhul, kui teie riigis (vastuvõtjariik) on kindlaks määratud, et sellist avaldust ei ole vaja. Kui taotletakse ainult tunnustamist, tuleb avalduses osutada üksnes sellele, et otsus on kehtiv, mitte et see on täidetav⁸⁷. Täidetavuse avalduses on olemas säte, mis osutab otsuse asjaomases riigis jõustumise kuupäevale.

⁸⁶ Mõnes riigis võidakse kasutada märget „attestation de la force de chose jugée”, millega kinnitatakse otsuse õigusjõudu asjaomases riigis.

⁸⁷ Seletuskiri, punkt 546.

(4) Nõuetekohase teavitamise avaldus

Nõuetekohase teavitamise avaldust on vaja üksnes juhul, kui kostja ei osalenud menetluses või ei olnud selles esindatud.

Selle, kas kostja menetluses osales või kas ta oli selles esindatud, saab välja selgitada soovitusliku taotlusvormi abil. Nõutav teave esitatakse taotlusvormi 7. jaotises.

Kui taotlusvormil esitatud teabest selgub, et kostja ei osalenud otsuse tegemise menetluses ega olnud selles esindatud, näidatakse nõuetekohase teavitamise avaldusega, et kostjale toimetati asjaomased õigusdokumendid kätte või teavitati teda taotlusest ning et tal oli võimalus otsuse tegemise menetluses osaleda või et teda teavitati otsusest pärast selle tegemist ning anti võimalus see vaidlustada. Tuleb märkida, et mõnes riigis võib vaide või vastuse esitada kirjalikult. Kostja ei pea alati füüsiliselt kohal viibima.

(5) Edastusvorm

Iga tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlusega tuleb saata edastusvorm. See on konventsiooni alusel kohustuslik. Edastusvormil määratakse kindlaks osapooled ja taotluse liik. Peale selle on sellel loetletud ka taotlusele lisatud dokumendid.

b) Muud vormid, mida võib vaja minna

390. Kuigi artikli 11 lõike 3 kohaselt võib tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse puhul nõuda vaid selles artiklis (ja eespool kirjeldatud) dokumente, võib juhtumi asjaoludest sõltuvalt vaja minna ka muid vorme.

(1) Rahalise olukorra vorm

Kui taotluse esitaja soovib ka otsuse täitmist (enamikul juhtudel on see nii), on heaks tavaks lisada taotlusele rahalise olukorra vorm, milles esitatakse taotluse esitajale teadaolev oluline teave kostja asukoha ja rahalise olukorra kohta.

Kui taotluse esitaja on kasutanud soovituslikku rahalise olukorra vormi, jäetakse õigustatud isiku osa täitmata, kuna seda teavet ei ole tunnustamise ja täitmise taotluse puhul vaja. Kui taotletakse ainult tunnustamist, ei ole seda vormi vaja.

(2) Võlgnevuse arvutust käsitlev dokument

Kui elatist käsitleva otsuse puhul on tasumata elatismakseid (tekkinud on võlgnevus), mis tuleb sisse nõuda, peab taotluspakett hõlmama dokumenti, kus on märgitud asjaomase võlgnevuse summa, võlgnevuse arvutuskäik ning selle arvutuse kuupäev.

(3) Otsuse kohandamist või indekseerimist selgitav dokument

Mõnes riigis nähakse otsusega või otsuse aluseks võetud riigi tasandi õigusega ette otsuse automaatne indekseerimine või kohandamine konkreetse sagedusega. Sellisel juhul peaks esitajariik olema taotluspaketis selgitanud, kuidas kohandamine toimub. Näiteks kui otsust kohandatakse elukalliduse tõusust tuletatud protsendimäära alusel, tuleb selgitada, milline riik kohandamise arvutab, millist teavet on vaja arvutuse tegemiseks ning kuidas teavitatakse ümberarvutatud elatise summast teisele keskasutusele ja osapooltele⁸⁸.

⁸⁸ Seletuskiri, punkt 435. See tähendab, et edaspidi tehtavaid otsuseid elatise summa kohandamiseks ei ole vaja täieliku menetluse kaudu tunnustada. Algne tunnustamine võimaldab hilisemat kohandamist. Näiteks Austraalias elatisjuhtumitega tegelev asutus vaatab elatise summa osapoolte rahalisest olukorrast lähtudes iga 15 kuu järel läbi.

(4) Toetuste maksmist tõendav dokument – avalik-õiguslik asutus

Kui taotlust esitab õigustatud isiku nimel tegutsev avalik-õiguslik asutus, näiteks sotsiaalteenuseid osutav asutus, võidakse sellelt asutuselt nõuda kinnitust selle kohta, et tal on õigus taotluse esitaja nimel tegutseda, või teavet, mis tõendab toetuste maksmist elatise asemel (artikli 36 lõige 4).

6. Kas on vaja kindlaks teha kostja asukoht?

391. Kui taotluse esitaja ei ole märkinud kostja kehtivat aadressi, võib keskasutus esimese asjana otsustada määrata kindlaks kostja asukohta, et teda oleks võimalik tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlusest teavitada. Kostja asukoht võib vajalik olla ka selleks, et välja selgitada, kumb keskasutus vastutab taotluse menetlemise eest. Mõnel juhul hakkab keskasutus kostjat otsima või tema asukohta kindlaks tegema menetluse hilisemas etapis. See sõltub asjaomastest sisekorraeskirjadest.
392. Kostja asukohta kindlakstegemiseks peaks keskasutus uurima kõiki talle kättesaadavaid andmepankasid ja avaliku teabe allikaid ning paluma kostja otsimisel abi teistelt avalik-õiguslikelt asutustelt, järgides riigi tasandi õiguses isikuandmetele juurdepääsu suhtes sätestatud piiranguid. Mõnel keskasutusel võib olla juurdepääs ka piiratud kasutusega teabeallikatele.
393. Kui kostja asukohta ei õnnestu kindlaks teha, tuleb nõu pidada esitajariigiga (meeles tuleb pidada, et kui tunnustamise ja täitmise taotlus hõlmab otsust, mis põhineb varade või sissetuleku asukohal vastuvõtjariigis, võib kostja asukohta kindlaks teha väljaspool riiki). Kui kostja asukohta kindlakstegemisel ei ole abiks täiendavat teavet, ei saa taotlust edasi menetleda.

7. Kui kõiki nõutavaid dokumente ei ole esitatud

394. Kui selgub, et taotluse esitaja on jätnud mõne nõutava dokumendi esitamata, peaks vastuvõtjariigi keskasutus viivitamatult teavitama esitajariigi keskasutust ning paluma asjaomaseid puuduvaid dokumente. Kogu taotluspaketti ei tohiks tagasi lükata üksnes põhjusel, et mõni dokument on puudu (artikli 12 lõige 9). Lisateabe nõude saab esitada kohustusliku teatamisvormiga.
395. Lisadokumentide nõudmisel on esitajariigil dokumentide esitamiseks aega **kolm kuud**. Kui nõutud dokumente kolme kuu jooksul ei esitata ning seetõttu ei saa taotlust edasi menetleda, võib (kuid ei pea) vastuvõtjariigi keskasutus toimiku sulgeda, teavitades sellest esitajariiki. Enamikul juhtudel on asjakohane esitajariigilt täiendavalt uurida, kas dokumente kavatsetakse saata. Kui vastuvõtjariik plaanib toimiku sulgeda, tuleks sellest esitajariigile kohustuslikku teatamisvormi kasutades teatada.
396. Taotlusmenetluse järgmiste etappidega on võimalik edasi minna ka enne lisadokumentide saamist. See sõltub sellest, millised dokumendid on puudu ning kas tunnustamise ja täitmise menetluse järgmiste etappide jaoks on kõnealust teavet vaja. Näiteks kui puudu on vaid võlgnevuste loetelu ning tunnustamise või tunnustamise ja täitmise menetluse järgmise sammuna on vaja taotleda kostja asukohta kindlakstegemist, on võimalik selle etapi tööga juba alustada ning oodata samal ajal lisateabe esitamist.

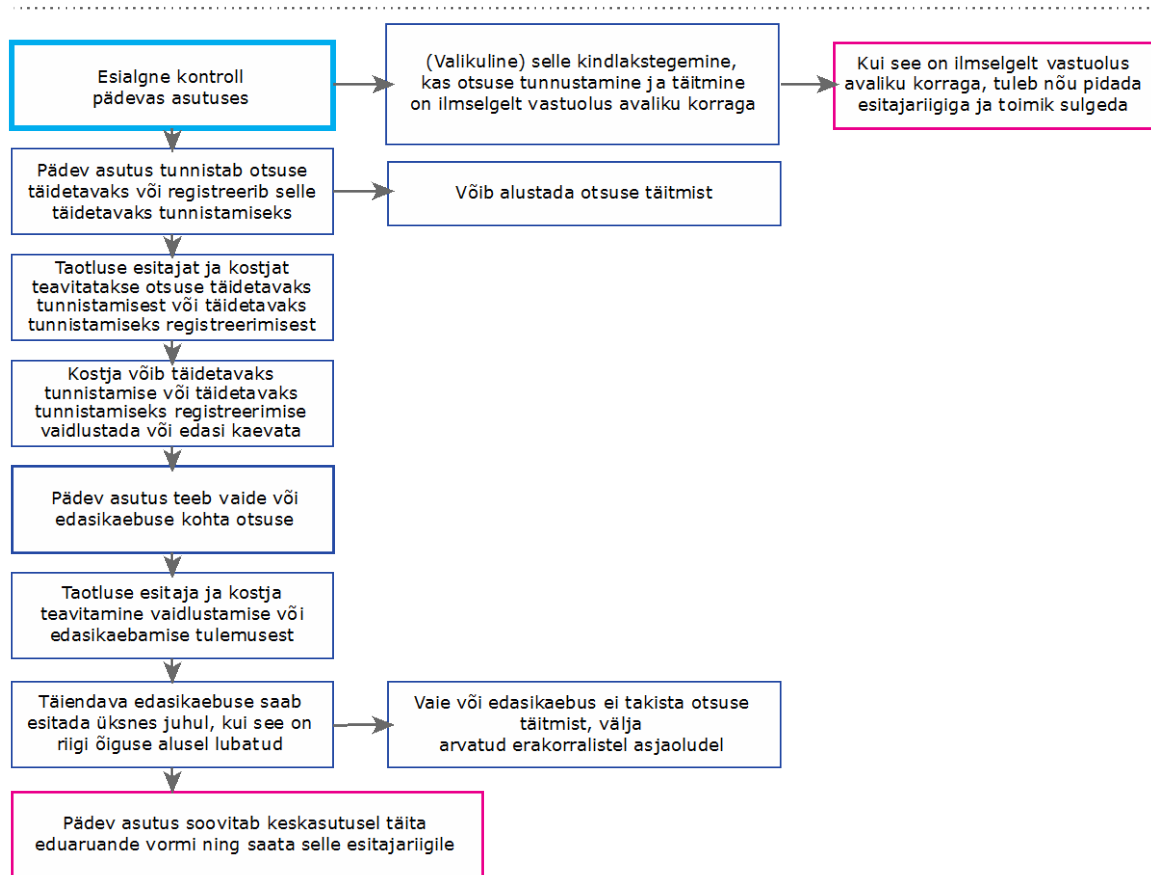
8. Pädevale asutusele edastamine

397. Järgmise sammuna tuleb taotlus edastada pädevale asutusele otsuse tunnustamiseks või tunnustamiseks ja täitmiseks (välja arvatud juhul, kui keskasutus on ühtlasi ka tunnustamismenetluses pädev asutus). Seda tuleb teha viivitamatult pärast eespool kirjeldatud esialgset kontrolli. Asjaomane pädev asutus võib olla kohtu- või haldusasutus või muu tunnustamismenetluses pädev valitsusasutus.

B. Täidetavaks tunnistamine või täidetavaks tunnustamiseks registreerimine keskasutuses

398. Käesolevas jaotises selgitatakse menetlusi, mida suurem osa riike elatist käsitlevate otsuste tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste käsitlemisel kasutab (artikkel 23). Riik võib otsustada alternatiivse menetluse kasuks (artikkel 24). Seda menetlust käsitletakse käesoleva peatüki hilisemas osas.
399. Alljärgneval vooskeemil on näidatud keskasutuse võetavad meetmed.

KESKASUTUSE MEETMED OTSUSE TEGEMISE TAOTLUSE SAAMISEL

Joonis 16. Pädeva asutuse meetmed tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse käsitlemisel (artikkel 23)

1. Otsuse täidetavaks tunnustamine või täidetavaks tunnistamiseks registreerimine

400. Kui pädev asutus on taotluse vastu võtnud, siis see kas tunnistatakse täidetavaks või registreeritakse täidetavaks tunnistamiseks, sõltuvalt sellest, millist menetlust vastuvõtjariigis kasutatakse. See etapp (täidetavaks tunnustamine või täidetavaks tunnistamiseks registreerimine) tuleb keskasutuses ette võtta viivitamatult (artikli 23 lõike 2 punkt a). Kui otsus on täidetavaks tunnustatud või täidetavaks tunnistamiseks registreeritud, ei ole selleks, et elatist käsitlevat otsust saaks vastuvõtjariigi õiguse alusel täita, enam midagi vaja teha.

2. Otsuse täidetavaks tunnistamisest või täidetavaks tunnistamiseks registreerimisest keeldumine

401. Pädev asutus võib otsuse täidetavaks tunnistamisest või täidetavaks tunnistamiseks registreerimisest keelduda vaid põhjusel, et otsuse tunnustamine ja täitmine oleks **ilmselgelt vastuolus** avaliku korraga. Seda erandit saab kasutada vaid väga harvadel juhtudel, kuna konventsiooni osalisriigid peaksid teises osalisriigis tehtud otsuseid tunnustama ja täitma võimalikult suures ulatuses. Seda saab kasutada vaid juhtudel, kui otsuse tunnustamisel või tunnustamisel ja täitmisel oleks äärmiselt halvad tagajärjed⁸⁹.

3. Otsuse täitmine

402. Kui otsus on täidetavaks tunnistatud või täidetavaks tunnistamiseks registreeritud, ei pea taotluse esitaja konventsiooni kohaselt otsuse täitmiseks esitama uut taotlust. Samuti ei ole konventsiooni kohaselt vaja kostjat otsuse täitmisest uuesti teavitada⁹⁰.

4. Taotluse esitaja ja kostja teavitamine

403. Kui otsus on tunnistatud täidetavaks või täidetavaks tunnistamiseks registreeritud, teavitatakse sellest mõlemat osapoolt. Selliseks teavitamiseks ei ole konventsiooniga ette nähtud konkreetseid menetlusi, seega toimub see riigi tasandi õiguse alusel. Taotluse esitajat võidakse teavitada esitajariigi keskasutuse kaudu või otse, sõltuvalt vastuvõtjariigi menetlustest, kinnitades, et otsus on tunnustatud ning seda asutakse täitma, või juhul, kui tunnustamisest ja täitmisest keelduti, selgitades keeldumise põhjuseid⁹¹.

Hea tava: taotluse esitajale ja kostjale tuleks selgitada nende õigust täidetavaks tunnustamine või täidetavaks tunnistamiseks registreerimine vaidlustada ning sellisel juhul kasutatavaid menetlusi ja kehtivaid tähtaegu. Samuti on hea tava määrata selles etapis kindlaks, kas kostja on nõus vabatahtlikult otsuse nõudeid täitma.

5. Olukord, kus kostja või taotluse esitaja vaidlustab tunnustamise ja täitmise

a) Üldteave

404. Konventsioonis elatist käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise kohta kehtestatud sätted on välja töötatud eesmärgiga tagada igal võimalikul juhul elatist käsitlevate otsuste tõhus ja kiire tunnustamine ning täitmine osalisriikides⁹². Nagu on märgitud käesoleva peatüki varasemas osas, kujundati konventsioonikohased menetlused välja nii, et otsust ei tunnustata või ei tunnustata ega täideta üksnes juhul, kui kostjal õnnestub tõendada, et otsuse tunnustamisest või täitmisest keeldumiseks on mõjuvad põhjused.

⁸⁹ Seletuskiri, punkt 478.

⁹⁰ Mõne riigi õigusega võivad olla ette nähtud menetlused või nõuded selle kohta, et kostjat teavitatakse enne otsuse täitmist, kuid see ei kuulu konventsiooni sätete alla. Kui mõlemad riigid on 1965. aasta dokumentide välismaal kättetoimetamise konventsiooni osalisriigid, vt 3. peatüki 2. osa V jaotis „Muud Haagi konventsioonid“.

⁹¹ Kui mõlemad riigid on 1965. aasta dokumentide välismaal kättetoimetamise konventsiooni osalisriigid, vt eelmine allmärkus.

⁹² Seletuskiri, punkt 428.

405. Kui teatav riik on teises riigis tehtud elatist käsitleva otsuse tunnustanud, saab seda seal täita samadel tingimustel nagu oleks tegemist algselt selles riigis tehtud otsusega. Konventsiooni alusel võib riik otsuse täitmise tagamiseks kasutada kõiki selleks ette nähtud mehhanisme. Peale selle on konventsioonis sätestatud, et teatavatel harvadel juhtudel võib kostja (isik, kes vastab tunnustamise taotlusele) esitada vastuväite, kui ta leiab, et otsust ei tohiks tunnustada või täita.
406. Artiklis 20 on esitatud ühes riigis tehtud elatist käsitlevate otsuste teises osalisriigis tunnustamise ja täitmise tingimused. Need tunnustamise ja täitmise alused on üldjoontes seotud sellega, kuidas vanem, pereliige või lapsed teatava riigiga on seotud, selleks et tehtavat otsust oleks võimalik teises riigis täita. Näiteks võidakse seos otsuse teinud riigiga kindlaks teha selle alusel, et osapooled ja lapsed elavad selles riigis, või lähtudes asjaolust, et kostja viibis otsuse tegemise menetluse ajal kohal või osales selles⁹³.
407. Kostja võib otsuse täidetavaks tunnustamise või täidetavaks tunnustamiseks registreerimise vaidlustada või edasi kaevata, põhjendades seda sellega, et ükski tunnustamise ja täitmise alustest ei kehti. See ei tähenda tingimata, et päritoluriigis avaldatud otsus ei ole kehtiv, vaid et otsust ei saa taotluse vastu võtnud osalisriigis konventsiooni alusel tunnustada.
408. Samamoodi võib kostja artikli 22 kohaselt otsuse tunnustamise vaidlustada põhjendusega, et tunnustamine ja täitmine on ilmselgelt vastuolus avaliku korraga või et otsuse tegemise menetluses esines puudusi, näiteks kuna teda ei teavitatud elatist käsitlevast menetlusest või otsusest, kuna tegemist oli pettusega või kuna on olemas hilisem otsus, mis ei ole tunnustatava otsusega kooskõlas.
409. Enamikul juhtudel esitab vaide või edasikaebuse kostja. Taotluse esitaja võib vaidlustada või edasi kaevata otsuse täidetavaks tunnustamiseks registreerimisest või täidetavaks tunnustamisest keeldumise, kuid seda juhtub harva.

Keskasutus on avaliku sektori asutus, mille osalisriik on määranud vastutama konventsioonikohaste halduskoostööga ja abi andmisega seotud kohustuste eest või neid kohustusi täitma.

Pädev asutus on asutus, mille asjaomane riik on oma õigusaktide alusel määranud konventsioonikohaste eriülesannete täitmiseks või andnud selleks loa. Pädev asutus võib olla kohus, haldusasutus, elatisnõuete täitmise tagamisega tegelev programmiüksus või mõni muu teatavaid konventsiooniga seotud ülesandeid täitev valitsusorgan.

b) Vaide või edasikaebuse esitamise tähtaeg

410. Kui osapool, kellel on õigus otsuse täidetavaks tunnustamine või täidetavaks tunnustamiseks registreerimine vaidlustada või edasi kaevata, elab riigis, kus otsus täidetavaks tunnustati või selleks registreeriti, tuleb vaie või edasikaebus esitada **30 päeva** jooksul alates täidetavaks tunnustamise või täidetavaks tunnustamiseks registreerimise otsusest teavitamise kuupäevast. Kui asjaomane osapool ei ela asjaomases riigis, on tal vaide või edasikaebuse esitamiseks aega **60 päeva** alates teavitamise kuupäevast⁹⁴.

⁹³ Artiklis 20 sätestatakse n-õ kaudsed kohtualluvuse eeskirjad. Selle artikliga ei nähta ette eeskirju selle kohta, millistel tingimustel võib teatava riigi ametiasutus teha otsuse (n-õ otsesed kohtualluvuse eeskirjad), vaid kehtestatakse tingimused, mille alusel konkreetne otsus peab olema tehtud, selleks et seda otsust oleks võimalik teises riigis tunnustada ja täita. Vt selles küsimuses seletuskiri, punkt 443.

⁹⁴ Seletuskiri, punkt 503.

411. Enamikul juhtudel elab kostja vastuvõtjariigis, mis tähendab, et tal on otsuse täidetavaks tunnustamise või täidetavaks tunnustamiseks registreerimise vaidlustamiseks või edasikaebamiseks üksnes 30 päeva. Kui aga otsus edastati vastuvõtjariigile tunnustamiseks, kuna seal asuvad kostja varad, võib kostja elada ka mujal. Sellisel juhul on tal otsuse vaidlustamiseks või edasikaebamiseks aega 60 päeva. Samamoodi võib kohustatud isik soovida, et tema elukohariigis tunnustataks välisriigis tehtud otsust, millega piiratakse elatist käsitleva otsuse täitmist. Sellisel juhul võib esitajariigis asuv õigustatud isik selle otsuse täidetavaks tunnustamise või täidetavaks tunnustamiseks registreerimise (vastavalt vajadusele) vaidlustada või edasi kaevata ning konventsiooni alusel on tal selleks aega 60 päeva.

c) Vaide või edasikaebuse esitamise põhjused

412. Konventsioonis on esitatud üksnes teatav arv põhjuseid, mille puhul saab elatist käsitleva otsuse täidetavaks tunnustamiseks registreerimist või täidetavaks tunnustamist vaidlustada või edasi kaevata. Nagu eespool selgitatud, võib kostja vaide või edasikaebuse esitada järgmistel põhjustel:

- otsuse tunnustamiseks ja täitmiseks ei ole artikli 20 kohaselt alust;
- artikli 22 alusel on mõni muu põhjus otsuse tunnustamisest ja täitmisest keeldumiseks;
- taotlusele lisatud dokumentide ehtsuse või terviklikkuse suhtes on tekkinud küsimusi;
- sissenõutav võlgnevus on täies ulatuses tasutud.

d) Vaide või edasikaebuse arvessevõtmine või ärakuulamine (artikli 23 lõige 5)

413. See, kuidas esitatud vaiet või edasikaebust arvesse võetakse, sõltub asjaomase riigi õigusest. Vaide või edasikaebuse läbivaatamine või ärakuulamine toimub üksnes konventsioonis lubatud alustel või põhjustel ning otsuse aluseks oleva juhtumi läbivaatamine ei ole võimalik (artikkel 28)⁹⁵.
414. Kui vaie või edasikaebus on esitatud põhjusel, et on tekkinud küsimusi dokumentide ehtsuse või terviklikkuse suhtes ning materjalidele ei olnud lisatud dokumentide tõestatud koopiaid või neid ei nõutudki, võib esitajariigilt paluda asjaomaste tõestatud koopiate või muude küsimust selgitavate dokumentide esitamist.
415. Kui vaie või edasikaebus on esitatud üksnes võlgnevuse arvutuse selgitamiseks ning kostja ei väida, et võlgnevus on täies ulatuses tasutud, laheneb küsimus enamasti otsuse täitmise käigus. Kostja võib kõnealused küsimused tõstatada ning esitada asjaomasel ajal otsuse täitmise eest vastutavale pädevale asutusele lisateabe. Vt ka allpool esitatud märkused otsuse osalise tunnustamise kohta elatismaksete jätkamiseks võlgnevusküsimuse arutamise ajal.

e) Vaiet või edasikaebust ja täiendavat edasikaebust arvesse võttev otsus (artikli 23 lõige 10)

416. Kui otsuse täidetavaks tunnustamiseks registreerimise või täidetavaks tunnustamise vaidlustamise või edasikaebamise menetlemine on lõpetatud, tuleb sellest viivitamatult teavitada mõlemat osapoolt. Seda tehakse asjaomase riigi õiguse alusel⁹⁶. Taotluse esitajat võidakse sõltuvalt vastuvõtjariigi menetlustest teavitada esitajariigi keskasutuse kaudu või otse.

⁹⁵ Seletuskiri, punktid 504 ja 505.

⁹⁶ Kui mõlemad riigid on 1965. aasta dokumentide välismaal kättetoimetamise konventsiooni osalisriigid, vt 3. peatüki 2. osa V jaotis „Muud Haagi konventsioonid”.

417. Täiendava edasikaebuse saab esitada üksnes juhul, kui see on vastuvõtjariigi õiguse alusel lubatud.
418. Meeles tuleb pidada, et hoolimata täiendavast edasikaebusest saab otsust täitma hakata kohe pärast selle registreerimist või täidetavaks tunnistamist ning et mingil juhul ei takista kõnealune edasikaebus otsuse täitmist või takistab seda ainult erakorralistel asjaoludel.

C. Tunnustamine ja täitmine – taotlemise tulemused

1. Tunnustamine ja täitmine

419. Enamikul juhtudel leitakse tunnustamise ja täitmise taotluse menetlemise tulemusena, et otsust saab tunnustada ja täita samadel tingimustel nagu oleks tegemist algselt vastuvõtjariigis tehtud otsusega. Otsuse täitmiseks ei pea õigustatud isik esitama uut taotlust. Otsuse täitmise menetlusi käsitletakse 10. peatükis.

2. Muud tulemused

420. Konventsiooniga on ette nähtud muud tulemused juhtudeks, kui otsust ei ole võimalik tunnustada ja täita täies ulatuses.

a) Osaline tunnustamine

421. Konventsiooni artikli 21 kohaselt võib pädev asutus tunnustada ja täita üksnes teatavat osa otsusest, juhul kui ei ole võimalik tunnustada või tunnustada ja täita kogu otsust. Nii võib olla näiteks juhul, kui ametiasutus ei saa tunnustada elatist käsitleva otsuse abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmisega seotud osa, kuid saab tunnustada ja täita selle lapsele elatise maksmisega seotud osa. Näiteks juhul, kui on tekkinud vaidlus elatisvõla ning selle suhtes, kas võlgnevus on täies ulatuses tasutud, saab pädev asutus tunnustada otsuse seda osa, millega nähakse ette püsivad elatismaksed lapsele, samal ajal kui võlgnevuse tunnustamise vaidlustamist arutatakse.

Hea tava: kui otsuse tunnustamise taotlust ei tunnustata, ei pea taotluse esitaja taotlema otsuse osalist tunnustamist või uue otsuse tegemist. Konventsiooni kohaselt võetakse neid variante tunnustamise või tunnustamise ja täitmise menetluses võimalike tulemustena arvesse. See, kuidas taotlust uutel tingimustel menetletakse, sõltub vastuvõtjariigi menetlustest, kuna vaja võib minna lisateavet, näiteks uue otsuse tegemiseks.

b) Tunnustamine ei ole võimalik reservatsiooni tõttu

422. Mõnel juhul ei saa elatist käsitlevat otsust tunnustada või täita seetõttu, et riik on konventsiooni alusel teinud teatava reservatsiooni. Taotluse menetlemist ei pea seepärast aga tingimata lõpetama.
423. Kui otsust ei saa tunnustada, kuna riik on teinud reservatsiooni, mis välistab tunnustamise alljärgnevalt osutatud alustel, peab keskasutus artikli 20 lõike 4 kohaselt võtma asjakohased meetmed uue elatist käsitleva otsuse tegemiseks õigustatud isiku kasuks:

- õigustatud isiku alaline elukoht asub päritoluriigis;
- kirjalik kokkulepe (muudel kui lapse elatist käsitlevatel juhtudel);
- pädevus perekonnaseisu või vanemlikku vastutust käsitlevates küsimustes⁹⁷.

424. Õigustatud isik ei pea esitama uut taotlust ning kehtivat otsust tuleb käsitada dokumendina, mis tõendab lapse õigust⁹⁸ taotleda elatise maksmist (artikli 20 lõige 5). Sõltuvalt vastuvõtjariigi menetlustest võidakse taotluse esitajalt / õigustatud isikult uue otsuse tegemiseks nõuda lisadokumentide esitamist. Dokumente võidakse taotleda esitajariigi keskasutuse kaudu. Otsuse tegemise taotlusi selgitatakse 8. peatükis.

D. Suhtlus esitajariigiga

425. Peale taotluse esitaja ja esitajariigi keskasutuse konkreetsetes etappides teavitamise (näiteks selleks, et anda teada otsuse tunnustamisest või selle tunnustamisest keeldumisest) tuleb konventsiooni kohaselt tagada kahe keskasutuse pidev üldine teabevahetus halduskoostöö üldkohustuste raames.
426. Taotluse vastuvõtmisel ning igal juhul kuue nädala jooksul alates dokumentide laekumisest peab vastuvõtjariigi keskasutus teatama taotluse kättesaamisest (artikli 12 lõige 3). Selle jaoks on olemas kohustuslik vorm. Suunised selle vormi täitmise kohta on esitatud 15. peatükis.
427. Peale selle peab vastuvõtjariigi keskasutus konventsiooni kohaselt vähemalt **kolme kuu jooksul** alates taotluse kättesaamisest teatamise kuupäevast edastama esitajariigi keskasutusele aruande taotluse menetlemisel tehtud edusammude kohta ehk eduaruande. Selle jaoks on olemas soovituslik vorm (eduaruande vorm).
428. Otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise menetluse lõpetamisel tuleks esitajariigi keskasutust teavitada otsuse tunnustamisest (kui taotleti ainult tunnustamist) või sellest, et otsust asutakse täitma; samuti tuleks esitajariigile edastada selle isiku või üksuse kontaktandmed, kes vastutab vastuvõtjariigis asjaomase otsuse täitmise eest.
429. Keskasutused suhtlevad omavahel üldiselt vastuvõtjariigi ametlikus keeles või inglise või prantsuse keeles. Riik võib teha reservatsiooni selle kohta, et inglise või prantsuse keelt ei kasutata (välistades ainult ühe keele, mitte mõlemad). Suhtluskeele ja tõlkenõuete kohta saab lisateavet 2. peatükist.
430. Kuigi paljudel juhtudel toimub asjaomane suhtlus tavaposti teel, võib riik täpsustada, et on valmis ka elektrooniliseks suhtluseks. Riikide eelistused on märgitud riigiprofiilides.

⁹⁷ Tuleb märkida, et artikli 20 lõike 3 kohaselt peab osalisriik, kes teeb sellise reservatsiooni, tunnustama ja täitma otsust juhul, kui tema ametiasutustele oleks antud pädevus teha selline otsus samasuguste asjaolude puhul.

⁹⁸ Seletuskiri, punktid 469–471. Tuleb märkida, et konventsioonis ei ole selgitatud, mida tähendab selles kontekstis „lapse õigus“, mistõttu sõltub selle tõlgendus ning samuti see, millist lisateavet või tõendusmaterjali on vaja elatist käsitleva otsuse tegemiseks, vastuvõtjariigi õigusest.

IV. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste muud aspektid

A. Kohustatud isiku esitatavad tunnustamise taotlused

1. Üldteave

431. Konventsiooni kohaselt võib kohustatud isik otsuse tunnustamise taotluse esitada juhul, kui seda on vaja varasema otsuse täitmise peatamiseks või piiramiseks vastuvõtjariigis. Sellise taotluse võib esitada juhul, kui kohustatud isik soovib, et riigis, kus otsust täidetakse, tunnustatakse teist otsust, või juhul, kui kohustatud isik on lasknud kehtivat otsust teises osalisriigis muuta ning soovib nüüd, et seda tunnustatakse selles riigis, kus asuvad tema varad.

432. Otsuse **muutmise** taotlusi käsitletakse üksikasjalikumalt 11. ja 12. peatükis.

Muutmine hõlmab sellise elatist käsitleva otsuse muutmist, mis on juba tehtud. Mõnes riigis võidakse seda nimetada parandustaotluseks. Muutmine võib olla seotud elatise summaga, elatismaksete sagedusega või elatist käsitleva otsusega ette nähtud muu tähtajaga.

433. Kui elatist käsitlevat otsust juba täidetakse selles riigis, kus kohustatud isik elab või kus asuvad tema varad, tuleb teises riigis tehtud muudetud otsust riigi tasandi õiguse kohaselt enamikul juhtudel tunnustada ning alles siis on võimalik algse otsuse täitmist piirata või see peatada. Mõnes riigis seda aga vaja ei ole – näiteks juhul, kui otsust muutis sama ametiasutus, kes tegi algse otsuse. Selleks et kindlaks määrata, kas mõnel konkreetsel juhul on vaja otsust tunnustada, tuleb seega arvesse võtta riigi tasandi õigust.

2. Millises olukorras saab kohustatud isik selle taotluse esitada?

434. Kuna artikli 10 lõike 2 punkti a kohase tunnustamise taotluse eesmärk on otsuse täitmist piirata ning enamasti täidetakse otsust kohustatud isiku elukohariigis, on paljudel juhtudel tegemist olukorraga, kus otsuse tunnustamist taotleb kohustatud isik elab selles riigis, kus otsust on vaja tunnustada. Konventsioonis ei käsitleta konkreetselt olukorda, kus taotluse esitaja peab taotluse esitama oma riigi keskasutusele. Seepärast menetletakse tunnustamise taotlust riigi õiguse alusel kohustatud isiku elukohariigi pädevale asutusele esitatud taotlusena⁹⁹. Kui otsust soovitakse tunnustada riigis, kus asuvad kohustatud isiku varad, kuid kohustatud isik ei ela seal, võib ta esitada artikli 10 lõike 2 punkti a kohase taotluse.

435. Kõikidel juhtudel, kus tegemist on artikli 10 lõike 2 punkti a kohase taotlusega, on kohustatud isik taotluse esitaja. Sellistel juhtudel on õigustatud isik kostja ning teda tuleb teavitada otsuse täidetavaks tunnustamisest või täidetavaks tunnustamiseks registreerimisest.

⁹⁹

Mõnes riigis tegutseb selles küsimuses pädeva asutusena keskasutus, kes aitab kohustatud isikut tunnustamismenetluses. Muutmistaotluste puhul võidakse tunnustamist käsitada taotluse viimase etapina (vt 12. peatükk) ning uut taotlust ei ole vaja esitada. See sõltub iga riigi sisemenetlustest.

Näide

436. Kohustatud isik elab riigis A, kus tehti algne elatist käsitlev otsus. Tema varad asuvad riigis B või tema sissetulek laekub riiki B. Õigustatud isik elab riigis B, riik B tunnustas algset otsust ning elatist nõutakse sisse riigis B. Nüüd on kohustatud isikul õnnestunud saada riigilt A muudetud otsus. Ta soovib, et muudetud otsust tunnustataks riigis B, et piirata algse otsuse täitmist.

Konventsioonikohase menetluse käik

437. Kohustatud isik saab esitada konventsiooni artikli 10 lõike 2 punkti a kohase taotluse riigi A keskasutusele. Riik A edastab taotluse riigile B, kus muudetud otsus tunnustatakse käesolevas peatükis kirjeldatud menetluste alusel täidetavaks või registreeritakse see täidetavaks tunnustamiseks. Õigustatud isikut teavitatakse registreerimisest või täidetavaks tunnustamisest ning talle antakse võimalus täidetavaks tunnustamine või täidetavaks tunnustamiseks registreerimine vaidlustada või edasi kaevata. Kui muudetud otsus on täidetavaks tunnustatud või täidetavaks tunnustamiseks registreeritud, jõustub see riigis B, piirates algse otsuse täitmist.

3. Menetlused

438. Käesolevas peatükis kirjeldatud tunnustamise ja täitmise menetlusi kohaldatakse kohustatud isiku sellistel asjaoludel esitatavate otsuse tunnustamise taotluste suhtes. Artikli 26 kohaselt kohaldatakse V peatüki („Tunnustamine ja täitmine”) sätteid vajalike muudatustega ka ainult tunnustamise taotluste suhtes, kusjuures täidetavuse nõue asendatakse nõudega, et otsus oleks päritoluriigis kehtiv. See tähendab, et praktilistel eesmärkidel kohaldatakse tunnustamist ja täitmist käsitlevaid sätteid ka ainult tunnustamise taotluste suhtes, kuid et teatavaid sätteid muudetakse mingil määral, kuna sellistel juhtudel otsuse täitmist ei taotle¹⁰⁰.

4. Muudetud otsuse tunnustamise piirangud

439. Oluline on märkida, et konventsiooniga on ette nähtud oluline piirang kohustatud isiku õiguse suhtes taotleda muudetud otsuse tunnustamist konventsiooni alusel. Õigustatud isik võib muudetud otsuse tunnustamise vaidlustada, kui muudetud otsust ei tehtud algse otsuse päritoluriigis, vaid mõnes teises osalisriigis, ning kui õigustatud isiku alaline elukoht asus muudetud otsuse tegemise ajal päritoluriigis (artikkel 18 ja artikli 22 punkt f). On üksikuid erandeid, kus sellised tingimused on lubatud, kuid oluline on meeles pidada, et kohustatud isiku õiguse suhtes taotleda muudetud otsuse tunnustamist kehtivad teatavad piirangud, mida muude otsuste tunnustamise ja täitmise suhtes ei kohaldata.
440. Otsuse muutmise taotlusi käsitletakse 11. ja 12. peatükis.

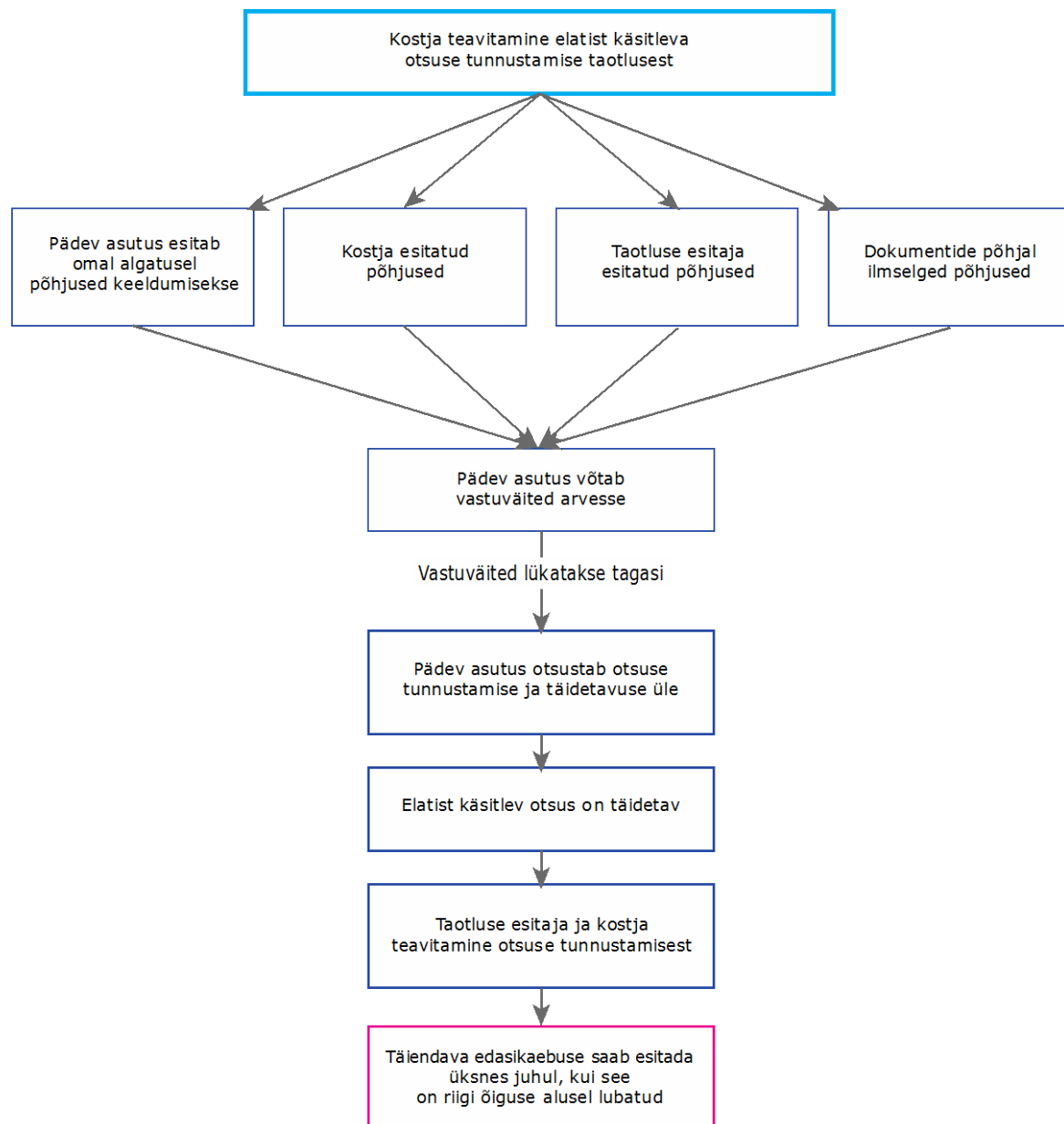
¹⁰⁰ Vt seletuskiri, punkt 546.

B. Tunnustamise ja täitmise alternatiivne menetlemine (artikkel 24)

441. Konventsiooniga on tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste käsitlemiseks ette nähtud kaks mõnevõrra erinevat menetlust – artiklis 23 kirjeldatud tavamenetlus ja artiklis 24 kirjeldatud alternatiivne menetlus.
442. Riik võib esitada deklaratsiooni artiklis 24 kirjeldatud alternatiivse menetluse kasutamise kohta.
443. Tava- ja alternatiivse menetluse peamine erinevus on see, et alternatiivse menetlemise puhul tunnustatakse otsust alles siis, kui kostjat on teavitatud ning kui nii taotluse esitajale kui ka kostjale on antud võimalus teha pädevale asutusele esildisi. Peale selle on alternatiivse menetluse puhul pädeval asutusel suuremad volitused vaadata omal algatusel või ilma kummagi osapoole nõudmiseta läbi tunnustamisest keeldumise põhjused. Kui need kaks erinevust välja arvata, on asjaomased menetlused aga väga sarnased¹⁰¹.
- Nõuanne:** riigid kasutavad alati tavamenetlust, välja arvatud juhul, kui on esitatud deklaratsioon, millega on otsustatud kasutada alternatiivset menetlust. Sellisele deklaratsioonile on viidatud riigiprofiilis. Enamikus riikides, kus täidetakse välisriigis tehtud otsuseid enne konventsiooni jõustumist sõlmitud kahepoolsete lepingute alusel, on juba kehtestatud menetlused välisriigis tehtud otsuste registreerimiseks või artiklis 23 kirjeldatud tavamenetluse kasutamist käsitlevad deklaratsioonid.
444. Alternatiivset menetlust näitlikustatakse järgmisel vooskeemil.

¹⁰¹ Seletuskiri, punkt 516.

**TUNNUSTAMISE JA TÄITMISE
ALTERNATIIVNE MENETLEMINE
(Artikkel 24)**

Joonis 17. Tunnustamise ja täitmise alternatiivse menetluse ülevaade

a) Kostja teavitamine otsuse tunnustamise taotlusest

445. Erinevalt tavamenetlusest peab alternatiivse menetluse puhul kostjat teavitama enne otsuse tunnustamist. Kuigi kostjat peab teavitama „viivitamatult”, ei ole kostjale endale ette nähtud konkreetset tähtaega vastuse või vastuväite esitamiseks pärast otsuse tunnustamise taotlusest teadasaamist. Tähtajad võivad olla kindlaks määratud riigi tasandi õiguses.

b) Otsuse tunnustamise ja täitmise kohta esitatud vastuväidete arvessevõtmine

446. Nagu tavamenetluse puhul, saab kostja otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise kohta vastuväiteid esitada vaid teatavatel piiratud põhjustel. Asjaomased põhjused on alternatiivse menetluse puhul samad mis tavamenetluses.

447. Alternatiivse menetluse puhul võib otsuse tunnustamisest või täitmisest keeldumise põhjustele osutada ka pädev asutus ise, selle asemel et oodata, et üks osapool teeb seda. (See ongi konventsiooni mõistes olukord, kus pädev asutus vaatab põhjused läbi „omal algatusel”.) Põhjused, mida pädev asutus võib arvesse võtta, on esitatud artikli 24 lõikes 4:

- kas tunnustamine ja täitmine on ilmselgelt vastuolus avaliku korraga;
- kas vastuvõtjariigis on pooleli samade osapoolte vahel samas küsimuses esimesena algatatud menetlus;
- kas otsus on vastuolus otsusega, mis tehti samade osapoolte suhtes samas küsimuses kas vastuvõtjariigis või mõnes teises riigis (tingimusel et viimasel juhul on otsus vastuvõtjariigis tunnustatav ja täidetav);
- kas dokumentide põhjal (st juba dokumente vaadates) ei ole artikli 20 kohaselt tunnustamiseks ja täitmiseks alust;
- kas dokumentide põhjal on olemas põhjus, miks tuleks otsuse tunnustamisest ja täitmisest keelduda;
- kas dokumentide põhjal on kahtlusi dokumentide ehtsuse või terviklikkuse suhtes.

Nõuanne: *paljudes riikides võtab otsust tegev ametiasutus arvesse üksnes osapoolte ärakuulamisel tõstatatud küsimusi. Sel juhul on tegemist konventsioonis tunnustamise ja täitmise taotluste jaoks ette nähtud tavamenetlusega. Alternatiivse menetluse puhul on pädeval asutusel õigus teatavad küsimused läbi vaadata isegi juhul, kui kumbki osapooltest ei ole neid tõstatanud.*

448. Pädev asutus võtab arvesse eespool osutatud küsimusi, kostja mis tahes vastuväiteid ning kõiki dokumentide põhjal kooskõlas artiklitega 20 ja 22 ning artikli 23 lõike 7 punktiga c kindlaks tehtud küsimusi ning otsustab siis, kas otsust tuleks tunnustada ja täita.

c) Otsuse täitmine

449. Nagu otsuse tunnustamise ja täitmise tavamenetluse puhul, hakatakse ka alternatiivse menetluse puhul otsust täitma siis, kui seda on selle menetluse alusel tunnustatud. Seejärel saab pädev asutus asuda otsust täitma ning taotluse esitaja ei pea selleks esitama uut taotlust. Alati tuleb kasuks proovida esimesel võimalikul juhul jõuda kohustatud isikuga vabatahtliku maksmise kokkuleppele, juhul kui see tähendab, et õigustatud isik hakkab saama korrapäraseid elatismakseid, nagu elatist käsitleva otsusega on ette nähtud.

d) Edasikaebus

450. Riigi tasandi õiguse alusel võib elatist käsitleva otsuse tunnustamise edasikaebamine olla lubatud. Sellisel juhul ei takista edasikaebus otsuse täitmist või takistab seda ainult erakorralistel asjaoludel (artikli 24 lõige 6).

C. *Elatise maksmise kokkulepped*

1. *Peamised erinevused*

451. Konventsioonis eristatakse elatist käsitlevaid otsuseid, mida teevad kohtu- või haldusasutused, ja **elatise maksmise kokkuleppeid**, st osapoolte vahel teatavas vormis sõlmitud kokkuleppeid. Kuigi elatise maksmise kokkulepete tunnustamise ja täitmise menetlused on üsna sarnased elatist käsitlevate otsuste puhul kasutatavate menetlustega, võib riik teha reservatsiooni, mille kohaselt ei tunnustata ega täideta selles riigis elatise maksmise kokkuleppeid.

Elatise maksmise kokkulepe on artikli 3 kohaselt elatise maksmist käsitlev kirjalik kokkulepe, mille on ametlikult koostanud või autentse dokumendina registreerinud pädev asutus või mis on sõlmitud pädeva asutusega või mille pädev asutus on kinnitanud või registreerinud või mis on tema kätte hoiule antud ning mille pädev asutus võib läbi vaadata või mida ta võib muuta.

2. *Menetlused*

452. Elatise maksmise kokkuleppe tunnustamisel ja täitmisel kohaldatakse samu üldpõhimõtteid ja -menetlusi nagu elatist käsitlevate otsuste tunnustamisel ja täitmisel¹⁰². Konventsiooni artikli 30 kohaselt tunnustatakse ja täidetakse elatise maksmise kokkulepet võrdväärselt otsusega, tingimusel et asjaomane kokkulepe on päritoluriigis otsusega võrdväärselt täidetav.
453. Elatise maksmise kokkuleppe tunnustamise ja täitmise taotluse saamisel rakendatakse samu üldmenetlusi. Pädev asutus teeb taotluse kättesaamisel esialgse kontrolli, kaaludes, kas tunnustamine ja täitmine oleks ilmselgelt avaliku korraga vastuolus. Asjaomase taotluse puhul nõutavad dokumendid on suuremas osas samad mis otsuse tunnustamisel ja täitmisel, kuid üks peamine erinevus on see, et elatise maksmise kokkuleppe puhul ei pea esitama nõuetekohase teavitamise avaldust. Selle põhjus seisneb asjaolus, et elatise maksmise kokkuleppe sõlmimisel osalesid niikuinii mõlemad osapooled.
454. Täielik loetelu elatise maksmise kokkuleppe tunnustamise ja täitmise taotluse puhul nõutavate dokumentide kohta on esitatud 4. peatükis.
455. Kui keskasutus on materjalid läbi vaadanud, veendudes, et kõik vajalikud dokumendid on olemas, edastatakse elatise maksmise kokkulepe pädevale asutusele (välja arvatud juhul, kui keskasutus ongi selles küsimuses pädev asutus). Seejärel registreeritakse kokkulepe täidetavaks tunnustamiseks või tunnustatakse täidetavaks ning kostjat teavitatakse sellest; kui riik kasutab alternatiivset menetlust, teavitatakse kostjat kokkuleppe tunnustamise taotlusest ning talle antakse võimalus see vaidlustada või edasi kaevata.
456. Elatise maksmise kokkulepete tunnustamise puhul on võrreldes elatist käsitlevate otsuste tunnustamisega teataval määral erinevad ka põhjused, millele saab toetuda tunnustamise kohta vastuväidete esitamisel. Need on esitatud artikli 30 lõikes 5.

¹⁰² Seletuskiri, punkt 559.

3. Tunnustamise ja täitmise menetluse lõpetamine

457. Elatise maksmise kokkulepete tunnustamise ja täitmise menetlus on üldjoontes sarnane elatist käsitlevate otsuste puhul kasutatava menetlusega, välja arvatud üks erand. Pädev asutus teeb otsuse, millega registreeritakse kokkulepe täidetavaks või tunnustatakse see täidetavaks, ning kostjale antakse võimalus see otsus vaidlustada või edasi kaevata. Paljudel juhtudel tunnustamise ja täitmise menetlus sellega lõppebki. Kui aga kostja esitab elatise maksmise kokkuleppe tunnustamise kohta vaide, siis kokkuleppe täitmine selle käsitlemise ajaks peatatakse. Asjaolu, et kokkuleppe täitmine selleks ajaks peatatakse, on elatist käsitlevate otsuste ja elatise maksmise kokkulepete tunnustamise ja täitmise menetluste oluline erinevus.

V. Tunnustamine ja täitmine – muud küsimused

A. Õigusabi

458. Konventsiooni kohaselt peab vastuvõtjariik kõikide elatist käsitleva otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste puhul, mis on seotud alla 21-aastase lapsega, üldiselt tagama õigustatud isikule tasuta õigusabi, kui seda on taotluse menetlemiseks vaja. Meeles tuleb pidada, et kui riik tagab juurdepääsu menetlustele lihtsustatud menetluste kaudu, siis tasuta õigusabi osutamise vajadust ei ole.
459. Menetlustele juurdepääsu tagamise nõuet, sealhulgas vajaduse korral tasuta õigusabi andmist, käsitletakse üksikasjalikumalt 3. peatükis.
460. Tasuta teenuste osutamisel tuleb arvesse võtta teatavaid erandeid ja piiranguid juhul, kui tunnustamise taotlust esitab kohustatud isik või kui otsus ei ole seotud alla 21-aastasele lapsele elatise maksmisega. Neid selgitatakse 3. peatükis.

B. Otsuste täitmisega seotud küsimused

Valuuta konverteerimine

461. Konventsioonis ei käsitleta ülalpidamiskohustuste valuuta ümberarvestamist teiseks valuutaks. Sõltuvalt pädevas asutuses otsuste tunnustamisel kasutatavatest menetlustest võib otsusega ette nähtud ülalpidamiskohustuse valuuta konverteerimiseks otsust täitva riigi valuutasse olla ette nähtud paralleelne menetlus. Pädev asutus võib nõuda maksete ümberarvestamiseks kasutatud vahetuskursi kinnitust ning konverteeritud summa põhjal määratakse kindlaks ülalpidamiskohustus otsust täitvas riigis.
462. Võib ka ette tulla, et esitajariik on otsusega ette nähtud summad, sealhulgas mis tahes võlgnevuse juba ise vastuvõtjariigi valuutasse ümber arvestanud.
463. Valuuta konverteerimisega seotud küsimusi arutatakse üksikasjalikumalt otsuste täitmist käsitlevas 10. peatükis.

C. Asjakohased erandid ja reservatsioonid

464. Eespool esitatud teave kehtib kõige sagedasemate lapsele elatise maksmise otsuse tunnustamisega seotud juhtumite puhul. On aga arvukalt juhtumeid, kus tunnustamise ja täitmise menetlust mõjutavad riigi tehtud reservatsioonid või esitatud deklaratsioonid.

a) 18–21-aastased lapsed

465. Riik võib teha **reservatsiooni**, millega piiratakse konventsiooni kohaldamisala alla 18-aastaste isikutega. Kui riik on sellise reservatsiooni teinud, ei võta see riik vastu taotlusi 18-aastastele või vanematele lastele elatise maksmise otsuste tunnustamiseks või tunnustamiseks ja täitmiseks konventsiooni alusel ning samal ajal ei saa see riik nõuda teiselt riigilt üle 18-aastastele lastele elatise maksmisega seotud juhtumite käsitlemist.

Reservatsioon on osalisriigi ametlik avaldus, mida võib konventsiooni alusel teatavatel asjaoludel teha selle täpsustamiseks, et konventsiooni kohaldamisala piiratakse asjaomases riigis mingil moel.

b) Tunnustamise ja täitmise alused

466. Riik võib teha reservatsiooni selle kohta, et elatist käsitlevat otsust ei tunnustata või ei täideta juhul, kui selle puhul toetuti otsuse tegemisel mõnele järgmisele alusele¹⁰³:

õigustatud isiku alaline elukoht;

osapoolte kirjalik kokkulepe;

pädevuse kasutamine perekonnaseisust või vanemlikust vastutusest lähtuvalt.

c) Tunnustamise ja täitmise menetlus

467. Riik võib esitada **deklaratsiooni** selle kohta, et tunnustamise või tunnustamise ja täitmise puhul kasutatakse tavamenetluse (artikkel 23) asemel alternatiivset menetlust (artikkel 24).

Deklaratsioon on osalisriigi ametlik avaldus teatavate konventsiooni artiklite või nõuete kohaldamise kohta.

d) Elatise maksmise kokkulepped

468. Riik võib teha reservatsiooni, mille kohaselt ei tunnustata ega täideta selles riigis elatise maksmise kokkuleppeid. Teise võimalusena võib riik deklaratsiooni alusel kindlaks määrata, et elatise maksmise kokkulepete tunnustamise ja täitmise taotlused tuleb esitada keskasutuse kaudu.

VI. Lisamaterjalid

A. Praktilised soovitused

- Pärast otsuse tunnustamist võetakse paljudes riikides kohustatud isikuga kohe ühendust ning püütakse saavutada elatise vabatahtlik maksmine, et õigustatud isik ja lapsed hakkaksid võimalikult kiiresti saama korrapäraseid elatismakseid.
- Konventsiooniga ette nähtud tunnustamise ja täitmise menetlus peaks võimaldama käsitleda taotlusi kiirelt ja tõhusalt. Vastuvõtjariigi ametnikud peaksid seda meeles pidama ning võtma meetmeid selle tagamiseks, et juhtumeid menetletakse võimalikult kiiresti ja võimalikult väheste viivitustega.
- Konventsioon ei hõlma kõiki tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemisega seotud menetlusi ja nõudeid. Ametnikud peavad järgima ka riigi tasandi asjaomaseid õigusakte ja menetlusi. Näiteks peab ametnik arvesse võtma riigi tasandi nõudeid selle kohta, kuidas tuleb kostjat otsusest teavitada või kuidas teavitatakse mis tahes otsusest taotluse esitajat, kes ei ela vastuvõtjariigis.

¹⁰³ Vt eespool arutluskäik (punkt 93) artiklis 20 kirjeldatud kohtualluvuse aluste kohta.

B. Nõuanded ja abivahendid

Esitajariiki oleks kasulik aegsasti teavitada mis tahes sündmustest või viivitustest – see on esitajariigile abiks taotluse esitajaga suhtlemisel.

C. Seotud vormid

Tunnustamise ja täitmise taotlus
Edastusvorm
Täidetavuse avaldus
Nõuetekohase teavitamise avaldus
Rahalise olukorra vorm
Teatamisvorm

D. Asjakohased konventsiooni artiklid

Artikli 10 lõike 1 punkt a
Artikli 10 lõike 2 punkt a
Artikkel 11
Artikkel 12
Artikkel 20
Artikkel 23
Artikkel 24
Artikkel 30
Artikkel 36
Artikkel 50

E. Käsiraamatu seotud jaotised

Vt 3. peatüki 2. osa, „Konventsioonikohaste taotluste ja erimeetmete võtmise taotlustega seotud ühisküsimused”
Vt 6. peatükk, „Edastatavate vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud elatist käsitleva otsuse täitmise taotluste koostamine”
Vt 8. peatükk, „Edastatavad elatist käsitleva otsuse tegemise taotlused”
Vt 10. peatükk, „Elatist käsitlevate otsuste täitmine”

VII. Tunnustamise ja täitmise taotluste kontroll-leht

	Menetlus	Käsiraamat u viide
1	Keskasutuselt dokumentide saamine	
2	Kinnitamine, et tunnustamise ja täitmise taotlus on õige valik	III jaotise A osa punkt 3
3	Kas taotlus vastab konventsioonis sätestatud miinimumnõuetele?	III jaotise A osa punkt 4
4	Dokumentide terviklikkuse kontrollimine	III jaotise A osa punkt 5
5	Vajaduse korral kostja asukoha kindlakstegemine	III jaotise A osa punkt 6
6	Vajaduse korral lisadokumentide taotlemine	III jaotise A osa punkt 7
7	Taotluse kättesaamisest teatamine	III jaotise A osa punkt 6
8	Kui riigis kasutatakse alternatiivset menetlust, vt nr 9, muul juhul nr 8 punktid a, b ja c	
8a	Otsuse täidetavaks tunnistamiseks registreerimine ja/või täidetavaks tunnistamine	III jaotise B osa punkt 1
8b	Taotluse esitaja ja kostja teavitamine otsuse täidetavaks tunnistamiseks registreerimisest või täidetavaks tunnistamisest	III jaotise B osa punkt 4
8c	Kostjal on õigus võtta meetmeid otsuse täidetavaks tunnistamise või täidetavaks tunnistamiseks registreerimise vaidlustamiseks või edasikaebamiseks teatavatel põhjustel	III jaotise B osa punkt 5
9a	Kostja teavitamine tunnustamise taotlusest	IV jaotise B osa
9b	Põhjuste, sh vajaduse korral kostja esitatud põhjuste arvessevõtmine	IV jaotise B osa
9c	Otsuse tunnustamine ja selle täidetavaks tunnistamine	IV jaotise B osa
10	Mis tahes vaide või edasikaebuse menetlemise lõpetamine ning taotluse esitaja ja kostja teavitamine	III jaotise B osa punkt 5
11	Taotluse esitajale ja esitajariigi keskasutusele eduaruande saatmine	III jaotise D osa

VIII. Korduma kippuvad küsimused

Õigustatud isikul on olemas riigis A tehtud otsus. Ta elab riigis B. Riik B otsust ei tunnusta ega täida. Kohustatud isik elab riigis C. Kõik kolm riiki on osalisriigid. Kas otsust saab tunnustada ja täita riigis C?

469. Jah, õigustatud isik saab otsuse tunnustamist ja täitmist taotleda riigilt, kus kohustatud isik elab, kus asuvad tema varad või kuhu laekub tema sissetulek, tingimusel et otsus tehti osalisriigis. Otsus ei pea olema tunnustatud või täidetav esitajariigis, vaid ainult päritoluriigis. Praegusel juhul on päritoluriik riik A. Kui otsuse teinud riik A esitab täidetavuse avalduse, peaks riik C saama tunnustamise ja täitmise taotlust menetleda, kui see vastab kõikidele muudele tingimustele.

Miks peaks õigustatud isik taotlema ainult otsuse tunnustamist, mitte tunnustamist JA täitmist?

470. Mõnel juhul võib õigustatud isik soovida eraviisilist otsuse täitmist või taotluse esitajal on vaja asjaomase otsuse tunnustamist selleks, et kasutada vastuvõtjariigis teatavaid muid õiguskaitsevahendeid. Näiteks kui vastuvõtjariigis asub konkreetne vara, nt pärandvara, peab õigustatud isik võib-olla laskma otsust tunnustada, enne kui ta saab esitada selle alusel pärandvara suhtes nõude.

Kas elatist käsitleva otsuse tunnustamine tähendab, et see on täies ulatuses võrdväärne mis tahes muu asjaomases riigis tehtud elatist käsitleva otsusega?

471. Ei. Tunnustamise ja täitmise eesmärk on üksnes tagada, et teises riigis tehtud elatist käsitlevat otsust saaks täita samade mehhanismide ja menetluste abil nagu asjaomases riigis tehtud elatist käsitlevat otsust. Seega ei kehti selle otsuse suhtes vastuvõtjariigi õigusaktid, näiteks isikuhooldusõiguse või lastega suhtlemise vallas. Otsus sarnaneb riigisiseste otsustega üksnes ülalpidamiskohustuste tunnustamise ja täitmise seisukohalt.

Kas otsust on alati enne täitmist vaja tunnustada?

472. Jah, välja arvatud juhul, kui selle otsuse tegi vastuvõtjariik, kus hakatakse otsust täitma. Kui otsuse tegi mõni muu riik, tuleb seda enne tunnustada – nii tehakse kindlaks, et otsus vastab peamistele menetlusnõuetele või muudele ülalpidamiskohustuste kehtestamisega seotud nõuetele, näiteks osapoolte teavitamist käsitlevatele nõuetele.

Kas mõnes teises keeles tehtud otsust on võimalik konventsiooni alusel täita?

473. Jah, kuid esitada tuleb otsuse tõlge või otsuse kokkuvõtte või väljavõtte tõlge vastuvõtjariigi keelde või mõnesse muusse keelde, mille vastuvõtjariik on tunnistanud vastuvõetavaks. Dokumentide ja otsuste tõlkimisega seotud nõudeid on kirjeldatud 3. peatükis.

474. Konventsiooni kohaselt võib keskasutuste muu suhtlus toimuda kas inglise või prantsuse keeles.

Kas riik saab tunnustada sellist otsust, mida selles riigis muidu teha ei saaks?

475. Jah, kui see otsus kuulub konventsioonikohaste ülalpidamiskohustuste kohaldamisalasse. Näiteks võib lapsele elatise maksmise otsus hõlmata teatavate kulude maksmist, nt tervisekindlustusmaksete tasumist, mille kohta vastuvõtjariigil teavet ei ole või mida seal asjaomaste otsustega vastuvõtjariigi õiguse alusel ei hõlmata. Seda otsust saab vaatamata sellele vastuvõtjariigis tunnustada.

Miks ei ole sätestatud nõuet, et taotluse esitaja või keskasutuse esindaja peab otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse allkirjastama?

476. Konventsiooni sõnastus on selles küsimuses üsna neutraalne, et hõlbustada infotehnoloogia kasutamist ning võimaldada materjalide tõhusat riikidevahelist edastamist. Allkirja nõudmisel ei saaks dokumente saata faksi teel või elektrooniliselt.
477. Isik, kelle nimi on taotlusel märgitud, vastutab selle eest, et taotluses esitatud teave on kooskõlas taotluse esitaja esitatud dokumentide ja teabega ning et taotlus vastab konventsiooni nõuetele.

Kas tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlust on võimalik menetleda ilma dokumentide tõestatud koopiateta?

478. See sõltub sellest, kas vastuvõtjariik on konventsiooni alusel esitanud deklaratsiooni, milles ta teatab, et tõestatud koopiad on nõutavad (sellisel juhul on see märgitud riigiprofiilis). Peale selle võib teataval juhul tõestatud koopiaid nõuda kohus või pädev asutus – enamasti olukorras, kus on tekkinud kahtlus esitatud dokumentide ehtsuse või terviklikkuse suhtes.
479. Kui sellist deklaratsiooni ei ole avaldatud, saab taotlust edasi menetleda esitajariigi esitatud koopiatega.

Pädev asutus on registreerinud otsuse täidetavaks tunnistamiseks või tunnistanud selle täidetavaks. Mis saab edasi?

480. Pärast otsuse täidetavaks tunnistamiseks registreerimist või täidetavaks tunnistamist saab asuda seda täitma. Selle jaoks ei pea taotluse esitaja esitama uut konventsioonikohast taotlust (juhul kui ta esitas algse taotluse keskasutuse kaudu). Taotluse esitajat, kostjat ja esitajariiki teavitatakse viivitamatult sellest, kui otsust on tunnustatud ja seda asutakse täitma.

Mis saab siis, kui elatist käsitlevaid otsuseid on rohkem kui üks? Näiteks on olemas algne elatist käsitlev otsus ning seda on hilisema otsusega muudetud. Millist otsust tuleks tunnustada?

481. Konventsioonis seda küsimust otseselt ei käsitleta. Kui uut otsust on vaja täita ning algse otsuse alusel on kogunenud võlgnevus, võib vastuvõtjariik täitmise eesmärgil nõuda selle varasema otsuse koopiat. See võib olla ette nähtud riigis otsuste täitmise suhtes kohaldatava õigusega või tegemist võib olla olukorraga, kus kohustatud isik vaidlustab võlgnevuse või tõlgendab ülalpidamiskohustust teisiti. Peale selle võib olla teatavaid muid küsimusi (nt indekseerimise või muutmise tingimused), mis võivad otsuste puhul erineda.
482. Samal ajal ei tohiks otsuse tunnustamisest keelduda ainult põhjusel, et samas küsimuses on tehtud varasemaid otsuseid, mis ei ole taotlusele lisatud. Kui selgub, et on olemas muid asjakohaseid elatist käsitlevaid otsuseid, mis tulnuks taotlusele lisada, tuleb ühendust võtta esitajariigi keskasutusega ning paluda tal saata nende otsuste koopiad.

6. peatükk.

Edastatavate vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud elatist käsitleva otsuse täitmise taotluste koostamine (artikli 10 lõike 1 punkt b)

Peatüki ülesehitus

Selles peatükis käsitletakse vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud elatist käsitlevate otsuste täitmise taotlusi.

I jaotises antakse kõnealusest taotlusest ülevaade – millal seda kasutatakse, kes saab taotlust esitada – ning selgitatakse põhitermineid ja -mõisteid.

II jaotises kirjeldatakse menetlust või etappe taotluse koostamiseks ja menetlemiseks ning antakse ülevaade nõutavatest taotlusvormidest ja dokumentidest ning samuti teavet selle kohta, mis tuleb taotlusele lisada ja kuidas vorme täita.

III jaotises esitatakse viited lisamaterjalidele.

V jaotises esitatakse vastused teatavatele otsuse täitmise taotlustega seotud korduma kippuvatele küsimustele.

Kui soovite vaid lühiülevaadet asjaomasest menetlusest, siis on *IV jaotises* esitatud kontroll-leht.

I. Ülevaade

A. Millal kõnealust taotlust kasutatakse?

483. Seda taotlust kasutatakse juhul, kui taotluse esitajal on juba olemas vastuvõtjariigis tehtud **elatist käsitlev otsus** või otsus, mida see riik on juba tunnustanud,¹⁰⁴ ning ta soovib, et otsust selles riigis täidetakse. Tavaliselt taotleb õigustatud isik täitmist sellepärast, et kohustatud isik elab vastuvõtjariigis või seal asuvad tema varad või sinna laekub tema sissetulek.

Elatist käsitlevas otsuses sätestatakse kohustatud isiku kohustus maksta elatist ning see võib hõlmata automaatset kohandamist indekseerimise abil ning võlgnevuse või viivise tasumise või elatise tagasiulatuva maksmise nõuet, samuti võidakse selles kindlaks määrata menetluskulud.

B. Juhtumi näide

484. R ja S abiellusid riigis B. Neil on kaks last. Nad lahutasid riigis B ning lastele määrati elatis. S elab nüüd koos lastega riigis A. R elab endiselt riigis B. R katkestas eelmisel aastal elatise maksmise. S soovib, et elatist käsitlevat otsust täidetakse riigis B. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

¹⁰⁴ Otsust võib olla juba konventsiooni alusel tunnustatud või tegemist võib olla olukorraga, kus otsus kehtib vastuvõtjariigi õiguse alusel vastuvõtjariigis ilma tunnustamise vajaduseta.

Konventsioonikohase menetluse käik

485. S pöördub riigi A keskasutuse poole. Keskasutus saadab riigi B keskasutusele taotluse elatist käsitleva otsuse **täitmiseks** riigis B. Riigi B keskasutus menetleb taotlust ning edastab selle pädevale asutusele täitmise tagamiseks. Pädev asutus täidab otsust ning maksed kantakse S-ile üle.

C. Kes saab esitada elatist käsitleva otsuse täitmise taotlust?

486. Otsuse täitmise taotluse saab esitada **õigustatud isik**, sealhulgas õigustatud isiku nimel tegutsev või talle elatise asemel toetusi maksnud avalik-õiguslik asutus.
- Õigustatud isik** on isik, kelle ees kohustatud isikul on või väidetavalt on elatisvõlg. Õigustatud isik võib olla vanem või abikaasa, laps, kasuvanem, sugulane või muu lapse huvides tegutsev isik. Mõnes riigis võidakse seda isikut nimetada elatise saajaks, võlausaldajaks, lapse hooldajaks või eestkostjaks.

D. Üldteave – täitmine, mitte tunnustamine

487. Taotlused otsuse täitmiseks riigis, kus otsus tehti, või selles riigis juba tunnustatud otsuse täitmiseks on lihtsamad kui tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlused. Nagu on kirjeldatud 4. ja 5. peatükis, on kostjal otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse puhul õigus esitada tunnustamise ja täitmise kohta vastuväiteid, põhjendades seda sellega, et artiklis 20 sätestatud tunnustamise ja täitmise alused ei kehti või et taotlus ei vasta otsuse tunnustamise ja täitmise suhtes kohaldatavatele menetlus- ja muudele nõuetele, mis on esitatud artiklis 22.
- Keskasutus** on avaliku sektori asutus, mille osalisriik on määranud vastutama konventsioonikohaste halduskoostööga ja abi andmisega seotud kohustuste eest või neid kohustusi täitma.
488. Vastuvõtjariigis tehtud või seal juba tunnustatud otsuse puhul kostjal sellist õigust ei ole. Selle põhjus seisneb selles, et riigilt taotletakse enda, mitte teise riigi korralduse täitmist, või selles, et tal palutakse täita otsust, mida on konventsioonikohase menetluse või riigi tasandi õiguse alusel juba tunnustatud, või otsust, mille puhul ei ole tunnustamist vaja.
489. Kui kostjal on täitmise suhtes vastuväiteid, saab ta neid seega avaldada vaid pärast seda, kui **pädev asutus** on alustanud otsuse täitmist, vastavalt sellele, kuidas see otsust täitva riigi õiguse alusel on lubatud. Konventsiooni alusel otsuse täitmise taotluse esitamine ei tähenda, et kostjal / kohustatud isikul oleks otsuse täitmise vaidlustamiseks täiendavaid põhjuseid.
- Pädev asutus** on asutus, mille asjaomane riik on oma õigusaktide alusel määranud konventsioonikohaste eriülesannete täitmiseks või andnud selleks loa. Pädev asutus võib olla kohus, haldusasutus, elatisnõuete täitmise tagamisega tegelev programmiüksus või mõni muu teatavaid konventsiooniga seotud ülesandeid täitev valitsusorgan.

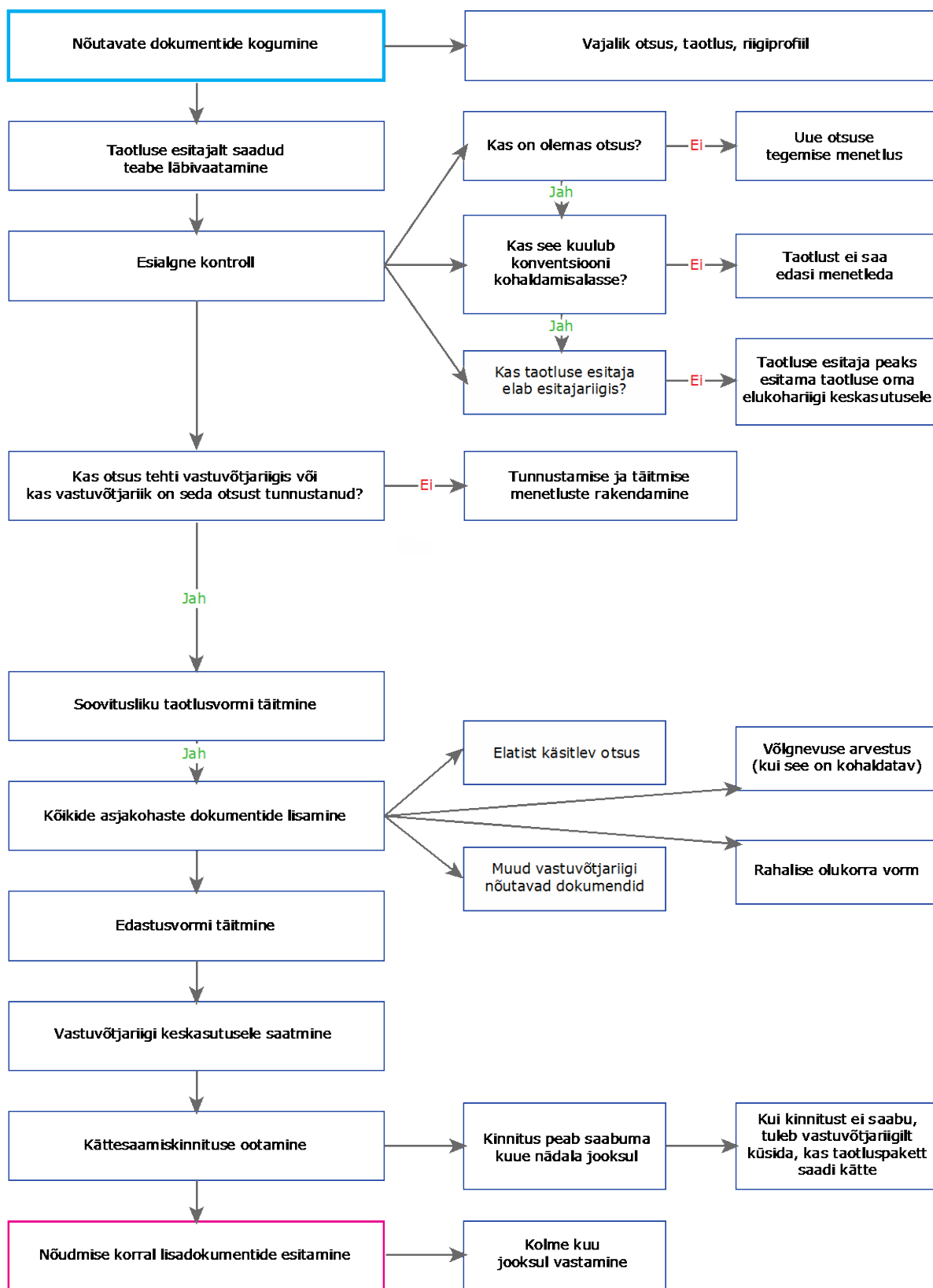
II. Taotluste käsitlemise ja koostamise menetlus

A. Menetlused

490. Dokumentide kogumise eest vastutab vastuvõtjariigi keskasutus, kes tagab, et taotlusele lisatakse nõutavad vormid või dokumendid ning et need on terviklikud, ja täidab vajalikud vormid ning saadab taotluspaketi teise osalisriigi keskasutusele. Kuna riikide vahel esineb selles küsimuses erinevusi, on kasulik vaadata vastuvõtjariigi (st selle riigi, kuhu te taotluse saadate) profiili,¹⁰⁵ kuna selles on kirjeldatud kõiki erinõudeid seoses taotluse ja dokumentidega.
491. Alljärgneval vooskeemil on esitatud kokkuvõtte asjaomaste menetluste kohta.

¹⁰⁵ Enamik osalisriike koostab riigiprofiili ning edastab selle Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi alalisele büroole. Riigiprofiilid on kättesaadavad Haagi konverentsi veebisaidil (www.hcch.net) elatist käsitlevas jaotises („Child Support / Maintenance Section”). Osalisriik, kes riigiprofiili ei kasuta, peab siiski edastama alalisele büroole artiklis 57 nõutud teabe, mis peaks hõlmama riigiprofiilis esitatavat teavet.

EDASTATAVAD VASTUVÖTJARIIGIS TEHTUD VÕI TUNNUSTATUD OTSUSE TÄITMISE TAOTLUSED

Joonis 18. Edastatavate otsuse täitmise taotluste menetlused

B. Edastatavate otsuse täitmise taotluste koostamine

492. Iga etapp vastab eespool vooskeemil näidatud menetlusele (joonis 18).

1. Taotluse esitajalt saadud teabe ja muude dokumentide läbivaatamine

493. Vaadake läbi vastuvõtjariigi profiil ning taotluse esitaja esitatud teave. Kui taotluse esitaja ei täida soovitusliku taotlusvormi teatavaid osi, peab ta andma piisavalt teavet, et keskasutuse esindaja saaks dokumendi lõplikult vormistada.

2. Kas taotluse liik on õige?

494. Taotluse esitajal peab olema otsus, mida on võimalik vastuvõtjariigis täita.

- Kui taotluse esitajal ei ole veel elatist käsitlevat otsust, tuleks esitada otsuse tegemise taotlus (vt 8. peatükk).
- Kas taotlus ja otsus kuuluvad konventsiooni kohaldamisalasse? Vt 3. peatükk. Kui ei kuulu, ei saa taotlust edasi menetleda.
- Asjaomase taotluse esitamiseks peab taotluse esitaja elama **esitajariigis**. Kui ta elab teises osalisriigis, peaks ta taotluse esitama asjaomase riigi keskasutuse kaudu.
- Kui kostja ei ela osalisriigis või kui tema varad või sissetulek ei asu osalisriigis, ei saa ta otsuse täitmiseks toetuda konventsiooniga ette nähtud mehhanismidele.

Esitajariik on osalisriik, kes taotlusmenetluse algatab ning kes esitab taotluse selles riigis elava taotluse esitaja nimel. Vastuvõtjariik on osalisriik, millelt taotletakse taotluse menetlemist.

3. Kus elatist käsitlev otsus tehti või kus seda tunnustati?

495. Kui otsus tehti riigis, kuhu te taotluse saadate, (st vastuvõtjariigis) saab kasutada asjaomaseid menetlusi.

496. Kui otsus tehti teises riigis,¹⁰⁶ peab see olema vastuvõtjariigis tunnustatud. Kui otsust ei ole seal tunnustatud, tuleks esitada tunnustamise ja täitmise taotlus (vt 4. peatükk).

4. Taotlusvormi täitmine

497. Kasutada tuleks soovituslikku taotlusvormi (vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotluse vorm). Nii on võimalik kindel olla, et taotlusega esitatakse minimaalselt nõutav teave.

498. Suunised selle vormi täitmise kohta on esitatud 15. peatükis.

5. Mis tahes lisadokumentide esitamine

499. Erinevalt tunnustamise ja täitmise taotlusest ei ole otsuse täitmise taotlusega vaja vastuvõtjariigile esitada mingeid konkreetseid lisadokumente. Paljudel juhtudel aga on heaks tavaks esitada alljärgnevalt kirjeldatud dokumendid, kuna need on

¹⁰⁶ Märkida tuleks, et kui vastuvõtjariik on otsust tunnustanud, ei pea see olema tehtud osalisriigis. Vt seletuskiri, punkt 243.

vastuvõtjariigile otsuse täitmise menetluses abiks.

a) Rahalise olukorra vorm

500. See dokument aitab vastuvõtjariigil teha kindlaks kostja asukoha elatise sissenõudmiseks ja otsuse täitmiseks.
501. Nõutava teabe kogumiseks kohustatud isiku rahalise olukorra või tema varade kohta on kasulik kasutada soovituslikku vormi. See teave on vastuvõtjariigile abiks asjaomase otsuse täitmisel. **Märkus:** kuna tegemist on otsuse täitmise taotlusega, ei ole vajalik esitada teavet õigustatud isiku olukorra kohta.
502. Teabe kohustatud isiku kohta võib esitada õigustatud isik / taotluse esitaja, kuna sageli teab taotluse esitaja kohustatud isiku kohta vormil nõutavaid üksikasju. Kui aga teabe esitab õigustatud isik / taotluse esitaja, peab vormil olema märgitud selle isiku nimi, kes vastutab keskasutuse esindajana taotluse edastamise eest.
503. Suunised selle vormi täitmise kohta on esitatud 15. peatükis.

b) Võlgnevuse arvutust käsitlev dokument

504. Otsuse täitmise taotluse raames võib taotluse esitaja nõuda ka otsuse tegemisest alates kogunenud võlgnevuse tasumist. Esitada tuleks täielikud arvutused, milles on näidatud otsuse alusel võlgnetavad summad, makstud summad (kui neid on) ja saldo.
505. See dokument peaks olema võimalikult terviklik ja täpne, kuna kostja võib otsuse täitmise vaidlustada, põhjendades seda sellega, et võlgnevus ei ole õigesti arvutatud. **Hea tava:** kui võlgnevuse arvutamise ja sissenõudmise eest on hoolitsenud laste või teiste isikute elatist käsitleva otsuse täitmise eest vastutav asutus, tuleb lisada avaldus sellelt asutuselt, kuna selle andmed on täpsed ja terviklikud.

c) Otsuse terviktekst

506. Vastuvõtjariigi pädevale asutusele võib abiks olla, kui taotluspakett hõlmab elatist käsitleva otsuse koopiat. See ei pea olema tõestatud – otsuse teinud kohtu- või haldusasutuselt saadud tavakoopiast piisab. Sõltuvalt otsust täitva pädeva asutuse korra- või otsuse koopia esitamine otsuse täitmise menetlust kiirendada, kuna sel juhul ei pruugi vastuvõtjariigi täitmise eest vastutaval pädeval asutusel olla vaja küsida koopiast asjaomaselt otsuse teinud või otsust tunnustanud kohtu- või haldusasutuselt.

d) Muud tõendavad dokumendid

507. Mõnel juhul tuleb kasuks esitada muid tõendavaid dokumente. See sõltub konkreetse taotluse asjaoludest.

Hea tava: ülalpidamiskohustuse kestus määratakse kindlaks päritoluriigi (st selle riigi, kus otsus tehti) õiguse alusel. Päritoluriigi profiilis on märgitud, millist teavet võib vaja minna selleks, et kindlaks teha, kas asjaomasel isikul on jätkuvalt õigus saada elatist. See teave tuleks esitada koos otsuse täitmise taotlusega.

508. Kui taotlust esitab avalik-õiguslik asutus, võib olla tegu olukorraga, kus see asutus on maksnud õigustatud isikule elatise asemel toetusi. Mõnel juhul võib olla asjakohane esitada dokumente, mis kinnitavad selliste toetuste andmist, näiteks siis, kui avalik-õiguslik asutus tahab tõendada, et tal on sõltumatu õigus teatavale osale elatisega seotud võlgnevusest.
509. Sellise teabe esitamine koos otsuse täitmise taotlusega võib otsuse täitmisel abiks olla ka juhul, kui otsusega on ette nähtud, et lapsele makstakse elatist üksnes tingimusel, et ta käib koolis. See võib aidata vältida võimalikke viivitusi olukorras, kus kohustatud isik vaidlustab otsuse täitmise sellel alusel.
510. Lisadokumentide esitamise vajadust eri asjaoludel kirjeldatakse ka riigiprofiilis.

6. Edastusvormi täitmine

511. Edastusvormi täitmine on kohustuslik. Selle abil tagatakse, et keskasutused saadavad üksteisele taotlusi ühtsel moel. Edastusvormis loetletakse taotluspaketis sisalduvad nõutavad dokumendid ja andmed ning näidatakse vastuvõtjariigi keskasutusele, millise taotlusega tegemist on.
512. Suunised edastusvormi täitmise kohta on esitatud 15. peatükis.

7. Vastuvõtjariigile saatmine

513. Kui dokumentide pakett on koostatud, saab selle saata vastuvõtjariigi keskasutusele.
514. Enamikul juhtudel saadetakse materjalid tavaposti teel, välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariik on täpsustanud, et dokumente võetakse vastu ka elektrooniliselt.

8. Kättesaamiskinnituse ootamine

515. Vastuvõtjariik peab dokumentide kättesaamist kinnitama kuue nädala jooksul. Selleks kasutab asjaomane keskasutus kohustuslikku teatamisvormi. Samal ajal teatab vastuvõtjariigi keskasutus teile, kuhu tuleks edastada järelpäringud, ning annab selles riigis asjaomaste küsimustega tegeleva isiku või üksuse kontaktandmed.

9. Nõudmise korral lisadokumentide esitamine

516. Taotlusvormil võidakse nõuda lisadokumentide või -teabe esitamist. Edastage teave võimalikult kiiresti ning kindlasti kolme kuu jooksul. Kui arvate, et teil võib kuluda rohkem kui kolm kuud, teatage sellest teisele keskasutusele, kuna toimik võidakse pärast kolme kuud sulgeda, kui vastust ei ole saanud.

Hea tava: andke teisele keskasutusele teada, kui taotletud teabe või dokumentide hankimisel esineb probleeme. Vastasel juhul võib vastuvõtjariigi keskasutus toimiku sulgeda, kui nad ei ole kolme kuu möödudes vastust saanud.

C. Üldmenetluste erandid

1. Ainult abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsused

517. Esitajariigi keskasutusel ei ole kohustust aidata ainult abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsuse täitmise taotluse edastamisel, välja arvatud juhul, kui nii vastuvõtja- kui ka esitajariik on konventsiooni kohaldamisala (II ja III peatükk) sellistele ülalpidamiskohustustele laiendanud (vt 3. peatükk). Vastuvõtjariigi keskasutus ei võta samuti sellist taotlust menetlemiseks vastu. Sel juhul tuleb otsuse täitmiseks esitada otsetaotlus pädevale asutusele, kes vastutab vastuvõtjariigis otsuste täitmise tagamise eest.
518. Pädevale asutusele otsetaotluste esitamise menetlused määrab kindlaks vastuvõtjariik. Teavet asjaomase taotluse nõuete kohta võib olla esitatud riigiprofiilis või pädeval asutusel võib olla selleks otstarbeks veebisait.
519. Meeles tuleb pidada, et kui abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmine on ette nähtud sama otsusega nagu lapsele elatise maksmine või siis eraldi otsuses, mille puhul oli taotlus seotud lapsele elatise maksmisega,¹⁰⁷ saab otsuse täitmise taotluse alati esitada keskasutusele, sõltumata sellest, kas asjaomane deklaratsioon on esitatud või mitte.

2. Teiste pereliikmete elatist käsitlevad otsused

520. Konventsiooni kohaldamisala ei hõlma teiste pereliikmete elatist käsitlevaid otsuseid, välja arvatud juhul, kui nii vastuvõtja- kui ka esitajariik on konventsiooni kohaldamisala täies ulatuses või osaliselt laiendanud sellistele muudele ülalpidamiskohustustele.

III. Lisamaterjalid

A. Praktilised soovitusused

- Keskasutuse volitatud esindaja peab täitma edastusvormi ning kontrollima soovituslikku taotlusvormi või selle täitma.
- Riike kutsutakse üles kasutama soovituslikke vorme. Need on välja töötatud viisil, mis tagab, et taotlusega edastatakse kogu vajalik teave. Kohustuslik on üksnes edastusvorm.
- Palju kasulikku teavet on esitatud vastuvõtjariigi profiilis. Selles dokumendis kirjeldatakse, milliseid menetlusi otsuste täitmisel rakendatakse ning millised on tähtsajad meetmete võtmiseks.
- Taotluspaketti ei pea lisama ühegi dokumendi algvarianti.
- Konventsiooni kohaselt piisab dokumentide tavakoopiatest, välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariik on konkreetselt täpsustanud, et vaja on otsuse tõestatud koopiat. Seda selgitatakse riigiprofiilis.
- Paljudel juhtudel on heaks tavaks võtta võimalikult kiiresti ühendust kohustatud isikuga, et välja selgitada, kas ta on nõus maksta elatist vabatahtlikult. Vabatahtlike maksete sätestamine aitab sageli tagada, et õigustatud isik hakkab makseid saama võimalikult kiiresti, kuid igal juhul tuleb vajaduse korral elatise sissenõudmiseks võtta viivitamatult meetmeid. (Vt 7. ja 8. peatükk.)

¹⁰⁷ Vt seletuskiri, punkt 47.

B. Seotud vormid

Edastusvorm

Vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotlus

Piiratud teabe vorm

Rahalise olukorra vorm

C. Asjakohased konventsiooni artiklid

Artikli 10 lõike 1 punkt b

Artikkel 11

Artikkel 12

Artikkel 32

D. Käsiraamatu seotud jaotised

Vt 4. peatükk, „Edastatavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemine”

Vt 10. peatükk, „Elatist käsitlevate otsuste täitmine”

Vt 13. peatüki 1 jaotis, „Erimeetmete võtmise taotluste ülevaade”

IV. Edastatavate vastuvõtjariigis tehtud otsuse täitmise taotluste kontroll-leht

	Menetlus	Käsiraamatu viide
1	Dokumentide läbivaatamine	II jaotise B osa punkt 1
2	Kindlakstegemine, et taotluse liik on õige	II jaotise B osa punkt 2
3	Kindlakstegemine, kus elatist käsitlev otsus tehti	II jaotise B osa punkt 3
4	Taotlusvormi täitmine	II jaotise B osa punkt 4
5	Lisadokumentide täitmine	II jaotise B osa punkt 5
6	Edastusvormi täitmine	II jaotise B osa punkt 6
7	Vastuvõtjariigile saatmine	II jaotise B osa punkt 7
8	Taotluse kättesaamise kinnituse ootamine	II jaotise B osa punkt 8
9	Täiendavate dokumentide esitamine	II jaotise B osa punkt 9

V. Korduma kippuvad küsimused

Mis vahet on vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotlusel ning otsuse tunnustamise ja täitmise taotlusel?

521. Otsuse täitmise taotlus esitatakse juhul, kui otsus tehti vastuvõtjariigis või seda on seal juba tunnustatud, nii et enne otsuse täitmist ei ole vaja seda tunnustada. See on asjaomases riigis juba kehtiv ja täidetav. Erinevalt otsuse tunnustamise ja täitmise taotlusest ei taotleta selle puhul välisriigi otsuse tunnustamist ja täitmist, vaid lihtsalt vastuvõtjariigi enda tehtud või seal juba tunnustatud otsuse täitmist.

Miks on tarvis toetuda konventsioonile, kui riigilt taotletakse sellise otsuse täitmist, mille ta niikuinii ise tegi?

522. Mõnes riigis võib juurdepääs täitmise eest vastutavale pädevale asutusele (nt elatisjuhtumitega tegelevale asutusele) olla sealsetele elanikele piiratud. Vajaduse ja võimaluse korral saavad maksete ülekandmisega aidata ka vastuvõtja- ja esitajariigi keskasutused. Peale selle, kui otsuse täitmise menetluse alustamiseks on taotluse esitajal vastuvõtjariigis vaja õigusabi, saab ta seda tasuta, kui taotlus esitatakse konventsiooni alusel.

Kas keskasutusele saab esitada taotluse ainult abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsuse täitmiseks?

523. Ainult siis, kui see on seotud ka lapsele elatise maksmise otsusega (vt 3. peatükk). Kui otsus käsitleb ainult abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmist, tuleb esitada otsetaotlus vastuvõtjariigi pädevale asutusele, välja arvatud juhul, kui nii vastuvõtja- kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni II ja III peatüki kohaldamisala asjaomastele ülalpidamiskohustustele.

7. peatükk.

Vastu võetavate vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotluste menetlemine

Peatüki ülesehitus

Käesolevas peatükis arutletakse elatist käsitleva otsuse täitmise taotluste üle.

I jaotises antakse kõnealusest taotlusest ülevaade – millal seda kasutatakse, kes saab taotlust esitada – ning selgitatakse põhitermineid ja -mõisteid.

II jaotises kirjeldatakse vastu võetavate materjalide läbivaatamise ja taotluse käsitlemise menetlust või etappe.

III jaotises on esitatud viited ja taotlusega seotud lisamaterjalide kirjeldus.

IV jaotises on lühiülevaate saamiseks esitatud kontroll-leht.

V jaotises on esitatud vastused teatavatele selle taotlusega seotud korduma kippuvatele küsimustele.

I. Vastu võetavate vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotluste ülevaade

A. Millal kõnealust taotlust kasutatakse?

524. Tegemist on kõige lihtsama konventsioonikohase taotluse liigiga. Selle puhul taotletakse osalisriigi pädevalt asutuselt samas riigis tehtud otsuse täitmist või teises riigis tehtud otsuse täitmist, kui seda on selles riigis juba tunnustatud,¹⁰⁸ ning abi maksete ülekandmisel teises riigis elavale õigustatud isikule. Õigustatud isik taotleb otsuse täitmist sellepärast, et kohustatud isik elab vastuvõtjariigis või seal asuvad tema varad või sinna laekub tema sissetulek.

525. Menetlus on väga lihtne, kuna otsust ei ole vaja enne täitmist tunnustada. Tunnustada ei ole seda vaja sellepärast, et tegemist on selles riigis tehtud otsusega, kus otsust hakatakse täitma, või teises riigis tehtud otsusega, mida on **vastuvõtjariigis** juba tunnustatud. **Esitajariik** on osalisriik, kes taotlusmenetluse algatab ning kes esitab taotluse selles riigis elava taotluse esitaja nimel. **Vastuvõtjariik** on osalisriik, millelt taotletakse taotluse menetlemist.

526. See taotlus esitatakse konventsiooni artikli 10 lõike 1 punkti b alusel.

B. Juhtumi näide

527. T-I on olemas elatist käsitlev otsus riigilt A. Nüüd elab ta riigis B. Kohustatud isik elab jätkuvalt riigis A. T soovib, et riik A asuks otsust täitma ning kannaks maksed talle üle. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

¹⁰⁸ Otsust võib olla tunnustatud konventsiooni alusel või tegemist võib olla olukorraga, kus teatavaid teises riigis tehtud otsuseid tunnustatakse õiguse alusel automaatselt.

528. T palub riigi B keskasutusel edastada konventsiooni alusel riigile A **otsuse täitmise taotluse**. Riigi A keskasutus võtab taotluse vastu, kontrollib selle terviklikkust, edastab täitmise eest vastutavale pädevale asutusele täitmiseks ning on vajaduse korral abiks maksete ülekandmisel T-le.

C. Oluline erinevus – riigi enda tehtud otsuse täitmise taotlused

529. Vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotlus on lihtsam kui teises riigis tehtud otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus. Nagu on kirjeldatud 4. ja 5. peatükis, on kostjal otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse puhul õigus esitada tunnustamise või tunnustamise ja täitmise kohta vastuväiteid, põhjendades seda sellega, et artiklis 20 sätestatud tunnustamise või tunnustamise ja täitmise alused ei kehti või et taotlus ei vasta otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise suhtes kohaldatavatele menetlus- ja muudele nõuetele, mis on esitatud artiklis 22.
- Keskasutus** on avaliku sektori asutus, mille osalisriik on määranud vastutama konventsioonikohaste halduskoostööga ja abi andmisega seotud kohustuste eest või neid kohustusi täitma.
530. Vastuvõtjariigis tehtud või seal juba tunnustatud otsuse puhul kostjal sellist õigust ei ole. Selle põhjus seisneb selles, et riigilt taotletakse enda, mitte teise riigi korralduse täitmist või sellise otsuse täitmist, mis on selles riigis juba tunnustamise või tunnustamise ja täitmise menetluse abil täidetavaks tunnustatud. Seepärast ei pea **pädev asutus** kaaluma, kas otsust tuleks tunnustada või täita.
- Pädev asutus** on asutus, mille asjaomane riik on oma õigusaktide alusel määranud konventsioonikohaste eriülesannete täitmiseks või andnud selleks loa. Pädev asutus võib olla kohus, haldusasutus, elatisnõuete täitmise tagamisega tegelev programmiüksus või mõni muu teatavaid konventsiooniga seotud ülesandeid täitev valitsusorgan.
531. Kui kostjal on otsuse täitmise suhtes vastuväiteid, saab ta neid seega avaldada vaid pärast seda, kui pädev asutus on alustanud otsuse täitmist, vastavalt sellele, kuidas see otsust täitva riigi õiguse alusel on lubatud. Konventsiooni alusel otsuse täitmise taotluse esitamine ei tähenda, et kostjal / kohustatud isikul oleks otsuse täitmise vaidlustamiseks täiendavaid põhjuseid.
532. Seetõttu on vastu võetavate otsuse täitmise taotluste menetlus vastuvõtjariigi keskasutuse jaoks väga lihtne. Taotluspakett vaadatakse läbi, veendudes selle terviklikkuses, ning taotlus edastatakse pädevale asutusele täitmiseks. Seejärel võtab pädev asutus riigi tasandi õiguse alusel lubatud meetmed otsuse täitmiseks. Neid menetlusi kirjeldatakse järgmises jaotises.

*Kas soovite lühiülevaadet käesolevas peatükis kirjeldatud menetlustest? Vt **kontroll-leht** peatüki lõpus.*

II. Otsuse täitmise taotluste menetlemine

A. Vooskeem

533. Teiselt keskasutuselt otsuse täitmise taotluse saamisel tuleks kontrollida taotluspaketi terviklikkust, teha esialgne otsus selle kohta, kas taotlust on võimalik menetleda, ning kinnitada materjalide kättesaamist, paludes vajaduse korral lisadokumente. Seejärel saab taotluspaketi saata asjaomasele ametiasutusele täitmiseks.

B. Vastuvõetud dokumentide läbivaatamine

1. Dokumentide terviklikkuse kontroll

534. Pärast esitajariigi keskasutuselt dokumentide saamist tuleb need õigeaegselt läbi vaadata, nii et vajaduse korral saaks viivitamatult paluda lisadokumente.
535. Mõnes riigis täidetakse kohe pärast taotluse kättesaamist kohustuslik teatamisvorm. Teistes riikides tehakse enne eespool kirjeldatud esialgne kontroll. Igal juhul tuleb täita teatamisvorm ning saata see kuue nädala jooksul alates taotluse kättesaamisest esitajariigile.
536. Taotluspakett peaks vastuvõtmisel sisaldama järgmist.

✓	Edastusvorm
✓	Taotlusvorm
Vajaduse korral	Otsuse tekst
✓	Rahalise olukorra vorm
Vajaduse korral	Võlgnevuse arvutust käsitlev dokument
Vajaduse korral	Toetuste maksmist tõendav dokument – avalik-õiguslik asutus
Vajaduse korral	Dokumentide tõlked

Joonis 20. Vormide ja dokumentide loend

a) Taotlusele lisatud vormid

1) Edastusvorm

537. Kõikidele konventsioonikohastele taotlustele tuleb lisada edastusvorm. Selle vormi täitmine on kohustuslik. Edastusvormil määratakse kindlaks osapooled ja taotluse liik. Peale selle on sellel loetletud ka taotlusele lisatud dokumendid.

2) Taotlusvorm

538. Enamikul juhtudel kasutatakse soovituslikku taotlusvormi.

3) Otsuse tekst

539. Enamikul juhtudel on taotluse esitaja taotlusele lisanud otsuse tavakoopia. See aitab täitmise eest vastutaval pädeval asutusel teha kindlaks otsuse ning hankida lisakoopiaid või tõestatud koopiaid, kui neid on otsuse täitmiseks vaja.

4) Rahalise olukorra vorm

540. Kuna tegemist on otsuse täitmise vormiga, lisatakse taotlusele rahalise olukorra vorm, milles esitatakse taotluse esitajale teadaolev teave kostja asukoha ja rahalise olukorra kohta. Selle vormiga esitatakse otsuse täitmise seisukohalt olulist teavet.

541. Kui taotluse esitaja on kasutanud soovituslikku vormi, jäetakse õigustatud isiku osa täitmata, kuna seda teavet ei ole otsuse täitmise taotluse puhul vaja.

5) Võlgnevuse arvutust käsitlev dokument

542. Kui elatist käsitleva otsuse alusel on kogunenud võlgnevus (elatisvõlg) ning taotluse esitaja soovib selle sisse nõuda, peab taotlusele olema lisatud dokument, milles kirjeldatakse kõnealuse võlgnevuse arvutuse meetodit.

b) Lisavormid

Toetuste maksmist tõendav dokument – avalik-õiguslik asutus

543. Kui taotlust esitab avalik-õiguslik asutus, võib olla tegu olukorraga, kus see asutus on maksnud õigustatud isikule elatise asemel toetusi. Mõnel juhul võib olla asjakohane esitada dokumente, mis kinnitavad selliste toetuste andmist, näiteks siis, kui avalik-õiguslik asutus soovib tõendada, et tal on sõltumatu õigus teatavale osale elatisega seotud võlgnevusest.

c) Lisadokumentide nõudmine

544. Kui taotlus ei tundu olevat terviklik, kuna vaja on lisadokumente, ei tohiks seda siiski tagasi lükata. Selle asemel tuleks kohustusliku teatamisvormiga (vt allpool) taotleda lisadokumente.
545. Lisadokumentide nõudmisel on esitajariigil dokumentide esitamiseks aega **kolm kuud**. Kui nõutud dokumente kolme kuu jooksul ei saadeta, tuleks esitajariigilt täiendavalt järele küsida, kas dokumendid kavatsetakse saata. Kui aga dokumente ei saadeta ning taotlust menetleda ei saa, võib vastuvõtjariigi keskasutus toimiku sulgeda ning teavitada sellest esitajariiki. Selleks kasutatakse samuti kohustuslikku teatamisvormi.

2. Kas on selgelt tuvastatud, et taotlus ei vasta konventsiooni nõuetele?

546. Konventsiooni kohaselt võib keskasutus taotluse menetlemisest keelduda vaid juhul, kui on „selgelt tuvasta[t]ud, et taotlus ei vasta konventsiooni nõuetele” (artikli 12 lõige 8). Selline olukord võib tekkida üksnes üsna piiratud asjaoludel¹⁰⁹ ning keskasutusel on selle nõude arvessevõtmisel kaalutusõigus.
547. Näiteks on võimalik, et keskasutus on samu osapooli hõlmanud taotluse juba varem tagasi lükanud. Kui taotlusele ei ole lisatud uusi tõendeid, võib keskasutus ise otsustada, kas taotlus taas sellel põhjusel tagasi lükata. Samamoodi võidakse taotlus tagasi lükata juhul, kui dokumentide põhjal on selge, et taotlus ei olnud elatisega mingil viisil seotud.
548. Kui taotluse menetlemisest keeldutakse sellel piiratud põhjusel, tuleks sellest allpool kirjeldatud korras teatamisvormi abil teatada esitajariigi keskasutusele.

3. Kas on vaja kindlaks teha kostja asukoht?

549. Teatavatel piiratud juhtudel võib keskasutus pidada vajalikuks teha enne otsuse täitmise alustamist kindlaks kostja asukoht, eeskätt olukorras, kus otsust täitva riigi õiguse kohaselt tuleb kostjat eelnevalt teavitada või kus taotluse esitaja ei ole kindel, kas kohustatud isik elab vastuvõtjariigis, kas tema varad asuvad seal või kas tema sissetulek laekub sellesse riiki.

¹⁰⁹ Seletuskiri, punkt 345.

550. Mis tahes otsingute tegemisel peaks keskasutus või tema nimel tegutsev pädev asutus kasutama kõiki kättesaadavaid andmepanku ja avaliku teabe allikaid, järgides riigi tasandi õiguses isikuandmetele juurdepääsu suhtes sätestatud piiranguid.
551. Kui kostja, tema varade või sissetuleku asukohta ei õnnestu vastuvõtjariigis kindlaks teha, tuleb sellest teatada esitajariigi keskasutusele. Kui esitajariik ei ole esitanud muud teavet, mis aitaks kostja asukohta kindlaks teha, ei saa otsust asjaomases riigis täita.

4. Kättesaamise kinnitamine

552. Konventsiooni kohaselt peab vastuvõtjariigi keskasutus vastu võetud taotlusest teavitama **kuue nädala** jooksul alates taotluse kättesaamise kuupäevast. Selleks kasutatakse kohustuslikku teatamisvormi. Seda võib teha kas kohe pärast dokumentide vastuvõtmist või siis, kui need on läbi vaadatud, kuid kindlasti kuue nädala jooksul.

5. Otsuse täitmise menetluse alustamine

553. Nüüd saab taotluspaketi edastada teie riigis elatist käsitlevate otsuste täitmise tagamise eest vastutavale pädevale asutusele.

III. Lisamaterjalid

A. Praktilised soovitused

- Mõnes riigis proovitakse enne otsuse täitmise menetlust või selle ajal leppida kohustatud isikuga kokku vabatahtlikus maksmises. Pikaajaliste püsimate määramine õigustatud isikule kõige tõhusamal võimalikul viisil on kõikide elatist käsitlevate taotluste eesmärk.
- Oluline on alati meeles pidada, et kõiki taotlusi tuleks käsitleda kiirelt, tõhusalt ja liigse viivituseeta.
- Taotlusmenetluse ükskõik millises etapis võib kasutada eduaruande vormi, kas siis algsel taotluse kättesaamise kinnitamisel või pärast seda. See annab hea võimaluse teavitada taotluse esitajat ja esitajariigi keskasutust juhtumi käsitlemisel tehtud edusammudest.

B. Seotud vormid

Vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotlus
Artikli 12 lõike 3 kohane teatamisvorm
Eduaruande vorm – artikli 12 lõige 4 (otsuse täitmise taotlus)

C. Asjakohased konventsiooni artiklid

Artikli 10 lõike 1 punkt b
Artikkel 12
Artikkel 32
Artikkel 34

D. Käsiraamatu seotud jaotised

Vt 4. peatükk, „Edastatavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemine”
Vt 10. peatükk, „Elatist käsitlevate otsuste täitmine”

IV. Vastu võetavate otsuse täitmise taotluste kontroll-leht

	Menetlus	Käsiraamatu viide
1	Esitajariigi keskasutuselt dokumentide saamine	II jaotise B osa
2	Dokumentide terviklikkuse kindlakstegemine	II jaotise B osa punkt 1
3	Kas on selgelt tuvastatud, et taotlus ei vasta konventsiooni nõuetele?	II jaotise B osa punkt 2
4	Esitajariigi keskasutusele teatamisvormi saatmine	II jaotise B osa punkt 4
5	Pädevale asutusele täitmiseks saatmine	II jaotise B osa punkt 5

V. Korduma kippuvad küsimused

Miks ei ole vastuvõtjariigis tehtud otsust vaja tunnustada?

554. Tunnustamist ei ole vaja seetõttu, et riigil palutakse täita enda, mitte teise riigi korraldust või otsust, mida on juba tunnustatud.

Miks on tarvis toetuda konventsioonile, kui riigilt taotletakse sellise otsuse täitmist, mille ta niikuinii ise tegi?

555. Mõnes riigis võib juurdepääs täitmise eest vastutavale pädevale asutusele (nt elatisjuhtumitega tegelevale asutusele) olla sealsetele elanikele piiratud. Vajaduse ja võimaluse korral saavad maksete ülekandmisega aidata ka vastuvõtja- ja esitajariigi keskasutused. Peale selle, kui otsuse täitmise menetluse alustamiseks on taotluse esitajal vastuvõtjariigis vaja õigusabi, saab ta seda tasuta, kui taotlus esitatakse konventsiooni alusel, lähtudes sellest, kuidas konventsiooni kahes osalisriigis kohaldatakse.

8. peatükk.

Edastatavad elatist käsitleva otsuse tegemise taotlused

Peatüki ülesehitus

Peatükis käsitletakse elatist käsitleva otsuse tegemise taotlusi.

I jaotises antakse kõnealusest taotlusest ülevaade – millal seda kasutatakse ja kes saab taotlust esitada – ning selgitatakse põhitermineid ja -mõisteid.

II jaotises kirjeldatakse taotluse täitmise ja edastamise korda ehk etappe ning käsitletakse taotluse lisatavaid dokumente.

III jaotises esitatakse viited taotlusega seotud lisamaterjalidele.

IV jaotises esitatakse kontroll-leht neile, kes vajavad menetlusest lühiülevaadet.

V jaotises esitatakse vastused teatavatele selle taotlusega seotud korduma kippuvatele küsimustele.

I. Ülevaade

A. Millal kõnealust taotlust kasutatakse?

556. Elatist käsitleva **otsuse tegemise** taotluse saab teisele osalisriigile (vastuvõtjariigile) esitada järgmises olukorras:

- kui ei ole olemas otsust ja õigustatud isikul on otsust vaja või
- kui otsust ei ole võimalik tunnustada ja täita või kui sellest keeldutakse artikli 20 kohase otsuse tunnustamise ja täitmise aluse puudumise tõttu või artikli 22 punktides b või e sätestatud põhjusel¹¹⁰.

Otsuse tegemine on elatist käsitleva otsuse hankimine olukorras, kus elatist käsitlevat otsust ei ole tehtud või kus kehtivat elatist käsitlevat otsust ei ole võimalik mingil põhjusel tunnustada või täita. Otsuse tegemine võib hõlmata põlvnemise kindlakstegemist, kui see on elatist käsitleva otsuse tegemiseks nõutav.

557. Elatist käsitleva otsuse tegemise taotlus võib sisaldada põlvnemise kindlakstegemise taotlust.

558. Elatist käsitleva otsuse tegemise taotlused on sätestatud konventsiooni artikli 10 lõike 1 punktides c ja d.

¹¹⁰ Kui otsuse tunnustamine ja täitmine ei ole võimalik artikli 20 lõike 2 alusel tehtud reservatsiooni alusel (st artikli 20 lõike 1 punktis c, e või f sätestatud kohtualluvusega seotud reservatsioon), on taotluse esitajal õigus saada uue otsuse tegemisega seoses tasuta õigusabi (artikkel 15 ja artikli 20 lõige 4). Tegu on konventsioonis sätestatud olukorraga, kus taotluse esitajal on õigus saada otsuse tegemise taotlusega seoses tasuta õigusabi.

B. Juhtumi näide

559. V taotleb elatist oma kahele lapsele. Ta polnud W-ga kunagi abielus, kuid nad elasid riigis A koos palju aastaid. Praegu elab ta koos lastega riigis B. Tal ei ole elatist käsitlevat otsust ja ta ei saa esitada taotlust riigis B, kuna riigi B õigus ei luba sellist taotlust esitada. W elab jätkuvalt riigis A. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

Konventsioonikohase menetluse käik

560. V võib esitada taotluse riigi B keskasutusele ja paluda keskasutuselt abi. Riigi B keskasutus edastab riigile A **elatist käsitleva otsuse tegemise** taotluse. V ei pea enne taotluse saatmist tõendama, et W on laste isa, kuna selle saab lasta kindlaks teha otsuse tegemise käigus. Põlvnemise ekspertiisi vajaduse korral osutab vajalikku abi riigi A keskasutus¹¹¹. Kui riigis A on otsus tehtud, saab seda riigis A täita.

C. Kes saab esitada elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse?

561. Elatist käsitleva otsuse puudumise korral saab otsuse tegemise taotluse esitada üksnes õigustatud isik. Kohustatud isik ei saa otsuse tegemise taotlust esitada.
562. Kui otsuse tegemist taotletakse seetõttu, et otsus on olemas, kuid selle tunnustamine ja täitmine ei ole võimalik või sellest on konventsiooni (artikli 20 lõige 2) kohase reservatsiooni tõttu keeldutud, võib elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse esitada kas õigustatud isik või avalik-õiguslik asutus, kes on maksnud elatise asemel toetusi. Mõlemad osapooled peavad elama osalisriigis. Tuleb meeles pidada, et sellisel juhul ei ole vaja esitada uut taotlust, kuna juhul, kui kohustatud isiku alaline elukoht on vastuvõtjariigis, peab keskasutus jätkama otsuse tegemise menetlust.

*Otsuse tegemise taotlustega seotud menetluste lühikokkuvõte on esitatud käesoleva peatüki lõpus **kontroll-lehel**.*

563. Tuleb meeles pidada, et elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse esitamiseks keskasutuse kaudu peab taotluse esitaja taotlema lapse elatist. Abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsuse tegemise taotlused ei kuulu keskasutuse käsitletavate taotluse alla, välja arvatud juhul, kui mõlemad, nii esitaja- kui ka vastuvõtjariik, on esitanud deklaratsiooni konventsiooni II ja III peatüki kohaldamise laiendamiseks abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmisele (vt 3. peatükk). Õigustatud isik, kellel on vaja abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsust, peab esitama taotluse otse vastuvõtjariigi pädevale asutusele. Teiste pereliikmete elatist käsitlevate otsuste tegemise taotlused ei kuulu samuti kõnealuse menetluse alla, välja arvatud juhul, kui mõlemad riigid on esitanud deklaratsiooni konventsiooni laiendamiseks sellist liiki ülalpidamiskohustustele.

¹¹¹ Kui mõlemad riigid on 1970. aasta tõendite kogumise konventsiooni osalisriigid, vt 3. peatüki 2. osa V jaotis „Muud Haagi konventsioonid”.

D. Otsuse tegemise menetluse algatamine – mida tuleks arvesse võtta?

564. Mõnel juhul võib taotluse esitajal olla võimalik valida, kas esitada elatist käsitleva otsuse tegemise taotlus selle riigi õiguse alusel, kus ta elab, või konventsiooni artikli 10 alusel otsuse tegemiseks teises osalisriigis. Taotluse esitajatel, kes kaaluvad, kas alustada menetlust riigi tasandi õiguse või konventsiooni alusel, tuleb meeles pidada järgmist.

a) Elatist käsitleva taotluse menetlemiseks kuluv aeg

565. Kui taotlust menetletakse riigi tasandi õiguse alusel, võib menetlemise aeg sõltuda asjaomase riigi õigusaktidest välisriigis asuvatele kostjatele dokumentide kättetoimetamise kohta ning sellest, kui kiiresti pädev asutus suudab taotlust menetleda. Samuti sõltub aeg, mis kulub konventsiooni alusel esitatud taotluse menetlemiseks, sellest, milliseid riike taotlus hõlmab ja kui kaua menetlus kummaski riigis aega võtab. Teave selle kohta, kui kaua võib taotluse menetlemine vastuvõtjariigis aega võtta, on kättesaadav riigiprofiilis.

b) Erinevused riigi tasandi õiguse alusel tehtud otsuse ja konventsiooni artikli 10 alusel tehtud otsuse õiguslikus tagajärjes

566. Mõnes olukorras ei pruugi riigi tasandi õiguse alusel tehtud elatist käsitlev otsus, millega kehtestatakse kohustused teises riigis asuva kostja suhtes, olla täidetav riigis, kus kostja elab. See on keerukas õigusküsimus, mida taotluse esitajal võib olla otstarbekas arutada õigusnõustajaga.

c) Menetluse kulud

567. Kui konventsiooni alusel esitatakse taotlus alla 18-aastase lapse elatist käsitleva otsuse tegemiseks, on taotluse esitajal alati õigus saada tasuta õigusabi, välja arvatud juhul, kui taotlus on selgelt põhjendamatult või kui vastuvõtjariik on otsustanud kasutada lapse vahendite kontrolli (vt 3. peatükk). Tegelikult tähendab see, et taotluse esitajal on enamikul juhtudel võimalik saada tasuta õigusabi. See võib olla taotluse esitaja jaoks oluline tegur, kui samal tasemel õigusabi ei ole kättesaadav tema koduriigi õiguse alusel esitatud taotluse korral.

d) Elatist käsitleva taotluse tulemus

568. Juhtumi menetlemise tulemusena määratav elatis võib olla riigiti erinev. Taotluse esitajal võib olla enne otsustamist, kas algatada menetlus riigi tasandi õiguse või konventsiooni alusel, otstarbekas kaaluda, kas määratava elatise summas või kestuses esineb erinevusi. Asjaomane teave võib olla kättesaadav vastuvõtjariigi profiilis.

569. Lisaks võib esineda muid tegureid, mis võivad olla taotluse esitaja konkreetse olukorra seisukohast olulised. Taotluse esitajal võib olla otstarbekas konsulteerida taotlusega seotud võimaluste kaalumisel juristiga ja küsida selle kohta õigusnõu¹¹².

¹¹² Eelkõige võib see olla vajalik juhul, kui vastuvõtjariik on ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 2007. aasta Haagi protokolli osalisriik.

E. Eriolukorrad: otsuse tegemise taotlused juhul, kui uut otsust on vaja reservatsiooni tõttu (artikli 20 lõige 4)

570. Nagu on selgitatud käsiraamatu 4. ja 5. peatükis, võib esineda olukordi, kus vastuvõtjariik keeldub kehtiva otsuse tunnustamisest või tunnustamisest ja täitmisest, kuna otsuse tunnustamise ja täitmise konkreetse aluse suhtes on tehtud reservatsioon. Näiteks kui otsuse alus oli õigustatud isiku alaline elukoht päritoluriigis ja ei leita ühtegi muud artikli 20 kohast tunnustamise ja täitmise alust, ei pruugi vastuvõtjariigil olla võimalik otsust tunnustada. Sellisel juhul võib olla vajalik teha uus otsus.
571. Sellises olukorras ei ole vaja esitada uut taotlust (otsuse tegemise taotlus), kuna juhul, kui kohustatud isiku alaline elukoht asub vastuvõtjariigis, peab kõnealune riik võtma kõik asjakohased meetmed uue otsuse tegemiseks (artikli 20 lõige 4). Tegelikult võib õigustatud isikul olla sellises olukorras siiski vaja esitada lisateavet ja -dokumente, näiteks juhul, kui lapse kasvatamise kulud on elatise suuruse määramisel olulised. Seega võidakse nõuda taotlusega seoses lisadokumente. Tuleb märkida, et uue otsuse tegemisel nimetatud artikli alusel ei ole vaja määrata kindlaks lapse või laste (kui lapsed on alla 18-aastased) õigust taotleda elatise maksmist, kuna kehtivat otsust tuleb vastuvõtjariigis käsitada dokumendina, mis tõendab asjaomase lapse õigust taotleda elatise maksmist (artikli 20 lõige 5)¹¹³.
572. Kirjeldatud olukorra tekkimisel võib ametnikel olla seega otstarbekas vaadata läbi käesolev peatükk, et teha kindlaks, millist liiki teave võib olla kõnealuse taotluse jaoks vajalik, kuna see peaks olema sarnane sellega, mida on vaja esialgse otsuse tegemiseks.

F. Eriolukorrad: otsuse tegemise taotlused juhul, kui uut otsust on vaja seetõttu, et tunnustamine või tunnustamine ja täitmine ei ole võimalik

573. Lisaks võib esineda olukordi, kus taotluse esitajal on elatist käsitlev otsus, kuid ta teab, et vastuvõtjariigis asuval kostjal on võimalik tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus edukalt vaidlustada. Nii võib see olla juhul, kui vastuvõtjariik on teinud reservatsiooni ning ühtegi otsuse tunnustamise ja täitmise alust ei leita või kuna otsuse liik on selline, mida vastuvõtjariik ei saa täita¹¹⁴. Sellisel juhul peab õigustatud isik esitama tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse asemel uue otsuse tegemise taotluse¹¹⁵. Neid taotlusi menetletakse samuti samal viisil kui mis tahes muid käesolevas peatükis käsitletud taotlusi. Kuna uut otsust ei tehta kehtiva otsuse tunnustamisest või tunnustamisest ja täitmisest keeldumise tõttu, ei kehti eeldusena eespool nimetatud artikli 20 lõikes 5 sätestatud lapse õigus taotleda elatise maksmist.

¹¹³ Seletuskiri, punktid 469–471. Tuleb märkida, et konventsioonis ei ole selgitatud, mida tähendab selles kontekstis „lapse õigus“, mistõttu sõltub selle tõlgendus ning samuti see, millist lisateavet või tõendusmaterjali on vaja elatist käsitleva otsuse tegemiseks, vastuvõtjariigi õigusest.

¹¹⁴ Näiteks võib otsusega olla määratud elatiseks protsent palgast ja vastuvõtjariik võib seda pidada täitmise jaoks liiga ebamääraseks. Vt seletuskiri, punkt 255.

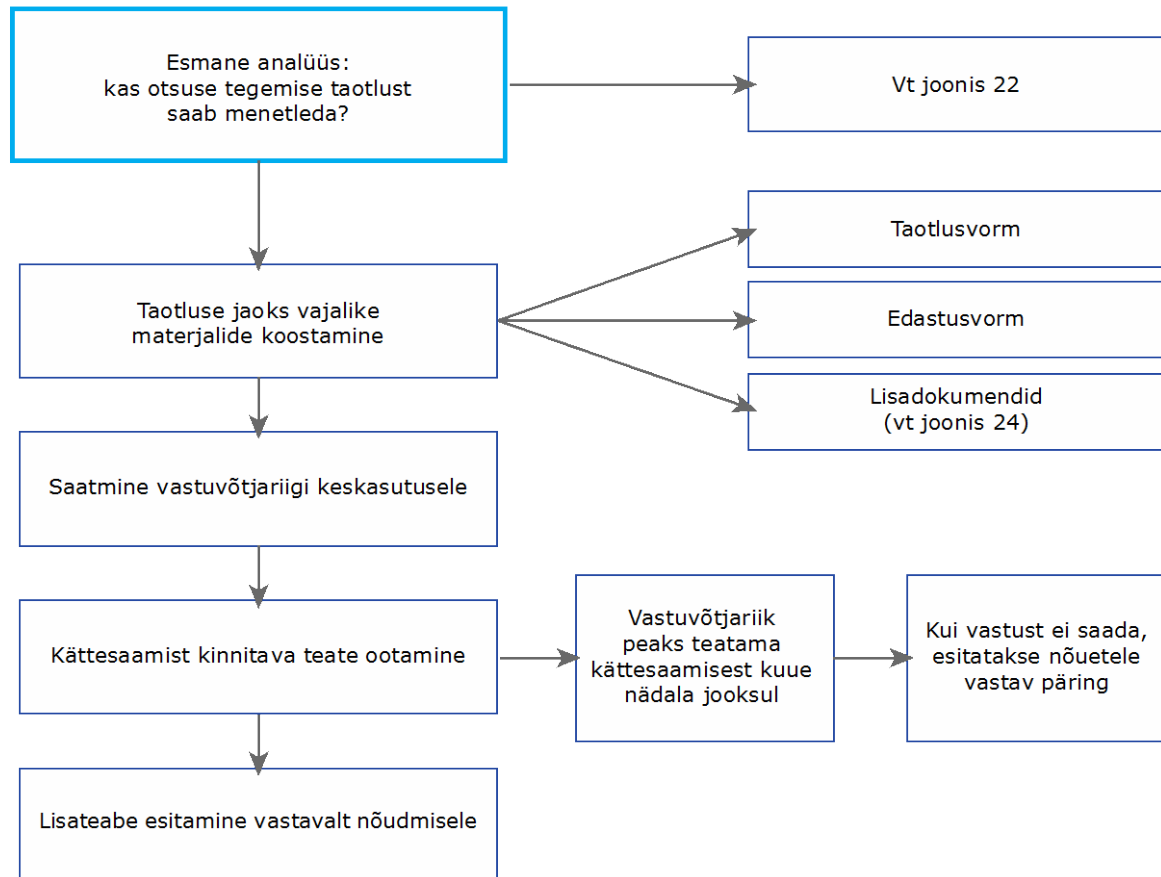
¹¹⁵ Vt seletuskiri, punkt 255. Kui taotluse saatmise ajal on teada, et vastuvõtjariigil võib olla raskusi tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse menetlemisega, võib olla kasulik saata nii tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus kui ka otsuse tegemise taotlus.

II. Taotluse koostamise ja edastamise kord

A. Ülevaade

574. Alljärgneval vooskeemil on esitatud edastatava taotluse menetlemise põhietapid.

EDASTATAVAD ELATIST KÄSI TLEVA OTSUSE TEGEMI SE TAOTLUSED

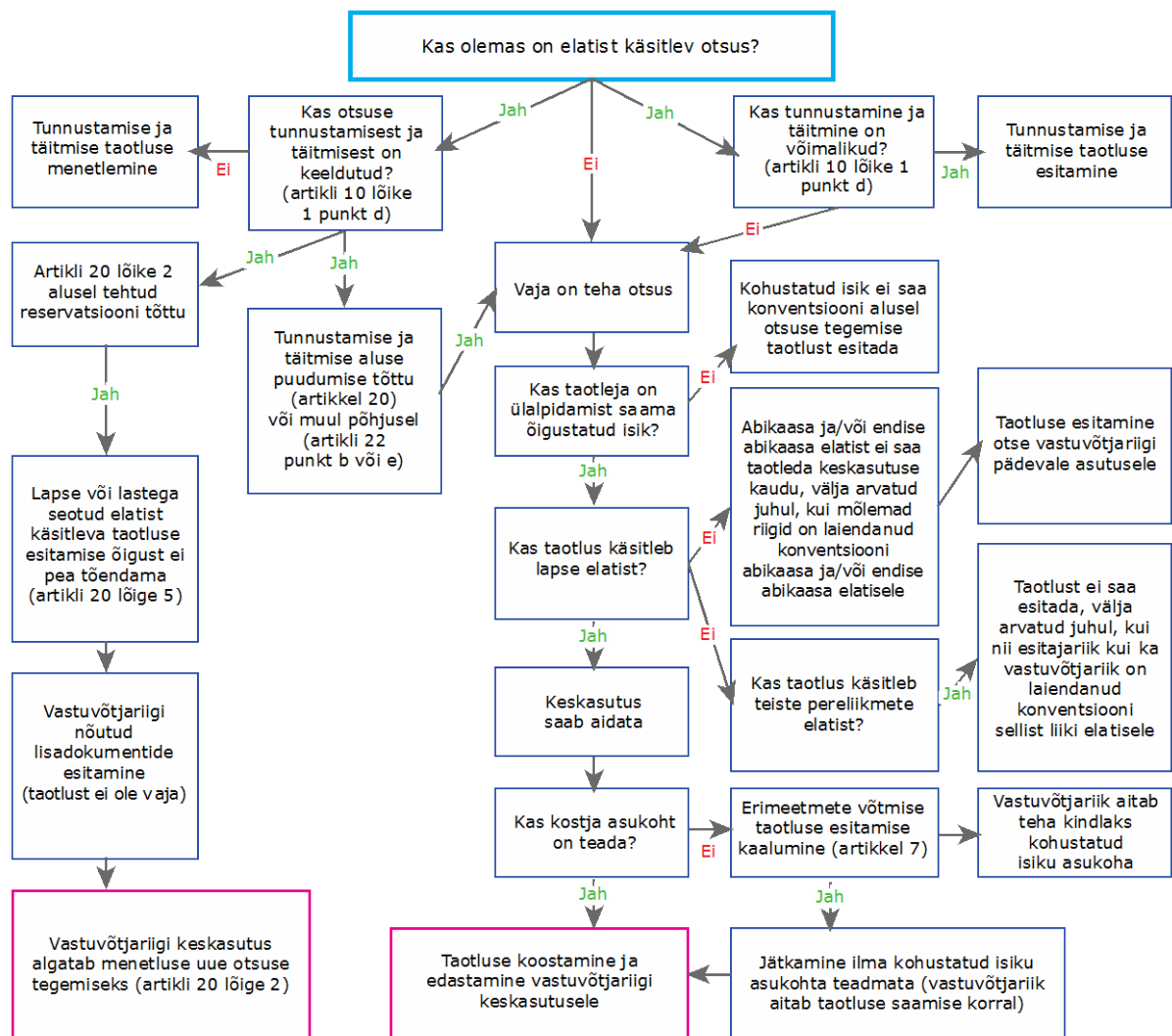

Joonis 21. Otsuse tegemise taotluse käsitlemise ülevaade

B. Esialgsed toimingud

575. Järgmisel vooskeemil on esitatud esialgsed toimingud, millega tagatakse, et otsuse tegemise taotlus vastab nõuetele ja et seda tuleks menetleda. Tegu on vajaliku sammuga, kuna keskasutusel on kohustus kontrollida taotluse vastavust konventsioonile.

OTSUSE TEGEMISE TAOTLUSED: ESMANE ANALÜÜS

Joonis 22. Taotlusega seotud esialgsed toimingud

1. Menetlused – esialgne kontroll

Märkus: käesolevas jaotises esitatud küsimused vastavad eespool esitatud vooskeemile.

a) 1. küsimus: kas taotluse esitajal on olemas elatist käsitlev otsus?

576. Kui taotluse esitajal on juba olemas elatist käsitlev otsus ja otsust on võimalik tunnustada ja täita, on asjakohane esitada otsuse tunnustamise ja täitmise taotlus (vt 4. peatükk).
577. Kui taotluse esitajal on olemas elatist käsitlev otsus, kuid kehtivat elatist käsitlevat otsust ei ole võimalik tunnustada ja täita, tuleb esitada artikli 10 lõike 1 punkti d alusel uue otsuse tegemise taotlus. Näiteks võib õigustatud isikul olla olemas otsus, mille liik ei võimalda seda täita, nt võib otsuses olla elatise summa määratud protsendina palgast ja vastuvõtjariik peab seda täitmiseks liiga ebamääraseks¹¹⁶.
578. Kui taotluse esitajal on olemas otsus, kuid selle otsuse tunnustamisest või täitmisest on keeldutud artikli 20 lõike 2 alusel tehtud reservatsiooni tõttu, tuleb teha uus otsus. Nagu eespool märgitud, ei tule siiski esitada uut taotlust (tunnustamise ja täitmise taotlust käsitletakse otsuse tegemise taotlusena) ja eeldatakse, et kehtib lapse või laste õigus taotlelda elatise maksmist¹¹⁷. Esitajariigi keskasutuse ülesanne on seega aidata hankida ja edastada mis tahes lisadokumendid, mida on vaja otsuse tegemise taotluse jaoks.
- Õigustatud isik on isik, kelle ees kohustatud isikul on või väidetavalt on elatisvõlg. Õigustatud isik võib olla vanem või abikaasa, laps, kasuvanem, sugulane või muu lapse huvides tegutsev isik. Mõnes riigis võidakse seda isikut nimetada elatise saajaks, võlausaldajaks, lapse hooldajaks või eestkostjaks.**
579. Kui taotluse esitajal on olemas otsus, kuid selle tunnustamisest või täitmisest on keeldutud, kuna artiklis 20 sätestatud tunnustamise ja täitmise alused ei ole täidetud või kuna on leitud artikli 22 punktides b või e sätestatud keeldumise põhjus, võib taotluse esitaja esitada artikli 10 lõike 1 punkti d alusel vastuvõtjariigis uue otsuse tegemise taotluse. Sellisel juhul ei eeldata aga, et kehtib artikli 20 lõikes 5 sätestatud lapse või laste õigus taotlelda elatise maksmist.

b) 2. küsimus: kas taotluse esitaja on õigustatud isik?

580. Konventsiooni artiklis 10 on sätestatud, et otsuse tegemise taotluse tohib esitada vaid õigustatud isik (isik, kellel on õigus saada elatist enda või oma laste ülalpidamiseks). Kohustatud isik ei saa kasutada konventsioonis sätestatud menetlusi elatist käsitleva otsuse tegemiseks. Ametiasutus saab esitada otsuse tegemise taotluse üksnes juhul, kui ta tegutseb selle üksikisiku nimel, kellel on õigus elatist saada või kellele makstakse elatist asendavat toetust, ning üksnes juhul, kui taotletakse otsuse tegemist olukorras, kus kehtivat otsust ei saa tunnustada ja täita artikli 20 alusel tehtud reservatsiooni tõttu¹¹⁸.

¹¹⁶ Vt seletuskiri, punktid 255 ja 256.

¹¹⁷ Vt seletuskiri, punktid 469–471. Tuleb märkida, et konventsioonis ei ole selgitatud, mida tähendab selles kontekstis „lapse õigus“, mistõttu sõltub selle tõlgendus ning samuti see, millist lisateavet või tõendusmaterjali on vaja elatist käsitleva otsuse tegemiseks, vastuvõtjariigi õigusest.

¹¹⁸ Vt seletuskiri, punktid 586 ja 590.

c) 3. küsimus: millist liiki elatist taotluse esitaja taotleb?

581. Elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse esitamiseks keskasutuse kaudu peab taotluse esitaja taotlema lapse elatist. Abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsuse tegemise taotlused ei kuulu keskasutuse käsitlevate taotluste alla, välja arvatud juhul, kui nii esitajariik kui ka vastuvõtjariik on esitanud deklaratsiooni konventsiooni II ja III peatüki kohaldamise laiendamiseks abikaasa ja/või endise abikaasa elatisele (vt 3. peatükk). Õigustatud isik, kellel on vaja abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsust, peab esitama otsuse taotluse otse vastuvõtjariigi pädevale asutusele.
582. Muud liiki pereliikmete elatise käsitlevate otsuste taotlused ei kuulu samuti kõnealuste menetluste alla, välja arvatud juhul, kui mõlemad riigid on esitanud deklaratsiooni konventsiooni kohaldamisala laiendamiseks sellist liiki ülalpidamiskohustustele.

d) 4. küsimus: kas taotluse esitaja teab, kus kostja elab?

583. Taotluse esitaja ei pea elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse esitamiseks teadma kostja täpset asukohta. Sellisel juhul alustab vastuvõtjariik taotluse menetlemise nimel uurimist või palub muul ametil seda teha, kasutades avalikke ja muid kättesaadavaid allikaid kostja asukoha kindlakstegemiseks.
584. Mõnel juhul võib taotluse esitajal olla siiski otstarbekas kontrollida enne otsuse tegemise taotluse esitamist, kas kostja elab vastuvõtjariigis. Kui näiteks ei ole kindel, et kohustatud isik üldse vastuvõtjariigis elab, võib olla kasulikum esitada esmalt taotlus kostja asukoha kohta kinnituse saamiseks, et keskasutus teaks, kas taotlust tasub asjaomasele riigile saata. Sellisel juhul võib esmalt esitada erimeetmete võtmise taotluse, millega taotletakse lihtsalt, et vastuvõtjariigi keskasutus kontrolliks, kas kostja elab selles riigis (vt 13. peatükk). Kui kohustatud isiku asukoha kohta on saadud kinnitus, saab taotluse saata riiki, kus kohustatud isik elab.

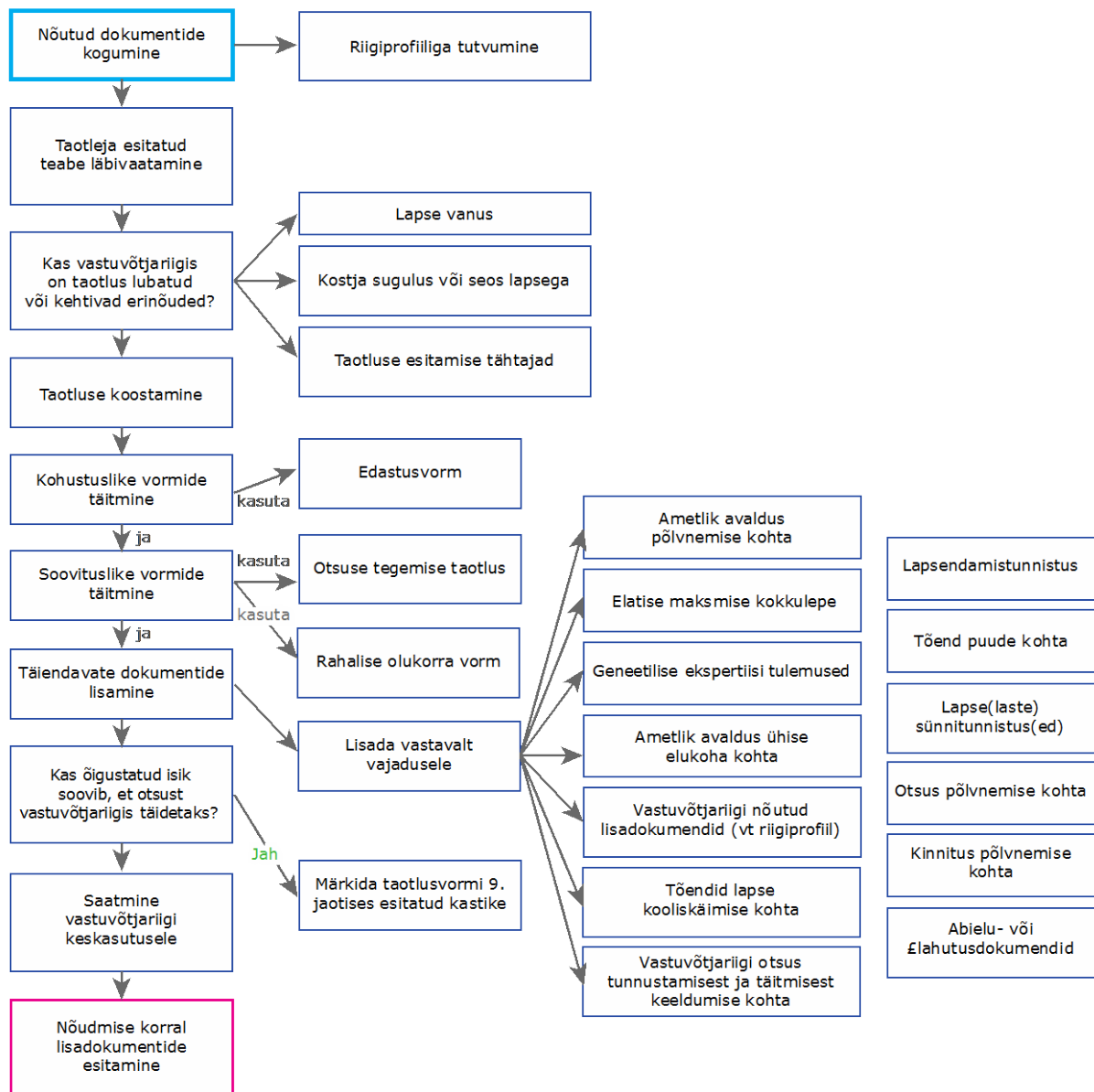
e) Esialgsete toimingute kokkuvõte

585. Kui kirjeldatud küsimused on lahendatud, saab jätkata taotluse menetlemisega. Järgmises osas käsitletakse dokumente ja menetlusi, mida on vaja toimiku koostamiseks ja taotluse edastamiseks vastuvõtjariigile.

C. Edastatava elatist käsitleva otsuse tegemise taotlusega koos esitatavate dokumentide koostamine**1. Vooskeem**

586. Järgmisel lehel esitatud vooskeemil on kirjeldatud elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse koostamise ja edastamise protsessi.

ELATI ST KÄSI TLEVA OTSUSE TEGEMI SE TAOTLUSE KOOSTAMINE

Joonis 23. Otsuse tegemise taotluse koostamine

2. Taotluse koostamine

Märkus: kirjeldatud toimingud vastavad joonisel 23 esitatud skeemile.

a) Nõutavate dokumentide kogumine

587. Otsuse tegemise taotluse jaoks nõutavate dokumentide kogumiseks on vaja vastuvõtjariigi (riik, kuhu taotlus saadetakse) profiili ning taotluse esitaja koostatud dokumente. Need võivad hõlmata soovituslikku taotlusvormi, mille taotluse esitaja on vastavalt kehtivatele riigisisestele menetlustele juba täitnud.
588. Vaadake läbi riigiprofiil. Otsuse tegemise taotluse puhul tuleb kindlaks määrata, kas vastuvõtjariigis kehtivad teatavad piirangud, mis võivad mõjutada taotluse menetlemise jätkumist. Taotluse kohta tehakse otsus vastavalt vastuvõtjariigi õigusele¹¹⁹. Kõige tavalisemad piirangud on seotud lapse vanusega (kas laps on 18-aastane või vanem) ja tähtajaga, mille jooksul tuleb taotlus esitada juhul, kui on vaja kindlaks teha põlvnemine (nt teatud arvu aastate jooksul pärast lapse sündi).
589. Riigiprofiilis on kindlaks määratud ka dokumentidele või tõenditele esitatavad võimalikud riigispetsiifilised nõuded, mis peavad olema täidetud. Näiteks võib olla vajalik lasta haiglaandmed või sünnitunnistus tõestada või esitada tõend vanemate abielu kohta. Muud nõutud dokumendid võivad erineda sõltuvalt juhtumi konkreetsetest asjaoludest (nt kas laps on täisealine või saab varsti täisealiseks).
590. Järgmises tabelis on loetletud enamikul juhtudel nõutud dokumendid. Kui mõni loetletud dokumentidest tundub olevat nõutud, ent puudub, nõudke seda taotluse esitajalt.

Sünnitunnistus või sellega samaväärne dokument	Esitage iga lapse, kellele elatist taotletakse, sünnitunnistus. Kui sünnitunnistust ei ole võimalik esitada, võib saamaväärse dokumendina esitada ristimistunnistuse või kodakondsust tõendavad dokumendid. Oluline on, et dokument tõestaks lapse nime ja sünnikuupäeva.
Kinnitus kohustatud isikust põlvnemise kohta	See võib olla lapse sünni ajal tehtud avalduse vormis (haiglasisesel vormil) või hilisem kinnitus. Seda ei nõuta tavaliselt juhul, kui laps on sündinud vanemate abielu ajal.
Ametlik avaldus põlvnemise kohta	Kui põlvnemise kohta ei ole dokumenteeritud kinnitust, peaks taotluse esitaja esitama ametliku avalduse, milles kirjeldatakse lapse põlvnemisega seotud tegureid ja kohustatud isiku suhet lapsega sünni ajal ja hiljem.
Pädeva asutuse otsus põlvnemise kohta	Mõnel juhul võib pädev asutus olla põlvnemise juba kindlaks määranud ilma elatist käsitlevat otsust tegemata. Selline otsus tuleks samuti esitada.
Geneetilise ekspertiisi tulemused	Kui tehtud on lapse põlvnemist kinnitav geneetiline ekspertiis, tuleks esitada selle tulemused.

¹¹⁹ See võib hõlmata ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlevat protokoll, kui vastuvõtjariik on protokoll osalisriik.

Lapsendamistunnistus	Kui kohustatud isik on lapse, kellele elatist taotletakse, lapsendanud, lisage lapsendamistunnistus.
Abielu- või sarnase partnerluse tunnistus ja lahutuse või kooselu lõpetamise kuupäev	Lisage nimetatud dokument, kui osapooled olid abielus või sarnases partnerluses. Seda teavet kasutatakse ka selle kindlaks tegemiseks, kas laps sündis õigustatud isiku ja kohustatud isiku abielu või sarnase partnerluse ajal.
Ametlik avaldus, mis tõendab, et osapooltel oli ühine elukoht	See ei ole enamikul juhtudel vajalik, kuid võib osutada vajalikuks näiteks juhul, kui osapooled elasid ajutiselt töö pärast mujal, kuid säilitasid samal ajal ühise majapidamise teatavas riigis.
Osapooltevaheline elatist käsitlev kokkulepe	Kui osapooled on varem elatistes kokku leppinud, näiteks hooldusõigusega seoses tehtud vahendatud otsuse raames, tuleks lisada asjaomane kokkulepe.
Tõendid kesk- või kõrgkoolis käimise kohta	See on vajalik juhul, kui elatist taotletakse vanemale lapsele, eriti juhul, kui laps on täisealine, kuna koolis käimisest võib sõltuda elatise saamise õigus.
Tõend puude kohta	Kui elatist taotletakse vanemale lapsele või täisealisele lapsele ning õigus elatisele põhineb lapse puudel, tuleb lisada asjakohane teave.
Rahalise olukorra vorm	Vorm tuleb täita võimalikult täpselt. See sisaldab otsuse tegemise ja täitmise jaoks vajalikku eriteavet. See hõlmab nii õigustatud isiku kui ka kohustatud isiku rahalist olukorda.
Võlgnevuste loetelu või maksete ajalugu	Kui toetusi on jäetud maksmata või kui taotletakse elatise tagasiulatuvat maksmist, tuleb lisada teave maksete kohta.
Muud tõendid, mida vastuvõtjariik nõuab	Vastuvõtjariigi profiilist saab vaadata, kas lisada tuleb lisadokumente.
Vastuvõtjariigi otsus tunnustamisest ja täitmisest keeldumise kohta	Kui kehtiva otsuse tunnustamisest on keeldutud (nt kui tunnustamisest keelduti konventsiooni alusel tehtud reservatsiooni tõttu), tuleb esitada keeldumise otsuse koopia.

Joonis 24. Dokumentide tabel – otsuse tegemise taotlused

b) Taotluspaketi lõplik vormistamine

591. Taotluspakett hõlmab kohustuslikku vormi (edastusvorm), soovituslikku taotlusvormi (kui teie riik on otsustanud seda kasutada) ja lisadokumente.
592. Edastusvormi ja otsuse tegemise taotluse soovitusliku vormi täitmise juhend on esitatud 15. peatükis.

c) Otsuse täitmise taotlemine

593. Kui õigustatud isik soovib, et vastuvõtjariik täidaks tehtud elatist käsitlevat otsust, tuleb kontrollida, et taotlusvormil oleks märgitud asjakohane kastike. Täiendavat vormi või dokumente pole vaja.

3. Taotluse edastamine

594. Kui keskasutus on vajalikud dokumendid kokku kogunud, saab taotluse edastada vastuvõtjariigi keskasutusele.
595. Taotluse saab edastada tavaposti teel, kuid vastuvõtjariigi nõusolekul võib taotluse edastada ka elektrooniliselt, eeldusel et taotluses sisalduvad isikuandmed ja konfidentsiaalne teave on edastuse käigus piisavalt kaitstud.

4. Lisadokumendid ja jooksev teabevahetus vastuvõtjariigiga

596. Vastuvõtjariigi keskasutus peab teatama taotluse kättesaamisest kuue nädala jooksul, kasutades kohustuslikku teatamisvormi. Teatamisvormil esitatakse ka taotlusega tegeleva isiku või üksuse nimi, et edasiste päringute korral saaks nimetatud isikuga otse ühendust võtta.
597. Vastuvõtjariigi keskasutus peab kolme kuu jooksul alates taotluse kättesaamisest teatamise kuupäevast esitama eduaruande.
598. Kui vastuvõtjariigil on vaja täiendavat teavet või lisadokumente, teavitatakse sellest esitajariigi keskasutust. Selline päring tuleks täita kiiresti. Kui vastust või lisadokumente ei esitata kolme kuu jooksul, võib vastuvõtjariigi keskasutus, kuigi ta ei pea seda tegema, toimiku sulgeda. Kui lisadokumentide saamisel esineb raskusi, tuleb sellest teavitada vastuvõtjariiki ja anda teada, et vajatakse rohkem aega.

III. Lisamaterjalid

A. Praktilised soovitus

- Arvesse tuleb võtta seda, kas tehtud otsust on vaja vastuvõtjariigis ka täita. Kui jah, siis tuleb see taotlusvormil ära märkida (vt 15. peatükk) ning täitmise hõlbustamiseks tuleb lisada nii palju teavet kui võimalik. Selline teave esitatakse rahalise olukorra vormil.
- Taotluse esitajat teavitatakse otsuse tegemise taotluse menetluse tõenäolisest kestusest. Sellekohase teabe leiab vastuvõtjariigi profiilist.
- Kui eeldatavasti on vaja teha põlvnemise ekspertiis, tuleb taotluse esitajal paluda teavitada mis tahes muutustest kontaktandmetes taotluse menetlemise ajal, et temaga saaks põlvnemise kindlakstegemisega seoses ühendust võtta.
- Kui taotluse esitaja ja kostja jõuavad elatise küsimuses kokkuleppele või kui taotluse menetlemist otsustatakse muul põhjusel mitte jätkata, andke sellest kohe teada vastuvõtjariigi keskasutusele, et ta saaks menetluse peatada.

B. Seotud vormid

Otsuse tegemise taotlus
Edastusvorm
Rahalise olukorra vorm

C. Asjakohased konventsiooni artiklid

Artikkel 10
Artikkel 12
Artikkel 20
Artikkel 22

D. Käsiraamatu seotud jaotised

Vt 3. peatüki 2. osa, „Konventsioonikohaste taotluste ja erimeetmete võtmise taotlustega seotud ühisküsimused”
Vt 4. peatükk, „Edastatavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemine”
Vt 10. peatükk, „Elatist käsitlevate otsuste täitmine”
Vt 13. peatüki I jaotis, „Erimeetmete võtmise taotluste ülevaade”
Vt 15. peatüki II jaotis, „Soovitusliku taotlusvormi täitmise suunised”

IV. Edastatavate otsuse tegemise taotluste kontroll-leht

	Menetlus	Käsiraamatu viide
1	Esialgne kontroll: kas esitada tuleks elatist käsitleva otsuse tegemise taotlus?	II jaotise B osa
i)	Taotluse esitajal ei ole veel elatist käsitlevat otsust või otsust ei ole võimalik täita	II jaotise B osa punkti 1 alapunkt a
ii)	Taotluse esitaja on elatist saama õigustatud isik, kes elab osalisriigis	II jaotise B osa punkti 1 alapunkt b
iii)	Taotluse esitaja taotleb lapse elatist	II jaotise B osa punkti 1 alapunkt c
iv)	Taotluse esitaja teab kostja asukohta	II jaotise B osa punkti 1 alapunkt d
2	Taotluspaketi lõplik vormistamine	II jaotise C osa
i)	Kohustuslik vorm (edastusvorm)	3. peatükk
ii)	Soovituslik vorm (otsuse tegemise taotlus)	15. peatükk
iii)	Lisadokumendid	II jaotise C osa punkti 2 alapunkt a
3	Saatmine vastuvõtjariigile	II jaotise C osa punkt 3
4	Vajalikud järelmeetmed	II jaotise C osa punkt 4

V. Korduma kippuvad küsimused

Kas õigustatud isik saab taotleda elatist käsitleva otsuse tegemist, kui ta ei tea, kus kohustatud isik / kostja elab?

599. Jah. Õigustatud isik peaks esitama taotlusvormil kostja kohta võimalikult palju teavet. Vastuvõtjariik arvestab esitatud teavet uurimises, kasutades vastuvõtjariigi keskasutusele või pädevale asutusele kättesaadavaid andmepanku ja otsinguvahendeid. Keskasutusel on sageli juurdepääs andmetele, mis ei ole kostja leidmiseks avalikult kättesaadavad. Kui kostja asukoht on kindlaks tehtud, jätkab keskasutus otsuse tegemise taotluse menetlemist.

Mis saab pärast elatist käsitleva otsuse tegemist?

600. Kui õigustatud isik on taotlenud otsuse täitmist, edastatakse elatist käsitlev otsus täitmiseks selle riigi asjakohasele ametiasutusele, kus kostja elab või kus asuvad tema varad või kuhu laekub tema sissetulek. Oluline on märkida taotlusvormil asjakohane kastike, mis näitab, et õigustatud isik taotleb ka otsuse täitmist, kuna see tagab otsuse viivitusteta täitmise.

Mis saab siis, kui kohustatud isik väidab, et ta ei ole laste isa?

601. See, kas kohustatud isikul on õigus vaidlustada lapse põlvnemine, sõltub selle riigi õigusest, kus taotlust menetletakse. Kui lapse (laste) põlvnemise kindlakstegemiseks nõutakse põlvnemise ekspertiisi, esitatakse vastav taotlus keskasutuste kaudu ning taotluse esitajaga võetakse ühendust ja antakse talle teada, kuidas ekspertiisi korraldada.

Kas taotluse esitajal on võimalik lasta teha uus otsus, kui ta soovib suurendada elatise summat?

602. Taotluse esitaja ei pea taotlema uue otsuse tegemist¹²⁰. Kehtiva otsuse muutmist saab taotleda 12. peatükis kirjeldatud menetluse alusel.

Kui kaua võtab elatist käsitleva otsuse tegemine aega?

603. See sõltub sellest, kuhu taotlus saadetakse ja mis saab edasi pärast kostja teavitamist. Kõik osalisriigid on nõustunud tegutsema taotluste menetlemisel võimalikult kiiresti. Vastuvõtjariigi keskasutus saadab kolme kuu jooksul alates taotluse kättesaamise kuupäevast menetlemisel tehtud edusammude aruande, kirjeldades tehtud toiminguid ja eeldatavaid edasisi meetmeid.

Kuidas saab taotluse esitaja hoida end taotluse menetluskäiguga kursis?

604. Taotluse esitaja saab võtta küsimuste korral ühendust oma elukohariigi keskasutusega ja paluda teavet taotluse seisu kohta. Taotluse esitajad ei peaks võtma ühendust otse teise riigi keskasutusega, välja arvatud juhul, kui asjaomane keskasutus on nõustunud andma teavet otse taotluse esitajatele. Konventsiooni kohaselt peab vastuvõtjariigi keskasutus teatama kuue nädala jooksul taotluse kättesaamisest ning esitama lisaks kolme kuu jooksul alates taotluse kättesaamisest teatamise kuupäevast uue aruande menetlemisel tehtud edusammude kohta.

Kas taotluse esitaja võib saada elatist käsitleva otsuse, isegi kui ta ei olnud laste isaga abielus?

605. Jah. Konventsioon hõlmab laste elatist, hoolimata vanemate perekonnaseisust. Mõnel juhul võib olla vajalik teha enne otsuse tegemist kindlaks lapse põlvnemine.

Taotluse esitaja mureseb oma turvalisuse pärast juhul, kui kostja saab teada, kus ta elab. Kuidas mõjutab see elatist käsitleva otsuse taotlemist?

606. Taotluse esitaja peab keskasutust sellisest murest teavitama. Keskasutus märgib vormidele, et isikuandmete avaldamisega kaasneb oht. Taotluse esitaja aadress ja muud isikuandmed esitatakse seejärel piiratud teabe vormil ning kostjal ei tohiks olla juurdepääsu taotluse esitaja isikuandmetele. Piiratud teabe vormi eesmärk on tagada, et taotluse esitaja aadress jääb konfidentsiaalseks. Vt 3. peatükk.

¹²⁰ Mõnel juhul ei ole vastuvõtjariigil võimalik otsust muuta, vaid ta saab teha ainult uue otsuse. Sellisel juhul käsitletakse taotlust siiski sarnaselt muutmise taotlusega ja järgida tuleks 12. peatükis kirjeldatud menetlust.

Taotluse esitaja on elanud kohustatud isikust eraldi viis aastat. Kas taotluse esitajal on võimalik saada kohustatud isikult elatist nende aastate eest tagantjärele?

607. Enamikul juhtudel sõltub see vastuvõtjariigi õigusest¹²¹. Mõnes riigis makstakse elatist otsusele eelneva perioodi eest (nn elatise tagasiulatuva maksimine) üksnes erakorralistel asjaoludel. Sellistes riikides makstakse elatist ainult alates taotluse esmakordse esitamise kuupäevast või hilisemast kuupäevast, sõltuvalt vastuvõtjariigi õigusest ja menetlustest. Riigiprofiilis on osutatud, kas vastuvõtjariigis on kehtestatud piiranguid elatise tagasiulatuva maksmise suhtes.

Kes tasub otsuse tegemise taotluse raames nõutud põlvnemise ekspertiisiga seotud kulud?

608. Põlvnemise ekspertiis kuulub tasuta teenuste alla, mida tuleb osutada taotluse esitajale lapse elatise seotud küsimuse korral. Seetõttu ei saa taotluse esitajalt nõuda põlvnemise ekspertiisiga seotud kulude tasumist¹²². See aga ei tähenda tingimata, et selliste kulude eest vastutab vastuvõtjariigi keskasutus, kuna vastuvõtjariik võib nõuda kohustatud isikult ekspertiisi tegemise tingimusena ekspertiisi kulude tasumist. See sõltub vastuvõtjariigi õigusest ja menetlustest.

609. Tasuta õigusabi saamise õigust on põhjalikult selgitatud 3. peatükis.

Kas taotluse esitaja peab palkama laste elatist käsitleva otsuse tegemise jaoks juristi?

610. Ei. Kui elatist käsitleva otsuse tegemise taotlus on alla 18-aastase lapse kohta (mõnel juhul kuni 21-aastase lapse kohta), annab esitajariigi või vastuvõtjariigi keskasutus taotluse esitajale vajalikku õigusabi (vt 3. peatükk).

Kas keskasutuse kaudu saab esitada abikaasa ja/või endise abikaasa elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse?

611. Keskasutusel ei ole kohustust anda abi seoses abikaasa ja/või endise abikaasa elatist käsitleva otsuse tegemisega. Taotluse esitaja peab saatma sellise otsuse tegemise taotluse otse teise riigi pädevale asutusele, välja arvatud juhul, kui nii esitajariik kui ka vastuvõtjariik on nõustunud laiendama konventsiooni II ja III peatüki kohaldamist abikaasa ja/või endise abikaasa elatist käsitleva otsuse tegemisega seotud juhtudele. Sellele, kas selline laiendus on tehtud, on osutatud riigiprofiilis.

Kui suur on määratav elatis?

612. Makstava elatise summa arvutamise meetodid on igas riigis erinevad. See, millise riigi õigust kohaldatakse, on keeruline õigusküsimus, mida käesolevas käsiraamatus ei käsitleta. Enamikul riikidel on olemas veebisaidid, kust leiab asjaomases riigis makstava elatise arvutamise valemi. Määratava elatise suuruse arvutamise kirjelduse leiab ka vastuvõtjariigi profiilist.

¹²¹ See võib hõlmata ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlevat protokolli, kui vastuvõtjariik on protokolli osalisriik.

¹²² Vt seletuskiri, punktid 391 ja 392. Riik võib esitada deklaratsiooni lapse vahendite kontrollimise kohta ning juhul, kui laps kontrolli ei läbi, võidakse taotluse esitajalt nõuda kulude tasumist. Vt käesoleva käsiraamatu 3. peatükk.

9. peatükk.

Vastu võetavad elatist käsitleva otsuse taotlused

Peatüki ülesehitus

Käesolevas peatükis keskendutakse elatist käsitleva otsuse tegemise taotlustele.

I jaotises esitatakse taotluse ülevaade – kes saavad taotluse esitada ja millal seda kasutatakse.

II jaotises kirjeldatakse vastu võetud materjalide läbivaatamise korda ja etappe ning taotluse menetlemist.

III jaotises esitatakse viited taotlusega seotud lisamaterjalidele.

IV jaotises esitatakse kontroll-leht neile, kes vajavad menetlusest lühiülevaadet.

V jaotises esitatakse vastused teatavatele selle taotlusega seotud korduma kippuvatele küsimustele.

I. Ülevaade

A. Millal kõnealust taotlust kasutatakse?

613. Elatist käsitleva **otsuse tegemise** taotluse saab osalisriigile esitada järgmises olukorras:

- kui ei ole olemas kehtivat elatist käsitlevat otsust ja õigustatud isikul on otsust vaja või
- kui otsuse tunnustamine ja täitmine ei ole võimalik või sellest keeldutakse artikli 20 kohase tunnustamise ja täitmise aluse puudumise tõttu või artikli 22 punktides b või e sätestatud põhjusel.

Otsuse tegemine on elatist käsitleva otsuse hankimine olukorras, kus elatist käsitlevat otsust ei ole tehtud või kus kehtivat elatist käsitlevat otsust ei ole võimalik mingil põhjusel tunnustada või täita. Otsuse tegemine võib hõlmata põlvnemise kindlakstegemist, kui see on elatist käsitleva otsuse tegemiseks nõutav.

614. Elatist käsitleva otsuse taotlus võib sisaldada põlvnemise kindlakstegemise taotlust.

615. Elatist käsitleva otsuse tegemise taotlused on sätestatud konventsiooni artikli 10 lõike 1 punktides c ja d.

B. Juhtumi näide

616. Õigustatud isik elab riigis A. Tal on kaks last. Laste isa on kolinud riiki B. Õigustatud isik soovib saada laste isalt lastele elatist. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

Konventsioonikohase menetluse käik

617. Õigustatud isik esitab elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse. Riigi A keskasutus edastab taotluse riigi B keskasutusele. Laste isa teavitatakse ja elatist käsitlev otsus tehakse vastuvõtjariigi (riigi B) õiguse alusel. Vajaduse korral määratakse kindlaks ka lapse põlvnemine.

C. Kes saab esitada elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse?

618. Elatist käsitleva otsuse puudumise korral saab otsuse tegemise taotluse esitada üksnes **õigustatud isik**. Kui otsus on olemas, kuid selle tunnustamine või täitmine ei ole võimalik konventsiooni alusel tehtud reservatsiooni tõttu, võib elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse esitada õigustatud isiku nimel avalik-õiguslik asutus, kes on maksnud elatise asemel toetusi. Õigustatud isik peab elama osalisriigis.

Õigustatud isik on isik, kelle ees kohustatud isikul on või väidetavalt on elatisvõlg. Õigustatud isik võib olla vanem või abikaasa, laps, kasuvanem, sugulane või muu lapse huvides tegutsev isik. Mõnes riigis võidakse seda isikut nimetada elatise saajaks, võlausaldaajaks, lapse hooldajaks või eestkostjaks.

*Otsuse tegemise taotlustega seotud menetluste lühikokkuvõte on esitatud käesoleva peatüki lõpus **kontroll-lehel**.*

D. Elatist käsitleva otsuse tegemine juhul, kui kehtivat otsust ei ole võimalik tunnustada

619. Nagu on selgitatud käsiraamatu 4. ja 5. peatükis, võib esineda olukordi, kus vastuvõtjariik keeldub kehtiva otsuse tunnustamisest ja täitmisest, kuna otsuse tunnustamise ja täitmise konkreetse aluse suhtes on tehtud artikli 20 lõike 2 kohane reservatsioon. Näiteks kui otsuse alus oli õigustatud isiku alaline elukoht päritoluriigis ja ei leita ühtegi muud artikli 20 kohast otsuse tunnustamise ja täitmise alust, võib vastuvõtjariik keelduda otsuse tunnustamisest. Sellisel juhul võib olla vajalik teha uus otsus.
620. Sellises olukorras ei ole vaja esitada uut taotlust (otsuse tegemise taotlus), kuna juhul kui kohustatud isiku alaline elukoht asub vastuvõtjariigis, peab kõnealune riik võtma kõik asjakohased meetmed uue otsuse tegemiseks (artikli 20 lõige 4). Otsuse tegemise suhtes kohaldatakse sel juhul käesolevas peatükis kirjeldatud menetlusi.
621. See võib tähendada, et õigustatud isikult nõutakse täiendavat teavet ja lisadokumente, näiteks juhul, kui elatise suuruse arvutamise jaoks on olulised lapse kasvatamise kulud. Selliseid andmeid tuleks küsida esitajariigi keskasutuselt.
622. Tuleb märkida, et sellises olukorras ei ole uue otsuse taotlemise korral vaja tõendada lapse või laste õigust taotleda elatise maksmist (artikli 20 lõige 5)¹²³. Kehtiva otsuse alusel eeldatakse, et lastega seoses on olemas õigus esitada lapse elatist käsitlev taotlus.

¹²³ Seletuskiri, punktid 469–471. Tuleb märkida, et konventsioonis ei ole selgitatud, mida tähendab selles kontekstis „lapse õigus“, mistõttu sõltub selle tõlgendus ning samuti see, millist lisateavet või tõendusmaterjali on vaja elatist käsitleva otsuse tegemiseks, vastuvõtjariigi õigusest.

623. Lisaks võib esineda olukordi, kus taotluse esitajal on olemas elatist käsitlev otsus, kuid ta teab, et vastuvõtjariigis asuval kostjal on võimalik taotluse tunnustamine ja täitmine edukalt vaidlustada. Nii võib see olla seetõttu, et ei õnnestu kindlaks teha ühtegi otsuse tunnustamise ja täitmise alust, või kuna otsuse liik on selline, mida vastuvõtjariik ei saa täita¹²⁴. Sellisel juhul peab õigustatud isik esitama tunnustamise ja täitmise taotluse asemel pigem uue otsuse tegemise taotluse¹²⁵.
624. Selliseid taotlusi menetletakse samuti samal viisil kui mis tahes muid käesolevas peatükis käsitletud taotlusi. Kuna uut otsust ei ole kehtiva otsuse tunnustamisest ja täitmisest keeldumise reservatsiooni tõttu (artikli 20 lõige 4) tehtud, ei kehti eespool nimetatud artikli 20 lõikes 5 sätestatud lapse õigus taotleda elatise maksmist. Uue otsuse taotluse raames tuleb kindlaks määrata lapse õigus taotleda elatise maksmist.

II. Vastu võetavate elatist käsitleva otsuse taotluste menetlemine

A. Üldteave

625. Käesolevas jaotises käsitletakse üldiseid nõudeid vastu võetava elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse menetlemisele. Menetlused on riigiti väga erinevad ning sõltuvad asjaomase riigi õigusest ja menetlustest. Osa riike kasutab otsuse tegemiseks kohtumenetlust, teised saadavad taotluse otsuse tegemiseks haldusasutusele.
626. Konventsioonis on siiski sätestatud teatavad üldised menetlusetapid, mis kehtivad kõikide taotluste puhul, ning otsuse tegemise taotluste korral järgitakse kõikides riikides üldiselt sarnast menetlust. Taotluse saamisel kontrollib selle esmalt üle keskasutus, kes võib vajaduse korral nõuda lisadokumente; seejärel saadetakse taotlus vastuvõtjariigi pädevale asutusele, kes teeb otsuse.
627. Otsuse tegemise menetlus toimub vastavalt vastuvõtjariigi õigusaktidele¹²⁶ ja menetlustele. Kui taotluse esitaja on taotlenud otsuse täitmist, märkides taotlusvormil ära asjakohase kastikese, asub vastuvõtjariigi pädev asutus otsust pärast selle tegemist täitma.
628. Riigiprofiilis on selgitatud, mida tasub taotluse esitajal otsuse tegemise menetlusega seoses oodata.

B. Vooskeem

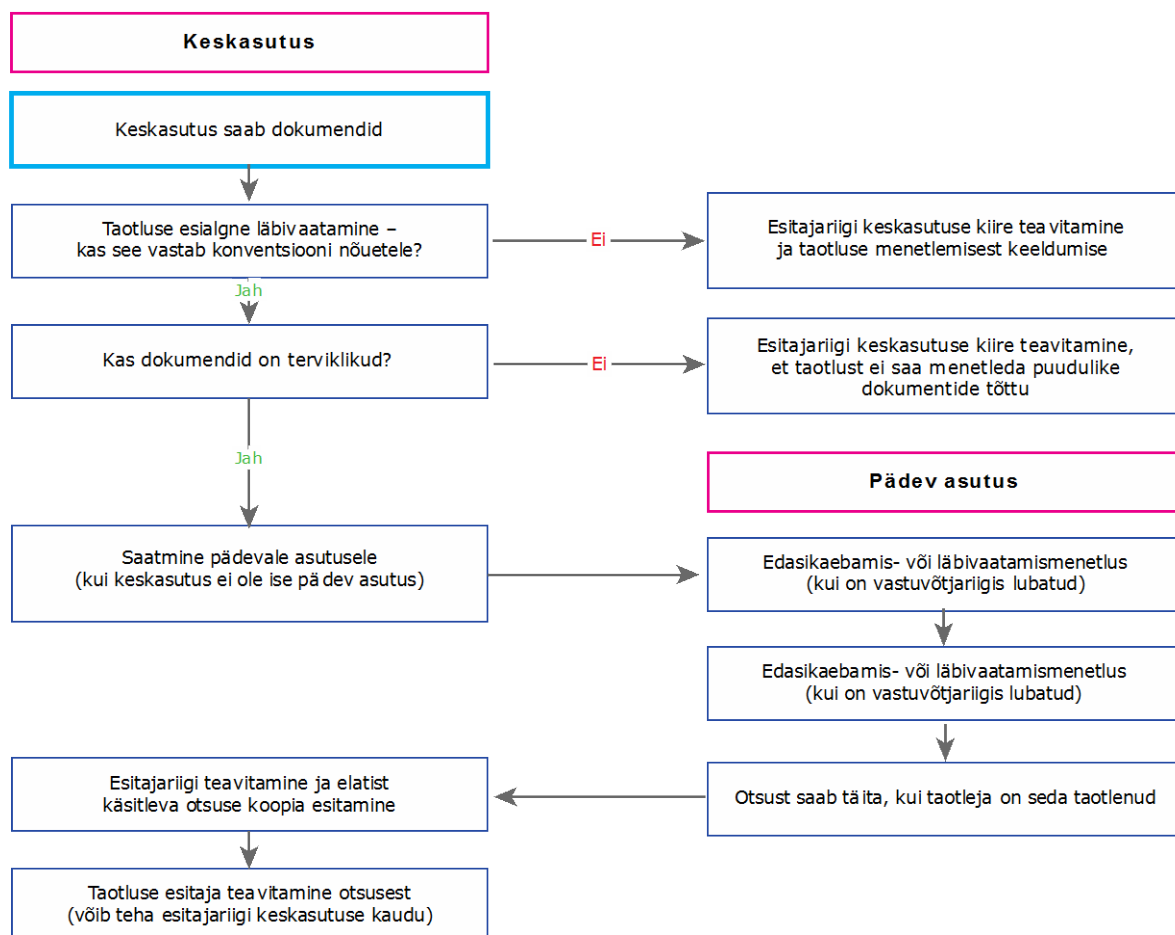
629. Järgmisel vooskeemil on esitatud ülevaade otsuse tegemise menetluse kohta.

¹²⁴ Näiteks võib otsusega olla määratud elatiseks protsent palgast ja vastuvõtjariik võib seda pidada täitmise jaoks liiga ebamääraseks. Vt seletuskiri, punkt 255.

¹²⁵ Vt eelmine allmärkus.

¹²⁶ See võib hõlmata ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlevat protokoll, kui vastuvõtjariik on protokoll osalisriik.

OTSUSE TEGEMISE PROTSESSI ÜLEVAADE

Joonis 25. Otsuse tegemise menetluse ülevaade

C. Otsuse tegemise menetluse etapid

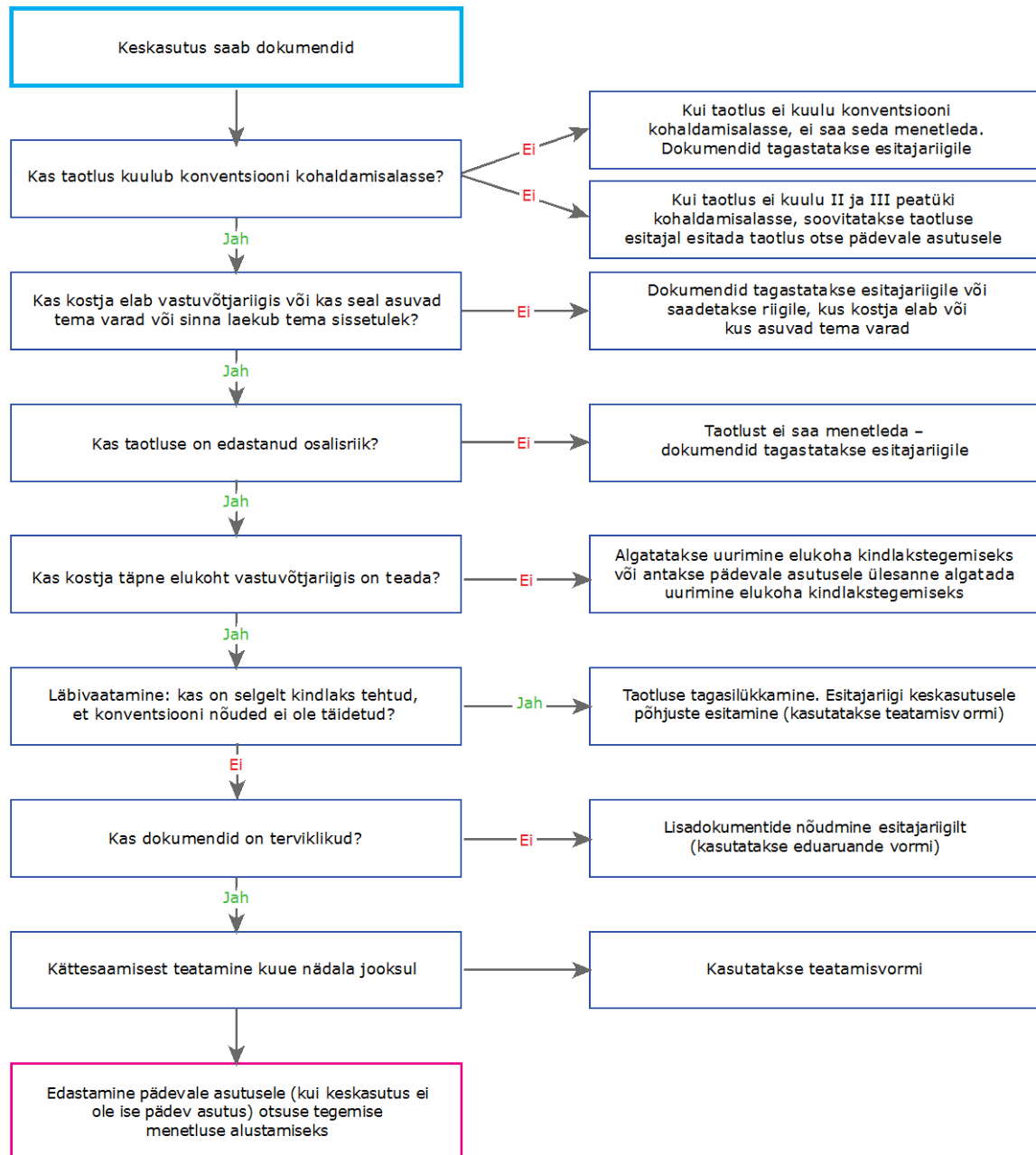
1. Esmane analüüs keskasutuses

630. **Vastuvõtjariigi** keskasutuses tehtava esmase analüüsi eesmärk on teha kindlaks, kas taotlus on põhjendatud, kas dokumendid on terviklikud ning kas taotlust saab menetleda. Vajaduse korral korraldatakse uurimine, et teha kindlaks kohustatud isiku / kostja asukoht, eriti juhul, kui ei ole kindel, kas ta üldse elab vastuvõtjariigis või kas seal asuvad tema varad või sinna laekub tema sissetulek.

Esitajariik on osalisriik, kes algatab taotlusmenetluse ning kes esitab taotluse selles riigis elava taotluse esitaja nimel. **Vastuvõtjariik** on osalisriik, millelt taotletakse taotluse menetlemist.

631. Järgmisel joonisel on esitatud esialgsete toimingute skeem.

KESKASUTUSE TEGEVUS OTSUSE TEGEMISE TAOTLUSE SAAMISE KORRAL

Joonis 26. Esmane analüüs: otsuse tegemise taotlus

a) Konventsiooni nõuded ei ole täidetud

632. Konventsiooni artikkel 1 lubab vastuvõtjariigi keskasutusel keelduda taotluse menetlemisest, kui on selgelt tuvastatud, et konventsiooni nõuded ei ole täidetud. See ei tähenda, et vastuvõtjariigi keskasutus määrab kindlaks taotluse põhjendatuse. Eeldatud on hoopis, et vastuvõtjariigi keskasutus kontrollib lihtsalt taotlust tagamaks, et sellega ei kuritarvitata taotlusmenetlust või et taotlus ei ole sellist liiki, mis jääb konventsiooni kohaldamisalast täielikult välja, näiteks kui taotlus käsitleb üksnes laste hooldusõigust.
633. Kuna esitajariigi keskasutus on sarnase kontrolli juba enne taotluse edastamist teinud, on ebatõenäoline, et taotlus sellisel põhjusel tagasi lükatakse.
634. Taotluse tagasilükkamise korral tuleb teavitada sellest esitajariiki ja esitada tagasilükkamise põhjused. Keskasutuse teavitamiseks tuleks kasutada kohustuslikku teatamisvormi.

Näide: taotlus võib olla identne varasema tagasilükatud taotlusega ning juhul, kui ei ole esitatud uusi tõendeid, on keskasutusel õigus taotlus sel põhjusel tagasi lükata.

b) Puudulikud dokumendid

635. Vastu võetud dokumendid tuleks läbi vaadata, et teha kindlaks, kas need on terviklikud. Iga otsuse tegemise juhtumi korral peab olema olemas edastusvorm ja otsuse tegemise taotlus. Muud nõutud dokumendid varieeruvad sõltuvalt juhtumi konkreetsetest asjaoludest (nt kas laps on täisealine või saab peagi täisealiseks).
636. Vajaduse korral võib kasutada soovituslikku eduaruande vormi või kohustuslikku teatamisvormi.

c) Kätesaamisest teatamine

637. Konventsiooni kohaselt peab vastuvõtjariigi keskasutus teatama taotluse kätesaamisest **kuue nädala** jooksul. Kasutada tuleb kohustuslikku teatamisvormi.

d) Kostja / kohustatud isiku asukoha kindlakstegemine

638. Mõnel juhul ei tea taotluse esitaja kostja / kohustatud isiku täpset või praegust elukohta. Seetõttu peab vastuvõtjariik kasutama talle kättesaadavaid vahendeid kostja asukoha kindlakstegemiseks, et taotlust saaks edasi menetleda. Igal juhul tuleb kohustatud isikut elatist käsitlevast taotlusest mingil hetkel teavitada ning juhul, kui taotletakse otsuse täitmist, on selleks samuti vaja teada kohustatud isiku asukohta.
639. Mõnel juhul, kui ei ole kindlalt teada, kas kohustatud isik üldse elab vastuvõtjariigis, võib olla mõistlik see välja uurida esimesel võimalusel. Kui tehakse kindlaks, et kohustatud isik ei ela asjaomases riigis, saab sellest teavitada esitajariiki ja saata taotluse teisele osalisriigile.
640. Teise võimalusena korraldab vajaliku uurimise pädev asutus otsuse tegemise menetluse raames, mitte esialgse sammuna.
641. Igal juhul on oluline meeles pidada, et puudub kohustus jagada kostja aadressi ja kontaktandmeid esitajariigiga. Kui sellist teavet jagatakse, tuleb seda teha kooskõlas riigi õigusaktidega isikuandmete kaitse kohta.

e) Otsuse tegemise menetluse alustamine

642. Kui esialgsed etapid on läbitud, saab vastuvõtjariik alustada taotluse menetlemist. Taotlust menetleb kas **keskasutus**, kui ta on selles küsimuses pädev asutus, või saadetakse taotlus riigi **pädevale asutusele**. Pädev asutus võib olla haldus- või kohtuasutus. Otsuse tegemise menetlust kirjeldatakse järgmises punktis.

Keskasutus on avaliku sektori asutus, mille osalisriik on määranud vastutama konventsioonikohaste halduskoostööga ja abi andmisega seotud kohustuste eest või neid kohustusi täitma.

Pädev asutus on ametiasutus, mille asjaomane riik on oma õigusaktide alusel määranud konventsioonikohaste eriülesannete täitmiseks või andnud selleks loa. Pädev asutus võib olla kohus, haldusasutus, elatistõuete täitmise tagamisega tegelev programmiüksus või mõni muu teatavaid konventsiooniga seotud ülesandeid täitev valitsusorgan.

2. Elatist käsitleva otsuse tegemine – pädev asutus

643. Kuna otsuse tegemise taotluste menetlemine võib olla riigiti väga erinev, on käesolev punkt paratamatult väga üldine. Selle eesmärk on anda üldine ülevaade etappidest, mis kehtivad kõikide taotluste korral. Siiski ei toimu kõik etapid igas riigis samas järjekorras ega samal viisil.

644. Iga elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse korral näiteks teavitatakse **kohustatud isikut** taotlusest või elatise kohta tehtud hinnangust. Mõnes riigis teatatakse kohe menetluse alguses kohustatud isikule, et taotletakse elatist, ning palutakse tal esitada elatist käsitleva otsuse tegemise eest vastutavale pädevale asutusele asjakohane finantsteave. Seejärel määrab asjaomane asutus elatise suuruse.

Kohustatud isik on isik, kellel on või väidetavalt on õigustatud isiku ees elatistvõlg. Kohustatud isik võib olla vanem, abikaasa või muu isik, kellel on otsuse teinud riigi õiguse alusel kohustus elatist maksta.

645. Mõnes haldussüsteemis teavitatakse kohustatud isikut ka elatist käsitlevast taotlusest, kuid tihti esitatakse sellekohane teavitus haldusasutuse hinnanguna kohustatud isiku makstava elatise summa kohta. Kohustatud isikul on seejärel võimalik hinnang vaidlustada ja kohustatud isiku esitatud teavet võetakse lõpliku elatist käsitleva otsuse või hinnangu tegemisel arvesse¹²⁷.

646. Hoolimata erinevatest menetluskordadest on menetlus siiski väga sarnane, kuna kõigis riikides teavitatakse teataval menetluse etapil kohustatud isikut elatise taotlusest ja enda seisukoha esitamise võimalusest. Kohustatud isik võidakse ära kuulata või talle võidakse anda võimalus otsus vaidlustada mis tahes etapis, kuid teavitamine on alati kõnealuse menetluse osa.

647. Sõltuvalt riigi tasandi menetlustest hõlmab otsuse tegemise taotluse menetluse alustamine järgmisi etappe. Need etapid on sarnased nii kohtu- kui ka haldussüsteemis.

¹²⁷ Vt näiteks Austraalia kohta <http://www.csa.gov.au>.

a) Dokumentide kontrollimine

648. Dokumente kontrollitakse, et teha kindlaks, kas need on terviklikud ja vastavad võimalikele eritingimustele, nt kui mõni dokument peab olema tõestatud. Konventsioonis ei ole nõutud, et alati tuleb esitada dokumentide tõestatud koopiaid. Kui teie riik seda nõuab ja neid koopiaid ei ole esitatud, paluge esitajariigil need esitada. Dokumentide nõudmiseks võib kasutada kohustuslikku teatamisvormi (kui taotluse kättesaamisest ei ole veel teatatud) või soovituslikku eduaruande vormi.

b) Kohustatud isiku teavitamine

649. Kohustatud isiku teavitamist on käsitletud eespool. Peale selle võib kohustatud isikult nõuda finants- või muu teabe esitamist, et määrata kindlaks tema sissetulek ja elatise maksmise suutlikkus.

c) Vaidluste lahendamise või sarnase menetluse kasutamine

650. Mõnes riigis võib olla võimalik kasutada taotluse kiire menetlemise tagamiseks näiteks vaidluse kohtuvälise lahendamise, vahendamise või dokumentide koostamise abiteenust. Sellised teenused on vajaduse korral kättesaadavad nii taotluse esitajatele kui ka kostjatele. Mõnes riigis püütakse jõuda otsuseni nõusoleku või kokkuleppe kaudu.

d) Põlvnemise kindlakstegemine

651. Mõne taotluse puhul võib õigustatud isik olla nõudnud põlvnemise kindlakstegemist või võib kohustatud isik / kostja seada kahtluse alla, kas ta on lapse või laste vanem ja nõuda geneetilist ekspertiisi. See, kas kohustatud isik saab sellise küsimuse tõstatada, sõltub vastuvõtjariigi õigusest. Näiteks mõnes riigis ei tellita põlvnemise ekspertiisi või ei lubata seda taotleda, kui laps sündis vanemate abielu ajal.
652. Konventsioonis on nõutud, et kui põlvnemise ekspertiis on vajalik, peab keskasutus osutama abi põlvnemise kindlakstegemisel (artikli 6 lõike 2 punkt h). See ei tähenda, et vastuvõtjariigi keskasutus peab kohustatud isiku taotluse korral tegema geneetilise ekspertiisi; siiski peab ta teavitama kostjat / kohustatud isikut ekspertiisi tegemise võimalustest või asutustest, kes teste teevad. Keskasutus peab samuti aitama edastada ekspertiisi tegemise taotluse esitajariigis asuvale taotluse esitajale¹²⁸.
653. See ei tähenda siiski, et vastuvõtjariik peab tasuma kohustatud isiku taotletud põlvnemise ekspertiisiga seotud kulud. Vastuvõtjariik võib seada sellise taotluse täitmise tingimuseks, et ekspertiisi kulud tasub kohustatud isik / kostja.

e) Õigusabi ja põlvnemise ekspertiisiga seotud kulud

654. Põlvnemise kindlakstegemiseks tehtava geneetilise ekspertiisiga seotud kulud võivad olla riigiti väga erinevad. Üks konventsiooni aluspõhimõtetest on, et teenused, sealhulgas õigusabi, peaksid olema õigustatud isikule tasuta, kui taotlus käsitleb alla 21-aastase lapse ülalpidamiskohustusi. See hõlmab otsuse tegemise taotlusi (artikli 15 lõige 1). Tegelikult tähendab see, et õigustatud isik ei peaks tasuma põlvnemise ekspertiisiga seotud kulusid¹²⁹.
655. Lisateavet tasuta õigusabi andmise kohta leiab 3. peatükist.

¹²⁸ Kui mõlemad riigid on 1970. aasta tõendite kogumise konventsiooni osalisriigid, vt 3. peatüki 2. osa V jaotis „Muud Haagi konventsioonid”.

¹²⁹ Välja arvatud juhul, kui riik leiab, et taotlus on selgelt põhjendamatu (artikli 15 lõige 2). Riik võib esitada ka deklaratsiooni, et tasuta teenuste saamise õiguse määramisel kasutatakse lapse vahendite kontrollimist.

f) Elatise summa kindlaksmääramine

656. Kui põlvnemise küsimused on lahendatud ja muud esialgsed etapid vastavalt vastuvõtjariigi menetluskorra nõuetele läbitud, tehakse elatist käsitlev otsus. Enamikul juhtudel määratakse elatise summa kindlaks vastuvõtjariigi õiguse alusel. Mõnes riigis võivad aga kohaldatava õiguse suhtes kehtida eri eeskirjad. Osa riike lähtub lapse elatise määramisel kohustatud isiku sissetulekust või kohustatud isiku ja õigustatud isiku koondsissetulekust; teised määravad elatise üksnes lapse kasvatamise kulude alusel.
657. Siinkohal ei üritata esitada kokkuvõtet elatise suuruse määramise eri viisidest. Selles küsimuses tasub vaadata riigiprofiili ja paljudel riikidel on olemas veebisait,¹³⁰ kus on selline teave samuti olemas.

g) Osapoolte ja esitajariigi keskasutuse taotluse tulemusest teavitamine ning eduaruande esitamine

658. Peale selle on konventsioonis nõutud, et lisaks taotluse kättesaamisest teatamisele peab vastuvõtjariigi keskasutus esitama esitajariigi keskasutusele **kolme kuu jooksul** alates taotluse kättesaamisest teatamise kuupäevast eduaruande. Selle jaoks on olemas soovituslik vorm.
659. Osapooli (taotluse esitajat ja kohustatud isikut) tuleks teavitada ka taotluse tulemusest. Taotluse esitajat peab taotluse tulemusest teavitama esitajariigi keskasutus, kes edastab taotluse esitajale vajaduse korral otsuse koopia. Täidetud peavad olema ka vastuvõtjariigi õiguses sätestatud võimalikud erinõuded seoses otsuse kättetoimetamise või otsusest teatamisega¹³¹.

h) Edasikaebamis- või läbivaatamismenetlused

660. Vastuvõtjariigi õiguse kohaselt võib olla lubatud otsuse edasikaebamine või läbivaatamine. Sellist õiguskaitsevahendit võib kasutada ka taotluse esitaja, näiteks juhul, kui elatise määramisest keelduti või kui taotluse esitaja vaidlustab määratud elatise summa. Hea tava kohaselt lisab keskasutus esitajariigi keskasutuse teavitamisel taotluse tulemusest (vt eespool) ka teabe kättesaadavate edasikaebamis- või läbivaatamisvahendite kohta ja selliste õiguskaitsevahendite kasutamise tähtajad.
661. Kui edasikaebamisega seoses vajatakse õigusabi, kehtib eespool käsitletud vastuvõtjariigi keskasutuse kohustus osutada õigustatud isikule / taotluse esitajale tasuta abi ka selles olukorras. Tuleb siiski märkida, et edasikaebamise korral võidakse teha seoses taotluse esitaja õigusega saada tasuta õigusabi uus hindamine, kuna vastuvõtjariik võib enne tasuta õigusabi osutamist hinnata, kas edasikaebus on põhjendatud¹³².

i) Elatist käsitleva otsuse täitmine

662. Kui otsus on tehtud ja taotluse esitaja on taotlenud otsuse täitmist (selleks tuleb taotlusvormil märkida asjakohane kastike), tuleks otsus edastada täitmiseks pädevale asutusele.

¹³⁰ Näiteks Austraalia, Kanadal, Norral, Ühendkuningriigil ja Ameerika Ühendriikidel.

¹³¹ Kui mõlemad riigid on 1965. aasta dokumentide kättetoimetamise konventsiooni osalisriigid, vt 3. peatüki 2. osa V jaotis „Muud Haagi konventsioonid”.

¹³² Vt seletuskiri, punkt 388.

III. Lisamaterjalid

A. *Praktilised soovitud*

- Hea tava on teavitada esitajariiki korrapäraselt taotluse menetlemisel tehtud edusammudest. Konventsioonis on nõutud, et kuue nädala jooksul teatatakse taotluse kättesaamisest ja järgneva kolme kuu jooksul esitatakse eduaruanne. Eduaruande vormi saab kasutada korrapäraselt ka hiljem uutest edusammudest teatamiseks.
- Kui taotluse esitaja ja kostja jõuavad elatist käsitleva otsusega seoses kokkuleppele, tuleks sellest kindlasti kiiresti teavitada esitajariigi keskasutust, et ta saaks oma toimiku sulgeda.
- Kõigil osalisriikidel on üldine kohustus menetleda taotlusi nii kiiresti kui võimalik. See on eriti oluline otsuse tegemise taotluste korral, kuna enne otsuse tegemist ei ole taotluse esitajal ja lastel õigust elatist saada. Põhjendamatud viivitused elatist käsitleva otsuse tegemisel võivad tihti tekitada perekondadele suuri raskusi.

B. *Seotud vormid*

Otsuse tegemise taotlus
Edastusvorm
Rahalise olukorra vorm

C. *Asjakohased konventsiooni artiklid*

Artikkel 10
Artikkel 11
Artikkel 12
Artikkel 14
Artikkel 15
Artikkel 20
Artikkel 22

D. *Käsiraamatu seotud jaotised*

Vt 3. peatüki 2. osa III jaotis, „Juurdepääs menetlustele ja õigusabile”
Vt 4. ja 5. peatükk edastatavate ja vastu võetavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemise kohta
Vt 8. peatükk, „Edastatavad elatist käsitleva otsuse tegemise taotlused”
Vt 10. peatükk, „Elatist käsitlevate otsuste täitmine”

IV. Vastu võetavate otsuse tegemise taotluste kontroll-leht

	Menetlus	Käsiraamatu viide
1	Dokumentide saamine esitajariigi keskasutuselt	II jaotise C osa punkti 1 alapunkt c
2	Tagamine, et dokumendid on terviklikud ja et taotlus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse	II jaotise C osa punkti 1 alapunkt a
3	Saatmine pädevale asutusele	II jaotise C osa punkti 1 alapunkt e
4	Elatist käsitleva otsuse tegemine	II jaotise C osa punkt 2
i)	Dokumentide läbivaatamine ja kohustatud isiku teavitamine	II jaotise C osa punktid 1 ja 2
ii)	Vajaduse korral põlvnemise kindlakstegemine	II jaotise C osa punktid 2 ja 4
iii)	Elatise summa kindlaksmääramine	II jaotise C osa punktid 2 ja 6
5	Kohustatud isiku ja õigustatud isiku ning esitajariigi keskasutuse teavitamine	II jaotise C osa punktid 2 ja 7
6	Edasikaebamis- või läbivaatamismenetlus, kui see on lubatud	II jaotise C osa punktid 2 ja 8
7	Otsuse edastamine täitmiseks, kui taotluse esitaja on seda taotlenud	II jaotise C osa punktid 2 ja 9

V. Korduma kippuvad küsimused

Kuidas saab taotluse esitaja hoida end taotluse menetluskäiguga kursis?

663. Taotluse esitaja saab küsimuste korral võtta ühendust esitajariigi keskasutusega ja paluda teavet taotluse seisu kohta. Teise riigi keskasutus ei suhtle taotluse esitajaga otse, välja arvatud juhul, kui ta on nõustunud päringutele otse vastama. Konventsiooni kohaselt peab vastuvõtjariigi keskasutus teatama kuue nädala jooksul taotluse kättesaamisest ning esitama esitajariigi keskasutusele kolme kuu jooksul alates taotluse kättesaamisest teatamise kuupäevast eduaruande.

Kas kohustatud isik / kostja saab põlvnemise vaidlustada?

664. See sõltub vastuvõtjariigi õigusest. Mõnes riigis keeldutakse põlvnemise ekspertiisist näiteks juhul, kui osapooled olid abielus.

Milline on keskasutuse roll põlvnemise ekspertiisi taotlemise korral?

665. Vastuvõtjariigi keskasutus peab abistama põlvnemise ekspertiisi korraldamist, kui seda taotleb taotluse esitaja. Keskasutus peab võtma ühendust esitajariigi keskasutusega ja aitama taotluse esitajal osaleda ekspertiisis.

666. Kui kohustatud isikul on lubatud taotleda põlvnemise ekspertiisi, ei ole vastuvõtjariigil kohustust ekspertiis korraldada, kuigi pädev asutus võib esitada kohustatud isikule teavet põlvnemise ekspertiisi võimaluste kohta.

Kas taotluse esitaja peab tulema kohtusse?

667. See sõltub sellest, kas vastuvõtjariik (riik, kus toimub otsuse tegemise taotluse ärakuulamine) nõuab taotluse esitaja kohalolekut. Keskasutus saab aidata taotluse esitajal osaleda, korraldades võimaluse korral telefoni- või videokonverentse¹³³.

Kes tasub geneetilise ekspertiisi kulud olukorras, kus elatist taotletakse alla 21-aastasele lapsele?

668. Põlvnemise ekspertiis kuulub tasuta teenuste alla, mida tuleb osutada taotluse esitajale lapse elatisega seotud küsimuse korral. Seetõttu ei saa nõuda taotluse esitajalt põlvnemise ekspertiisiga seotud kulude tasumist, välja arvatud juhul, kui taotlus on selgelt põhjendamatul, nagu on sätestatud artikli 15 lõikes 2¹³⁴. See aga ei tähenda tingimata, et selliste kulude eest vastutab vastuvõtjariigi keskasutus, kuna vastuvõtjariik võib nõuda kohustatud isikult ekspertiisi tegemise tingimusena ekspertiisi kulude tasumist. See sõltub vastuvõtjariigi õigusest ja menetlustest.

Kui suur on määratav elatis?

669. Makstava elatise summa arvutamise meetodid on igas riigis erinevad ja käesolevas käsiraamatus neid ei käsitleta. Enamikul riikidel on olemas veebisaidid, kust leiab asjaomases riigis makstava elatise arvutamise valemi. Määratava elatise suuruse arvutamise kirjelduse leiab vastuvõtjariigi profiilist.

Mis saab juhul, kui kostjat teavitatakse, kuid ta ei vasta ega vaidlusta otsust?

670. See sõltub vastuvõtjariigis järgitavatest konkreetsetest eeskirjadest. Kui see on lubatud asjaomase riigi õigusaktidega, võidakse menetlust jätkata ja otsuse saab teha kohustatud isiku kohalolul; haldussüsteemi korral võidakse elatist käsitlevat otsust pidada jõustunuks pärast vaidlustamise tähtaja möödumist, seejärel saab otsust täita.

Mis saab pärast otsuse tegemist?

671. Taotluse esitaja osutab taotlusvormil asjakohase kastikese märgistamise kaudu sellele, kas ta soovib otsuse täitmist. Kui ta on vastava kastikese märgistanud, saadetakse otsus täitmiseks vastuvõtjariigi pädevale asutusele ning sissenõutud maksed edastatakse elatist saama õigustatud isikule.

Kas taotluse esitaja saab määratud elatise summa edasi kaevata?

672. Ta saab seda teha üksnes juhul, kui edasikaebamis- või läbivaatamismenetlus on otsuse tegemise riigis lubatud. Vastuvõtjariigi keskasutus teavitab taotluse esitajat otsuse tegemisest ja summa edasikaebamise võimalusest. Taotluse esitaja saab edasi kaevata ka otsuse elatist mitte määrata ning vastuvõtjariigi keskasutus saab aidata ka selle menetluse puhul¹³⁵.

¹³³ Kui mõlemad riigid on 1970. aasta tõendite kogumise konventsiooni osalisriigid, vt 3. peatüki 2. osa V jaotis „Muud Haagi konventsioonid”.

¹³⁴ Vt seletuskiri, punkt 392. Riik võib esitada ka deklaratsiooni lapse vahendite kontrolli kasutamise kohta ning juhul, kui laps kontrolli ei läbi, võidakse taotluse esitajalt nõuda kulude tasumist. Vt käesoleva käsiraamatu 3. peatükk.

¹³⁵ Vt seletuskiri, punkt 390. Kui edasikaebust peetakse selgelt põhjendatuks, võidakse keelduda tasuta õigusabi andmisest.

10. peatükk.

Elatist käsitlevate otsuste täitmine

Peatüki ülesehitus

Käesolevas peatükis keskendutakse elatist käsitlevate otsuste täitmisele.

I jaotises esitatakse ülevaade konventsioonis sisalduvatest täitmist käsitlevatest sätetest.

II jaotises kirjeldatakse kättesaadavaid täitemeetmeid ja rõhutatakse teatavaid probleeme, nagu maksete sissenõudmisega seotud piirangud ja vahetuskursiga seotud küsimused.

III jaotises esitatakse viited taotlusega seotud lisamaterjalidele.

IV jaotises esitatakse vastused teatavatele elatist käsitlevate otsuste täitmisega seotud korduma kippuvatele küsimustele.

I. Ülevaade

673. Käesolev peatükk eristub käsiraamatu teistest peatükkidest, kuna selles ei käsitleta edastatavate või teiselt keskasutuselt saadud taotluste menetlemist. Selle asemel käsitletakse toiminguid, mida vastavalt vastuvõtjariigi õigusele tehakse pärast seda, kui teiselt riigilt saadud taotluse – kehtiva otsuse tunnustamise, muutmise või uue otsuse tegemise kohta – menetlemine on lõppenud ja taotluse esitaja on taotlenud otsuse täitmist.

A. Otsuse konventsioonikohane täitmine

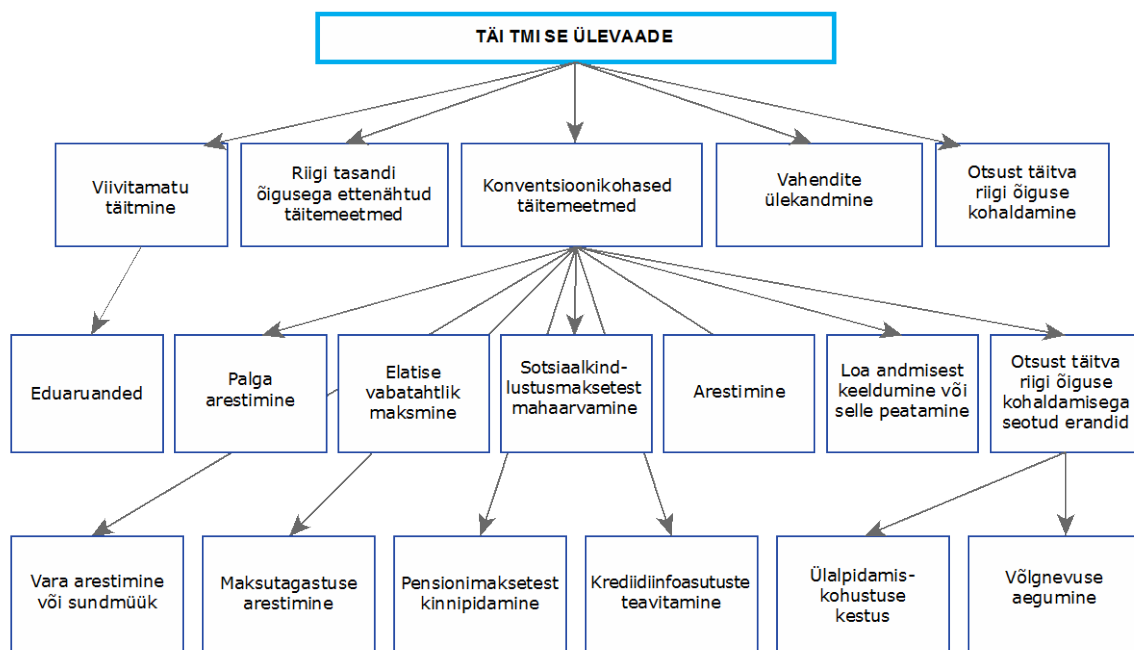
674. **Elatist käsitlevat otsust** täidetakse pärast seda, kui on olemas kehtiv täidetav otsus. Otsus peab olema tehtud vastuvõtjariigis või vastuvõtjariik peab olema seda tunnustanud. Täitmine toimub tavaliselt riigis, kus kohustatud isik elab, või riigis, kus asuvad kohustatud isiku varad või kuhu laekub tema sissetulek. Mõnikord võib täitmise algetada rohkem kui ühes riigis, sõltuvalt varade ja sissetuleku asukohast ja kohustatud isiku elukohast.
- Elatist käsitlevas otsuses** sätestatakse kohustatud isiku kohustus maksta elatist ning see võib hõlmata automaatset kohandamist indekseerimise abil ning võlgnevuse või viivise tasumise või elatise tagasiulatuva maksmise nõuet, samuti võidakse selles kindlaks määrata menetluskulud.
675. Riigid kasutavad elatist käsitleva otsuse täitmiseks eri meetmeid ja eri juhtumite korral nõutud toimingud sõltuvad kohustatud isiku valmidusest ja suutlikkusest maksta.
676. Mõnes riigis püütakse alati saavutada elatist käsitleva otsusega ettenähtud maksete vabatahtlikku maksmist, kas enne täitemenetluse algatamist või käimasoleva täitemenetluse raames. Vastuvõtjariigis võetud kõigi meetmete eesmärk peaks alati olema pidevate ja korrapäraste elatismaksete kiire ja tulemuslik kehtestamine kooskõlas otsusega.

677. Kuna juhtumiga tegelemine võib täitmise eest vastutavas asutuses kesta palju aastaid, võidakse selle aja jooksul rakendada juhtumiga seoses eri täitemeetmeid ja sellega seoses võivad täitmise jooksul tekkida eri probleemid.
678. Kuigi elatist käsitleva otsuse täitmine on peaaegu täiesti riigi sisepoliitika küsimus, sisaldab konventsioon täitmise kohta siiski teatavaid põhisätteid. Täitmine peab toimuma viivitamatult (artikli 32 lõige 2) ja ilma et taotluse esitajal tuleks esitada veel taotlusi (artikli 32 lõige 3). Lisaks on konventsioonis nõutud, et osalisriigid oleksid otsuste täitmiseks kehtestanud tõhusad meetmed. Artiklis 34 on esitatud täitemeetme soovituslik loetelu, kuid iga täitmise eest vastutav riik võib ise otsustada, kas kasutada mõnda või kõiki loetletud täitemehhanismidest¹³⁶. Kõik loetletud täitemeetmed ei pruugi olla osalisriigi õiguse alusel kättesaadavad.
679. Konventsiooni artikli 6 lõike 2 punktis f on samuti nõutud, et riigid hõlbustaksid elatismaksete kiiret ülekandmist õigustatud isikutele, ja artiklis 35 on nõutud, et nad edendaksid elatismaksete ülekandmiseks kõige odavamate ja tõhusamate kättesaadavate meetodite kasutamist¹³⁷.

II. Konventsioonikohased otsuse täitmise menetlused

A. Üldteave

680. Konventsioon sisaldab otsuste täitmise kohta üksnes üldsätteid. See on tingitud asjaolust, et otsuse täitmise menetlused ja vahendid on sätestatud täitmise eest vastutava riigi õiguses. Konventsiooni sätteid keskasutuse kaudu saadud täitmise taotluste ja pädevale asutusele esitatud otsetaotluste kohta on sisuliselt samad.

Joonis 27. Ülevaade konventsioonis sisalduvate otsuse täitmist käsitlevate sätete kohta

¹³⁶ Vt seletuskiri, punkt 582.

¹³⁷ Vt seletuskiri, punkt 585.

B. Viivitamatu täitmine

681. Kuna elatist käsitleva otsuse edukas täitmine on paljude konventsioonikohaste taotluste eesmärk, nõutakse artikli 32 lõikes 2, et täitmine peab toimuma „viivitamatult”. Kindlaks ei ole määratud aga, mida „viivitamatult” konkreetses olukorras tähendab, kuid selgelt eeldatakse, et täitmiseks tehakse toiminguid nii kiiresti kui riigi, kus täitmine toimub, õigus ja eeskirjad seda võimaldavad¹³⁸.
682. Viivitamatu täitmise nõuet tuleks lisaks käsitleda koos artiklis 12 sätestatud keskasutuste kohustustega teatada üksteisele juhtumi eest vastutava(te) isiku(te) või osakonna(osakondade) nimi ja kontaktandmed ning teavitada menetlemisel tehtud edusammudest ja vastata päringutele.

***Hea tava:** kuigi konventsioonis on nõutud vaid algse eduaruande esitamist kolme kuu jooksul alates taotluse kättesaamisest teatamise kuupäevast, on soovitatav esitada korrapäraseid aruandeid esitajariigi keskasutusele ka pärast seda, et hoida taotluse esitajat ja esitajariigi keskasutust juhtumi edenemisega kursis. Selleks saab kasutada eduaruannet. Eduaruande vormil saab märkida, kas tegu on esimese või järgneva aruandega. Edasistes eduaruannetes tuleks esitada üksnes pärast viimast eduaruannet toimunud uued edusammud.*

C. Täitemeetmed

683. Kõikides osalisriikides peavad olema kehtestatud tõhusad meetmed¹³⁹ elatist käsitlevate otsuste täitmiseks ning kättesaadavad peavad olema vähemalt need täitemeetmed, mida kasutatakse riigisiseste juhtumite korral. Kasutusel olevad meetmed on riigiti siiski erinevad, kuna täitmist reguleeritakse täitmist korraldava riigi õigusega. Vastuvõtjariigi profiilis on toodud asjaomases riigis kättesaadavad täitemeetmed.
684. Mõnes riigis püüab täitmise eest vastutav asutus teha esmalt kohustatud isikuga koostööd, et kohustatud isik oleks nõus järgima otsust vabatahtlikult, tehes korrapäraselt makseid või võimaldades makse automaatselt palgast maha arvestada. See toimub enne täitemeetmete võtmise alustamist. Mõnes riigis võib kohustatud isikul olla ka õigus saada täitmise kohta teavitus ja tal võivad olla teatud õigused vabatahtlikuks maksmiseks, enne kui alustatakse täitemeetmete võtmist. Otsust täitvas riigis kohaldatavad menetlused on toodud asjaomase riigi profiilis.
685. Kui makseid ei tehta, rakendatakse täitemeetmeid vastavalt täitmise eest vastutava asutuse tegevuspõhimõtetele ja kehtivatele volitustele. Mõnes riigis on täitmine peaaegu täielikult haldusküsimus ja kohtumenetlusi kasutatakse üksnes harvadel juhtudel, kui tegu on otsuse tahtliku mittetäitmisega. Teistes riikides on kõikide täitemeetmete, sealhulgas arestimise jaoks vajalik kohtumäärus.
686. Konventsioonis on esitatud mitu soovituslikku meetet. Mõnes riigis on kasutusel rohkem meetmeid. Täitmiseks kasutatavad mehhanismid võivad hõlmata järgmisi meetmeid.

¹³⁸ Vt seletuskiri, punkt 572.

¹³⁹ Selle termini kohta vt seletuskiri, punkt 582.

a) Palga arestimine

687. Tegu on täitemeetmega, millega nõutakse, et kohustatud isiku tööandja peaks kinni osa kohustatud isiku palgast või töötasust ja saadaks selle täitmise eest vastutavale asutusele. Seda võidakse nimetada ka palgast kinnipidamiseks. Selline arestimine võib toimuda kohustatud isiku vabatahtlikul algatusel või täitmise eest vastutava asutuse tegevuse tulemusena.

Arestimine ja kinnipidamine on terminid, millega kirjeldatakse konventsioonis protsessi, kus vahendid, mis muidu makstaks kohustatud isikule, hõivatakse enne maksmist ja nõutakse, et need edastataks kas pädevale asutusele või kohtu- või haldusasutusele. Seejärel saab selliseid vahendeid kasutada maksmata jäetud elatise tasumiseks.

b) Arestimine

688. **Arestimine** tähendab, et täitmise eest vastutav asutus hõivab vahendid, mis muidu makstaks kohustatud isikule. Arestimisteate või -määrusega nõutakse, et isik või organisatsioon, kes oleks muidu maksnud vahendid kohustatud isikule, maksaks need selle asemel täitmise eest vastutavale asutusele elatist saama õigustatud isiku huvides. Sõltuvalt täitmise eest vastutavas riigis kehtivatest täitmist käsitlevatest õigusaktidest saab arestida järgmist liiki vahendeid:

- maksutagastused,
- ühekordsed maksed,
- üürimaksud või maksed teenuste eest,
- pangakontod
- vahendustasud.

c) Sotsiaalkindlustusmaksetest mahaarvamine

689. Mõnes riigis on pädeval asutusel võimalik täita elatist käsitlevat otsust, lastes elatise maha arvata võimalikest sotsiaalkindlustusmaksetest või toetustest, mida kohustatud isikul on õigus riigilt saada.

d) Varade arestimine või sundmüük

690. Varade arestimine tähendab kohustatud isikule kuuluva omandi suhtes antud pandiõigust. Kui omand seejärel müüakse, tasutakse elatisega seotud võlgnevused müügist saadud tulust. Pandiõigusega võidakse täitmise eest vastutavale asutusele anda ka õigus omand müüa (nn sundmüük) ja nõuda elatis sisse müügist saadud tulust.

691. Arestida saab mis tahes kinnisvara (nt maa, maja või hoone) või isiklikku vara (auto, paat, haagis ja muu sarnane omand).

e) Maksutagastuse arestimine

692. Mõnes riigis maksab valitsus maksumaksjatele tagasi liigselt makstud või kinnipeetud maksud. Tagasimakse tingimused on riigiti erinevad. Paljudes riikides on elatist käsitleva otsuse täitmise eest vastutavatel asutustel õigus hõivata kohustatud isikule maksmisele kuuluvad summad.

f) Pensionimaksetest kinnipidamine või pensionimaksete arestimine

693. Mõnes riigis võidakse maksmata elatise tasumiseks kasutada pensionimakseid või makseid, mida kohustatud isikul on õigus saada.

g) Krediidinfo teenuseid pakkuvate asutuste teavitamine

694. Maksmata elatisest krediidinfoasutustele teatamine on mehhanism, mida täitmise eest vastutavad asutused mõnes riigis kasutavad selle tagamiseks, et kõik krediidandjad, nt finantseerimisasutused, oleksid teadlikud kohustatud isiku kohustusest maksta elatist ja tema võimalikest võlgnevustest. See võib mõjutada kohustatud isiku võimalust saada lisakrediiti või rahalisi vahendeid.

h) Lubade andmisest keeldumine, nende kehtivuse peatamine või tühistamine

695. Mõnes riigis võib otsuse täitmise eest vastutav asutus esitada juhul, kui kohustatud isikul on elatisega seoses võlgnevusi, taotluse kohustatud isiku lubadega seotud õiguste piiramiseks või peatamiseks. Sellised load võivad olla juhiluba, mootorsõiduki luba või mis tahes muu eriluba või litsents, nt kutselitsents, mis on riigi tasandi õiguse alusel kindlaks määratud. Mõnes riigis nimetatakse seda ka loa arestimiseks.

i) Elatise vabatahtliku maksamise soodustamine vahenduse, lepituse või muu samalaadse menetluse kaudu

696. Paljude elatist käsitleva otsuse täitmise programme raames on leitud, et tegevus, millega püütakse veenda kohustatud isikut maksta elatist vabatahtlikult, on tõhus viis võlgnevuse likvideerimiseks ja tulevaste maksehäirete tõenäosuse vähendamiseks. Selliste riikide ametnikud koostavad koostöös kohustatud isikuga maksegraafiku, millega tagatakse, et lisaks jooksvatele elatismaksetele makstakse ära ka võimalikud elatisega seotud võlgnevused.

j) Muud riigi tasandi õiguse alusel kättesaadavad meetmed

697. Otsust täitva riigi õiguse alusel kättesaadavad muud meetmed võivad hõlmata järgmisi vahendeid:

- passiga seotud õiguste tühistamine või peatamine või kohustatud isiku kodumaalt lahkumise õiguse piiramine;
- võlgu olevatest kohustatud isikutest teatamine kutsealast järelevalvet teostavatele asutustele, nt meditsiinitöötajate või juristide ühendustele;
- kohustatud isikute vangistamine, kui leitakse, et nad on maksevõimelised, kuid ei ole otsust tahtlikult järginud, või kui nad on eiranud maksmist käsitlevat kohtuotsust;
- loteriiga, kindlustuselt ja kohtuasjade tulemusena saadud vahendite arestimine;
- struktureeritud tööotsingunõuded, mis kohustavad kohustatud isikut tööd otsima.

D. Maksed

698. Kui otsuse täitmise eest vastutav asutus on vastuvõtjariigis elatismaksed kätte saanud, edastatakse need esitajariigis asuvale õigustatud isikule. Enamikul juhtudel lähevad maksed kohustatud isikult kohustatud isiku elukohariigis asuvale täitmise eest vastutavale asutusele ja seejärel esitajariigi keskasutusele või õigustatud isikule, kuid mõni riik saadab maksed ka otse esitajariigis asuvale õigustatud isikule.

699. Kohustatud isiku tehtud maksed liiguvad tavaliselt läbi täitmise eest vastutava asutuse, et asjaomane asutus saaks pidada täpset arvestust makstud summade kohta ja määrata kindlaks võlgnevuse õige summa. See on eriti oluline juhul, kui asjaomase riigi täitmist käsitlevates õigusaktides on kindlaks määratud minimaalne võlgnevuse summa, millest alates võib teatavaid täitemeeteid võtta, või kui täitmise eest vastutav riik tagab õigustatud isikule elatise ettemaksed¹⁴⁰.
700. Vahendite ülekandmise meetodid on väga erinevad. Osa riike võib kanda vahendid üle elektrooniliselt, teised kasutavad tšেকে või muid rahainstrumente. Osa riike kannab rahalisi vahendeid üle vaid kord kuus, liites kõik asjaomasest riigist pärit maksed kokku üheks ülekandeks. Teistes riikides saadetakse iga makse eraldi kohe, kui see on kohustatud isikult saadud. Riikide vahel esineb erinevusi ka seoses valuutaga, milles maksed tehakse: maksed võidakse teha kas saatva riigi valuutas või võidakse need konverteerida enne maksmist selle riigi valuutasse, kus elab õigustatud isik.
701. Riigiprofiilis on osutatud, milliseid menetlusi täitmise eest vastutav riik õigustatud isikule maksete saatmiseks kasutab ja millises valuutas maksed tehakse.

E. Täitmisega seotud probleemid

1. Täitmisega seotud probleemid

702. Kuna otsuse täitmine on peaaegu täielikult riigi tasandi küsimus, lahendatakse täitmisega seotud probleemid üldiselt otsust täitva riigi õiguse alusel ja vastavalt menetlustele, mis on asjaomas riigis otsuse täitmiseks kehtestatud.
703. Seda toetab konventsiooni säte (artikkel 32), mille kohaselt kohaldatakse täitmisega seotud küsimuste suhtes taotluse saanud riigi õigust¹⁴¹.
704. Otsust täitva riigi õiguse kohaldamise üldpõhimõtte suhtes kehtivad teatavad erandid. Neid käsitletakse järgmistes punktides.
- Keskasutus** on avaliku sektori asutus, mille osalisriik on määranud vastutama konventsioonikohaste halduskoostööga ja abi andmisega seotud kohustuste eest või neid kohustusi täitma.*
- Pädev asutus** on ametiasutus, mille asjaomane riik on oma õigusaktide alusel määranud konventsioonikohaste eriülesannete täitmiseks või andnud selleks loa. Pädev asutus võib olla kohus, haldusasutus, elatisnõuete täitmise tagamisega tegelev programmiüksus või mõni muu teatavaid konventsiooniga seotud ülesandeid täitev valitsusorgan.*

2. Võlgnevuse sissenõudmisega seotud piirangud

705. Osa riikide õigusaktides on sätestatud piirangud võlgnevuse sissenõudmisele olukordades, kus võlgnevus on kogunenud teatud arvu aastate jooksul (nt ei nõuta sisse rohkem kui kümne aasta vanuseid võlgnevusi). Võimalikud konfliktid tekivad juhul, kui ühes riigis on aegumistähtaeg vastuolus teises riigis kehtiva aegumistähtajaga (või selle puudumisega).

¹⁴⁰ Vt nt Kanada õigusakti passi peatamise või tühistamise kohta. Selle meetme rakendamiseks peab olema 3000 dollari suurune võlg või maksed kolm kuud maksmata.

¹⁴¹ Vt seletuskiri, punkt 571.

706. Artikli 32 lõige 5 sisaldab juhiseid sellise olukorra käsitlemiseks. Selles lõikes on sätestatud, et võlgnevuste sissenõudmise aegumistähtaeg määratakse kindlaks kas otsuse päritoluriigi (otsuse teinud riigi) või selle riigi õiguse alusel, kus otsust täidetakse, olenevalt sellest, kumma riigi õigusega on ette nähtud pikem tähtaeg.
707. Tegelikult peab päritoluriik esitama selleks mingit liiki kinnituse asjaomases riigis tehtud otsuste suhtes kehtiva aegumistähtaaja kohta. Paljudel juhtudel on päritoluriik ka esitajariik, seega ei ole sellist teavet raske saada. Päritoluriigi profiilis on samuti osutatud, kui pikk on selles riigis võlgnevuste sissenõudmise aegumistähtaeg.
708. Oluline on meeles pidada, et võlgnevuste sissenõudmise aegumistähtaeg mõjutab üksnes otsuse alusel maksmisele kuuluvate võlgnevuste sissenõudmist. Võlgnevuste sissenõudmisega seotud piirangud ei mõjuta kohustust jätkata võimalikke jooksvaid elatismakseid.

3. Ülalpidamiskohustuse kestus

709. Teine konkreetne õiguslik eeskiri otsuste täitmise kohta on seotud ülalpidamiskohustuse kestusega. Artikli 32 lõikes 4 on sätestatud, et otsuse kestus – st periood, mille jooksul tuleb elatist maksta – määratakse kindlaks päritoluriigi õiguse alusel.
710. Kestus võidakse määrata lapse vanuse alusel või võivad kehtida tingimused, mille korral tuleb lapsele elatist maksta (nt kuni laps lõpetab kooli). Mõnes riigis nimetatakse vanust, millest alates elatist maksta ei pea, täiseaks. Teistes riikides on lapse vanus vaid üks teguritest, mis määrab kindlaks lapse ülalpidamiskohustuse kestuse.
711. Ülalpidamiskohustuse kestus ei ole siiski sama mis õigus taotleda elatist. Õigus taotleda elatist on lapse või täiskasvanu õigus saada elatist vastavalt teatavatele õiguslikele kriteeriumidele, nagu lapsevanema ja lapse vaheline suhe. Kui isikul on õigus elatist saada, sätestatakse selle õiguse kestus otsuse kehtimise tähtajana või määrab selle otsuse teinud riigis kehtiv õigus.
712. Tegelikult tähendab see, et kui täidetav otsus on välisriigi otsus ja otsuse kehtivusaeg ei ole kindlaks määratud, peab täitmise eest vastutav pädev asutus järgima selle määramisel, mis ajast alates ei pea enam lapsele elatist maksta, välisriigi (päritoluriigi) õigust. Need eeskirjad kestuse kohta jäävad kehtima isegi juhul, kui lapse või õigustatud isiku alalist elukohta käsitleva õiguse alusel oleks võimalik pikem või lühem kestus. Sellest tulenevalt võib esineda olukordi, kus ülalpidamiskohustuse kestus (ja seega otsuse täitmise aeg) on väljaspool otsust täitvat riiki tehtud otsuste korral pikem või lühem kui asjaomases riigis tehtud otsuste korral. Päritoluriigi profiil sisaldab teavet selles riigis tehtud otsustega kehtestatud ülalpidamiskohustuse kestuse kohta.
713. Oluline on meeles pidada, et lapse elatise maksmise lõppemine ülalpidamiskohustuse kestuse lõppemise tõttu ei välista asjaomase lapsega seoses tekkida võinud võlgnevuse sissenõudmist. Sellist võlgnevust saab elatise jooksva maksmise lõppemisest hoolimata siiski sisse nõuda.

Reservatsioon on osalisriigi ametlik avaldus, mida võib konventsiooni alusel teatavatel asjaoludel teha selle täpsustamiseks, et konventsiooni kohaldamisala piiratakse asjaomases riigis mingil moel.

Deklaratsioon on osalisriigi ametlik avaldus teatavate konventsiooni artiklite või nõuete kohaldamise kohta.

714. Osalisriik võib esitada konventsiooni alusel deklaratsiooni konventsiooni kohaldamise laiendamiseks lastele, kes on 21-aastased või vanemad, või teha reservatsiooni, millega piirab konventsiooni kohaldamisala, piirdudes selle kohaldamisel lastega, kes on alla 18-aastased.
715. Riigiprofiilides on toodud riigis kehtivad eeskirjad lapsele makstava elatise kestuse kohta.

Näide. Otsus on tehtud riigis A, kus lapse elatist makstakse üksnes kuni lapse 20-aastaseks saamiseni. Otsus saadetakse tunnustamiseks ja täitmiseks riiki B. Riik B täidab riigi tasandi õiguse alusel lapse elatist käsitlevaid nõudeid üksnes alla 19-aastaste laste korral. Artikli 32 lõike 4 kohaselt peab riik B täitma selle lapse puhul lapse elatist käsitlevat nõuet kuni lapse 20-aastaseks saamiseni, kuna elatise kestus sõltub riigi A õigusest.

Erand: 21-aastased ja vanemad lapsed

716. Tuginemine kestuse küsimuses päritoluriigi õigusele ei kohusta siiski ühtegi riiki täitma sellist elatist käsitlevat otsust, mis on tehtud 21-aastase või vanema lapse kohta, välja arvatud juhul, kui asjaomane riik on konkreetselt laiendanud konventsiooni kohaldamisala sellistele juhtudele (vt 3. peatükk). Konventsiooni kohaldamisala ei sõltu otsuse tingimustest ega päritoluriigi õigusest. Konventsiooni kohaldatavus elatist käsitlevate otsuste suhtes lõpeb, kui laps saab 21-aastaseks, ja sellest tulenevalt ei ole konventsiooni kohaselt kohustust jätkata asjaomase lapse kohta tehtud elatist käsitleva otsuse täitmist.
717. Sellise juhul peab taotluse esitaja esitama taotluse otsuse täitmise jätkamiseks otse täitmise eest vastutavale pädevale asutusele. See, kas selline taotlus heaks kiidetakse, sõltub täitmise eest vastutava asutuse tegevuspõhimõtetest ja selle riigi õigusest, kus otsust täidetakse.

4. Võlgnevusega seotud vaidlused

718. Võlgnevusega seoses tekivad vaidlused juhul, kui kohustatud isik väidab, et võlgnevuse suurus on määratud valesti, kuna ta on teinud maksed, mida täitmise eest vastutav asutus ei ole võlgnevuse arvutamisel arvesse võtnud. Lisaks võib vaidlusi tekitada otsuse tõlgendamine (nt seoses otsuse alusel tehtavate maksete algus- või lõpukuupäevaga) või võib kohustatud isik väita, et tal on õigus väiksemale elatismaksele, näiteks seetõttu, et ühele lapsele ei pea enam elatist maksma.
719. Kui kohustatud isik vaidlustab võlgnevuse, mis oli osa algsest tunnustamise ja täitmise taotlusest, peaks täitmise eest vastutav asutus kontrollima, kas sama küsimus tõstatati ajal, kui kohustatud isikut tunnustamise taotlusest teavitati. Artikli 23 lõike 8 alusel võib kostja vaidlustada või kaevata edasi otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise juhul, kui kostja usub, et võlg on tasutud või makstud. Kui võlgnevus on vaidlustatud otsuse tunnustamise menetluse ajal ja on leitud, et vaidlustus on alusetu, ei saa kohustatud isik tõstatada sama küsimust seoses sama võlgnevusega uuesti otsuse täitmise menetluse ajal, välja arvatud erakorralistel tingimustel, kuid ta võib vaidlustada muu võlgnevuse arvutuse.
720. Mõni võlgnevusega seotud küsimus nõuab esitajariigi keskasutuse või õigustatud isiku sekkumist. Kui vaja on hankida teavet, võtab keskasutus või täitmise eest vastutav asutus ühendust teise riigi keskasutuse või pädeva asutusega ja esitab päringu vajaliku teabe või dokumentide saamiseks.

721. Kui teavet ei saada ja täitmist ei saa jätkata, esitatakse uus päring. Kuigi esitajariigi keskasutusel on vastamiseks ja vajaliku teabe esitamiseks aega **kolm kuud** ja täitmise võib peatada, kui materjale ei saada, tuleks seda teha üksnes juhul, kui täitmise jätkamine on võimatu või ebapraktiline. Paljudel juhtudel on siiski võimalik tagada võlgnevuse kindlaksmääramise ajal otsusega ette nähtud ülejäänud elatise maksmine.

Hea tava: võlgnevuse teatava osaga seotud vaidluse korral tuleks jätkata võlgnevuse ülejäänud osa (vaidlustamata) ja jooksvate elatismaksete sissenõudmist kuni vaidluse lahendamiseni.

5. Arvestuste kooskõlastamine – valuuta konverteerimisega seotud probleemid

722. Üks keerulisemaid küsimusi ülalpidamiskohustuste rahvusvahelise täitmise puhul on esitajariigi maksearvestuse kooskõlastamine täitmise eest vastutava riigi omaga, et määrata täpselt kindlaks elatise seotud võlgnevused. See võib olla suur probleem juhul, kui otsus, mida täidetakse, on välisriigi otsus ja otsuses sätestatud elatise summad on teistsuguses valuutas kui see, mis on käibel täitmise eest vastutavas riigis. Paljudes riikides tuleb otsuse täitmiseks elatise summad konverteerida otsuses kasutatud valuutast täitmise eest vastutavas riigis kehtivasse valuutasse. Kohustatud isikule teatatakse seejärel maksmisele kuuluv summa, mis on konverteeritud kohalikku valuutasse.
723. Konverteerimisel kohaldatavad eeskirjad (konverteerimise kuupäev, kasutatav vahetuskurss, vahetuskursi võimalik ajakohastamine) sõltuvad täitmise eest vastutavas riigis kehtivatest eeskirjadest. Paljudes riikides ei ole kindlaks määratud mehhanisme (ei õigusaktides ega tavades) valuutaga tehtud konverteerimise muutmiseks pärast konverteerimist, mistõttu tekivad vastuvõtjariigi (otsust täitva riigi) ja esitajariigi arvestusse vahetuskursi kõikumised aja jooksul erinevused.
724. Lisaks maksmisele kuuluva elatise summa konverteerimisele otsuses kasutatud valuutast selle riigi valuutasse, kus elab kohustatud isik, tuleb kõik kohustatud isiku tehtud maksed konverteerida selle riigi valuutasse, kus elab õigustatud isik. Vahetuskursi kõikumise korral võib see tekitada erinevusi summas, mis eri riikide arvestuse kohaselt võlgu ollakse.
725. Selle jaoks ei ole lihtsat lahendust. Konventsioonis seda küsimust ei käsitleta. See, kas täitmise eest vastutava riigi arvestust saab korrapäraselt ajakohastada, nii et see vastaks esitajariigi arvestusele, sõltub täitmise eest vastutava riigi õigusest ja tavast. Osa riike suudab halduskorras oma arvestust muuta; teistes riikides ei ole see lubatud ega praktiline.

Arvestuste kooskõlastamine: näide

Elatist käsitlev otsus on tehtud 2010. aasta detsembris Austraalias ning selles on määratud lapse elatiseks 400 Austraalia dollarit kuus. Otsus saadeti täitmiseks Madalmaadesse. Summa konverteeriti sel ajal ja saadi 237,65 eurot ning kohustatud isikule teatati, et ta peab iga kuu maksma selle summa.

2012. aasta detsembris aga oli 400 Austraalia dollarit eurodesse konverteerituna vaid 202,56 eurot. Kui vahetuskurssi ei ajakohastata, makstakse Austraalia arvestuse järgi endiselt 400 Austraalia dollarit kuus, samas Madalmaade arvestuse järgi 237,65 eurot kuus. Kui kohustatud isik jätkab makseid vastavalt algsele teatele, võib juhtuda, et ta maksab kuus 35 eurot rohkem.

C. Käsiraamatu seotud jaotised

Vt 3. peatüki 2. osa, „Konventsioonikohaste taotluste ja erimeetmete võtmise taotlustega seotud ühisküsimused”

Vt 4. peatükk, „Edastatavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemine”

Vt 8. peatükk, „Edastatavad elatist käsitleva otsuse tegemise taotlused”

IV. Korduma kippuvad küsimused

Milliseid toiminguid teeb osalisriik otsuse täitmiseks?

728. See sõltub riigist, kus otsust täidetakse. Konventsioonis on sätestatud soovituslike meetmete loetelu, kuid kõik loetletud meetmed ei pruugi olla igas osalisriigis kättesaadavad ja osa riike võib kasutada teisi meetmeid. Minimaalselt peab otsust täitev riik kasutama välisriigi otsuse täitmisel samu meetmeid, mida kasutatakse riigi tasandi otsuste korral. See, milliseid meetmeid võetakse, sõltub ka sellest, kas katsed saada kohustatud isik järgima otsust vabatahtlikult on edukad.

Kuidas saadetakse maksed taotluse esitajale?

729. Enamikul juhtudel saadetakse kohustatud isiku tehtud maksed selle riigi täitmise eest vastutavale asutusele, kus otsust täidetakse. Asjaomane asutus saadab need otse õigustatud isikule või keskasutusele või selle riigi täitmise eest vastutavale asutusele, kus elab õigustatud isik. Õigustatud isik peab täitmise aluseks oleva taotluse vormil (nt tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus) märkima, kuhu maksed tuleb saata.

Kui kaua võtab aega, enne kui õigustatud isik hakkab makseid saama?

730. See sõltub mitmest tegurist. Sellest, kas kohustatud isik maksab makseid vabatahtlikult või kas alгатada tuleb täitemeetmete võtmine. Viivitusi tekitab ka see, kui vaja on välja uurida kohustatud isiku või tema sissetuleku või varade asukoht.

11. peatükk.

Otsuse muutmise taotlused (artikli 10 lõike 1 punktid e ja f ning artikli 10 lõike 2 punktid b ja c)

731. Käsiraamatu peatükid, milles käsitletakse otsuste muutmist, on üles ehitatud teistmoodi kui peatükid, milles käsitletakse konventsioonis sätestatud muid taotlusi. Selle asemel et käsitleda edastatavaid ja vastu võetavaid taotlusi eraldi peatükkides, on vaid üks peatükk (käesolev peatükk), milles esitatakse ülevaade konventsiooni kohaldatavusest kohustatud isikute ja õigustatud isikute esitatud kehtivate elatist käsitlevate otsuste muutmise taotluste suhtes. Seejärel kirjeldatakse järgmises peatükis (12. peatükk) edastatavate ja vastu võetavate muutmistaotluste menetluskorda.
732. Käsiraamat on muutmistaotluste puhul nii üles ehitatud, kuna konventsiooni sätete omavaheline suhe, osapoolte olukord (elukoht, otsuse tegemise koht) ja see, kas taotluse esitab õigustatud või kohustatud isik, mõjutavad seda, kuidas ja kus tuleks muutmise taotlus esitada. Seetõttu käsitletakse käesolevas peatükis kõiki võimalikke stsenaariume ja esitatakse üksikasjalik selgitus eri olukordades kasutatavate muutmismenetluste kohta. Käesolev peatükk aitab ametnikel aru saada teatavatest muutmisega seotud aluspõhimõtetest ning tagab 12. peatükis käsitletud taotluste menetlemise jaoks vajaliku tausta.
733. Käesoleva peatüki esimeses osas esitatakse ülevaade rahvusvahelisel tasandil toimuvast otsuste muutmise üldisest menetlusest. Teises osas käsitletakse muutmise taotlustega seotud nelja eri stsenaariumi.

I. Ülevaade – elatist käsitlevate otsuste muutmine

A. Üldteave

734. Kuna elatise maksmine võib eriti lapse elatise puhul kesta palju aastaid ning laste vajadused ja vanemate vahendid selle aja jooksul muutuvad, on oluline, et elatist käsitlevat otsust oleks võimalik muuta, nii et lapsed ja perekonnad saavad toetust, mida nad vajavad. Seetõttu sisaldab konventsioon sätet, mis kohustab keskasutusi osutama abi otsuse muutmise taotluste edastamisel ja menetlemisel, ning sisaldab lisaks eeskirju muudetud otsuste tunnustamise ja täitmise kohta, kui tunnustamine ja täitmine on vajalikud¹⁴².
735. Artikli 10 alusel saab esitada kehtiva **muutmise** taotluse juhul, kui otsuse muutmist (mõnes riigis võidakse nimetada ka otsuse parandamiseks) taotleb üks osapooltest, kas õigustatud või kohustatud isik. Õigustatud isik võib taotleda elatise suurendamist, elatise maksmise lõpetamist ühele või mitmele lapsele või tingimuste muutmist, näiteks seoses maksete sagedusega. Samuti võib muutmist taotleda kohustatud isik, tihti selleks, et vähendada makstavat summat, lõpetada elatise maksmine ühele või mitmele lapsele või muuta maksmise tingimusi. Otsust võidakse muuta ka lihtsalt selleks, et elatismakse vastaks kohustatud isiku hetke sissetulekule. Esitajariigi (riik, kus elab taotluse esitaja) keskasutus osaleb muutmise taotluse

***Muutmine** on sellise elatist käsitleva otsuse muutmine, mis on juba tehtud. Mõnes riigis võidakse seda nimetada parandustaotluseks. Muutmine võib olla seotud elatise summaga, elatismaksete sagedusega või elatist käsitleva otsusega ette nähtud muu tingimusega.*

¹⁴² Seletuskiri, punkt 258.

edastamises teisele osalisriigile.

736. Kõikides osalisriikides on kehtestatud menetlused, mis võimaldavad menetleda konventsioonikohaseid ülalpidamiskohustuste muutmise taotlusi kas kehtiva otsuse muutmise või uue elatist käsitleva otsuse tegemise kaudu¹⁴³. Siiski on oluline meeles pidada, et enamikul juhtudel sõltub muutmise taotluse põhjendatus vastuvõtjariigi õigusest¹⁴⁴. Osalisriikides võivad kehtida väga erinevad õigusnormid seoses alustega, mis peavad olema täidetud, enne kui otsust saab muuta¹⁴⁵. Vastuvõtjariigi profiilis on selgitatud, mis tuleb vastuvõtjariigi õiguse kohaselt kindlaks teha, et taotlus oleks edukas.
737. Oluline on meeles pidada, et muutmistaotlusi, milles nõutakse võlgnevuse vähendamist või tühistamist, võidakse osalisriikides käsitleda väga erinevalt. Osa riike ei pruugi lasta võlgnevust mingil viisil muuta ja isegi kui võlgnevuse muutmise koha on tehtud otsus, ei pruugita sellist muudatust tingimata teises riigis tunnustada. Alati, kui taotluse esitaja taotleb elatisega seotud võlgnevuse muutmist, tuleks kontrollida mõlema riigi profiile, et teha kindlaks, kas muutmine on võimalik ja kas otsuse muutmise korral võlgnevuse tühistamist tunnustatakse.
738. Muutmistaotlustega seotud õigusabi kättesaadavus on samuti oluline tegur, millega arvestada juhul, kui muutmise taotluse esitab kohustatud isik. Nagu on selgitatud 12. peatükis, ei ole automaatset õigust saada tasuta õigusabi juhul, kui otsuse muutmise taotluse esitab kohustatud isik (artikkel 17). Kui muutmise taotluse esitab aga õigustatud isik ja see käsitleb konventsiooni kohaldamisalasse kuuluvat lapse elatist, on õigustatud isikul õigus saada tasuta õigusabi.
739. Sama oluline on see, et konventsioonis on sätestatud üksnes üldised suunised seoses keskasutuste kaudu esitatavate muutmistaotluste liikidega ning teatavad väga piiratud eeskirjad selle kohta, kuidas osalisriigid peaksid välisriikides muudetud otsuseid käsitlema.
740. Seetõttu tekib rahvusvaheliste juhtumite haldamise käigus olukordi, mille kohta ei ole konventsioonis sätestatud konkreetseid suuniseid. Sellistel juhtudel peavad riigid lahendama ise võimalikud probleemid seoses riigi tasandi õiguse ja konventsiooni üldpõhimõtetega, millega nõutakse, et riigid teeksid üksteisega koostööd, et edendada mõjusaid, kulutõhusaid ja õiglaseid lahendusi, ning toetaksid lahendusi, mis aitavad saavutada laste ja teiste pereliikmete elatise sissenõudmise eesmärki.

¹⁴³ Kuigi käesolevas peatükis käsitletakse olukorda, kus riigil palutakse muuta varasemat otsust, kehtib see samaväärselt ka olukordades, kus riigi tasandi õiguse kohaselt ei saa otsust muuta, vaid teha üksnes uue otsuse. Vt seletuskiri, punkt 264.

¹⁴⁴ Osa riike kohaldab selliste taotluste korral riigi tasandi õiguse alusel välisriikide õigust. Kui riik on ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitleva Haagi protokolli osalisriik, kohaldatakse otsuste muutmise suhtes nimetatud õigusakti.

¹⁴⁵ Mõnes riigis ei tunnustata teises riigis muudetud otsust, kui laps või üks osapooltest elab jätkuvalt päritoluriigis. See võib mõjutada seda, kas muutmist on tulemuslik taotleda muus kui päritoluriigis.

B. Kus saab muutmistaotluse esitada ja kas võimalik on esitada konventsioonikohane taotlus?

741. Konventsioon ei sisaldada konkreetseid kohtualluvuse eeskirju, millega oleks kindlaks määratud, millal saab osalisriik muuta teises osalisriigis tehtud elatist käsitlevat otsust. See on peaaegu alati riigi tasandi õiguse küsimus. Ainus olukord, mille puhul on konventsioonis otsuse muutmise võimalust konkreetsetlasi käsitletud, on seotud otsuse muutmise taotlustega, mille on esitanud kohustatud isik muus riigis kui **päritoluriik**, kui õigustatud isik elab päritoluriigis (artikkel 18)¹⁴⁶.
742. Konventsioonikohaste **muutmistaotluste** esitamist käsitlevate sätete ja otsuste (sealhulgas muudetud otsuste) tunnustamist ja täitmist reguleerivate eeskirjadega on konventsiooni alusel tagatud raamistik, mis arvestab osapoolte vajadustega olukordades, kus algset otsust peab muutma. Konventsiooniga on kehtestatud kulutõhus lihtsustatud menetlus juhaks, kui õigustatud või kohustatud isik esitab muutmistaotluse olukorras, kus teine osapool elab teises osalisriigis, kaotades sellega enamikul juhtudel vajaduse selle järele, et muutmist taotleval osapool peab sõitma taotluse esitamiseks teise riiki¹⁴⁷.
- Nõuanne:** käesolevas käsiraamatus eristatakse **taotluste** puhul **otse pädevatele asutustele esitatavaid taotlusi**. Tavapäraselt taotlust menetletakse konventsiooni alusel keskasutuse kaudu, näiteks tunnustamise ja täitmise taotlus. Otsetaotlus esitatakse otse pädevale asutusele, näiteks üksnes abikaasale ja/või endisele abikaasale elatise maksmise otsuse tegemise taotlus, kui kumbki osalisriik ei ole laiendanud konventsiooni kohaldamisala sellistele taotlustele. Otsetaotluste kohta vt 16. peatükk
743. Enamikus olukordades võib taotluse esitajal (õigustatud või kohustatud isikul) olla võimalik valida, kus muutmise taotlus esitada ning kas kasutada taotluse alusena konventsiooni või mitte. Taotluse esitaja võib teha järgmist:
- esitada taotluse konventsiooni artikli 10 alusel ja lasta saata selle menetlemiseks riiki, kus teine osapool elab, või
 - otsustada sõita riiki, kus otsus on tehtud või kus elab teine osapool, ning esitada taotluse otse selle riigi pädevale asutusele, või
 - esitada taotluse otse oma elukohariigi pädevale asutusele, eriti juhul, kui ta elab endiselt riigis, kus otsus on tehtud.
744. Millist loetletud võimalustest taotluse esitaja konkreetsetlasi juhul kasutab, sõltub järgmistest teguritest:
- millises riigis on taotluse esitaja elukoht ja kas see riik on päritoluriik (riik, kus otsus on tehtud),
 - kus elab kohustatud isik,
 - kas selle riigi õigus, kus taotlus või otsetaotlus esitatakse, võimaldab teha taotletavat muudatust (vt märkused eespool võlgnevuse muutmise kohta),

¹⁴⁶ Seletuskiri, punkt 415. Vt artikkel 18 kohustatud isiku esitatud otsuse muutmise taotluste kohta.

¹⁴⁷ Tasub meeles pidada, et mõnel juhul võib sõitmine olla siiski vajalik, kui küsimust ei saa menetleda keskasutuse kaudu.

- kas muudetud otsuse tunnustamisel riigis, kus seda tuleb täita, võib esineda raskusi,
- kui pikk on taotluse menetlemise aeg. See võib olla eriti oluline juhul, kui õigustatud isik taotleb elatise suurendamist lapse kasvatamisega seotud kulude suurenemise hüvitamiseks,
- kas üks riik pakub muutmisega seoses kiirmenetlust, näiteks Austraalias kehtestatud ümberhindamismenetlused, mis võimaldab teha osapoolte nõudmisel sagedasi parandusi.

745. Tuleb meeles pidada, et kohustatud isiku võimalused seoses otsuse muutmisega on lähtuvalt konventsiooni artiklist 18 piiratumad kui õigustatud isiku omad.
746. Otsustamine, kas esitada muutmistaotlus või otsetaotlus, on keeruline ja taotluse esitajaid tuleks julgustada paluma küsimuste või kahtluste korral õigusabi.
747. Lisaks tasub märkida, et kuna konventsioon võib olla kohaldatav üksnes piiratud hulgal olukordades, on võimalik, et otsuse muutmise või uue otsuse tegemine tekitab olukorra, kus ühe perekonna või taotluse esitaja ja kostja suhtes on tehtud mitu otsust. Sellist asjade käiku, mille tulemuseks on mitu otsust, tuleks alati võimaluse korral vältida, kuna otsuste tekitatud ebakindlus ja probleemide lahendamiseks vajalikud ressursid takistavad selliste otsuste tulemuslikku täitmist.

II. Näited

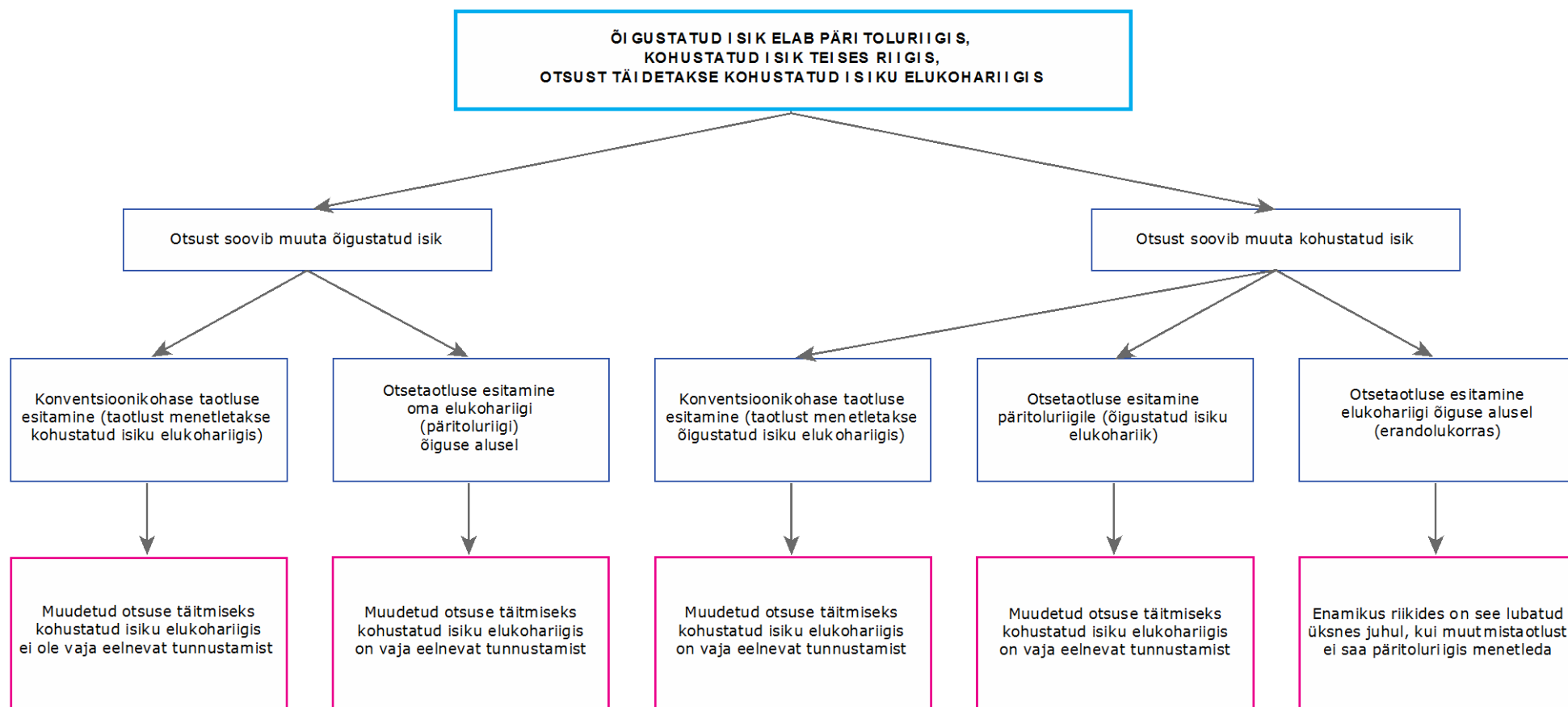
748. Käesolevas osas kirjeldatakse võimalikke otsuse muutmise stsenaariume ja olukordi, kus muutmistaotlusi saab esitada konventsioonis sätestatud menetluste alusel. Muutmistaotluste puhul eristatakse nelja järgmist võimalikku stsenaariumi:
- 1 õigustatud isik elab riigis, kus on tehtud algne otsus (päritoluriik), kuid kohustatud isik mitte;
 - 2 kohustatud isik elab päritoluriigis, kuid õigustatud isik mitte;
 - 3 kohustatud isik ega õigustatud isik kumbki ei ela päritoluriigis ning nad elavad eri riikides;
 - 4 kohustatud isik ega õigustatud isik kumbki ei ela päritoluriigis ning nad elavad samas riigis.
749. Kõigi näidete puhul on kõige olulisem arvesse võtta järgmisi tegureid.
- Kus on otsus tehtud?
 - Kus õigustatud isik praegu elab?
 - Kus kohustatud isik elab?
 - Kus on vaja muudetud otsust tunnustada ja täita?

750. Iga näite kohta on esitatud võimalikud valikuvариandid.

A. 1. näide. Kohustatud isik on lahkunud päritoluriigist, kuid õigustatud isik mitte

Olukorra kirjeldus.

751. Tegu on ühe kõige sagedamini esineva stsenaariumiga. Elatist käsitlev otsus on tehtud riigis A. Kohustatud isik elab nüüd riigis B. Õigustatud isik elab endiselt riigis A. Otsus on saadetud tunnustamiseks riiki B ja seda täidetakse riigis B. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

Joonis 28. Muutmistaotlus, kui õigustatud isik elab päritoluriigis

1. Kui otsust soovib muuta õigustatud isik

752. Õigustatud isik soovib lasta otsust muuta tihti laste kasvatamisega seotud kulude suurenemise tõttu. Sellises olukorras on õigustatud isikul mitu võimalust.

a) 1. võimalus: esitada taotlus konventsiooni artikli 10 lõike 1 punkti f alusel

753. Kõnealusel olukorras saab õigustatud isik esitada konventsiooni artikli 10 lõike 1 punkti f alusel taotluse otsuse muutmiseks riigis B, kus asub nüüd kohustatud isiku **alaline elukoht**. Kui õigustatud isik valib selle võimaluse, edastab riigi A keskasutus taotluse riigi B keskasutusele. Riigi B keskasutus edastab taotluse riigi B pädevale asutusele ja juhtumit menetletakse riigis B vastavalt riigi B õigusele (sh riigi B kohtualluvuse eeskirjad) ja otsust võidakse muuta.
- Termin „alaline elukoht” ei ole konventsioonis määratletud. Seda kasutatakse mitmes konventsiooni artiklis seoses küsimusega, kas teatavat otsust on võimalik tunnustada või täita. See, kas isikul on riigis alaline elukoht, sõltub asjaomase juhtumi konkreetsetest asjaoludest. Alalise elukoha saab kindlaks teha faktide põhjal, näiteks see, kus isik elab, kus asub tema alaline elukoht või kus ta töö- või koolis käib. Üksnes teatavas riigis viibimise alusel alalist elukohta kindlaks teha ei saa.*
754. Muudetud otsust ei ole vaja riigis B täitmiseks eelnevalt tunnustada, kuna selle on teinud riigi B pädev asutus. Muutmistaotluse vormil märgitakse, kas taotluse esitaja taotleb muudetud otsuse täitmist. Kui jah, siis ei pea õigustatud isik (taotluse esitaja) midagi rohkem tegema, kui otsuse täitmist jätkatakse riigis B. Kui kohustatud isik kolib ise või kolib oma varad või sissetuleku riigist B ära, tuleb loomulikult otsust tunnustada asjaomastes teistes riikides. Muudetud otsuse tunnustamine riigis A (riik, kus elab taotluse esitaja) ei ole vajalik, välja arvatud juhul, kui see on nõutud vastavalt riigi A õigusele või kui kohustatud isikul asuvad riigis A varad või sinna laekub tema sissetulek ja ka otsuse täitmine toimub seal.
755. Kõnealusel valiku korral taotleb õigustatud isik otsuse muutmist konventsiooni alusel ja sellise taotluse suhtes kohaldatakse käesolevas ja 12. peatükis kirjeldatud menetlusi.

b) 2. võimalus: esitada taotlus otse riigi A pädevale asutusele

756. Selle võimaluse kaudu tehtud muudatuse suhtes konventsioon ei kehti.
757. Kuna algne otsus on tehtud riigis A, võib õigustatud isik pöörduda lihtsalt otsuse teinud kohtu või haldusasutuse poole ja taotleda otsuse muutmist. Muutmine sõltub sarnaselt mis tahes muude muudatustega riigi tasandi õigusest (riigi A õigus). Riigis B asuva kohustatud isiku teavitamine taotlusest või talle dokumentide kättetoimetamine toimub riigi A õiguse alusel.
758. Kuna kohustatud isik elab riigis B ja otsuse täitmise eest vastutab see riik, tuleb juhul, kui õigustatud isik otsustab esitada riigis A muutmise otsetaotluse, saata muudetud otsus pärast selle tegemist tunnustamiseks ja täitmiseks riigile B. Selleks saab kasutada 4. peatükis kirjeldatud menetlusi.
759. Muudetud otsust tunnustatakse ja täidetakse riigis B, välja arvatud 5. peatükis käsitletud juhul, kui kohustatud isik suudab tõendada, et ükski artiklis 20 sätestatud otsuse tunnustamise ja täitmise alustest ei kehti või et otsust ei saa tunnustada ja täita mõnel artiklis 22 sätestatud põhjusel. Nii võib see olla näiteks juhul, kui kohustatud isik suudab tõendada, et teda ei teavitatud muutmise otsetaotlusest vastavalt riigi A õiguses nõutud korrale.

760. Enamikul juhtudel toimub muudetud otsuse tunnustamine riigis B siiski ilma vastuväideteta ja muudetud otsust saab seejärel riigis B täita.
761. Kõnealuse variandi korral esitab õigustatud isik muutmistaotluse seega riigi tasandi õiguse alusel, kuid muudetud otsuse edasise tunnustamise ja täitmise taotlus esitatakse konventsiooni artikli 10 alusel. Tunnustamise ja täitmise taotluste suhtes kohaldatakse 4. ja 5. peatükis kirjeldatud menetlusi.

2. Kui otsust soovib muuta kohustatud isik

762. Kui kirjeldatud stsenaariumi korral soovib otsust muuta kohustatud isik, on tal taotluse esitamiseks samuti mitu võimalust. Nagu allpool kirjeldatud, võib kohustatud isik esitada riigis A muutmistaotluse konventsiooni alusel või esitada muutmistaotlus otse riigi A pädevale asutusele ning teatud väga piiratud tingimustel võib kohustatud isik esitada taotluse ka otse riigi B pädevale asutusele.
763. Kõnealuses olukorras (kus kohustatud isik on päritoluriigist lahkunud ja õigustatud isik ei ole seda teinud) esinevad teatavad tegurid, mida peab arvesse võtma üksnes siis, kui taotluse esitab kohustatud isik. Need on olulised tegurid, millega kohustatud isik peaks taotluse esitamise koha valimisel arvestama.
764. Kuigi konventsioon ei sisalda konkreetseid eeskirju selle kohta, millal võib üks riik teises riigis tehtud otsust muuta, piirab konventsioon kohustatud isiku võimalust lasta otsust muuta teises riigis, kui õigustatud isiku alaline elukoht asub riigis, kus on tehtud algne otsus (päritoluriik)¹⁴⁸.
765. Nimetatud eeskiri on sätestatud nii konventsiooni artiklis 18 kui ka artiklis 22. Artiklis 18 on sätestatud, et kohustatud isik ei saa alata menetlust otsuse muutmiseks üheski teises osalisriigis seni, kuni õigustatud isiku alaline elukoht on päritoluriigis, välja arvatud juhul, kui kehtib üks neljast erandist. Artiklis 22 on lubatud otsuse tunnustamise ja täitmise taotluse kostjal vaidlustada taotlus alusel, et selle tegemisel on eksitud artikli 18 vastu.
766. Tegelikult tähendab see, et juhul kui kohustatud isik on lahkunud päritoluriigist ja soovib otsust muuta ning õigustatud isik elab päritoluriigis, tuleks taotlust menetleda päritoluriigis. Konventsioonis on sätestatud vahendid, mis võimaldavad seda teha, ilma et kohustatud isik peaks sõitma päritoluriiki, kuna ta saab esitada taotluse oma elukohariigis ja lasta saata taotluse konventsiooni alusel menetlemiseks päritoluriiki¹⁴⁹.
767. Kui seda ei tehta ja muutmistaotlust menetletakse väljaspool päritoluriiki ning muudetud otsust on vaja tunnustada, peab kohustatud isik hoolitsema selle eest, et artiklid 18 ja 22 ei takista muudetud otsuse tunnustamist.
768. Järgmistes punktides käsitletakse kirjeldatud võimalusi üksikasjalikumalt.

Oluline märkus: artikli 18 kohaselt on oluline kindlaks määrata, kus konventsioonikohane menetlus on algatatud, et teha kindlaks, kas nimetatud artikkel takistab otsuse tunnustamist. Tuleb märkida, et artiklis on kasutatud sõna „menetlus“, mitte „taotlus“. Menetluse algatamise kohaks peetakse kohta, kus pädev asutus (kohtu- või haldusasutus) korraldab menetluse või läbivaatamise ja otsustab, kas elatist käsitlevat otsust tuleks muuta. Selleks kohaks on **vastuvõtjariik**.

¹⁴⁸ Seletuskiri, punktid 421 ja 422.

¹⁴⁹ Tuleb märkida, et artikli 17 kohaselt ei ole kohustatud isikul õigust saada taotluse esitamisel tasuta õigusabi.

a) 1. võimalus: esitada muutmise taotlus konventsiooni artikli 10 lõike 2 punkti b alusel

769. Artikli 10 lõike 2 punkti b kasutamine on kohustatud isiku jaoks tõhus ja sageli kulutõhusam alternatiiv, sest muidu peaks ta naasma riiki A ja esitama muutmise taotluse otse riigis A. Kõnealuses olukorras saab kohustatud isik esitada muutmistaotluse konventsiooni alusel ja riigi B keskasutus edastab selle riigile A. Riigi A keskasutus edastab taotluse käsitlemiseks riigi A pädevale asutusele ning taotluse kohta tehakse otsus vastavalt riigi A õigusele.
770. Otsuse muutmise korral esitab riigi A keskasutus riigile B muudetud otsuse koopia. Sõltuvalt riigi B õigusest võib riigis A muudetud otsuse korral olla vaja muudetud otsust riigis B tunnustada, enne kui varem tunnustatud otsust saab reaalselt muuta. See ei ole alati vajalik, kuna mõnes riigis peetakse muudetud otsust lihtsalt algse otsuse jätkuks. Paljudes riikides näeb hea tava ette, et selle riigi keskasutus, kus kohustatud isik elab, pakub tunnustamismenetluse korraldamisel abi artikli 10 lõike 2 punkti a alusel. Vastasel juhul peab kohustatud isik kasutama otsuse tunnustamiseks oma elukohariigis kättesaadavaid riigi tasandi menetlusi.
771. Muutmistaotluste suhtes kohaldatakse käesoleva peatüki järgmistes punktides kirjeldatud menetlusi.

b) 2. võimalus: esitada taotlus otse riigi A pädevale asutusele

772. Kohustatud isikul on alati võimalik naasta riiki A ja esitada muutmise taotlus otse riigi A pädevale asutusele. Sellist taotlust menetletakse riigi A õiguse alusel.
773. Enamikul juhtudel on kohustatud isikul sellisel juhul vaja, et muudetud otsust tunnustataks riigis B, kus otsust täidetakse, et piirata või muuta algse otsuse täitmist. Kohustatud isikul on võimalik esitada tunnustamise taotlus riigi tasandi õiguse alusel (kui see on riigis B võimalik) või artikli 10 lõike 2 punkti a alusel, et piirata varem tunnustatud otsuse täitmist. Paljudes riikides näeb hea tava ette, et selle riigi keskasutus, kus kohustatud isik elab, pakub tunnustamismenetluse korraldamisel abi artikli 10 lõike 2 punkti a alusel. Vastasel juhul peab kohustatud isik kasutama otsuse tunnustamiseks oma elukohariigis kättesaadavaid riigi tasandi menetlusi. Tunnustamise ja täitmise taotluste suhtes kohaldatavaid menetlusi on käsitletud 4. ja 5. peatükis.

c) 3. võimalus: esitada taotlus otse riigi B pädevale asutusele

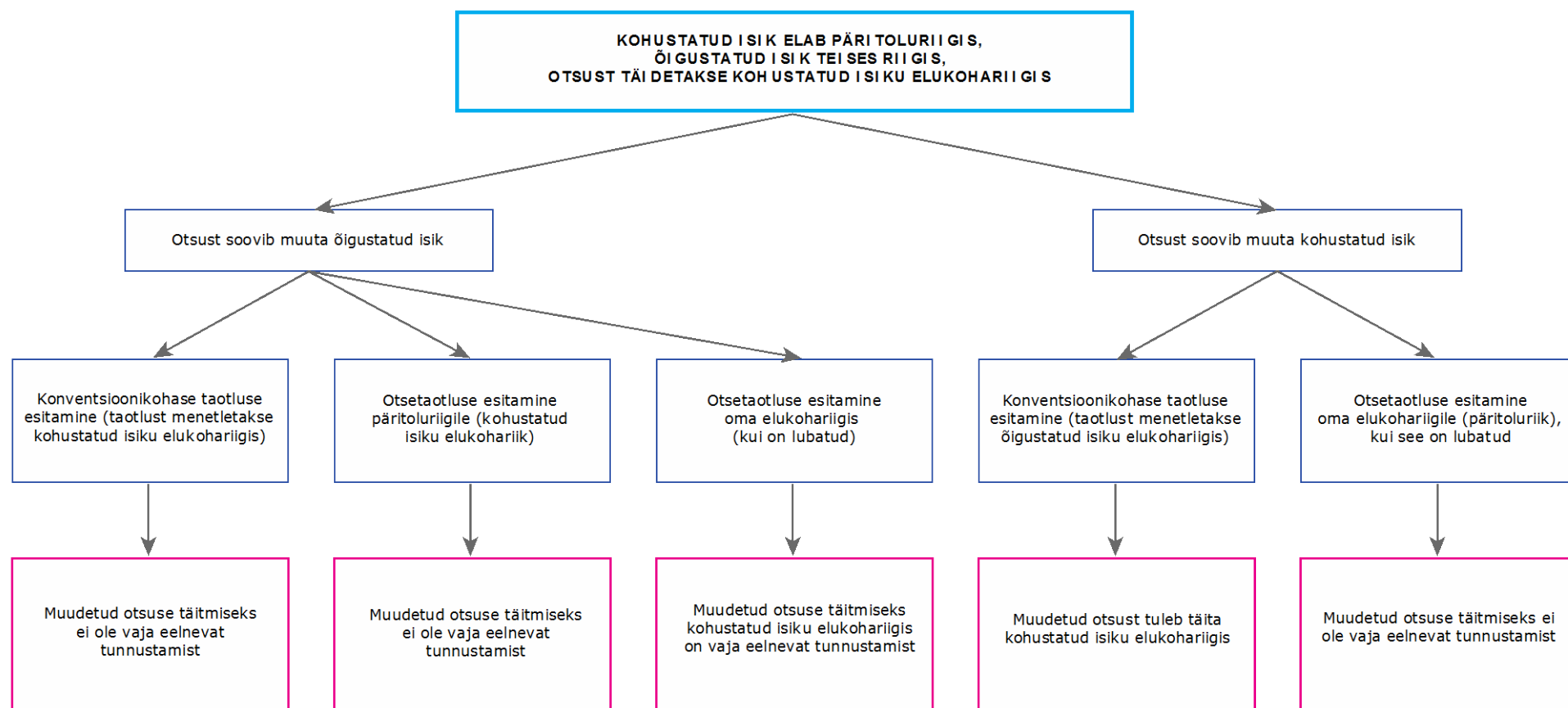
774. Artiklit 18 silmas pidades on väga vähe riike, kus sellist taotlust saab esitada muul kui erandkorras. Kõnealust võimalust ei saa kasutada juhul, kui taotlus käsitleb lapse elatist.
775. Muutmistaotluse saab esitada otse riigis B näiteks juhul, kui mõlemad osapooled on leppinud kokku, et kiirem on lasta juhtumit menetleda riigis B, kuna see riik suudab paremini kindlaks teha kohustatud isiku sissetuleku ja suutlikkuse maksta abikaasa ja/või endise abikaasa elatist. Sellises olukorras on osapooled leppinud kokku, et juhtumit menetletakse riigis B. Kohustatud isiku taotlust menetletakse täielikult riigi B õiguse alusel (kui see on lubatud) ning õigustatud isikut teavitatakse vastavalt riigi B õigusele.
776. Konventsioonis tunnistatakse selliste olukordade võimalikkust artiklis 18 esitatud erandites, milles on sätestatud, et muudatusi võib teha muus riigis kui päritoluriigis järgmistel piiratud tingimustel:

- kui sõlmitud on kirjalik kokkulepe kohtualluvuse kohta kõnealuses teises osalisriigis (juhtum ei ole seotud lapse elatisega);
- kui õigustatud isik kuulub kõnealuse teise riigi kohtu alluvusse;
- kui päritoluriigi pädev asutus ei saa otsust muuta või keeldub seda tegemast;
- kui asjaomane riik ei saa päritoluriigis tehtud algset otsust tunnustada või täidetavaks tunnistada.

B. 2. näide. Õigustatud isik on lahkunud päritoluriigist, kuid kohustatud isik mitte

Olukorra kirjeldus.

777. Elatist käsitlev otsus on tehtud riigis A. Õigustatud isik on kolinud riiki B. Kohustatud isik elab endiselt riigis A. Otsust täidetakse riigis A. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

Joonis 29. Muutmistaotlus, kui kohustatud isik elab päritoluriigis

1. Kui otsust soovib muuta õigustatud isik

a) 1. võimalus: esitada taotlus konventsiooni artikli 10 lõike 1 punkti e alusel

778. Kui õigustatud isik ei soovi naasta taotluse esitamiseks riiki A, võib ta esitada muutmistaotluse konventsiooni artikli 10 lõike 1 punkti e alusel. Riigi B keskasutus edastab taotluse riigi A keskasutusele. Keskasutus saadab taotluse menetlemiseks pädevale asutusele. Taotluse suhtes kohaldatakse riigi A õigust ja menetluse tulemusel muudetud otsust saab täita riigis A.
779. Enamikul juhtudel ei ole muudetud otsust vaja riigis B (riik, kus elab õigustatud isik) või muus riigis tunnustada, välja arvatud juhul, kui kohustatud isiku varad asuvad või ta omab sissetulekut riigis B või muus riigis. Kui mujal riigis on tunnustamine siiski vajalik, saab õigustatud isik kasutada 4. ja 5. peatükis kirjeldatud menetlusi.
780. Muutmistaotlust, mille õigustatud isik kõnealuses olukorras esitab, menetletakse vastavalt käesoleva peatüki järgmistes punktides kirjeldatud korrale.

b) 2. võimalus: esitada taotlus otse riigi A pädevale asutusele

781. Õigustatud isikul on alati võimalus naasta riiki A ja esitada muutmise taotlus otse selles riigis, kus on tehtud algne otsus. Otsust ei ole vaja pärast muutmist riigis A täitmiseks tunnustada ning selle saab esitada lihtsalt täitmise eest vastutavale pädevale asutusele ning seda saab täita samal viisil nagu algset otsust. Sellist muutmistaotlust menetletakse täielikult riigi A õiguse alusel.
782. Kui mingil põhjusel on vaja muudetud otsust riigis B või mõnes muus riigis tunnustada, kuna kohustatud isikul on varasid või ta omab sissetulekut riigis B või muus osalisriigis, peab õigustatud isik esitama pärast otsuse muutmist artikli 10 lõike 1 punkti a kohase taotluse muudetud otsuse tunnustamiseks asjaomases riigis, välja arvatud juhul, kui asjaomase riigi õiguse alusel on lubatud käsitleda otsust algse otsuse jätkuna, mistõttu ei ole tunnustamine vajalik.

c) 3. võimalus: esitada taotlus otse riigi B pädevale asutusele

783. Kui see on lubatud riigi B õiguse alusel, saab õigustatud isik esitada otsuse muutmise taotluse otse riigi B (riik, kus ta elab) pädevale asutusele. Kohustatud isiku teavitamine või dokumentide kättetoimetamine toimub vastavalt riigi B õigusele¹⁵⁰.
784. Enne kui õigustatud isik valib kõnealuse võimaluse, peaks ta siiski teadvustama endale, et muudetud otsuse tunnustamine võib osutuda probleematiliseks, kui otsuse täitmiseks riigis, kes on teinud konventsioonikohase reservatsiooni, millega välistatakse otsuse tunnustamise ja täitmise alusena õigustatud isiku elukoht, on vajalik eelnev tunnustamine (vt 5. peatükk)¹⁵¹.
785. Seetõttu võib õigustatud isik soovida teha kindlaks, kas otsust riigis A, kus elab kohustatud isik, tõenäoliselt tunnustatakse, kuna enamikul juhtudel on otsuse täitmiseks riigis A vajalik selle eelnev tunnustamine. Sellisel juhul on õigustatud isikul soovitatav esitada muutmistaotlus konventsiooni artikli 10 alusel, nagu on kirjeldatud eespool.

¹⁵⁰ Vt 3. peatükk.

¹⁵¹ Kui riik on teinud sellise reservatsiooni, tähendab see, et leida tuleb mõni muu tunnustamise ja täitmise alus. Artiklis 20 on sätestatud tunnustamise ja täitmise alternatiivsed alused.

786. Kui kõnealuse stsenaariumi korral sisaldab õigustatud isiku esitatud muutmistaotlus elatisega seotud võlgnevuse muutmist, peaks õigustatud isik arvestama sellega, et riigi A pädev asutus ei pruugi tingimata riigis B tehtud otsust menetlusse võtta. Sellises olukorras tuleks kontrollida riigiprofiile, et teha kindlaks, kas muudetud otsus võetakse menetlemisele.

2. Kui otsust soovib muuta *kohustatud isik*

a) 1. võimalus: esitada taotlus konventsiooni artikli 10 lõike 2 punkti c alusel

787. Kohustatud isikul on võimalik kasutada konventsiooni artikli 10 lõike 2 punkti c, et taotleda otsuse muutmist riigis B, kus elab õigustatud isik¹⁵². Kohustatud isik võib esitada taotluse riigis A ning riigi A keskasutus edastab selle riigi B keskasutusele. Otsuse muutmise menetlus toimub sel juhul riigis B ning muutmistaotluse suhtes kohaldatakse riigi B õigust.
788. Kui otsust muudetakse riigis B ja algset otsust täidetakse riigis A, on enamikul juhtudel riigis A vajalik otsuse täitmiseks (ning varasema otsuse suhtes ülemuslikuks muutmiseks) otsuse eelnev tunnustamine. Tunnustamise taotluse võib vajaduse korral esitada nii kohustatud kui ka õigustatud isik. Kui taotluse esitab õigustatud isik, kohaldatakse muudetud otsuse tunnustamise ja täitmise taotluse suhtes 4. ja 5. peatükis kirjeldatud menetlusi. Kui taotluse esitab kohustatud isik, näeb paljudes riikides hea tava ette, et keskasutus toetab menetlust artikli 10 lõike 2 punkti a alusel, kuna see on muutmistaotluse viimane etapp¹⁵³.

b) 2. võimalus: esitada taotlus otse riigi A pädevale asutusele

789. Kui kohustatud isik soovib otsust muuta, võib ta võimaluse korral esitada taotluse otse riigi A (riik, kus ta elab) pädevale asutusele. Riik A on päritoluriik ning mõnel juhul võib sel riigil olla võimalik oma otsust muuta. Kui selline taotlus on lubatud,¹⁵⁴ toimub menetlus riigi A õiguse alusel. Õigustatud isiku teavitamine või dokumentide kättetoimetamine toimub riigi A õiguse alusel¹⁵⁵. Menetluse tulemusena tehtud otsust saab täita riigis A, ilma et seda oleks vaja tunnustada või teha muid toiminguid. Riigi A keskasutus peaks siiski teavitama õigustatud isiku elukohariigi ehk riigi B keskasutust, et see saaks ajakohastada otsuse muutmise korral oma andmeid.
790. On ebatõenäoline, et riigis A toimunud menetluse tulemusena tehtud otsust on vaja tunnustada või täita riigis B, kus elab õigustatud isik, välja arvatud juhul, kui kohustatud isikul on ka selles riigis varasid või sinna laekub tema sissetulek. Kui õigustatud isik soovib lasta muudetud otsust riigis B tunnustada ja täita, peaks see olema hõlpsalt teostatav, kuna muudetud otsuse on teinud sama ametiasutus, kes on teinud ka algse otsuse, ning enamikus riikides käsitletakse seda algse otsuse tähtaja pikendamisenä ja ning muudatust saab tunnustada selle alusel.
791. Arvestades aga riigi tasandi õigusest tulenevaid võimalikke piiranguid otsetaotluse menetlemisel riigis A, võib kohustatud isikul olla paljudel juhtudel kasulikum taotleda otsuse muutmise menetlemist riigis B konventsiooni alusel.

¹⁵² Vastavalt riigis B kehtivatele kohtualluvuse eeskirjadele.

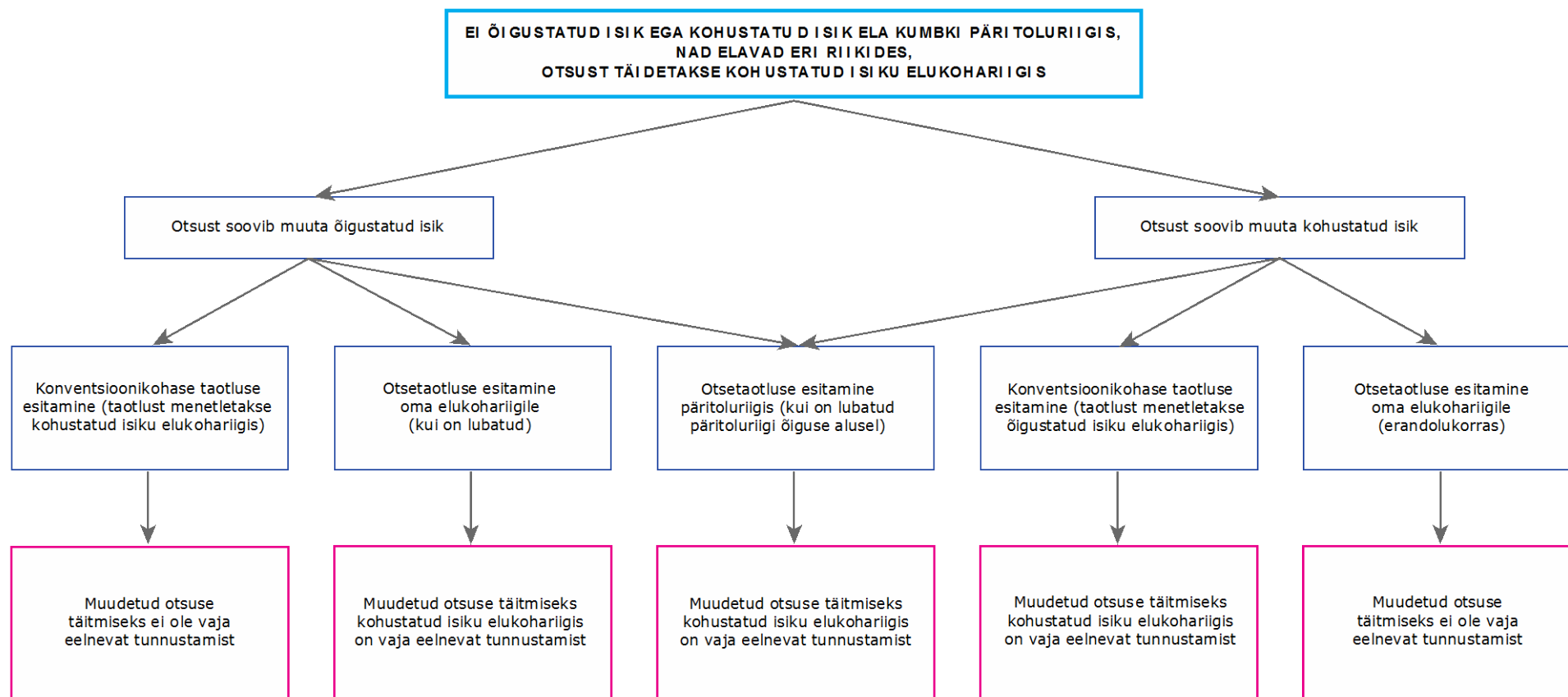
¹⁵³ Rangelt võttes ei hõlma konventsiooni kohaldamisala taotluse esitaja taotlust keskasutuse teenuste kasutamiseks seoses selles riigis esitatud taotlusega.

¹⁵⁴ Mõnes riigis on nõutud, et taotlus tuleb esitada riigis, kus elab õigustatud isik. Teiste riikide puhul ei pruugi neil olla kohtupädevust (või volitusi) siduva otsuse tegemiseks välisriigis asuva osapoole suhtes.

¹⁵⁵ Vt 3. peatükk.

C. 3. näide. Nii õigustatud kui ka kohustatud isik on päritoluriigist lahkunud ning nad elavad eri riikides

792. Elatist käsitlev otsus on tehtud riigis A. Õigustatud isik on kolinud riiki B. Kohustatud isik elab nüüd riigis C. Otsust on tunnustatud riigis C ja seda täidetakse riigis C. Kõik kolm riiki on konventsiooni osalisriigid.

Joonis 30. Muutmistaotlus, kui mõlemad osapooled on päritoluriigist lahkunud ja elavad eri riikides

1. Kui otsust soovib muuta õigustatud isik

a) 1. võimalus: esitada taotlus konventsiooni artikli 10 lõike 1 punkti f alusel

793. Õigustatud isik saab esitada konventsiooni artikli 10 lõike 1 punkti f alusel otsuse muutmise taotluse riigis B (riik, kus elab õigustatud isik)¹⁵⁶. Riigi B keskasutus edastab kõnealuse taotluse kohustatud isiku elukohariigi ehk riigi C keskasutusele. Keskasutus edastab taotluse riigi C pädevale asutusele ja otsust muudetakse riigis C.
794. Tuleb märkida, et konventsioonis ei ole nõutud, et riigis A tehtud otsus peab olema riigis B tunnustatud, enne kui riigis B saab esitada muutmistaotluse või enne kui taotlust saab riigis C menetleda. Samuti ei nõuta konventsioonis, et muudetava otsuse peab olema teinud osalisriik¹⁵⁷. Taotlus peab lihtsalt kuuluma konventsiooni kohaldamisalasse (vt 3. peatükk). See, kas otsust tõepoolest muudetakse, sõltub siiski riigi C õigusest ja sellest, kas sellist liiki otsust saab asjaomase riigi õiguse kohaselt muuta.
795. Otsuse muutmisel kõnealuse menetluse kaudu saab riigist C uus päritoluriik. Näiteks ei ole riigis C muudetud otsust vaja riigis C tunnustada, kuna seda täidetakse riigis, kus otsus on tehtud.
796. Välja arvatud juhul, kui kohustatud isikul on varasid või ta omab sissetulekut riigis B (riik, kus elab õigustatud isik), ei ole vaja võtta mingeid lisameetmeid, kuigi hea tava on teavitada teist riiki tehtud muudatusest.

b) 2. võimalus: esitada taotlus otse riigi B pädevale asutusele

797. Kui see on lubatud riigi B õiguse kohaselt, saab õigustatud isik esitada taotluse riigis A tehtud algse otsuse muutmiseks otse riigi B (riik, kus õigustatud isik elab) pädevale asutusele. Riigis C elava kohustatud isiku / kostja teavitamine ja dokumentide kättetoimetamine toimub vastavalt riigi B õigusele¹⁵⁸.
798. Siiski võivad ka kõnealusel juhul kehtida eelmises näites esitatud märkused seoses õigustatud isikute esitatud otsetaotlustega riigis, kus nad elavad. Kui õigustatud isik valib kõnealuse võimaluse, on riigis B muudetud otsuse täitmiseks riigis C, kus elab kohustatud isik, vaja otsust selles riigis eelnevalt tunnustada. Õigustatud isik peab esitama konventsioonikohase tunnustamise ja täitmise taotluse, kasutades 4. peatükis kirjeldatud menetlusi, või esitama tunnustamise taotluse otse riigi C pädevale asutusele. Kui riik C on teinud reservatsiooni, millega välistatakse tunnustamise ja täitmise alusena õigustatud isikul põhinev kohtualluvus, võib kohustatud isik / kostja tunnustamise vaidlustada ja leida tuleb muu tunnustamise ja täitmise alus.

2. Kui otsust soovib muuta kohustatud isik

a) 1. võimalus: esitada taotlus konventsiooni artikli 10 lõike 2 punkti c alusel

799. Kohustatud isik saab esitada konventsioonis sätestatud menetluste alusel (artikli 10 lõike 2 punkt c) muutmistaotluse riigi C keskasutuse kaudu. Taotlus edastatakse riigi B keskasutusele. Riigi B keskasutus edastab taotluse riigi B pädevale asutusele, kus taotlust menetletakse vastavalt riigi B õigusele.

¹⁵⁶ Vastavalt riigis B kehtivatele kohtualluvuse eeskirjadele.

¹⁵⁷ Seletuskiri, punkt 262.

¹⁵⁸ Vt 3. peatükk.

800. Otsuse muutmise korral saab riigist B uus päritoluriik. Muudetud otsuse täitmiseks riigis C on vajalik selle eelnev tunnustamine. Kohustatud isik peab esitama selleks artikli 10 lõike 2 punkti a kohase taotluse. Tunnustamine peaks olema üsna lihtne menetlus, kuna otsuse aluseks oleva taotluse on esitanud kohustatud isik. Mõnes riigi ei ole tunnustamine vajalik, kuna muudetud otsust käsitletakse vastavalt riigi tasandi õigusele eelmise, juba tunnustatud otsuse pikendamisenä. Tunnustamise ja täitmise taotluste suhtes kohaldatakse 4. ja 5. peatükis kirjeldatud menetlusi.
801. Kui kohustatud isikul on vaja taotleda tunnustamist, võib tema elukohariigi keskasutus vastavalt heale tavale teda artikli 10 lõike 2 punkti a alusel aidata, kuna tegu on muutmistaotluse viimase etapiga. Mõnes riigis peab kohustatud isik kasutama otsuse tunnustamiseks ja algse otsuse täitmise piiramiseks või peatamiseks muid riigi tasandi menetlusi. Peale selle ei kasuta kohustatud isikud mõnes riigis üldse tunnustamise menetlust, vaid muudetud otsust kasutatakse kaitses või varasema otsuse täitmise vaidlustamiseks.

b) 2. võimalus: esitada taotlus otse riigi C pädevale asutusele

802. Mõnes riigis võib kohustatud isikul olla võimalik esitada taotlus otse oma elukohariigi ehk riigi C pädevale asutusele. Enamikus riikides on see lubatud vaid erandjuhtudel, nagu on selgitatud allpool. Õigustatud isiku teavitamine ja talle dokumentide kättetoimetamine toimub riigi C õiguse alusel¹⁵⁹.
803. Taotluse tulemusena muudetud otsuse tunnustamine riigis C ei ole vajalik, kuna muudetud otsus on nüüd riigi tasandi otsus. Kui kohustatud isiku varad või sissetulek aga asuvad teises riigis, on otsuse täitmiseks asjaomases teises riigis vajalik otsuse eelnev tunnustamine.
804. Kõige suurema tõenäosusega menetletakse taotlust kõnealuse stsenaariumi korral riigis C siis, kui kehtivat otsust ei saa riigis B ehk riigis, kus elab õigustatud isik, või päritoluriigis muuta. Sellises olukorras saab riik C otsust tõenäoliselt muuta või teha ülalpidamiskohustuste kohta uue otsuse.
805. Muudel juhtudel on kohustatud isikul soovitatav kasutada konventsiooni artiklit 10, et edastada muutmistaotlus menetlemiseks riigile B, kus elab õigustatud isik.

3. Naasmine muutmistaotluse esitamiseks päritoluriiki

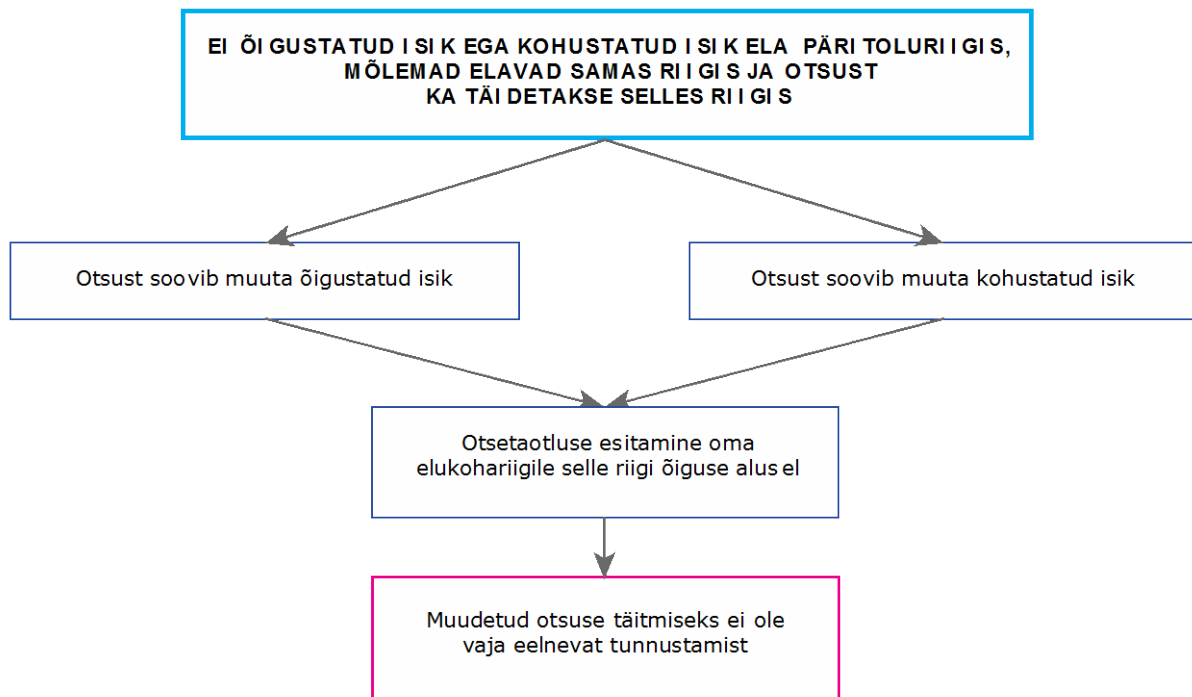
806. Kuigi seda juhtub harva, võib õigustatud isik või kohustatud isik, kui kumbki neist ei ela päritoluriigis, esitada otsuse muutmise taotluse päritoluriigile kas konventsiooni artikli 10 alusel või otsetaotlusena.
807. Kas see on konkreetses olukorras lubatud, sõltub täielikult päritoluriigi õigusest. Paljudes kohtalluvustes ei ole see võimalik, kuna haldus- või kohtuasutus ei luba tõenäoliselt taotlust menetleda, kui kumbki osapool, õigustatud ega kohustatud isik ei ole asjaomase riigiga seotud.
808. Kui taotlust siiski menetletakse, kehtivad varasemate stsenaariumidega seoses tehtud märkused samaväärselt kõnealuse taotluse menetlemise tulemusena muudetud otsuse suhtes. Kui otsust täidetakse teises riigis, on enne selle täitma asumist vajalik otsuse tunnustamine.

¹⁵⁹ Vt 3. peatükk.

809. Välja arvatud juhul, kui on olemas veenvad põhjused päritoluriiki naasmiseks, on alati palju praktilisem lasta menetleda muutmistaotlust riigis, kus elab üks osapooltest. Küsimused, nagu sissetuleku kindlaksmääramine elatise määramiseks ja maksevõime kindlakstegemine, on hõlpsamini lahendatavad, kui üks osapooltest saab esitada teabe otse.

D. 4. näide. Mõlemad osapooled on päritoluriigist lahkunud ning elavad nüüd samas riigis

810. Viimane stsenaarium kirjeldab olukorda, kus mõlemad osapooled on päritoluriigist (riik A) lahkunud ning elavad mõlemad samas riigis (riik B).

Joonis 31. Muutmistaotlus, kui mõlemad pooled on päritoluriigist lahkunud ja elavad samas riigis

811. Osapooltel on kaks võimalust. Nii õigustatud isik kui ka kohustatud isik võib esitada taotluse otse selle riigi pädevale asutusele, kus ta nüüd elab. Sel juhul käsitletakse juhtumit täielikult riigi B õiguse alusel. Konventsiooni sellise muutmistaotluse suhtes ei kohaldata.
812. Teise võimalusena võib õigustatud isik või kohustatud isik naasta päritoluriiki ja esitada muutmistaotluse otse selle riigi pädevale asutusele, kus otsus on algselt tehtud. Selle võimaluse korral peaks õigustatud või kohustatud isik võtma teadmiseks, et menetluse suhtes kohaldatakse täielikult päritoluriigi õigust. Päritoluriigi õiguse kohaselt ei pruugi olla lubatud esitada taotlust juhul, kui kumbki osapool ei ela riigis ega ole riigiga seotud. Peale selle kehtivad varasemates punktides esitatud märkused seoses vajadusega päritoluriigis muudetud otsust tunnustada, enne kui seda saab riigis, kus õigustatud isik ja kohustatud isik nüüd elavad, täitma hakata.

E. Muutmistaotlustega seotud hea tava

813. Nagu on näha eespool kirjeldatud näidete põhjal, saab õigustatud või kohustatud isik enamikul juhtudel esitada kehtiva otsuse muutmiseks konventsioonikohase taotluse. Konventsioonikohane menetlus annab nii õigustatud kui ka kohustatud isikule võimaluse kasutada menetlusega seoses keskasutuse abi ja tagab, et juhtum esitatakse nõuetekohaselt vastuvõtjariigi pädevale asutusele, ning on paljudel juhtudel palju kulutõhusam kui sõitmine muutmise otsetaotluse esitamiseks riiki, kus elab teine osapool.
814. Kui õigustatud või kohustatud isik kavatseb esitada muutmistaotluse otse oma elukohariigi pädevale asutusele, peaks õigustatud või kohustatud isik hea tava kohaselt määrama esmalt kindlaks, kas kehtivat välisriigi otsust on üldse võimalik muuta. Muutmist taotleb õigustatud või kohustatud isik peaks võtma arvesse ka seda, milliseid samme tuleb astuda pärast otsuse muutmist selle tagamiseks, et muudetud otsust tunnustatakse, kui see on vajalik täitmise pikendamiseks või piiramiseks.
815. Oluline on meeles pidada, et mõnes riigis tähendavad konventsioonikohased menetlused, millega nõutakse, et keskasutus või pädev asutus aitaks otsuse muutmise seoses ka kohustatud isikuid, olulist kõrvalekallet riigis kehtivatest tavadest. Sellised riigid võivad olla tunduvalt rohkem harjunud aitama taotlusega seoses õigustatud isikuid.
816. Sellistes olukordades on oluline, et ametnikud peaksid meeles, et keskasutuse või pädeva asutuse ülesanne on aidata taotluse esitajaid, hoolimata sellest, kas taotluse esitaja on õigustatud või kohustatud isik. Ametnikud täidavad keskasutuse või pädeva asutuse konventsioonikohaseid ülesandeid.
817. Kohustatud isikute abistamine muutmistaotluste puhul on lõppkokkuvõttes kasulik perekonnale ja lastele, kuna see tagab, et elatist käsitlevad otsused kajastavad kohustatud isiku võimet õigustatud isikut ja lapsi toetada ning et lapsed ja perekonnad saavad elatist, millele neil on õigus.
818. Lisaks peaksid ametnikud meeles pidama, et taotluse esitajate abistamisel vastavalt konventsioonile osutavad nad konventsiooniga nõutud teenuseid ega esinda ega kaitse asjaomast isikut¹⁶⁰.

III. Lisamaterjalid

A. Asjakohased konventsiooni artiklid

Artikli 10 lõike 1 punktid e ja f ning artikli 10 lõike 2 punktid b ja c

Artikkel 11

Artikkel 12

Artikkel 18

Artikkel 22

B. Käsiraamatu seotud jaotised

Vt 2. peatükk, „Mõisted”

Vt 5. peatükk, „Vastu võetavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemine”

Vt 12. peatükk, „Muutmismenetlused – edastatavad ja vastu võetavad taotlused”

¹⁶⁰ See ei välista siiski, et vastuvõtjariigi keskasutus võib nõuda taotluse esitajalt volikirja, kui ta esindab taotluse esitajat kohtumenetluses või muudes ametiasutustes või kui volikirja on vaja taotluse esitajale esindaja nimetamiseks (artikkel 42).

12. peatükk.

Muutmismenetlused – edastatavad ja vastu võetavad taotlused

819. Käesolevas peatükis käsitletakse edastatavate ja vastu võetavate elatist käsitlevate otsuste muutmise taotluste menetlemist. Muutmistaotluste üldist tausta on kirjeldatud 11. peatükis, kus on üksikasjalikult selgitatud ka eri võimalusi otsuse muutmiseks sõltuvalt konkreetset olukorrast. Muutmistaotluste kohta lisateabe saamiseks on soovitatav lugeda esmalt läbi 11. peatükk.
820. Käesoleva peatüki I osas käsitletakse edastatavate muutmistaotluste suhtes kohaldatavaid menetlusi. II osas käsitletakse vastu võetavate muutmistaotluste suhtes kohaldatavaid menetlusi. Peatüki lõpus on esitatud lisamaterjalide ja seotud vormide loetelu ning mitu muutmistaotlustega seoses korduma kippuvat küsimust.

I osa.

Edastatavate muutmistaotluste menetlemine

I. Ülevaade

A. Keskasutuse roll

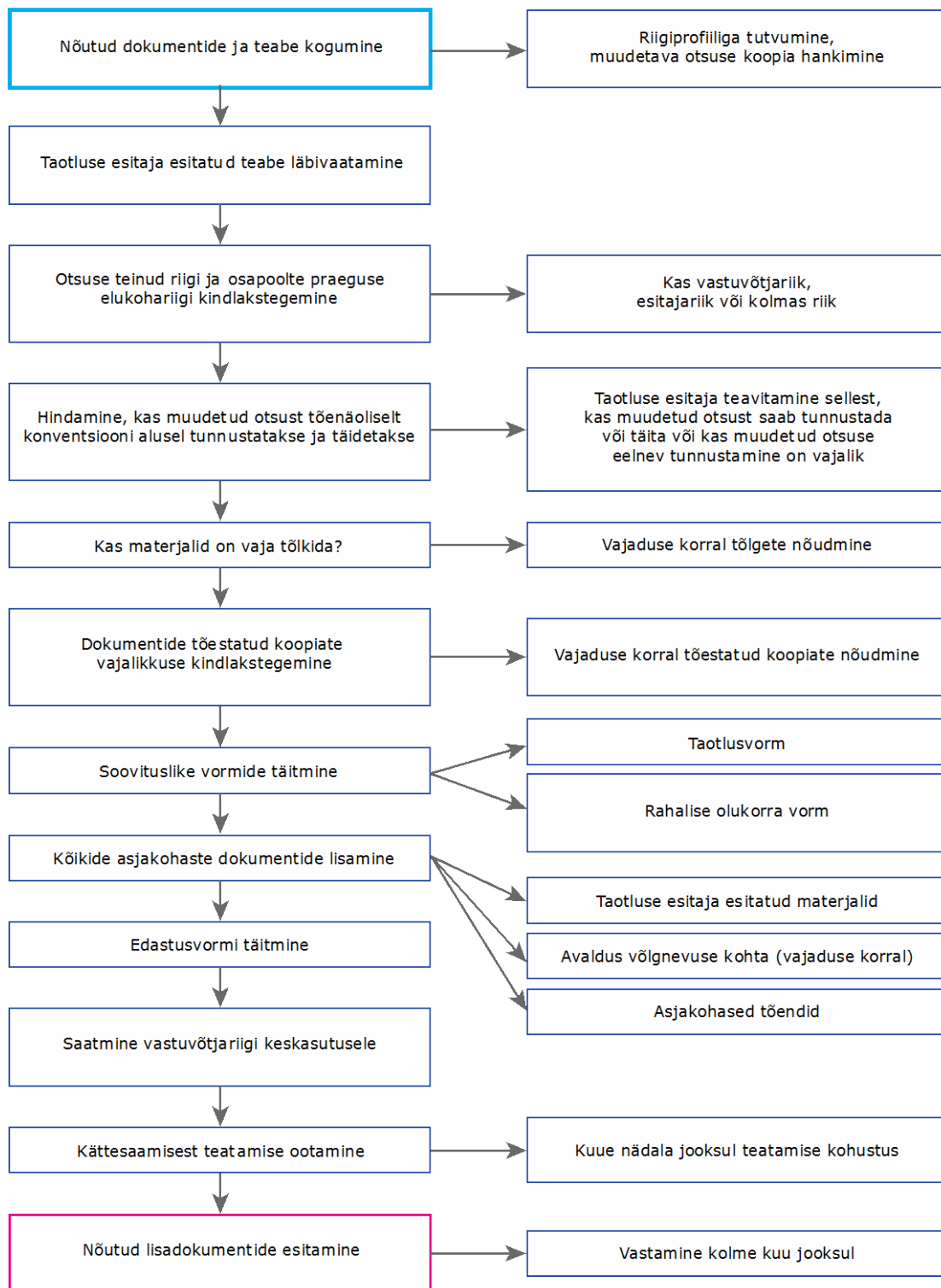
821. 11. peatükis kirjeldatud stsenaariumid näitavad, kui paljud tegurid mõjutavad seda, kas konventsioonikohase muutmistaotluse esitamine on võimalik või mõttekas. Kuna tegu on valdkonnaga, kus rahvusvaheliste elatist käsitlevate juhtumite menetlemine võib olla taotluse esitajate jaoks üpris segadusttekitav, soovitatakse käsiraamatus, et esitajariigi (riik, kus taotlus esitatakse) keskasutus annaks hea tava kohaselt esialgse hinnangu selle kohta, kas otsuse tunnustamine või täitmine on pärast muutmist tõenäoliselt võimalik või mitte. Selle kindlakstegemine aitab taotluse esitajal ja vastuvõtjariigil tagada, et aega ja vahendeid ei kulutata taotluste peale, mille tulemusel tehtud otsuseid ei saa tunnustada või täita.
822. Lisaks võimaldab otsuse muutmisele järgneva olukorra analüüsimine esitajariigi keskasutusel tagada, et taotluse esitaja on valmis tegema täiendavaid toiminguid, näiteks esitama vajaduse korral tunnustamise taotluse.
823. Tuleb meele pidada, et välja arvatud juhul, kui nii esitaja- kui ka vastuvõtjariik on laiendanud II ja III peatüki kohaldamist abikaasa ja/või endise abikaasa elatise maksmisele (vt 3. peatükk), ei saa taotluse esitaja kasutada keskasutust abikaasa ja/või endise abikaasa elatise maksmise otsuse muutmise taotluse esitamiseks. Taotluse esitaja peab esitama otsuse muutmise taotluse otse vastuvõtjariigis täitmise eest vastutavale pädevale asutusele.

B. Menetlus – vooskeem

824. Esitajariigi keskasutuse ülesanne on koguda kokku dokumendid ja teave, sealhulgas taotlusvorm, ning saata taotluspakett vastuvõtjariigile. Dokumendid ja lisatavad materjalid sõltuvad artikli 11 sätetest, vastuvõtjariigi nõuetest, mis on esitatud riigiprofiilis, ja muutmise põhjendamiseks vajalikest tõenditest.
825. Järgmisel lehel on esitatud muutmistaotluse edastamise vooskeem.

*Edastatavate ja vastu võetavate taotlustega seoses nõutud menetluste kokkuvõtte on esitatud vastavalt I osa ja II osa lõpus asuval **kontroll-lehel**.*

EDASTATAVATE ELATI ST KÄSI TLEVA OTSUSE MUUTMI SE TAOTLUSTE KOOSTAMINE

Joonis 32. Muutmistaotluse koostamine ja edastamine

C. Menetluste selgitus

Järgmistes punktides on joonisel 32 esitatud etapid üksahaaval lahti seletatud.

1. Nõutavate dokumentide kogumine

826. Vaja on selle riigi profiili koopiat, kuhu dokumendid saadetakse, muudetava elatist käsitleva otsuse koopiat ja taotluse esitaja täidetud taotlusvormi.

2. Taotluse esitaja esitatud teabe läbivaatamine

827. Sõltuvalt riigist võib taotluse esitaja täita kas taotlusvormi või muu vormi, mis sisaldab piisavalt teavet, et keskasutusel oleks võimalik täita taotlusvorm. Taotluse esitaja jaoks võib olla oluline, et temaga oleks võimalik ajal, mil taotlust vastuvõtjariigis menetletakse, ühendust võtta, seega tuleb hoolitseda selle eest, et vormil oleksid esitatud selleks piisavad kontaktandmed.
828. Meeles tuleb pidada, et konventsioon sisaldab konkreetseid piiranguid seoses konventsiooni alusel kogutud või edastatud teabe avaldamise ja kinnitamise kohta teatavates olukordades. Teavet ei tohi avaldada või kinnitada, kui see võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust (artikli 40 lõige 1). See isik võib olla laps, taotluse esitaja, kostja või muu isik. Selles osas konventsioonis piiranguid ei seata. Soovitav on kasutada sellistel juhtudel taotluse esitaja suunatud aadressina esitajariigi keskasutuse või pädeva asutuse aadressi (vt 3. peatükk).

3. Otsuse tegemise koha ja osapoolte elukoha kindlakstegemine

829. Õigustatud isiku esitatud taotluse korral võib otsuse tegemise kohast (päritoluriik) ja sellest, kas õigustatud isiku alaline elukoht on asjaomasest riigis, sõltuda, kas taotluse tulemusena muudetud otsust saab tunnustada ja täita.

4. Hindamine, kas muudetud otsuse tunnustamine või täitmine on vajalik

830. Kui muudetud otsust on vaja pärast muutmist tunnustada või kui taotluse esitaja soovib, et muudetud otsust vastuvõtjariigis täidetaks, tuleb hoolitseda selle eest, et taotluse esitaja oleks teadlik sellise sammu vajalikkusest ning et vastuvõtjariigile esitatud materjalid kajastaksid sellist soovi.
831. Kui vastuvõtjariigis on muudetud otsust pärast muutmist näiteks vaja esitajariigis (teie riigis) tunnustada ning selleks on vaja otsuse tõestatud koopiat, on hea tava paluda vastuvõtjariigi keskasutuselt, et ta esitaks pärast muutmistaotluse menetluse lõppu koos eduaruandega ka otsuse tõestatud koopia.
832. Lisaks võib olla kasulik teavitada taotluse esitajat teistest võimalustest, sealhulgas võimalusest esitada taotlus ükskõik kumma osalisriigi pädevale asutusele, kui see aitab lõppkokkuvõttes kaasa otsuse tunnustamisele. Täpsemad selgitused kasutatavate võimaluste kohta on esitatud 11. peatükis. Kui taotluse esitaja on kohustatud isik, võib olla kasulik teavitada teda, et tal ei ole õigust saada taotlusega seoses tasuta õigusabi. Seda on käsitletud täpsemalt käesoleva peatüki järgmistes punktides.

5. Kas dokumendid on vaja tõlkida?

833. Vaadake järele riigiprofiilist. On võimalik, et taotlus ja algne otsus tuleb tõlkida vastuvõtjariigi ametlikku keelde,¹⁶¹ muusse keelde või inglise või prantsuse keelde. Tõlkimise vajalikkuse korral kontrollige järele, kas võimalik on esitada otsuse kokkuvõtte või väljavõtte (vt selgitus 3. peatüki 2. osas taotlustega seotud ühisküsimuste kohta). Nii on võimalik vähendada tõlketöö maksumust ja keerukust.

6. Dokumentide tõestatud koopiate vajalikkuse kindlakstegemine

834. Vaadake järele riigiprofiilist. Seal on märgitud, kas vastuvõtjariik nõuab teatud dokumentide puhul tõestatud koopiat. Kui jah, siis esitage taotlus oma riigi asjakohasele ametiasutusele või paluge taotluse esitajal esitada nõutud koopiad.

7. Muutmistaotluse täitmine

835. Üksikasjad soovitusliku vormi täitmise kohta on esitatud järgmises jaotises.

8. Kõikide asjakohaste dokumentide lisamine

836. Käesoleva peatüki järgmises jaotises kirjeldatakse muid vajalikke dokumente ja nende koostamist üksikasjalikumalt.

9. Edastusvormi täitmine

837. See on ainus muutmistaotlusega seotud kohustuslik vorm. Sellel tuleb esitada keskasutuse volitatud esindaja nimi ja see tuleb saata koos materjalidega. Vormi ei allkirjastata.

838. Suunised selle vormi täitmise kohta on esitatud 15. peatükis.

10. Dokumentide saatmine vastuvõtjariigi keskasutusele

839. Enamikul juhtudel saadetakse dokumendid vastuvõtjariigi keskasutusele tavaposti teel. Kasutage riigiprofiilis märgitud aadressi. Mõnes riigis võib olla lubatud saata dokumendid ka elektrooniliselt. Vaadake vastuvõtjariigi profiilist järele, kas see on võimalik.

11. Kättesaamiskinnituse ootamine

840. Vastuvõtjariigi keskasutus peab taotluse kättesaamise kinnitama kuue nädala jooksul. Selleks kasutab asjaomane keskasutus kohustuslikku teatamisvormi. Seejuures teavitab vastuvõtjariigi keskasutus teid ka sellest, kuhu saata täiendavad päringud, ning esitab vastuvõtjariigi asjakohase isiku või üksuse kontaktandmed.

12. Nõudmise korral lisadokumentide esitamine

841. Taotlusvormil võidakse nõuda lisadokumentide või -teabe esitamist. Edastage teave võimalikult kiiresti ning kindlasti kolme kuu jooksul. Kui arvate, et teil võib kuluda rohkem kui kolm kuud, teatage sellest teisele keskasutusele, kuna toimik võidakse pärast kolme kuud sulgeda, kui vastust ei ole saabunud.

¹⁶¹ Või asjaomase riigi allüksuse, näiteks provintsi või territooriumi ametlikku keelde (artikkel 44).

Hea tava: andke teisele keskasutusele teada, kui taotletud teabe või dokumentide hankimisel esineb probleeme. Muidu võib keskasutus toimiku sulgeda, kui kolme kuu jooksul pole vastust saadud.

II. Nõutavate dokumentide koostamine

A. Üldteave

842. Konventsioonis on kindlaks määratud muutmistaotluste kohustuslik sisu (vt artiklid 11 ja 12).
843. Käsiraamatu käesolevas jaotises kirjeldatakse, millised dokumendid tuleb taotlusele lisada ning kuidas koguda ja täita otsuse muutmise taotluse jaoks dokumente. Alljärgnevas tabelis loetletakse tavaliselt nõutavad dokumendid. Tuleb märkida, et nõutud on üksnes taotlus- ja edastusvorm. Ka teised vormid lisatakse tavaliselt, kuna taotluse esitaja peab põhjendama, miks muutmist taotletakse. Lisaks on kasulik esitada selle otsuse koopia, mille muutmist taotletakse, eriti juhul, kui otsus ei ole tehtud vastuvõtjariigis ning seda ei ole seal tunnustatud.

✓	Taotlusvorm
✓	Edastusvorm
✓	Rahalise olukorra vorm (kui muudetud otsust on vaja täita)
Vajaduse korral	Otsuse terviktekst või selle kokkuvõte
Vajaduse korral	Tõendid olukorra muutumise kohta
Vajaduse korral	Taotlust toetavad kirjalikud avaldused
Vajaduse korral	Dokumentide tõlked ja/või tõestatud koopiad

Joonis 33. Muutmistaotluse jaoks vajalikud dokumendid

844. Kui taotluse esitab kohustatud isik ja õigustatud isiku alaline elukoht on endiselt päritoluriigis, võib kohustatud isik lisada sõltuvalt juhtumi asjaoludest
- osapooltevahelise kirjaliku kokkuleppe, mis käsitleb (muu kui lapse) elatise muutmist ning tõendab, et taotluse võib esitada vastuvõtjariigis;
 - dokumendid, mis näitavad, et juhtumit saab menetleda vastuvõtjariigis, kuna päritoluriik ei saa otsuse muutmiseks oma pädevust kasutada või keeldub selle kasutamisest.
845. Neid dokumente võib olla vaja selle kindlakstegemiseks, kas muutmine on lubatud artiklis 18 sätestatud erandite alusel.

B. Taotlusvormi täitmine (otsuse muutmise)

846. Kasutada tuleks soovituslikku taotlusvormi (otsuse muutmise taotlus). Nii on võimalik kindel olla, et iga taotlusega esitatakse nõutav teave. Kuna muutmistaotluse põhjused võivad aga olla iga juhtumi korral erinevad, võivad sellises olukorras olla asjakohased muud dokumendid, nagu andmed sissetuleku kohta või tõend lapse kooliskäimise kohta.
847. Nii õigustatud isikud kui ka kohustatud isikud kasutavad sama vormi (otsuse muutmise taotlus).
848. Soovitusliku taotlusvormi täitmise suunised on esitatud 15. peatükis.

C. Lisadokumentide koostamine

1. Rahalise olukorra vorm

849. Paljudes riikides määratakse kohustatud isiku makstava elatise suurus või summa lapsevanemate rahalise olukorra alusel. Sellekohase teabe saab esitada rahalise olukorra vormil pädevale asutusele, et pädev asutus saaks seda kasutada otsuse muutmise alusena.
850. Kõnealune dokument sisaldab ka lisateavet kostja asukoha kohta, et teda saaks taotlusest teavitada, ning aitab kaasa muudetud otsuse täitmisele, kui see on vajalik.
851. Suunised selle vormi täitmise kohta on esitatud 15. peatükis.

2. Otsuse terviktekst

852. Taotlusele tuleb lisada elatist käsitleva otsuse täielik koopia, välja arvatud alljärgnevalt kirjeldatud juhtudel.
853. Kuigi konventsiooni sätted otsuste tõestatud koopiate nõudmise kohta (artikli 25 lõige 3) kehtivad üksnes tunnustamise ja täitmise taotluste korral, tuleks hea tava kohaselt kasutada sama lähenemisviisi ka muutmistaotluste puhul. Mõnel juhul ei ole vastuvõtjariigil muudetava otsuse koopiat juba olemas ja seda võidakse muutmise menetluse raames nõuda. Enamikul juhtudel peaks kohtu- või haldusasutuse tehtud algse otsuse tavakoopiast piisama.

a) Erand juhul, kui riik on tunnistanud kokkuvõtte või väljavõtte vastuvõetavaks

854. Selle asemel et nõuda otsuse tervikteksti, võib vastuvõtjariik tunnistada vastuvõetavaks ka otsuse kokkuvõtte või väljavõtte. Mõnel juhul moodustavad elatist käsitlevad sätted üksnes teatava osa kogu otsusest ning kui juhtumi seisukohalt on olulised ainult need sätted, väldib riik sel viisil täisteksti tõlkimisega kaasnevaid kulusid. See, kas taotlust vastu võtvas riigis on lubatud esitada kokkuvõtte või väljavõtte, on kirjas asjaomases riigiprofiilis.
855. Kui kokkuvõtte esitamine on lubatud, kasutage soovituslikku vormi (otsuse kokkuvõtte vorm).

b) Kas otsuse tõestatud koopia on nõutav?

856. Alati tuleks tutvuda riigiprofiiliga, kuna selles võib olla välja toodud, et iga taotluse puhul on alati nõutud tõestatud koopia. Kui tõestatud koopiat tavakorras ei nõuta, piisab tavakoopiast, kuid vastuvõtjariik võib siiski hiljem teatada, et soovib konkreetse juhtumi puhul otsusest pädeva asutuse tõestatud koopiat.

3. Õigusabi

857. Kui muutmise taotluse esitab õigustatud isik, on tal õigus saada vastuvõtjariigis tasuta õigusabi (eeldusel et abi on vajalik, kuna puudub lihtsustatud menetlus) tingimusel, et taotlus käsitleb lapse elatist ja taotlus ei ole selgelt põhjendamatu¹⁶².
858. Kui õigustatud isiku esitatud taotlus ei ole seotud lapse elatisega, ei anna vastuvõtjariik muutmise taotlusega seoses automaatselt tasuta õigusabi. Enne abi andmist võidakse kontrollida õigustatud isiku vahendeid või **taotluse põhjendatust**. **Vahendite kontrollimise** korral on kasulik teabeallikas rahalise olukorra vorm, kuna selle alusel saab kindlaks teha taotluse esitaja õiguse saada vastuvõtjariigis või päritoluriigis õigusabi.
- Vahendite kontrollis hinnatakse tavaliselt taotluse esitaja sissetulekut ja varasid või muud rahalist olukorda, mis mõjutab tema võimet maksta õigusabi eest.**
- Põhjendatuse kontrollimisel keskendutakse üldiselt taotluse põhjendatusele või taotluse rahuldamise tõenäosusele, võttes muu hulgas arvesse taotluse õiguslikku alust ning asjaolu, kas juhtum lõppeb tõenäoliselt positiivselt.**
859. Kui õigusabi taotleb kohustatud isik olukorras, kus ei ole olemas lihtsustatud menetlust, ei ole tal automaatselt õigust saada tasuta õigusabi, isegi kui taotlus on seotud lapse elatisega¹⁶³. Mõnes riigis antakse tasuta õigusabi üksnes juhul, kui kohustatud isik vastab vahendite ja taotluse põhjendatuse kontrollile. Vastuvõtjariigi profiilis on märgitud, millises ulatuses ja millistel tingimustel vastuvõtjariigis kohustatud isikutele tasuta õigusabi antakse. Rahalise olukorra vormis sisalduv teave aitab vastuvõtjariigil kindlaks teha kohustatud isiku õiguse abi saada.
860. Kuna tasuta õigusabi antakse muutmise taotluste puhul paljudes riikides harva juhul, kui taotluse esitaja on kohustatud isik, kontrollige riigiprofiilist järele ja teavitage kohustatud isikut, kui õigusabi on vajalik, ja teavitage teda ka sellest, kas tal on tõenäoliselt õigus saada vastuvõtjariigis sellist abi.

4. Muud dokumendid

861. Muu teave, mille võib taotlusele lisada, hõlmab tõendeid olukorra muutumise kohta ja muutmistaotlust toetavaid kirjalikke avaldusi. Sellise teabe jaoks ei ole olemas soovituslikku vormi ja see, mis on kasulik või vajalik, sõltub juhtumi asjaoludest ja põhjustest, miks muutmist taotletakse. Osa sellisest teabest võib siiski esitada rahalise olukorra vormil.
862. Kui esialgse kontrolli käigus on tehtud kindlaks, et vastuvõtjariigis muudetud otsust on vaja teie riigis pärast muutmist tunnustada, paluge esitada otsuse tõestatud koopia (kui see on teie riigis nõutud), samuti täidetud täidetavuse avaldus ja nõuetekohase teavitamise avaldus, kui need on nõutud. Kahtluste korral tasub tutvuda käsiraamatu 4. ja 5. peatükiga.

5. Edastusvormi täitmine

863. Edastusvorm on standardne ja ühtne osalisriikidevaheline taotluste saatmise viis. Sellega kinnitatakse, et taotlusele on lisatud nõutud dokumendid ja teave, ning antakse vastuvõtjariigi keskasutusele teada, milliseid õiguskaitsevahendeid taotletakse.

¹⁶² Riik võib kasutada lapse vahendite kontrollimist. Vt 3. peatükis esitatud selgitusi õigusabi kohta.

¹⁶³ Vt seletuskiri, punkt 266.

864. Edastusvorm on kohustuslik vorm. See tuleb esitada iga konventsioonikohase taotluse korral.

865. Suunised selle vormi täitmise kohta on esitatud 15. peatükis.

III. Edastatavate muutmistaotluste kontroll-leht

	Menetlus	Käsiraamatu viide
1	Taotluse esitaja esitatud dokumentide läbivaatamine	I jaotise C osa punkt 2
2	Hindamine, kas muudetud otsust on vaja tunnustada	I jaotise C osa punkt 4
3	Nõutavate dokumentide kindlakstegemine	I jaotise C osa punktid 5 ja 6
4	Dokumentide täitmine	II jaotise punkt C ja 15. peatükk
5	Vastuvõtjariigi keskasutusele saatmine	I jaotise C osa punkt 10

II osa.

Vastu võetavate muutmistaotluste menetlemine

I. Ülevaade

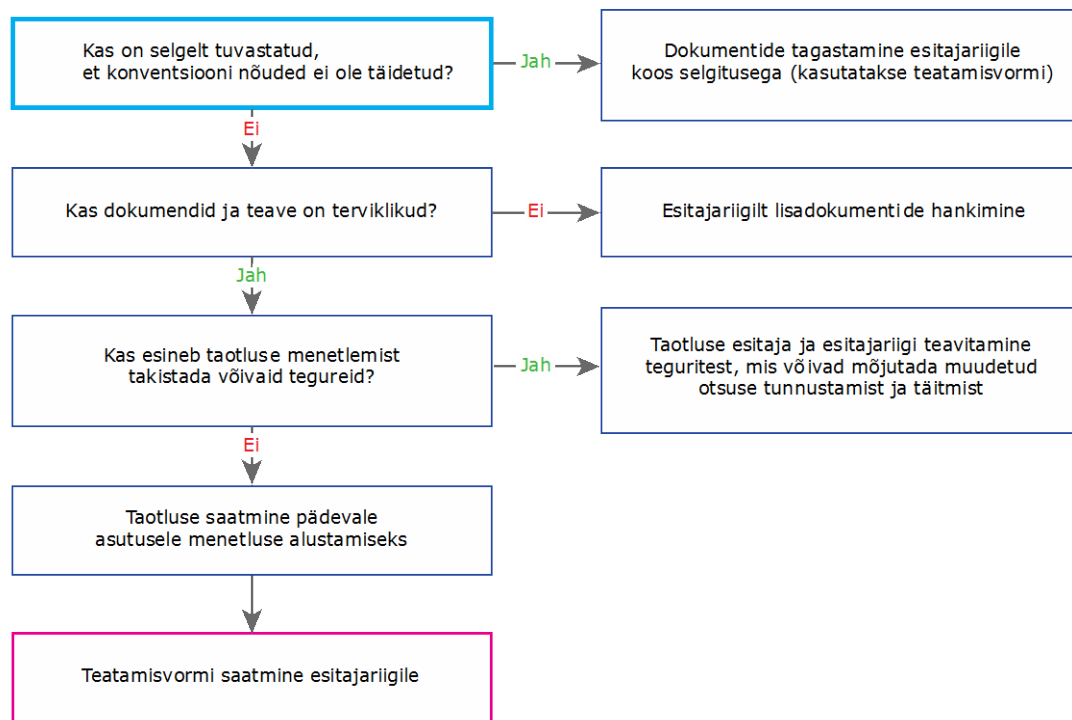
866. Käesolevas osas käsitletakse menetlusi, mida vastuvõtjariik järgib muutmistaotluse saamise korral.

867. Ametnikel, kes ei ole muutmistaotlustega üldiselt kursis, on kasulik tutvuda 11. peatükiga, et saada parem ülevaade muutmistaotlustega seotud aluspõhimõtetest.

II. Menetlused

868. Vastu võetavate taotluste käsitlemine on otsuse muutmise taotlemise korral üsna lihtne. Menetluse etapid on esitatud järgmisel joonisel.

VASTU VÕETAVATE MUUTMISTAOTLUSTE MENETLEMINE

Joonis 34. Ülevaade vastu võetavate muutmistaotluste käsitlemise kohta

1. Kas on selgelt tuvastatud, et taotlus ei vasta konventsiooni nõuetele?

869. Konventsiooni kohaselt võib keskasutus taotluse menetlemisest keelduda vaid juhul, kui on selgelt tuvastatud, et taotlus ei vasta konventsiooni nõuetele (artikli 12 lõige 8). See erand on väga piiratud ja võib kehtida näiteks juhul, kui taotlus ei ole seotud elatisega¹⁶⁴.
870. Kui taotlus nimetatud põhjusel tagasi lükatakse, tuleb sellest kiiresti teavitada esitajariiki ja esitada põhjused, miks taotluse menetlemisest keelduti.

2. Kas dokumendid ja teave on terviklikud?

871. Konventsiooni kohaselt on nõutud üksnes edastusvorm ja taotlus (kasutada võib soovituslikku otsuse muutmise taotluse vormi), kuid enamikul juhtudel on muutmise aluse kindlakstegemiseks vaja ka muid dokumente. Enamikul juhtudel esitatakse koos taotlusega järgmised dokumendid:

¹⁶⁴ Vt seletuskiri, punkt 344.

- soovituslik muutmistaotluse vorm;
- elatist käsitleva otsuse koopia – tõestatud koopia üksnes juhul, kui see on vastuvõtjariigis nõutud (vt riigiprofiil);
- rahalise olukorra vorm kohustatud isiku kohta;
- teave, mis on vajalik kostja asukoha kindlakstegemiseks vastuvõtjariigis;
- rahalise olukorra vorm õigustatud isiku kohta;
- muutmistaotlust toetavad vajalikud lisadokumendid;
- vastuvõtjariigi nõutud lisadokumendid (vt riigiprofiil).

872. Kui nõutud on mõni eespool loetletud dokumentidest, ent seda ei ole esitajariigi saadetud taotlusega koos esitatud, ei tohiks taotlust tagasi lükata. Selle asemel tuleks nõuda teiselt riigilt vajalikke dokumente. Sellise nõude esitamiseks saab kasutada teatamisvormi.

3. Kas esineb esialgseid kaalutlusi?

873. Keskasutus peaks dokumendid läbi vaatama ja tegema kindlaks, kas seoses taotluse menetlemisega vastuvõtjariigis võib esineda takistavaid tegureid ning kas on põhjust arvata, et muudetud otsuse tunnustamisel ja täitmisel tekib probleeme. See on eriti oluline juhul, kui taotluse on esitanud kohustatud isik. Nagu on selgitatud 11. peatükis, võivad kohustatud isiku võimalused esitada konventsioonikohane muutmistaotlus teises riigis olla mõnel juhul piiratud.

874. Siiski peaks vastuvõtjariigi keskasutus meeles pidama, et sarnane hindamine võib olla tehtud esitajariigis enne dokumentide edastamist. Esitajariigi keskasutus on kontrollinud, kas taotluse alusel muudetud otsust saab esitajariigis tunnustada.

875. Lisaks ei võimalda mõne riigi õigus vähendada või tühistada lapsele makstava elatisega seotud võlgnevust. Kui taotluses nõutakse üksnes lapsele makstava elatisega seotud võlgnevuse tühistamist ja teie riigi õigus¹⁶⁵ sellise võlgnevuse tühistamist ei võimalda, teavitage sellest esitajariigi keskasutust.

4. Muutmistaotluse menetlemine

876. Kui hindamine näitab, et taotlust saab konventsiooni alusel menetleda, saadetakse dokumendid menetlemiseks pädevale asutusele. Mõnes riigis toimib selles küsimuses pädeva asutusena keskasutus.

5. Teatamine

877. Vastuvõtjariigi keskasutus peab teatama kõikidest vastu võetud taotlustest kuue nädala jooksul alates nende kättesaamisest ning esitama seejärel kolme kuu jooksul eduaruande või aruande järelmeetmete kohta. Esimese teatamise korral tuleb kasutada kohustuslikku teatamisvormi. Pärast seda võib kasutada soovituslikku eduaruande vormi.

6. Pärast otsuse tegemist

878. Kui otsus on muudetud, saadab vastuvõtjariigi keskasutus esitajariigi keskasutusele muudetud otsuse koopia.

¹⁶⁵ Mõnes riigis hõlmab see Haagi protokolli ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta.

879. Mõnel juhul on vaja muudetud otsust esitajariigis enne täitmist tunnustada. Sellistel juhtudel võib vastuvõtjariigil kui muudetud otsuse päritoluriigil olla vaja esitada tunnustamise toetamiseks vajalikud dokumendid (täidetavuse avaldus ja nõuetekohase teavitamise avaldus ja otsuse tõestatud koopia). Võimalikud erinõuded on esitatud otsuse muutmise taotlusega koos saadud dokumentides või esitajariigi hiljem saadetud dokumentides. Taotluse esitajal võib olla võimalik esitada otsuse tunnustamise taotlus ka otse pädevale asutusele.

III. Vastu võetavate muutmistaotluste kontroll-leht

	Menetlus	Käsiraamatu viide
1	Kas on selgelt tuvastatud, et taotlus ei vasta konventsiooni nõuetele?	II osa II jaotise punkt 1
2	Kas dokumendid on terviklikud?	II osa II jaotise punkt 2
3	Riikide õiguses esinevate võimalike muutmistaotlusega seotud takistuste kindlakstegemine	II osa II jaotise punkt 3
4	Taotluse menetlemine	II osa II jaotise punkt 4
5	Taotluse saatnud riigi teavitamine tulemusest	II osa II jaotise punkt 6

III osa.

Vastu võetavate ja edastatavate muutmistaotlustega seotud ühisküsimused

I. Lisamaterjalid

A. Kõikide muutmistaotluste suhtes kehtivad praktilised soovitused

- Edastusvormi peab täitma keskasutuse volitatud esindaja. Soovitusliku taotlusvormi võib täita taotluse esitaja või keskasutuse esindaja.
- Riikidel on soovitatav kasutada soovituslikke vorme. Need on välja töötatud viisil, mis tagab, et taotlusega edastatakse kogu vajalik teave. Kohustuslik on üksnes edastusvorm.
- Originaaldokumente ei pea saatma.
- Kuna teatavaid muutmistaotlusi menetletakse pädevale asutusele esitatud otsetaotluse alusel, on oluline hoolitseda selle eest, et kõiki keskasutusi, kellel on toimik avatud, teavitataks muudatusest. Sellega tagatakse, et mõlema osalisriigi toimikud on ajakohased.
- Mõne riigi õigus¹⁶⁶ sisaldab olulisi piiranguid seoses võlgnevuse tühistamisega. Seda on käsitletud käesolevas peatükis. Kui taotlus on võlgnevuse tühistamise kohta, tuleks vaadata käesolevat peatükki ja mõlema riigi profiili.

¹⁶⁶ Mõnes riigis hõlmab see Haagi protokolli ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta.

- Otsustamine, kas esitada tavaline muutmistaotlus või otsetaotlus ühe seotud riigi pädevale asutusele, on keeruline. Taotluse esitajaid tuleks julgustada küsima selles küsimuses õigusabi.
- Kui elatist käsitlevat otsust juba täidetakse või osapoolte olukord on muutunud, ei ole alati vaja otsust muuta. Riigi tasandi õiguses võivad olla kehtestatud muud õiguskaitsevahendid, nagu täitmise ajutine peatamine või muud võimalused otsuse muutmiseks, sealhulgas halduslik ümberarvutamine või otsuse ümberhindamine.

B. Seotud vormid

Edastusvorm
Otsuse muutmise taotlus
Piiratud teabe vorm
Rahalise olukorra vorm
Otsuse kokkuvõte
Teatamisvorm

C. Asjakohased konventsiooni artiklid

Artikli 10 lõike 1 punktid e ja f ning artikli 10 lõike 2 punktid a, b ja c
Artikkel 11
Artikkel 12
Artikkel 15
Artikkel 17
Artikkel 18
Artikkel 20
Artikkel 22

D. Käsiraamatu seotud jaotised

Vt 1. peatüki I jaotise A osa punkt 4, „Kehtiva elatist käsitleva otsuse muutmise taotlus”
Vt 3. peatüki 2. osa III jaotis, „Juurdepääs menetlustele ja õigusabile”
Vt 4. ja 5. peatükk edastatavate ja vastu võetavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemise kohta

II. Korduma kippuvad küsimused

Kohustatud isik peab maksma elatist teise riigi otsuse alusel. Üks lastest elab nüüd kohustatud isiku juures. Kas kohustatud isik saab lasta otsust muuta?

880. Enamikul juhtudel jah. Kohustatud isik peab täitma artikli 10 lõike 2 punkti b või c kohase taotluse ja esitama selle keskasutusele. Kohustatud isiku elukohariigi keskasutus saadab taotluse riigile, kus otsus on tehtud, kui õigustatud isiku alaline elukoht on endiselt selles riigis, või riigile, kus õigustatud isik nüüd elab. Teatavates olukordades saab kohustatud isik esitada taotluse otse selle riigi pädevale asutusele, kus ta elab. See, kas otsust saab muuta, sõltub vastuvõtjariigi õigusest.

Mida peab õigustatud või kohustatud isik tegema pärast elatist käsitleva otsuse muutmist selleks, et muudetud otsust täidetakse?

881. Edasised toimingud sõltuvad riigi tasandi õigusest ning sellest, kus osapooled elavad ja kas otsuse muudatus on tehtud selles osalisriigis, kus seda täitma hakatakse. Kui jah, siis ei pea midagi rohkem tegema, sest riik täidab oma otsust.

882. Kui muudetud otsus on tehtud teises osalisriigis kui see, kus seda täitma hakatakse, võib olla vajalik otsuse eelnev tunnustamine. Tunnustamine võib olla vajalik kas riigis, kus kohustatud isik elab, või riigis, kus tal on varad.
883. Mõnes riigis ei ole muudetud otsuse tunnustamine vajalik, kuna muudetud otsust käsitletakse algse otsuse pikendamisena, eeldusel et algset otsust on asjaomases riigis tunnustatud. Teistes osalisriikides tuleb esitada muudetud otsuse tunnustamise taotlus vastavalt konventsioonikohastele tunnustamise ja täitmise sätetele. Võimalik on esitada tunnustamise taotlus ka otse pädevale asutusele.
884. Konventsioonis ei ole seda küsimust eraldi käsitletud.

Millal saab elatist käsitlevat otsust muuta? Mida peab taotluse esitaja tõendama?

885. See, kas otsust saab muuta, sõltub selle riigi õigusest, kus taotlust menetletakse (vastuvõtjariik). Enamikus osalisriikides peab taotluse esitaja tõendama, et pärast otsuse tegemist on muutunud õigustatud isiku, kohustatud isiku või laste olukord.

Kas konventsioonikohase taotluse alusel saab vähendada või tühistada elatisega seotud võlgnevust?

886. See sõltub täielikult riigi tasandi õigusest ja konventsioonis ei ole seda käsitletud. Vastuvõtjariigi profiilist saab vaadata, kas asjaomases riigis on lubatud võlgnevust tühistada või vähendada. Taotluse rahuldamine sõltub sellest, kas vastuvõtjariigi õiguse kohaselt on lubatud võlgnevust tühistada või vähendada. Mõnes riigis ei ole võimalik tühistada lapsele makstava elatisega seotud võlgnevust.

Mis saab siis, kui otsust on muudetud, ent muudetud otsust ei saa konventsiooni alusel tunnustada?

887. Tunnustamismenetluse eesmärk on võimaldada täita otsuseid samadel alustel nagu riigi tasandi õiguse alusel tehtud otsuseid. Seetõttu ei saa otsust, mida ei ole teatavas riigis võimalik tunnustada, konventsiooni alusel selles riigis täita. Enamikul juhtudel peaks taotluse esitaja sellises olukorras vaatama üle põhjused, mille alusel tunnustamisest ja täitmisest keelduti, ning esitama muutmistaotluse kas teises riigis (nt päritoluriigis) või esitama taotluse uue otsuse tegemiseks, et saada otsus, mida on võimalik konventsiooni alusel tunnustada ja täita.

Õigustatud isiku elatist käsitlevas otsuses sätestatud elatise summa ei vasta enam laste vajadustele. Kohustatud isik elab nüüd välisriigis. Kuidas saab õigustatud isik lasta elatist suurendada?

888. Kui otsus on tehtud riigis, kus õigustatud isik elab, võib olla võimalik taotleda otsuse muutmist ja summa suurendamist otse pädevalt asutuselt, kes on teinud algse otsuse. Kui asjaomane asutus ei saa mingil põhjusel otsust muuta, peab õigustatud isik esitama taotluse konventsiooni alusel ja laskma otsuse muutmise taotluse edastada riiki, kus kohustatud isik nüüd elab. Selleks on mitu võimalust. Neid on kirjeldatud 11. peatükis.
889. Kui õigustatud isik ei ela riigis, kus otsus on tehtud, ei pruugi selle riigi kohtu- või haldusasutusel olla võimalik otsust muuta. Sellisel juhul peab õigustatud isik esitama muutmistaotluse konventsiooni alusel ja laskma selle saata riiki, kus elab kohustatud isik.

Mis saab siis, kui ei õigustatud isik ega kohustatud isik ela riigis, kus otsus on tehtud? Kus tuleks muutmistaotlust menetleda?

890. Vt 11. peatükk. Enamikul juhtudel menetletakse taotlust riigis, kus elab kostja. See võib olla kas riik, kus elab õigustatud isik, või riik, kus elab kohustatud isik, sõltuvalt sellest, kes taotluse esitab. See, kas otsust saab muuta, sõltub siiski vastuvõtjariigi õigusest.

Millistel põhjustel otsust muudetakse? Kas elatist saab muuta või elatisega seotud võlgnevust tühistada ilma kohustatud isiku nõusolekuta?

891. See, kas otsust saab muuta, sõltub taotlust menetleva riigi õigusest. Enamikus osalisriikides ei saa lapsele makstavat elatist käsitlevat otsust muuta, kui kohustatud isiku, õigustatud isiku või lapse olukord ei ole muutunud. Lapsele makstava elatisega seotud võlgnevuse tühistamine ei pruugi olla vastuvõtjariigi õiguse kohaselt lubatud. Paljudes riikides ei ole lubatud tühistada lapsele makstava elatisega seotud võlgnevust muudel kui erandjuhtudel ning otsust, millega sellist võlgnevust muudetakse, ei pruugita tunnustada või täita.

Kas taotluse esitajalt võib nõuda, et ta esitaks muutmistaotluse vastuvõtjariigile isiklikult?

892. Artiklis 29 ei ole käsitletud seda, kas muutmistaotluse korral võib nõuda taotluse esitaja füüsilist kohalolekut. Vastuvõtjariigi ja esitajariigi keskasutus peaksid tegema koostööd selle tagamiseks, et taotluse esitaja tõendid on taotluses esitatud, ning aitama taotluse esitajal esitada lisamaterjale või tõendeid alternatiivsete vahendite kaudu, näiteks telefoni või videokonverentsi teel, kui see on võimalik¹⁶⁷.

¹⁶⁷ Kui mõlemad riigid on 1970. aasta tõendite kogumise konventsiooni osalisriigid, vt 3. peatüki 2. osa V jaotis „Muud Haagi konventsioonid”.

13. peatükk.

Edastatavate erimeetmete võtmise taotluste koostamine

Peatüki ülesehitus

Peatükis käsitletakse erimeetmete võtmise taotlusi.

I jaotises esitatakse taotluse ülevaade – millal ja kes saab taotluse esitada ja milliseid meetmeid on võimalik taotleda.

II jaotises kirjeldatakse taotluse koostamise ja käsitlemise ning teisele riigile edastamise menetlust või etappe.

III jaotises käsitletakse võimalikke probleeme, nagu kulud ja andmekaitsega seotud aspektid.

IV jaotises esitatakse viited lisamaterjalidele ja käsiraamatu seotud osadele.

Kui soovite vaid lühiülevaadet asjaomasest menetlusest, siis on V jaotises esitatud kontroll-leht.

VI jaotises esitatakse vastused teatavatele otsuse täitmise taotlustega seotud korduma kippuvatele küsimustele.

I. Erimeetmete võtmise taotluste ülevaade

A. Millal kõnealune taotlus esitatakse?

893. Erimeetmete võtmise taotlus esitatakse juhul, kui elatisega seotud küsimusega seoses on vaja teise osalisriigi abi, kuid üksnes väga piiratud ulatuses.

894. Taotluse võib esitada kas

1 artikli 7 lõike 1 alusel:

- et aidata võimalikul taotluse esitajal esitada konventsioonikohane **elatist** käsitleva otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise, täitmise, tegemise või muutmise taotlus või
- et aidata võimalikul taotluse esitajal teha kindlaks sellise taotluse esitamise vajadus;

Elatis hõlmab toetust lastele, abikaasale ja/või endisele abikaasale või partnerile ja lapse või abikaasa / endise abikaasa / partneri ülalpidamisega seotud kulude katmist. Konventsiooni kohaselt võib riik elatise hulka arvata ka muudest peresuhetest tulenevad ülalpidamiskohustused.

2 artikli 7 lõike 2 alusel:

- et edendada elatist käsitleva taotlusega seotud kohtuasja, kui selline kohtuasi on menetlemisel osalisriigis ja sellel on rahvusvaheline mõõde, näiteks seetõttu, et varad asuvad teises riigis.

895. Erinevalt otsuse tunnustamise, tunnustamise ja täitmise, täitmise, tegemise või muutmise taotlustest on teenuste osutamine kõnealuse taotluse alusel teatavas ulatuses riigi otsustada. Artikli 7 lõike 1 kohase taotluse esitamise korral seoses konventsiooni artikli 10 alusel esitatava võimaliku taotlusega määrab vastuvõtjariigi keskasutus esmalt kindlaks, kas tema teenused on vajalikud. Kui keskasutus leiab, et tema teenused on vajalikud, peab ta võtma asjakohased meetmed vastavalt keskasutusele kättesaadavatele vahenditele ja riigi õigusele¹⁶⁸. Artikli 7 lõike 1 alusel esitatud taotlus peab käsitlema mõnda nimetatud artiklis loetletud meedet.
896. Kui taotlus esitatakse aga artikli 7 lõike 2 alusel ja see on seotud esitajariigis menetletava elatist käsitleva juhtumiga, ei pea valima loetletud meetmete hulgast, vaid vastuvõtjariik võib ise otsustada, milliseid meetmeid ta võtab.

B. Juhtumi näide

897. X elab riigis A ja tal on elatist käsitlev otsus, mille kohaselt peab Y maksma lapsele elatist. X kahtlustab, et Y-i tööandja riigis B maksab Y-le pensionihüvitist. Kui see nii on, siis sooviks X saata elatist käsitleva otsuse riigile B, et seda seal täidetaks. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.
898. Konventsiooni kohaselt saab X paluda riigi A keskasutuselt, et nad edastaksid riigile B **erimeetmete võtmise taotluse**, et teha kindlaks, kas Y saab selles riigis hüvitisi. Kui riigi B keskasutus leiab, et meetmed on vajalikud, võtab ta asjakohased meetmed, et uurida välja, kas pensionihüvitist makstakse, ja teavitab sellest riigi A keskasutust¹⁶⁹. Seejärel saab X esitada elatist käsitleva otsuse tunnustamise ja täitmise taotluse ja saata selle riigile B.

C. Kes saab taotluse esitada?

899. Erimeetmete võtmise taotluse võib esitada õigustatud isik (sealhulgas õigustatud isiku nimel tegutsev või õigustatud isikule toetust maksnud avalik-õiguslik asutus) või kohustatud isik.
900. Taotlus peab olema seotud konventsiooni peamise kohaldamisalaga (vt 3. peatükk), välja arvatud juhul, kui nii vastuvõtja- kui ka esitajariik on esitanud deklaratsiooni konventsiooni kohaldamise laiendamiseks teist liiki ülalpidamiskohustusele.
901. Erimeetmete võtmise taotlused tuleb esitada riikide keskasutuste kaudu. Taotlust ei saa esitada otse pädevale asutusele¹⁷⁰.

D. Vooskeem

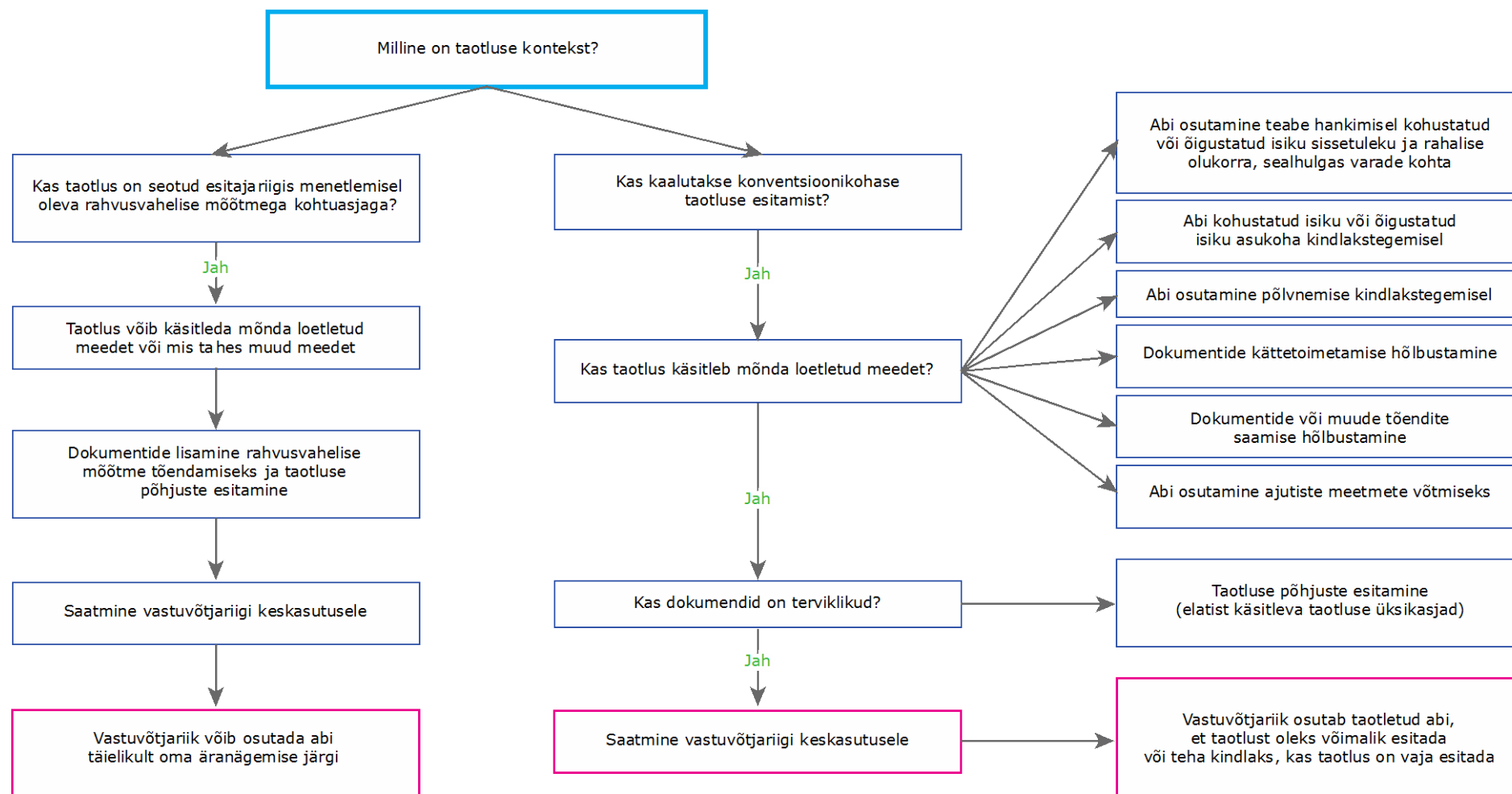
902. Järgmisel vooskeemil on näidatud erimeetmete võtmise taotluse esitamise menetluse põhietapid.

¹⁶⁸ Vt seletuskiri, punkt 203.

¹⁶⁹ Mõnes riigis ei luba eraelu puutumatust käsitlevad õigusaktid sellist teavet avaldada, kuid riik B saab anda teada, kas kohustatud isikul on riigis B sissetulekuid.

¹⁷⁰ Seletuskiri, punkt 194.

EDASTATAVATE ERI MEETMETE VÕTMISE TAOTLUSTE MENETLEMINE

Joonis 35. Vooskeem – edastatavate erimeetmete võtmise taotluste käsitlemine

II. Menetlused

A. Taotluse konteksti kindlakstegemine

903. Artikli 7 kohaselt peab taotletav abi olema vajalik teatavat liiki elatisega seotud juhtumi käsitlemiseks. See võib olla seotud võimaliku konventsioonikohase taotluse esitamisega või esitajariigis menetletava elatist käsitleva kohtuasjaga, millel on rahvusvaheline mõõde¹⁷¹. Esimest olukorda on käsitletud artikli 7 lõikes 1 ja teist artikli 7 lõikes 2.
- Esitajariik on osalisriik, kes algatab taotlusmenetluse ning kes esitab taotluse selles riigis elava isiku nimel. Vastuvõtjariik on osalisriik, millelt taotletakse taotluse töötlemist.*
904. Kui taotlus ei vasta kummalegi nimetatud kategooriatest, võib keskasutus selle tagasi lükata.

B. Kui taotlus esitatakse seoses kavandatava konventsioonikohase taotlusega (artikli 7 lõige 1)

Kas taotlus käsitleb mõnda loetletud meetmetest?

905. Konventsioonis on loetletud kuus meetet, mida on võimalik erimeetmete võtmise taotlusega taotleda. Need on sätestatud artikli 7 lõikes 1 ja kuuluvad keskasutuse üldiste ülesannete alla, mida osalisriik peab osutama. Taotlusega võidakse paluda teise riigi keskasutuselt abi järgmistes küsimustes.
- a) **Kohustatud või õigustatud isiku asukoha kindlakstegemine**
906. Osalisriigilt võidakse taotleda otsingu tegemist oma andmepankades ja muude kättesaadavate teabeallikate kasutamist õigustatud või kohustatud isiku asukoha kindlakstegemiseks. Selline taotlus võidakse esitada juhul, kui ühes osalisriigis elav õigustatud isik ei soovi teha kulutusi seoses otsuse tõlkimisega teise osalisriigi keelde, kui kohustatud isik selles riigis ei ela. Samuti võib kohustatud isikul olla vaja teada, kas õigustatud isik elab vastuvõtjariigis, et otsustada, kus esitada muutmistaotlus.
- b) **Teabe hankimine sissetuleku, varade ja muu rahalise olukorra kohta**
907. Taotlus võib käsitleda abi osutamist teabe hankimisel kohustatud või õigustatud isiku sissetuleku, varade ja muu rahalise olukorra kohta. See võib olla vajalik näiteks eespool toodud näites, kui õigustatud isik kaalub otsuse saatmist täitmiseks teatavasse riiki, kui tehakse kindlaks, et vastuvõtjariigis asuvad kohustatud isiku sissetulek või varad.

¹⁷¹ Rahvusvahelise mõõtme tähendust on selgitatud seletuskirja punktis 206.

c) Tõendite saamise hõlbustamine

908. Mõnel juhul võidakse taotleda teise osalisriigi abi tõendite saamisel elatist käsitleva menetluse jaoks. Näiteks varade kuuluvust tõendavad dokumendid või maksuandmete koopiad võivad olla kasulikud kohustatud isiku maksevõime kindlaksmääramisel või aidata teha kindlaks võimalikud varad, mille suhtes saab täitmist kohaldada. Viis, kuidas riik sellisele taotlusele vastab, sõltub vastuvõtjariigi õigusest, taotluse eesmärgist ning sellest, kas asjaomased riigid on mõne muu rahvusvahelise lepingu osalisriigid (artikkel 50)¹⁷².

d) Abi põlvnemise kindlakstegemisel

909. Kuigi konventsioonis on lubatud teha põlvnemine kindlaks elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse raames, võib esineda olukordi, kus õigustatud isik taotleb üksnes põlvnemise kindlakstegemist. Näiteks võivad osapooled olla kokku leppinud, et elatist käsitlev otsus tehakse õigustatud isiku riigis, kuid lapsele elatise maksmise kohustuse kindlakstegemiseks on vaja eelnevalt kindlaks teha põlvnemine¹⁷³.

e) Ajutiste meetmete võtmise menetluse algatamine või hõlbustamine

910. Õigustatud isik võib esitada osalisriigile taotluse esialgse või ajutise menetluse algatamiseks või hõlbustamiseks, et tagada menetluses oleva elatisnõude tulemuslik lahendamine. Selline taotlus võib olla seotud varade võõrandamise vältimisega või muu otsuse täitmise peatamisega elatist käsitleva taotluse menetlemise ajaks. See võib olla kasulik tulevase konventsioonikohase elatist käsitleva menetluse seisukohast.

f) Dokumentide kättetoimetamise hõlbustamine

911. Abi elatisega seotud dokumentide kättetoimetamisel võib olla oluline, kui juhtum on menetlemisel kohtus ühes riigis ja osapool peab dokumendid kätte toimetama välisriigis elavale osapoolele. Viis, kuidas riik sellisele taotlusele vastab, sõltub sellest, kas asjaomased riigid on mõne muu rahvusvahelise lepingu osalisriigid, ning vastuvõtjariigi õigusest (artikkel 50)¹⁷⁴.

C. Kui taotlus esitatakse rahvusvahelise mõõtmega kohtumenetluse raames (artikli 7 lõige 2)

912. Kui erimeetmete võtmise taotlus esitatakse rahvusvahelise mõõtmega kohtuasja raames, ei pea taotlus piirduma eespool loetletud kuue eri liiki meetmega. Erimeetmete võtmist taotleb isik võib taotleda mis tahes liiki abi, mis võib olla elatist käsitleva menetluse seisukohast asjakohane¹⁷⁵.

¹⁷². Vt ka seletuskiri, punktid 648–651.

¹⁷³ Kui tõendeid põlvnemise kohta taotletakse esitajariigis toimuva kohtumenetluse raames ja mõlemad riigid on 1970. aasta tõendite kogumise konventsiooni osalisriigid, vt 3. peatüki 2. osa V jaotis „Muud Haagi konventsioonid”.

¹⁷⁴ Vt ka seletuskiri, punktid 648–651.

¹⁷⁵ Lisanäidete kohta vt seletuskiri, punkt 193.

D. Kas dokumendid on terviklikud?

913. Artikli 7 lõigete 1 või 2 alusel esitatava erimeetmete võtmise taotluse jaoks ei ole veel välja antud soovituslikku taotlusvormi, kuid alalisel bürool on kavas selline vorm peagi koostada. Taotlusele lisatavad dokumendid sõltuvad taotluse liigist. Seni, kuni soovituslikku vormi koostatakse, võib riik kasutada taotluse jaoks enda vorme. Vastuvõtjariigile võib sõltuvalt taotluse liigist ja taotluse kontekstist esitada järgmise teabe:

- taotletav erimeede;
- kas kavatakse esitada konventsioonikohane elatist käsitlev taotlus või kas esitajariigis menetletaval elatist käsitleval kohtuasjal on rahvusvaheline mõõde;
- kavatsetava elatist käsitleva taotluse liik (nt otsuse tunnustamine, täitmine, tegemine või muutmine);
- miks on erimeede vajalik;
- taotluse esitaja ja kostja kontaktandmed.

914. Materjalide kogumisel ja erimeetmete võtmise taotluse koostamisel tuleb hoolitseda selle eest, et taotlus sisaldaks või käsitleks järgmisi andmeid.

a) Eraelu puutumatus kaitse

915. Konventsioonis on sätestatud, et konventsioonikohase taotlusega seoses kogutud või edastatud teavet ei tohi avalikustada ega kinnitada, kui see võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust.

916. Ohu kahtluse korral tuleb märkida see taotlusvormile ja esitada isikuandmed pigem eraldi vormil.

b) Keskasutuse andmed

917. Esitage teave esitajariigi keskasutuse kohta ning selle isiku andmed, kellega vastuvõtjariik peaks täiendava teabe vajamise korral ühendust võtma. Keskasutused suhtlevad omavahel vastuvõtjariigi keeles, muus kindlaksmääratud keeles või inglise või prantsuse keeles. Riigiprofiilist saab vaadata, millist keelt tuleb kasutada.

918. Esitage vastuvõtjariigi keskasutuse kontaktandmed. Selle teabe leiab riigiprofiilist.

c) Taotluse esitaja andmed

919. Taotluse esitaja on isik, kes esitab erimeetmete võtmise taotluse. Erimeetmete võtmise taotluse võib esitada ka kohustatud isik.

d) Andmed isiku(te) kohta, kellele elatist taotletakse

920. Oluline on tagada, et ülalpidamiskohustus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse (vt 3. peatükk). Kui taotluse esitaja taotleb elatist endale, esitage asjakohane teave. Teistele pereliikmetele või ülalpeetavatele elatise taotlemise korral esitage teave perekondlike suhete kohta ning laste sünnikuupäevad, et tõendada, et lapsed on alla 21-aastased ja kuuluvad seega konventsiooni kohaldamisalasse. Kasutada tuleb sünnitunnistusel või muudes ametlikes dokumentides esitatud nimesid.

e) Kohustatud isiku andmed

921. Kohustatud isiku andmete vajalikkus sõltub taotlusest. Esitage kohustatud isiku andmed juhul, kui taotletakse põlvnemise kindlakstegemist või kohustatud isiku, tema varade või sissetuleku asukoha kindlakstegemist.

f) Lisatud dokumentide loetelu

922. Märkige, kas taotlusega koos esitatakse muid dokumente, ning loetlege need.

E. Saatmine vastuvõtjariigile

923. Kui dokumendid on kogutud, saab need saata vastuvõtjariigi keskasutusele. Artiklis 12 sätestatud tähtaeg, mille jooksul peab vastuvõtjariik taotluse kättesaamisest teatama, ei kehti erimeetmete võtmise taotluste korral; siiski tähendab üldine kohustus teha teiste osalisriikidega tõhusat koostööd, et vastuvõtjariik peab teatama taotluse kättesaamisest mõistliku aja jooksul. Hea tava on järgida vähemalt artiklis 12 sätestatud tähtaegu.

III. Muud küsimused**A. Kulud**

924. Oluline on märkida, et tasuta õigusabiga seotud üldpõhimõtted (artiklid 14 ja 15) erimeetmete võtmise taotluste korral ei kehti, isegi juhul, kui taotlus on seotud võimaliku lapse elatist käsitleva taotlusega.

925. Vastuvõtjariigi keskasutus võib nõuda erimeetmete võtmise taotluse täitmiseks osutatud teenuste eest tasu. Artiklis 8 on siiski sätestatud, et taotluse esitajalt võib nõuda tasu üksnes erandlike kulude puhul. Lisaks saab kulude tasumist nõuda taotluse esitajalt ainult siis, kui ta on varem nõustunud teenuste osutamisega asjaomase summa eest. Konventsioonis ei ole „erandlikud kulud” määratletud, seega sõltub see, milliseid kulusid peetakse erandlikeks, riigi tasandi õigusest¹⁷⁶.

Näide

926. Z elab riigis A. D on tema lapse isa. Z usub, et D-l on varasid, mis võidakse riigis B võõrandada, enne kui riigis B saab teha elatist käsitleva otsuse. Z-l on kaks valikut. Ta võib esitada riigi A keskasutuse kaudu erimeetmete võtmise taotluse, paludes, et riik B võtaks ajutisi meetmeid varade säilitamiseks kuni elatist käsitleva otsuse tegemiseni. Kui sellise taotlusega on seotud kulud (nt kohtuhalduri tasud), võidakse neid pidada erandlikeks ja nende tasumist võidakse nõuda Z-lt, kui ta sellega eelnevalt nõustub. Teise võimalusena võib Z taotleda riigis B elatist käsitleva otsuse tegemist ja paluda, et varad säilitatakse taotluse menetlemise ajal. Selle variandi korral ei pea Z tasuma ajutiste meetmetega seotud kulusid¹⁷⁷.

927. Toodud näites võib Z, kui kulud on tema jaoks oluline tegur, otsustada erimeetmete võtmise taotlust mitte esitada. Tuleb siiski meele pidada, et vastuvõtjariigi või Z-i tehtud kulutused võidakse kõnealuse näite korral sisse nõuda kohustatud isikult järgneva elatist käsitleva taotluse raames, kui see on vastuvõtjariigi õiguse kohaselt lubatud.

B. Isikuandmete kaitse

928. Konventsioonis on teatud olukordade puhul konventsiooni alusel kogutud või edastatud teabe avalikustamise ja kinnitamise suhtes kehtestatud konkreetsed piirangud. Teavet ei tohi avaldada või kinnitada, kui see võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust (artikli 40 lõige 1). See isik võib olla laps, taotluse esitaja, kostja või muu isik. Selles osas konventsioonis piiranguid ei seata.

¹⁷⁶ Vt seletuskiri, punkt 223.

¹⁷⁷ Välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariik on esitanud deklaratsiooni lapse vahendite kontrollimise kohta või kui vastuvõtjariik kasutab enne tasuta õigusabi andmist taotluse põhjendatuse kontrolli (vt 3. peatükk).

929. Kui keskasutus otsustab, et teabe avaldamine või kinnitamine võib isikut sellisel viisil ohustada, teatab ta otsusest teisele juhtumise osalevale keskasutusele ning viimane võtab seda konventsioonikohase taotluse menetlemisel arvesse. Vastuvõtjariigi keskasutusele ei ole esitajariigi keskasutuse tehtud otsus ohu kohta siduv, kuid ta peab hindama, kas andmete avalikustamine võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust. Keskasutuse tegevus kirjeldatud olukorras sõltub sellest, mida on vaja taotluse menetlemiseks ja millised on keskasutuse kohustused vastavalt konventsioonile (artikli 40 lõiked 1 ja 3).
930. Mõnel juhul võib teatavate isikuandmete avalikustamine taotluse esitajale või esitajariigi keskasutusele olla keelatud ka riigi tasandi õiguse alusel, kuid tavaliselt esitatakse siis üldteave (nt kinnitus selle kohta, et kohustatud isik elab riigis).

Hea tava: kui taotlusega taotletakse isikuandmete avaldamist, tasub vastuvõtjariigi keskasutuselt eelnevalt järele uurida, kas sellist teavet tohib esitajariigi keskasutusele või taotluse esitajale avaldada. Kui ei tohi, võib taotluse esitaja olla sunnitud esitama artikli 10 kohase taotluse (otsuse tunnustamise ja täitmise, tegemise, muutmise jm kohta) ilma taotletud teavet eelnevalt saamata.

IV. Lisamaterjalid

A. Praktilised soovitused

- Tuleb meeles pidada, et kuigi erimeetmete võtmise taotlus ei ole artikli 10 kohane taotlus, tuleb seda siiski menetleda riikide keskasutuste kaudu. Erimeetmete võtmise taotlust ei saa esitada otse pädevale asutusele.
- Meetmed, mida vastuvõtjariigi keskasutus või pädev asutus erimeetmete võtmise taotluse täitmiseks võtab, sõltuvad üldiselt vastuvõtjariigi otsusest. Seetõttu võiks taotluse esitaja enne seda, kui ta otsustab menetluse eel koos artikli 10 kohase taotlusega esitada erimeetmete võtmise taotluse (nt põlvnemise kindlakstegemiseks), kaaluda, kas erimeetmete võtmise taotlus tekitab menetluses asjatuid viivitusi.

B. Seotud vormid

Edastusvorm

C. Asjakohased konventsiooni artiklid

Artikkel 2
Artikkel 3
Artikkel 7
Artikkel 8
Artikkel 15
Artikkel 38
Artikkel 40
Artikkel 50
Artikkel 51

D. Käsiraamatu seotud jaotised

Vt 4. ja 5. peatükk edastatavate ja vastu võetavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemise kohta

Vt 8. peatükk, „Edastatavad elatist käsitleva otsuse tegemise taotlused”

Vt 10. peatükk, „Elatist käsitlevate otsuste täitmine”

Vt 11. ja 12. peatükk otsuse muutmise taotluste kohta

V. Edastatavate erimeetmete võtmise taotluste kontroll-leht

	Menetlus	Käsiraamatu viide
1	Taotluse konteksti kindlaksmääramine	II jaotise A osa
2	Kui taotlus käsitleb võimalikku konventsioonikohast taotlust:	
2a	kontrollimine, et taotlus käsitleb mõnda loetletud meetmetest	II jaotise B osa
3	Kui taotlus on seotud elatist käsitleva riigi tasandi menetlusega:	II jaotise C osa
3a	taotlus võib käsitleda mis tahes vajalikku abi	II jaotise C osa
4	Dokumentide lõplik vormistamine	II jaotise D osa
5	Saatmine vastuvõtjariigile	II jaotise E osa

VI. Korduma kippuvad küsimused

Kas erimeetmete võtmise taotluse esitamiseks peab olema esitatud konventsioonikohane taotlus?

931. Ei. Taotluse esitaja võib paluda keskasutusel esitada erimeetmete võtmise taotlus, et teha kindlaks, kas konventsioonikohast taotlust on üldse mõttekas esitada. See võib olla nii näiteks juhul, kui täitmise taotluse esitamine otsustakse kohustatud isiku sissetulekut ja varasid käsitleva teabe alusel.

Kas keskasutus peab osutama teenust, mida erimeetmete võtmise taotlusega taotletakse?

932. Mitte alati. Keskasutus peab võtma erimeetmete võtmise taotluse täitmiseks asjakohased meetmed üksnes siis, kui ta peab neid vajalikuks, et aidata taotlejal esitada artikli 10 kohast otsuse tegemise, täitmise, täitmise ja tunnustamise või muutmise taotlust või teha kindlaks sellise taotluse esitamise vajadus (artikli 7 lõige 1). Tuleb märkida, et artikli 7 lõikes 1 ja artikli 7 lõikes 2 on kasutatud erinevat sõnastust: esimesel juhul on sätestatud, et vastuvõtjariigi keskasutus **võtab** asjakohased meetmed (kui kavatakse algatada konventsioonikohane kohtuasi), ning teisel juhul, et keskasutus **võib võtta** erimeetmeid (rahvusvahelise mõõtmega kohtuasjade puhul).

14. peatükk.

Vastu võetavate erimeetmete võtmise taotluste menetlemine

Peatüki ülesehitus

Peatükis käsitletakse vastu võetavaid erimeetmete võtmise taotlusi.

I jaotises esitatakse selliste taotluste ülevaade – kes saab taotluse esitada ja millal seda kasutatakse.

II jaotises kirjeldatakse vastu võetavate materjalide läbivaatamise ja taotluse käsitlemise menetlust või etappe.

III jaotises käsitletakse kulude küsimust.

IV jaotises esitatakse viited taotlusega seotud lisamaterjalidele.

V jaotises esitatakse kontroll-leht neile, kes vajavad menetlusest lühiülevaadet.

VI jaotises esitatakse vastused teatavatele selle taotlusega seotud korduma kippuvatele küsimustele.

I. Erimeetmete võtmise taotluste ülevaade

A. Millal kõnealust taotlust kasutatakse?

933. Kõnealune taotlus esitatakse kahes eri olukorras, kui taotluse esitajal on vaja teiselt osalisriigilt teatavat piiratud liiki abi.
934. Erimeetmete võtmise taotluse saab esitada artikli 7 lõike 1 alusel, et
- aidata taotluse esitajal esitada konventsioonikohast elatist käsitleva otsuse tunnustamise, tunnustamise ja täitmise, täitmise, tegemise või muutmise taotlust või
 - aidata taotluse esitajal teha kindlaks sellise taotluse esitamise vajadus.
935. Peale selle võib erimeetmete võtmise taotluse esitada artikli 7 lõike 2 alusel, et edendada elatist käsitleva taotlusega seotud kohtuasja, kui selline kohtuasi on menetlemisel osalisriigis ja sellel on rahvusvaheline mõõde.
936. Artikli 7 lõike 1 puhul on võimalik taotleda kuut meetet. Viis, kuidas keskasutus erimeetmete võtmise taotlusele vastab, on keskasutuse otsustada ning osutatav abi võib olla riigiti väga erinev. Kui taotlus käsitleb konventsiooni artikli 10 kohase taotluse võimalikku esitamist, teeb vastuvõtjariigi keskasutus esmalt kindlaks, kas tema teenused on vajalikud, ning võtab seejärel asjakohased meetmed vastavalt keskasutusele kättesaadavatele vahenditele ja riigi õigusele¹⁷⁸.

¹⁷⁸ Vt seletuskiri, punkt 204.

937. Kui taotlus esitatakse artikli 7 lõike 2 alusel ja on seotud esitajariigis menetlemisel oleva elatist käsitleva menetlusega, ei ole taotlus piiratud artikli 7 lõikes 1 sätestatud kuue meetmega. Taotluse esitaja võib taotleda mis tahes muid meetmeid; siiski on riigi otsustada, kas ta osutab taotletud abi või hõlbustab taotletud meetmete võtmist.

B. Juhtumi näide

938. Õigustatud isikul on riigis A tehtud **elatis** käsitlev otsus. Õigustatud isik arvab, et kohustatud isik võib elada riigis B. Õigustatud isik soovib seda kontrollida, enne kui ta teeb taotluse ja otsuse tõlkimisega seotud kulutusi, et saata otsus riigile B tunnustamiseks ja täitmiseks. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.
- Elatis hõlmab toetust lastele, abikaasale ja/või endisele abikaasale või partnerile ja lapse või abikaasa / endise abikaasa / partneri ülalpidamisega seotud kulude katmist. Konventsiooni kohaselt võib riik elatise hulka arvata ka muudest peresuhetest tulenevad ülalpidamiskohustused.*
939. Konventsiooni kohaselt saab õigustatud isik esitada **erimeetmete võtmise taotluse**. Riigi A keskasutus edastab taotluse riigile B, taotledes uurimise korraldamist kontrollimiseks, kas kohustatud isik elab riigis B. Võetavad meetmed sõltuvad riigi B õigusest ja tegevuspõhimõtetest. Riik B kinnitab, kas kohustatud isik elab riigis B. Kohustatud isiku aadress esitatakse üksnes juhul, kui riigi B õigus seda lubab. Õigustatud isik saab seejärel esitada konventsiooni artikli 10 kohase tunnustamise ja täitmise taotluse.

C. Kes saavad taotlust esitada?

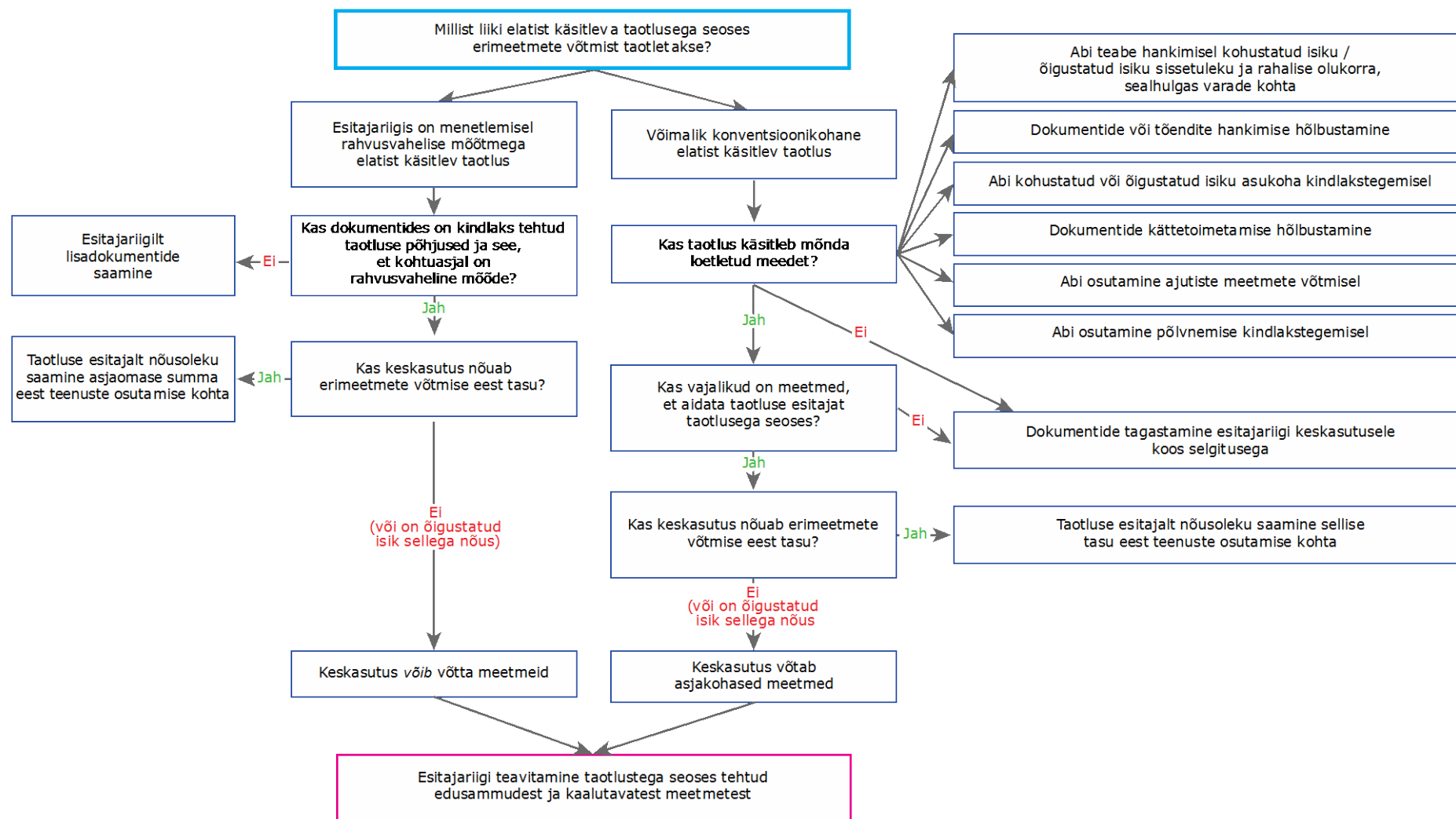
940. Erimeetmete võtmise taotluse saab esitada ühe riigi keskasutus teise riigi keskasutusele. Sellist taotlust ei saa esitada otse pädevale asutusele¹⁷⁹.
941. Taotluse saab keskasutusele esitada üksnes **õigustatud isik**, sealhulgas avalik-õiguslik asutus, kes tegutseb õigustatud isiku nimel või kes on maksnud õigustatud või kohustatud isikule toetust. Isegi kui elatist käsitlev taotlus või menetlus, millega seoses meetmeid taotletakse, on täielikult riigisisene küsimus ja taotlus esitatakse artikli 7 lõike 2 alusel, peab elatist käsitlev taotlus või menetlus, millega seoses meetmeid taotletakse, kuuluma konventsiooni kohaldamisalasse, mida on käsitletud käesoleva käsiraamatu 3. peatükis.
- Õigustatud isik on isik, kelle ees kohustatud isikul on või väidetavalt on elatisvõlg. Õigustatud isik võib olla vanem või abikaasa, laps, kasuvanem, sugulane või muu lapse huvides tegutsev isik. Mõnes riigis võidakse seda isikut nimetada elatise saajaks, võlausaldajaks, lapse hooldajaks või eestkostjaks.*

D. Vooskeem

942. Järgmisel lehel esitatud vooskeemil on näidatud vastu võetavate erimeetmete võtmise taotluste menetlemise kord.

¹⁷⁹ Seletuskiri, punkt 193.

VASTU VÕETAVATE ERI MEETMETE VÕTMISE TAOTLUSTE MENETLEMINE

Joonis 36. Vooskeem – erimeetmete võtmise taotluste menetlemine

II. Menetlused

A. Taotluse kättesaamisest teatamine

943. Erimeetmete võtmise taotluse korral ei ole kohustuslik kasutada teatamisvormi. Siiski peaks keskasutus järgima konventsioonis sätestatud üldiseid nõudeid ning tagama, et esitajariiki teavitataks taotluse kättesaamisest.

B. Kas kaalutakse konventsioonikohase taotluse esitamist?

944. Nagu eespool märgitud, võib vastuvõtjariigi keskasutus reageerida erimeetmete võtmise taotlusele erinevalt sõltuvalt sellest, kas taotlus on seotud võimaliku konventsioonikohase taotlusega (artikli 7 lõige 1) või esitajariigis menetlemisel oleva elatist käsitleva menetlusega (artikli 7 lõige 2).
945. Kui erimeedet taotletakse selleks, et aidata taotluse esitajal esitada konventsioonikohane taotlus või teha kindlaks sellise taotluse esitamise vajalikkus, peab vastuvõtjariigi keskasutus esmalt pidama selliseid meetmeid taotluse seisukohast vajalikuks. Kui taotlus vastab sellele nõudele, võtab keskasutus taotluse esitaja aitamiseks asjakohased meetmed.
946. Artikli 7 lõikega 2 on juhuks, kui taotlus esitatakse seoses esitajariigis menetletava rahvusvahelise mõõtmega elatist käsitleva kohtuasjaga, ette nähtud veidi teistsugune tegutsemine. Sellisel juhul on taotlusele vastamisega seotud kaalutluspädevus suurem, kuna vastuvõtjariigi keskasutus võib võtta meetmeid, kuid ei pea seda tegema.
947. Mõlemal juhul on vastuvõtjariigi otsustada, millised meetmed on asjakohased või kas ta osutab taotletud abi.

C. Kui erimeetmete võtmise taotlus on seotud kavatsetava konventsioonikohase taotlusega (artikli 7 lõige 1)

1. Kas taotlus käsitleb mõnda loetletud meetmetest?

948. Taotleda saab vaid teatavaid meetmeid. Kui saadud taotlus ei käsitle artiklis 7 sätestatud meedet, ei saa taotlust menetleda ja esitajariiki tuleks sellest teavitada. Taotletavad meetmed on esitatud järgmistes punktides.

a) Kohustatud või õigustatud isiku asukoha kindlakstegemine

949. Taotluse esitaja võib taotleda vastuvõtjariigi keskasutuselt abi kohustatud või õigustatud isiku asukoha kindlakstegemiseks. Seda on kõige tõenäolisemalt vaja otsustamiseks, kas taotlus tuleks saata menetlemiseks asjaomasesse riiki. Õigustatud isik võib soovida teha kindlaks, kas kohustatud isik elab asjaomases riigis, enne kui ta saadab taotluse sellesse riiki; kohustatud isik võib soovida teada, kas õigustatud isik elab vastuvõtjariigis, kui see on riik, kus on tehtud otsus, et teha kindlaks, kus tuleks esitada muutmistaotlus.

b) Teabe hankimine sissetuleku, varade ja rahalise olukorra kohta

950. Keskasutuselt võidakse taotleda abi teabe hankimisel kohustatud või õigustatud isiku rahalise olukorra, sealhulgas sissetuleku ja varade kohta. Kirjeldatud teavet võidakse taotleda näiteks selleks, et teha kindlaks, kas kohustatud isikul on vastuvõtjariigis varasid või ta omab seal sissetulekut ning kas seega tuleks vastuvõtjariigis otsust täita. See, millises ulatuses saab täpseid isikuandmeid vastuvõtjariigi keskasutusele või õigustatud isikule avaldada, sõltub vastuvõtjariigis kehtivatest eraelu puutumatust käsitlevatest õigusaktidest.

c) Tõendite saamine

951. Keskasutuselt võidakse paluda abi menetluse jaoks vajalike dokumentide või muude tõendite saamisel. Viis, kuidas riik sellisele taotlusele vastab, sõltub sellest, kas asjaomased riigid on mõne muu rahvusvahelise lepingu osalisriigid, ning vastuvõtjariigi õigusest (artikkel 50)¹⁸⁰.
952. Näiteks kui laps on sündinud riigis A, kuid õigustatud isik seal enam ei ela, võib õigustatud isik taotleda sünnitunnistuse koopia saatmist, et ta saaks esitada elatist käsitleva taotluse. Riigile A võib esitada sünnitunnistuse saamiseks erimeetmete võtmise taotluse.

d) Abi osutamine põlvnemise kindlakstegemisel

953. Keskasutuse abi võidakse taotleda juhul, kui elatist käsitleva otsuse tegemise jaoks on vaja teha kindlaks põlvnemine. Kuigi põlvnemise saab kindlaks teha ka otsuse tegemise taotluse raames, võib esineda olukordi, kus õigustatud isik taotleb abi põlvnemise kindlakstegemisel enne taotluse esitamist. Viis, kuidas riik sellisele taotlusele vastab, sõltub asjaomase riigi õigusest ning sellest, kas taotlus käsitleb kohtumenetluse jaoks vajalikke tõendeid ja kas mõlemad riigid on mõne muu rahvusvahelise konventsiooni osalisriigid (artikkel 50). Selle küsimuse kohta vt 3. peatüki 2. osa V jaotis „Muud Haagi konventsioonid”.
- Kohustatud isik on isik, kellel on või väidetavalt on õigustatud isiku ees elatisvõlg. Kohustatud isik võib olla vanem, abikaasa või muu isik, kellel on otsuse teinud riigi õiguse alusel kohustus elatist maksta. Mõnes riigis nimetatakse seda isikut elatise maksjaks, võlgnikuks või vanemaks, kes ei ole lapse hooldaja või kes ei ela lapsega koos.*

e) Ajutiste meetmete võtmise menetluste algatamine

954. Taotleda võidakse ajutiste meetmete võtmise algatamist, kui see on vajalik elatist käsitleva taotluse esitamiseks või menetluses oleva elatisnõude tulemuslikuks lahendamiseks. Sellised meetmed on tavaliselt piiratud vastuvõtjariigi territooriumiga. Näiteks võib õigustatud isik taotleda vara arestimist selle müügi takistamiseks, et varade suhtes saaks hiljem rakendada elatist käsitleva otsuse täitmise taotlust.

¹⁸⁰ Vt ka seletuskiri, punktid 648–651.

f) Dokumentide kättetoimetamise hõlbustamine

955. Vastuvõtjariigilt võidakse taotleda abi kavatsetava elatist käsitleva menetlusega seotud dokumentide kättetoimetamisel. Viis, kuidas riik sellisele taotlusele vastab, sõltub sellest, kas asjaomased riigid on mõne muu rahvusvahelise lepingu osalisriigid, ning vastuvõtjariigi õigusest (artikkel 50)¹⁸¹.

2. Kas taotletud meetmed on vajalikud?

956. Kui taotlus on vajalik kavatsetava konventsioonikohase taotluse jaoks, peaks esitajariigilt saadud dokumendid sisaldama¹⁸² piisavalt teavet selleks, et vastuvõtjariigi keskasutus saaks otsustada, kas meetmed on vajalikud.

3. Asjakohaste meetmete võtmine

957. Pärast taotluse läbivaatamist otsustab vastuvõtjariik, millised meetmed on asjakohased või kas ta osutab taotletud abi. Keskasutus võib võtta meetmeid ise või edastada taotluse pädevale asutusele.

D. Kui taotlus on seotud esitajariigis menetletava rahvusvahelise mõõtmega kohtuasjaga (artikli 7 lõige 2)

958. Kui taotlus ei ole seotud kavatsetava konventsioonikohase taotlusega, võib taotlus käsitleda igat liiki abi, sealhulgas artikli 7 lõikes 1 loetletud meetmeid. Siiski on taotluse alusel meetmete võtmine täielikult vastuvõtjariigi otsustada.
959. Viis, kuidas vastuvõtjariik sellisele taotlusele vastab, sõltub asjaomase riigi õigusest ja sisepoliitikast. Hea tava kohaselt võiks keskasutus siiski abi osutada, kui see vähendab vajadust või kaotab vajaduse juhtumi suunamiseks esitajariiki ja kiirendaks lapse või muu pereliikme elatise saamist. Näiteks võib abi osutamine elatist käsitleva otsuse tegemisel esitajariigis kaotada vajaduse esitada otsuse tegemise taotlus vastuvõtjariigile.

E. Eduaruande esitamine esitajariigile

960. Erimeetmete võtmise taotluste korral ei ole kohustuslik esitada konventsioonikohaste taotluste puhul kasutatavat eduaruande vormi, samuti ei kehti erimeetmete võtmise taotluste korral artiklis 12 sätestatud vastamise tähtaeg. Siiski peaks keskasutus järgima konventsioonis sätestatud üldiseid nõudeid ning tagama, et esitajariiki teavitataks võetud meetmetest mõistliku aja jooksul. Hea tava on igal juhul järgida artiklis 12 sätestatud tähtaegu.

¹⁸¹ Vt eelmine joonealune märkus.

¹⁸² Peatselt valmiv soovituslik erimeetmete võtmise taotluse vorm hõlmab kogu asjakohast teavet.

III. Muud küsimused

A. Kulud

961. Erimeetmete võtmise taotlused on erand üldisest konventsiooni sättest, et keskasutus peab kandma ise enda kulud. Keskasutusel on õigus nõuda taotluse esitajalt erimeetmete võtmise taotlusega seotud kulude tasumist, kui need kulud on erandlikud (artikkel 8). Tuleb siiski meeles pidada, et neid kulusid saab sisse nõuda ka muult isikult kui taotluse esitaja (nt kohustatud isikult või kostjalt), kui see on lubatud vastuvõtjariigi õigusega¹⁸³.
962. Erandlikud kulud ei ole konventsioonis täpselt määratletud¹⁸⁴. Siiski peetakse erandlikuks kulusid, mis on ebatavalised, tavapäratud või üldreeglist erinevad. Taotluse käsitlemisega seotud üldkulusid ei peeta tõenäoliselt erandlikeks. Seetõttu ei kuulu sellesse kategooriasse geneetilise ekspertiisi tegemise tavakulud või ajutiste meetmete võtmise eesmärgil kohtule avalduse esitamise õiguskulud.
963. Kui keskasutus kavatseb nõuda meetmete võtmise kulude tasumist taotluse esitajalt, peab taotluse esitaja nõustuma enne teenuste osutamist summaga, mis kulub teenuste osutamise eest. See võimaldab taotluse esitajal otsustada, kas kasutada tuleks mõnda muud tegutsemisvõimalust.

Näide

964. Õigustatud isik elab riigis A. Ta taotleb elatist oma lapsele. Kohustatud isik elab riigis B. Enne otsuse tegemist on vaja teha kindlaks põlvnemine.
965. Õigustatud isikul on kaks võimalust. Esitada erimeetmete võtmise taotlus, taotlede riigilt B abi põlvnemise kindlakstegemisel või põlvnemise kindlakstegemise hõlbustamisel riigis A. Riik B annab teada, kas sellega seotud kulude tasumist nõutakse õigustatud isikult. Kui nõutakse, võib õigustatud isik soovida esitada riigile B otsuse tegemise tavataotluse konventsiooni artikli 10 alusel ja taotleda põlvnemise kindlakstegemist selle taotluse menetluse raames. Kui õigustatud isik esitab konventsiooni artikli 10 alusel otsuse tegemise taotluse, tasutakse põlvnemise ekspertiisiga seotud kulud peaaegu kõikidel juhtudel taotluse esitajale osutatavate tasuta teenuste raames¹⁸⁵ (vt 3. peatükk).

IV. Lisamaterjalid

A. Praktilised soovitused

- Kui teie riik nõuab tõenäoliselt erimeetmete võtmisega seotud kulude tasumist, teavitage sellest esitajariigi keskasutust nii kiiresti kui võimalik. Mõnel juhul on kulude tasumise nõue taotluse esitaja jaoks oluline tegur, millega arvestada otsustamisel, kas esitada erimeetmete võtmise taotluse asemel pigem ainult konventsioonikohane taotlus.
- Igal juhul tuleb taotluse esitajat teavitada kõikidest kuludest, mille tasumist nõutakse, ning enne meetmete võtmist tuleb saada selle kohta taotluse esitaja nõusolek.

¹⁸³ Seletuskiri, punkt 215.

¹⁸⁴ Selgitus on esitatud seletuskirja punktis 223.

¹⁸⁵ Sõltuvalt deklaratsioonist, mille riik võib esitada lapse vahendite kontrolli kasutamise kohta.

- Hea tava kohaselt teavitab vastuvõtjariigi keskasutuse ametnik taotluse saamisel esitajariigi keskasutust sellest, kui kaua võtab juhtumi käsitlemine aega.
- Erimeetmete võtmise taotlus on erand üldreeglist, mille kohaselt esitatakse konventsioonikohased taotlused keskasutuste kaudu ja muud taotlused otse pädevatele asutustele. Erimeetmete võtmise taotluse saab esitada ja vastu võtta üksnes keskasutus.

B. Seotud vormid

Teatamisvorm

Erimeetmete võtmise taotluse jaoks ei ole veel vormi koostatud.

C. Asjakohased konventsiooni artiklid

Artikkel 6

Artikkel 7

Artikkel 8

Artikkel 15

Artikkel 43

Artikkel 50

Artikkel 51

Artikkel 52

D. Käsiraamatu seotud jaotised

Vt 4. ja 5. peatükk edastatavate ja vastu võetavate tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste menetlemise kohta

Vt 8. ja 9. peatükk edastatavate ja vastu võetavate elatist käsitleva otsuse tegemise taotluste kohta

Vt 10. peatükk, „Elatist käsitlevate otsuste täitmine”

V. Vastu võetavate erimeetmete võtmise taotluste kontroll-leht

	Menetlus	Käsiraamatu viide
1	Taotluse kättesaamisest teatamine	II jaotise A osa
2	Kindlaksmääramine, kas kaalutakse konventsioonikohase taotluse esitamist	II jaotise B osa
3a	Kui on seotud konventsioonikohase taotlusega: kontrollimine, kas taotlus käsitleb mõnda loetletud meetmetest	II jaotise C osa punkt 1
3b	Kui on seotud konventsioonikohase taotlusega: kas meetmed on vajalikud?	II jaotise C osa punkt 2
3c	Kui on seotud konventsioonikohase taotlusega: asjakohase abi osutamine	II jaotise C osa punkt 3
4	Kui taotlus ei ole seotud konventsioonikohase taotlusega: riigi sisepoliitika ja õiguse alusel lubatud meetmete võtmine	II jaotise D osa
5	Eduaruande esitamine	II jaotise E osa

VI. Korduma kippuvad küsimused

Kas vastuvõtjariigi keskasutus peab võtma taotletud erimeetmed?

966. Mitte alati. Kui keskasutus leiab, et meetmed ei ole konventsioonikohase menetluse toetamiseks (või menetluse algatamise vajalikkuse kindlakstegemiseks) vajalikud, võib ta taotluse täitmisest keelduda. Kui taotlus käsitleb abi seoses esitajariigis menetletava elatist käsitleva menetlusega, on igasuguse abi osutamine vabatahtlik.

Kas vastuvõtjariigi keskasutus võib oma teenuste eest tasu nõuda?

967. Jah, kuid piiratud tingimustel. Kulud peavad olema erandlikud ning taotluse esitaja peab olema nõustunud teenuste osutamisega sellisel alusel.

15. peatükk.

Vormide täitmine

Peatüki ülesehitus

Peatükk sisaldab suuniseid konventsiooni alusel käsitletavate juhtumite raames kasutatavate vormide täitmise kohta.

I jaotises esitatakse suunised nende vormide täitmise kohta, mis tuleb esitada iga konventsioonikohase taotluse korral.

II jaotises esitatakse suunised soovituslike vormide täitmise kohta nelja konventsioonikohase põhitaotluse korral.

III jaotises esitatakse suunised lisavormide täitmise kohta, nagu rahalise olukorra vorm, täidetavuse avaldus, nõuetekohase teavitamise avaldus ja muud vormid.

IV jaotises esitatakse kontroll-leht, milles on välja toodud konventsioonikohaste taotluste edastamisel lisatavad dokumendid.

V jaotises esitatakse teave nende vormide täitmise kohta, mida on vaja juhul, kui otsuse tunnustamise ja täitmise taotlus esitatakse otse pädevale asutusele.

Käesoleva peatüki lisas selgitatakse otsuse tunnustamise ja täitmise aluseid, et ametnikel oleks tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse soovituslikku vormi lihtsam täita.

I. Kõikide taotluste puhul nõutavate kohustuslike vormide täitmine

968. Käesolevas jaotises käsitletakse kahe sellise kohustusliku vormi täitmist, mis tuleb esitada iga konventsioonikohase taotluse korral. Need vormid võib leida konventsiooni lisadest. Kõnealuseid vorme ei ole vaja kasutada erimeetmete võtmise taotluste ja otse pädevatele asutustele esitatavate taotluste korral.

A. Edastusvorm

969. Kohustuslik edastusvorm on standardne ja ühtne osalisriikidevaheline taotluste saatmise vahend. Selles on loetletud nõutud dokumendid ja lisatud dokumentides sisalduv teave ning sellega antakse vastuvõtjariigi keskasutusele teada, milliseid õiguskaitsevahendeid taotletakse.
970. Edastusvorm on kohustuslik vorm. See tuleb esitada iga konventsioonikohase taotluse korral. Järgmistes punktides selgitatakse selle täitmist. Käesolev jaotis kehtib kõikide konventsiooni kohaselt esitatud taotluste korral.

a) Preambul

971. Teisele keskasutusele saadetud teavet ja dokumente tuleb hoida konfidentsiaalsena vastavalt taotlust menetleva riigi õigusele ning neid tohib kasutada üksnes konventsioonikohase elatist käsitleva taotluse menetlemise eesmärgil. Vormi preambulis tunnistatakse ka, et esineb olukordi, kus isikuandmete avaldamine võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust.

□ *Keskasutus on teinud teabe mitteavaldamise otsuse kooskõlas artikliga 40.*

972. Kui taotluse esitaja on sellekohast muret väljendanud, tuleb märkida kast „Keskasutus on teinud teabe mitteavaldamise otsuse kooskõlas artikliga 40” kohe vormi esimese lehekülje ülaseras.

973. Isikuandmete kaitset on käsitletud käesoleva peatüki II jaotises.

b) Esitajariigi keskasutus

Viide: punktid 1 ja 2

974. Isikuandmeid käsitleva avalduse all olevates kastides esitatakse teave **esitajariigi keskasutuse** kohta ja selle isiku andmeid, kellega vastuvõtjariik peaks täiendavate küsimuste korral ühendust võtma. Keskasutused suhtlevad omavahel vastuvõtjariigi keeles,¹⁸⁶ muus kokkulepitud keeles või inglise või prantsuse keeles, välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariik on teinud reservatsiooni inglise või prantsuse keele kasutamise kohta. Riigiprofiilist saab vaadata, millist keelt tuleb kasutada. Kui keeleküsimus on teie riigis juhtumi menetlemisel oluline tegur, märkige sellel väljal keelega seotud eelistused.

Esitajariigi keskasutus on selle riigi keskasutus, kus algatatakse taotlusmenetlus. See keskasutus edastab taotluse vastuvõtjariigi keskasutusele, kes töötleb taotlust ning saadab selle lõplikuks menetlemiseks pädevale asutusele.

c) Vastuvõtjariigi keskasutus

Viide: punkt 3

975. Järgmiste ridade tähendus on piisavalt selge ja nendel tuleb esitada vastuvõtjariigi keskasutuse kontaktandmed. Selle teabe leiab riigiprofiilist.

d) Taotleja andmed

Viide: punkt 4

976. Taotleja on isik, kes esitab elatise seotud teenuste osutamise taotluse. Taotleja võib sõltuvalt taotluse liigist olla õigustatud isik, sealhulgas avalik-õiguslik asutus, või kohustatud isik. Taotleja võib olla ka lapse esindaja.

e) Andmed isiku(te) kohta, kellele elatist taotletakse

Viide: punkt 5

977. Kui taotluse esitaja taotleb elatist endale, tuleb see märkida punktis a. Teiste pereliikmete või ülalpeetavate korral esitage nõutud teave, sealhulgas iga lapse sünnikuupäev. Selle alusel saab kindlaks teha, kas lapsed on alla 21-aastased ja kuuluvad seega konventsiooni kohaldamisalasse. Kasutada tuleb sünnitunnistusel või muudes ametlikes dokumentides esitatud nimesid.

¹⁸⁶ Deklaratsiooni esitamise korral võib olla kasutusel vastuvõtjariigi allüksuse, näiteks provintsi või territooriumi ametlik keel (artikkel 44).

f) Kohustatud isiku andmed**Viide: punkt 6****a. ☐ Sama isik nagu punktis 4 nimetatud taotleja**

978. Märkige esitatud kast, kui kohustatud isik on taotluse esitaja. Pidage meeles, et kohustatud isik ei saa taotleda otsuse tegemist.

979. Igal juhul esitage kõnealuse punkti all kohustatud isiku põhiandmed. Lisateave kohustatud isiku kohta esitatakse taotlusvormil ja rahalise olukorra vormil, kui neid asjaomase taotluse korral kasutatakse.

g) Taotluse alus**Viide: punkt 7**

980. Järgmises tabelis on esitatud konventsiooni artikli 10 eri punktides sätestatud taotluste viited. Märkige asjakohane taotluse liik.

Artikli viide	Selgitus
Artikli 10 lõike 1 punkt a	Õigustatud või kohustatud isiku esitatud taotlus sellise kehtiva otsuse tunnustamiseks või tunnustamiseks ja täitmiseks, mis ei ole tehtud vastuvõtjariigis
Artikli 10 lõike 1 punkt b	Õigustatud isiku esitatud taotlus vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud kehtiva otsuse täitmiseks
Artikli 10 lõike 1 punkt c	Õigustatud isiku esitatud taotlus uue otsuse tegemiseks vastuvõtjariigis, kui kehtivat otsust ei ole olemas
Artikli 10 lõike 1 punkt d	Õigustatud isiku esitatud taotlus otsuse tegemiseks vastuvõtjariigis, kui kehtiva otsuse tunnustamine ja täitmine ei ole võimalik
Artikli 10 lõike 1 punkt e	Õigustatud isiku esitatud taotlus vastuvõtjariigis tehtud otsuse muutmiseks
Artikli 10 lõike 1 punkt f	Õigustatud isiku esitatud taotlus muus kui vastuvõtjariigis tehtud otsuse muutmiseks
Artikli 10 lõike 2 punkt a	Kohustatud isiku esitatud taotlus vastuvõtjariigis tehtud kehtiva otsuse tunnustamiseks või kehtiva otsuse täitmise piiramiseks
Artikli 10 lõike 2 punkt b	Kohustatud isiku esitatud taotlus vastuvõtjariigis tehtud otsuse muutmiseks
Artikli 10 lõike 2 punkt c	Kohustatud isiku esitatud taotlus muus kui vastuvõtjariigis tehtud otsuse muutmiseks

Joonis 37. Artikli 10 kohaste taotluste tabel

Viide: punkt 8

981. Edastusvormi punktis 8 on loetletud taotlusele lisatavad dokumendid.
982. Punkti 8 alapunkti a tuleb kasutada juhul, kui tegu on artikli 10 lõike 1 punkti a kohase tunnustamise ja täitmise taotlusega. Märkige taotluse seisukohast asjakohased kastid. Artiklile 30 osutavad viimased kastid tuleb märkida juhul, kui tegu on elatise maksmise kokkuleppe tunnustamise taotlusega.
983. Kui taotlus ei ole esitatud artikli 10 lõike 1 punkti a alusel, kehtib edastusvormi punkti 8 alapunktis b esitatud dokumentide loetelu.

h) Vormistamine**Viide: lõpuosa**

984. Edastusvormi täitnud ametnik ei allkirjasta vormi. Ta märgib siiski oma nime ja taotluse täitmise kuupäeva. (Kontaktandmed on juba esitatud esimesel lehel.)

B. Teatamisvorm

985. Käesolevas jaotises esitatakse suunised kohustusliku teatamisvormi täitmise kohta. Kõnealust vormi kasutatakse kõigi konventsioonikohaste taotluste korral. Artikli 12 lõikes 3 on nõutud, et taotluse kättesaamisest tuleb vormi kaudu teatada kuue nädala jooksul alates taotluse kättesaamise kuupäevast.

a) Preambul

986. Esimese sammuna tuleb kaaluda, kas vormil esitatud teabe avaldamine võib ohustada mõne isiku tervist, turvalisust või vabadust. Kui jah, märkige vormi ülaserivas olev kastike.

b) Kontaktandmed**Viide: punktid 1 ja 2**

987. Hoolitsege selle eest, et esitataks selle isiku või üksuse kontaktandmed, kes vastutab edasise tegevuse eest.

c) Esitajariigi keskasutus**Viide: punkt 3**

988. Selle osa täitmiseks kasutage vastuvõetud taotlusel esitatud andmeid.

d) Taotluse andmed**Viide: punkt 4**

989. Märkige, millised taotlused on saadud, märkides artikli viite. Eri liiki taotluste viidete kohta vt joonis 37 eespool edastusvormi täitmise kohta.
990. Kõnealuse punkti all tuleb esitada ka taotluse esitaja ja isiku, kellele taotlust makstakse, andmed. Asjaomane teave on esitatud vastuvõetud taotlusega saadud edastusvormil.

e) Esialgsed toimingud**Viide: punkt 5**

991. Märkige, millised toimingud on taotlusega seoses tehtud. Kui taotlust ei saa menetleda, kuna vaja on lisadokumente, loetlege, milliseid dokumente või millist liiki teavet on vaja.
992. Kui keskasutus on otsustanud taotlust mitte menetleda, kuna on selge, et taotluse nõuded ei ole täidetud, märkige, kas põhjused esitatakse teatamisvormil või hiljem. Selgituse selle kohta, millal selline vastus võib olla asjakohane, leiab üksikasjalikest peatükkidest vastu võetavate otsuse tunnustamise ja täitmise, täitmise ja tegemise taotluste menetlemise kohta.

f) Vormistamine**Viide: lõpuosa**

993. Vormi ei allkirjastata, kuid märkida tuleks siiski vormi täitnud keskasutuse ametniku nimi.

II. Soovitusliku taotlusvormi täitmise suunised

994. Peatüki käesolev jaotis sisaldab suuniseid keskasutuste vahel edastatavate soovituslike vormide täitmise kohta järgmiste taotluste korral:
- tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus;
 - vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotlus;
 - otsuse tegemise taotlus;
 - otsuse muutmise taotlus.
995. Käesolev jaotis on jagatud kolmeks osaks.
996. Esimeses osas esitatakse suunised tunnustamise või tunnustamise ja täitmise, otsuse tegemise ja muutmise taotluste soovituslike vormide täitmise kohta.
997. Teine osa sisaldab suunised lisavormide täitmise kohta.
998. Kolmas osa sisaldab kontroll-lehte, milles on esitatud lisatavad dokumendid vastavalt taotluse liigile.

A. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse soovituslik vorm

999. Käesolevas osas esitatakse suunised elatist käsitlevate otsuste ja elatise maksmise kokkulepete tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste korral kasutatava soovitusliku vormi täitmise kohta. Kõnealuse taotlusega seotud menetlusi on täpsemalt selgitatud 4. peatükis.

1. Vormi täitmine**a) Millist vormi kasutada?**

1000. Kui taotluse esitaja on õigustatud isik, sealhulgas õigustatud isiku nimel tegutsev või õigustatud isikule toetust maksnud avalik-õiguslik asutus, või kohustatud isik, kasutage artikli 10 lõike 1 punkti a ja artikli 10 lõike 2 punkti a kohase taotluse vormi. Kasutage asjakohast artikli viidet.

b) Isikuandmete ja konfidentsiaalse teabe kaitsmine**Viide: sissejuhatav lõik**

1001. Konventsioonis on sätestatud, et konventsioonikohase taotlusega seoses kogutud või edastatud teavet ei tohi avalikustada ega kinnitada, kui see võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust.
1002. Sellise ohu korral märkige taotlusvormil asjakohane kastike ja esitage isikuandmed punkti 2 asemel eraldi vormil (piiratud teabe vorm).
1003. Isikuandmete ja konfidentsiaalse teabe kaitsmise nõuet on täpsemalt käsitletud 3. peatükis.

c) Taotluse esitaja nimi ja kontaktandmed**Viide: punkt 2**

1004. Märkige, kas taotluse esitaja on õigustatud isik (isik, kellele elatist taotletakse või makstakse) või kohustatud isik või neist kummagi esindaja.
1005. Kontaktandmetel on kaks eesmärki. Esiteks saab nende alusel tuvastada taotluse osapooled, et mõlema riigi keskasutus või pädev asutus saaks nõuetekohaselt algatada juhtumi või avada toimiku. Teiseks peavad kontaktandmed olema piisavad selleks, et taotluse esitajat saaks teavitada elatist käsitleva otsuse tunnustamise ja täitmise otsuse edasikaebamisest.

Hea tava: esitajariigi keskasutus peaks hoolitsema selle eest, et tal oleks alati olemas taotluse esitaja kehtiv aadress või muu ühenduse võtmise võimalus. Taotluse menetlemise käigus võivad tekkida küsimused, mille jaoks on vaja lisateavet või -dokumente, ning esitajariigi (taotluse saatnud riik) keskasutusel peab olema võimalik taotluse esitajaga teabe või dokumentide saamiseks ühendust võtta.

1006. Osa riike võib kasutada taotluse esitaja aadressina keskasutuse või muu pädeva asutuse aadressi, kui isikliku aadressi avaldamine ei ole esitajariigi õiguse kohaselt lubatud¹⁸⁷.
1007. Kui taotluse esitaja on avalik-õiguslik asutus, tuleb lisada asjakohane teave.

d) Isik(ud), kellele elatist taotletakse või kellele elatist makstakse**Viide: punkt 3**

1008. Taotluses esitatud teave peab võimaldama tuvastada kõik isikud, kellele otsuse alusel elatist taotletakse või makstakse. See hõlmab nii taotluse esitajat (tavaliselt lapsevanem, kuigi ka laps võib olla taotluse esitaja) ja lapsi, kelle suhtes konventsiooni kohaldatakse. Igal juhul tuleb esitada sünnikuupäev, et tõendada iga elatise saamise õigusega isiku identiteeti ning teha kindlaks nende vanus selle tagamiseks, et otsus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse.
1009. Märkida tuleb ka taotluse esitajale ja lastele elatise taotlemise või maksmise alus. See teave võimaldab vastuvõtjariigil kontrollida, kas taotlus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse. Alus on seotud taotluse esitaja või isiku, kellele elatist taotletakse või makstakse, ning kohustatud isiku vahelise suhtega.

¹⁸⁷ Vt seletuskiri, punkt 612.

Mõisted

1010. Vormi kõnealuses osas kasutatakse järgmisi mõisteid.

Viide: punktid 3.1 ja 3.2

- Põlvnemine
Märkige see kast, kui elatise alus on põlvnemine. See hõlmab nii olukordi, kus lapsed sündisid abielu ajal, millest tulenevalt on põlvnemine eeldatud selle alusel või seadusest tulenev, kui ka olukordi, kus põlvnemine on kindlaks tehtud või kinnitatud põlvnemise ekspertiisiga.
 - Abielu
Märkige see kast, kui osapooled olid abielus.
 - Hõimlus
Märkige see kast, kui taotluse esitaja ja kohustatud isiku vaheline suhe põhineb perekondlikel sidemetel, näiteks kui kohustatud isik on onu või muu sugulane. See kehtib üksnes juhul, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni kohaldamist sellist liiki perekondlikele suhetele (vt 3. peatükk).
 - Vanavanem / vend või õde / lapselaps
Märkige see kast, kui taotluse esitaja ja kohustatud isiku vahelise suhte alus on üks nimetatud variantidest. See kehtib üksnes juhul, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni kohaldamist sellist liiki perekondlikele suhetele.
 - Hoolt kandev isik või samaväärne suhe
Hoolt kandev isik on isik, kes asendab lapse jaoks lapsevanemat. Selline olukord võib tekkida, kui täiskasvanu elas koos lastega, käitudes laste suhtes vanemana. Mõnes riigis hõlmab see kasuvanemat.
 - Abieluga analoogne suhe
Märkige see kast, kui osapooled ei olnud teineteisega abielus, kuid elasid abieluga sarnases suhtes. Mõnes riigis nimetatakse seda ka tsiviilpartnerluseks. See kehtib üksnes juhul, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni kohaldamist sellist liiki perekondlikele suhetele (vt 3. peatükk).
1011. Esitage punktis 3.1 teave taotluse esitaja kohta. Taotluse esitaja sünnikuupäev on juba esitatud punktis 2. Kui taotluse esitaja on laps, täitke see punkt.
1012. Esitage punktis 3.2 teave laste kohta, kellele elatist taotletakse või makstakse. Kui taotluse esitaja on laps, tuleb täita üksnes punkt 3.2. Kui lapsi on rohkem kui kolm, märkige punktis 3.4 esitatud kast ja lisage täiendav teave eraldi lehel.
1013. Täitke punkt 3.3 juhul, kui elatist taotletakse või makstakse kellelegi teisele kui taotluse esitajale või lapsele.

e) Kohustatud isiku nimi ja kontaktandmed**Viide: punkt 4.1**

1014. Märkige, kas kohustatud isik on taotluse esitaja.
1015. Kohustatud isiku andmed on vaja punktis 4.1 esitada selleks, et tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlust saaks menetleda ja kohustatud isikut vastavalt vastuvõtjariigi õigusele teavitada. See osa tuleks täita nii suures ulatuses kui võimalik, esitades kogu taotluse esitajale teadaoleva teabe. Kui kohustatud isiku täpset asukohta ei teata, peab vastuvõtjariik vajaduse korral tema asukoha kindlaks tegema.

Hea tava: kui taotluse esitaja ei tea, kus kohustatud isik elab, tuleks esitada kindlasti nii palju teavet kui võimalik kohustatud isiku viimase teadaoleva asukoha kohta, näiteks tema tööandja aadress või elukoht. Kasulik võib olla lisada ka teave kohustatud isiku sidemete kohta asjaomase riigiga, nt sugulased, kelle juures kohustatud isik võib elada.

f) Õigustatud isiku esindaja nimi ja kontaktandmed

Viide: punkt 4.2

1016. Selles osas tuleks esitada õigustatud isiku asukoha andmed või teave õigustatud isiku esindaja kohta. Esindaja võib paljudel juhtudel olla õigustatud isiku õigusnõustaja.
1017. Punktis 4.3 tuleks esitada isikukood, kui see on teada. See võib olla sotsiaalkindlustuse number (Ameerika Ühendriigid, Kanada), maksukohuslase number (Austraalia) või muu valitsuse määratud number, mis võimaldab vastuvõtjariigi keskasutusel teha kindlaks kohustatud isiku asukoha või kontrollida tema isikut valitsuse või muudes andmepankades.

g) Makse saatmise koht

Viide: punkt 5

1018. Otsuse täitmise korral on vastuvõtjariigil vaja teada, kuhu saata maksed. Kui maksed saadetakse töötlemiseks esitajariigi pädevale asutusele, esitage siinkohal maksete töötlemise üksikasjad ja maksetega tegelev üksus, samuti toimiku/konto viitenumber, et makseid oleks võimalik nõuetekohaselt tuvastada.

Ärge täitke vormi seda osa, kui see võib olla taotluse esitaja jaoks ohtlik. Kasutage piiratud teabe vormi.

h) Taotlus on üksnes tunnustamise kohta

Viide: punkt 6

1019. Kui taotletakse üksnes elatist käsitleva taotluse tunnustamist ja taotleja ei soovi, et otsust pärast tunnustamist täidetaks, märkige punktis 6 esitatud kast. Pange tähele, et tunnustamise taotluse korral ei ole vaja täidetavuse avaldust. Vaja on üksnes avaldust, millega kinnitatakse, et otsus on päritoluriigis kehtiv. Tunnustamise taotlusi on täpsemalt käsitletud 4. peatükis.

i) Otsuse tunnustamise ja täitmise pädevuse alused

Viide: punkt 7

1020. Käesolevat osa ei ole vaja täita, kui taotlus on elatise maksmise kokkuleppe tunnustamise või tunnustamise ja täitmise kohta.
1021. Kui taotlus on elatist käsitleva otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise kohta, on vastuvõtjariigil vaja teada, millisel õiguslikul alusel peaks otsust tunnustama ja täitma.

1022. Soovituslikus vormis on loetletud pädevuse alused. Need põhinevad artiklil 20. Vajaduse korral osutage otsusele, taotluse esitajalt saadud teabele või pädeva asutuse toimikule. Oluline on märkida vormil kõik kastid, mis võivad olla asjakohased. Kui kostja vaidlustab tunnustamise või tunnustamise ja täitmise, on tema kohustus tõendada, et ükski tunnustamise ja täitmise alus ei kehti.
1023. Vt käesoleva peatüki lisa, kus on esitatud rohkem teavet tunnustamise ja täitmise alusena arvestatavate olukordade kohta.

j) Kostja osalemine

Viide: punkt 8

1024. Nagu on selgitatud 4. peatükis, peab otsuse tunnustamiseks või tunnustamiseks ja täitmiseks olema vastuvõtjariik kindel, et kostjat on taotlusest või elatist käsitlevast menetlusest teavitatud vastavalt selle riigi õigusele, kus otsus on tehtud, ning et kostjal oli võimalik esitada oma arvamus või et ta oli menetluses esindatud. Haldusmenetluse kasutamise korral, kui otsus on tehtud ilma kostja arvamust kuulamata, peab olema kostjat otsusest teavitatud pärast selle tegemist ja talle peab olema antud nõuetekohane võimalus ametiasutuse tehtud otsus vaidlustada vastavalt otsuse teinud riigi õigusele.
1025. Seda nõuet käsitletakse vormi punktis 8. Märkige, kas kostja osales päritoluriigis toimunud menetluses või kas ta oli selles esindatud.
1026. Kostja osalemise kohta võib anda tunnistust otsus ise, kui selles on märgitud, et kostja osales elatist käsitlevas menetluses või et ta oli selles esindatud või et ta vaidlustas otsuse.
1027. Kui kostja ei osalenud ja ta ei olnud menetluses esindatud, peab pädev asutus kontrollima, kas kostjat on nõuetekohaselt teavitatud vastavalt otsuse teinud riigi õigusele ning olukorra kõiki asjaolusid arvestades. Selle nõude täitmiseks on olemas soovituslik vorm (nõuetekohase teavitamise avaldus). Selle vormi täitmist on käsitletud allpool.
1028. Kui otsus on tehtud süsteemis, kus arvamuse avaldamise võimalust ei nõuta, tuleb märkida, et kohustatud isik / kostja ei osalenud menetluses, ning esitada alati nõuetekohase teavitamise avaldus.
1029. Ilma kostja nõuetekohase teavitamiseta tehtud otsust ei pruugi olla võimalik konventsiooni alusel tunnustada või täita.

k) Rahalise olukorra vorm

Viide: punkt 9

1030. Rahalise olukorra vorm on vajalik juhul, kui otsust on vaja pärast tunnustamist täita. Kõnealuse vormi täitmise suunised on esitatud käesoleva peatüki IV jaotises.

l) Õigusabi

Viide: punkt 10

1031. Kui tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse esitab õigustatud isik, peab vastuvõtjariik andma enamikul juhtudel tasuta õigusabi (vt 3. peatükk) ja taotluse esitaja ei pea esitama sellega seoses lisateavet.
1032. Punkt 10 tuleb täita siiski juhul, kui
- taotluse esitab õigustatud isik ja see käsitleb muid ülalpidamiskohustusi kui need, mis tulenevad alla 21-aastase lapsega seotud põlvnemisest, või
 - taotluse esitab kohustatud isik.

1033. Kui esineb üks nimetatud olukordadest, võib vastuvõtjariik kasutada otsustamisel, kas anda abi või mitte, vahendite või taotluse põhjendatuse kontrolli. Vahendite kontrolli jaoks on asjakohane rahalise olukorra vorm ning taotluse esitaja peaks esitama lisaks teabe päritoluriigilt õigusabi saamise kohta. Piisama peaks abi andnud asutuse kirjast.

m) **Kontaktisik, kes vastutab keskasutuses taotluse menetlemise eest**

Viide: punkt 12

1034. Siinkohal tuleks märkida isik, kes vastutab keskasutuses kas taotluse täitmise või taotluse läbivaatamise eest, kui taotluse on täitnud taotluse esitaja isiklikult. Arvestades vahendaja suhtes neutraalset lähenemisviisi, mis võimaldab dokumente elektrooniliselt edastada, ei ole vaja vormi allkirjastada.

B. Vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotluse soovituslik vorm

1035. Käesolevas osas esitatakse suunised vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotluse soovitusliku vormi täitmise kohta. Kõnealust taotlust on käsitletud 6. peatükis.

1. Vormi täitmine

a) **Millist vormi kasutada?**

1036. Kasutage artikli 10 lõike 1 punkti b jaoks soovitatud vormi, kuna taotlusega palutakse vastuvõtjariigil täita enda või vastuvõtjariigis varem tunnustatud otsust.

b) **Isikuandmete ja konfidentsiaalse teabe kaitsmine**

Viide: sissejuhatav lõik ja punkti 2 alapunktid d, e, f ja g

1037. Konventsioonis on sätestatud, et konventsioonikohase taotlusega seoses kogutud või edastatud teavet ei tohi avalikustada ega kinnitada, kui see võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust.
1038. Sellise ohu korral märkige taotlusvormil asjakohane kastike ja esitage isikuandmed punkti 2 asemel eraldi vormil (piiratud teabe vorm).
1039. Isikuandmete ja konfidentsiaalse teabe kaitsmise nõuet on täpsemalt käsitletud 3. peatükis.

c) **Taotluse esitaja nimi ja kontaktandmed**

Viide: punkt 2

1040. Kontaktandmetel on kaks eesmärki. Esiteks saab nende alusel tuvastada taotluse osapooled, et keskasutused või pädevad asutused saaksid nõuetekohaselt algatada juhtumi või avada toimiku. Teiseks peavad kontaktandmed olema piisavad selleks, et esitajariik saaks taotluse esitajaga ühendust võtta, kui vastuvõtjariigi pädev asutus vajab täitmise algatamiseks lisateavet (nt elatisega seotud võlgnevuse kinnitamiseks).

1041. Osa riike võib kasutada taotluse esitaja aadressina keskasutuse või muu pädeva asutuse aadressi, kui isikliku aadressi avaldamine ei ole esitajariigi õiguse kohaselt lubatud¹⁸⁸. See võib olla hea tava ka olukorras, kus esitajariigis on juhtumiga seotud elatisnõuete täitmise tagamisega tegelev programmiüksus ja selle programmiüksuse raames on saadud kohustatud isiku, tema varade ja sissetuleku kohta või võlgnevuse arvutamise kohta lisateavet, mis võib aidata vastuvõtjariigi pädeval asutusel otsust täita. Sellisel juhul on kasulik saata menetluse kiirendamiseks päringud või abitaotlused pigem otse programmiüksusele või pädevale asutusele, kelle käsutuses on asjakohane teave (nt elatisjuhtumitega tegelev asutus), kui taotluse esitajale.
1042. Kui taotluse esitaja on avalik-õiguslik asutus, tuleb lisada asjakohane teave.

Hea tava: esitajariigi keskasutus peaks hoolitsema selle eest, et tal oleks alati olemas taotluse esitaja kehtiv aadress või muu ühenduse võtmise võimalus. Täitmise käigus võivad tekkida küsimused, mille jaoks on vaja lisateavet või -dokumente, ning esitajariigi (taotluse saatnud riik) keskasutusel peab olema võimalik taotluse esitajaga teabe või dokumentide saamiseks ühendust võtta.

d) Isikud, kellele elatist taotletakse või kellele elatist makstakse

Viide: punkt 3

1043. Taotluses esitatud teave peab võimaldama tuvastada kõik isikud, kellele otsuse alusel elatist taotletakse või makstakse. See hõlmab nii taotluse esitajat (tavaliselt lapsevanem) ja lapsi, kelle suhtes konventsiooni kohaldatakse. Igal juhul tuleb esitada sünnikuupäev, kuna see on oluline selle tagamiseks, et otsus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse (vt 3. peatükk).
1044. Märkida tuleb ka taotluse esitajale ja lastele elatise taotlemise või maksmise alus. See teave võimaldab vastuvõtjariigil kontrollida, kas taotlus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse.

Mõisted

1045. Kõnealuses osas kasutatakse järgmisi mõisteid.

Viide: punktid 3.1 ja 3.2

- Põlvnemine
Märkige see kast, kui elatise alus on põlvnemine. See hõlmab nii olukordi, kus lapsed sündisid abielu ajal, millest tulenevalt on põlvnemine eeldatud selle asjaolu alusel või seadusest tulenev, kui ka olukordi, kus põlvnemine on kindlaks tehtud või kinnitatud põlvnemise ekspertiisiga.
- Abielu
Märkige see kast, kui otsus on seotud taotluse esitaja ja kohustatud isiku vahelise abielusuhtega.

¹⁸⁸ Vt seletuskiri, punkt 612.

- **Hõimlus**
Märkige see kast, kui taotluse esitaja ja kohustatud isiku vaheline suhe põhineb perekondlikel sidemetel, näiteks kui kostja on onu või muu sugulane. See kehtib üksnes juhul, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni kohaldamist sellist liiki perekondlikele suhetele.
- **Vanavanem / vend või õde / lapselaps**
Märkige üks kastidest, kui taotluse esitaja ja kohustatud isiku vahelise suhte alus on üks nimetatud variantidest. See kehtib üksnes juhul, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni kohaldamist sellist liiki perekondlikele suhetele.
- **Hoolt kandev isik või samaväärne suhe**
Hoolt kandev isik on isik, kes asendab lapse jaoks lapsevanemat. Selline olukord võib tekkida, kui täiskasvanu elas koos lastega, käitudes laste suhtes vanemana. Mõnes riigis hõlmab see kasuvanemat.
- **Abieluga analoogne suhe**
Märkige see kast, kui osapooled ei olnud teineteisega abielus, kuid elasid abieluga sarnases suhtes. Mõnes riigis nimetatakse seda ka tsiviilpartnerluseks. See kehtib üksnes juhul, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni kohaldamist sellist liiki suhetele.

1046. Esitage punktis 3.1 teave taotluse esitaja kohta. Taotluse esitaja sünnikuupäev on juba esitatud punktis 2. Kui taotluse esitaja on laps, täitke see punkt.

1047. Esitage punktis 3.2 teave laste kohta, kellele elatist taotletakse või makstakse. Kui taotluse esitaja on laps, tuleb täita üksnes punkt 3.2. Kui lapsi on rohkem kui kolm, märkige punktis 3.4 esitatud kast ja lisage täiendav teave eraldi lehel.

1048. Täitke punkt 3.3 juhul, kui elatist taotletakse või makstakse kellelegi teisele kui taotluse esitajale või lapsele.

e) Kohustatud isiku (kostja) nimi ja kontaktandmed

Viide: punkt 4

1049. Kostja andmeid on vaja selleks, et täitmise eest vastutav asutus saaks täitmise taotlust menetleda. See osa tuleks täita nii suures ulatuses kui võimalik, esitades kogu taotluse esitajale teadaoleva teabe. Kui kohustatud isiku täpset asukohta ei teata, teeb vastuvõtjariik vajaduse korral tema asukoha kindlaks.

Hea tava: kui taotluse esitaja ei tea, kus kohustatud isik elab, tuleb kindlasti esitada nii palju teavet kui võimalik kohustatud isiku viimase teadaoleva asukoha kohta (tööandja, elukoht jms). Kasulik võib olla lisada ka teave kohustatud isiku sidemete kohta asjaomase riigiga, nt sugulased, kelle juures kohustatud isik võib elada.

1050. Esitada tuleks isikukood, kui see on teada. See võib olla sotsiaalkindlustuse number (Ameerika Ühendriigid, Kanada), maksukohuslase number (Austraalia) või muu valitsuse määratud number, mis võimaldab vastuvõtjariigi keskasutusel teha kindlaks kohustatud isiku asukoha või kontrollida tema isikut valitsuse või muudes andmepankades.

f) Makse saatmise koht**Viide: punkt 5**

1051. Vastuvõtjariigil on vaja teada, kuhu võimalikud maksed saata. Kui maksed saadetakse töötlemiseks esitajariigi pädevale asutusele, esitage siinkohal maksete töötlemise üksikasjad ja maksetega tegelev üksus, samuti toimiku/konto viitenumber, et makseid oleks võimalik nõuetekohaselt tuvastada.

Ärge täitke vormi seda osa, kui see võib olla taotluse esitajale ohtlik. Kasutage piiratud teabe vormi.

g) Teave vastuvõtjariigis tehtud otsuse kohta**Viide: punkt 6**

1052. Kui riigilt taotletakse enda otsuse täitmist, tuleb esitada otsuse põhiandmed, et vastuvõtjariik saaks kindlaks teha asjakohase kohtu- või haldustoimiku ja hankida otsuse koopiad. Selles punktis esitatava teabe leiab tavaliselt otsusest.

h) Taotlusele lisatud dokumendid**Viide: punkt 7**

1053. Märkige, millised loetletud dokumentidest on taotlusele lisatud. Igal juhul peab lisatud olema loetletud liiki otsus, võlgnevuste loetelu (kui otsuse alusel esineb võlgnevusi) ja rahalise olukorra vorm.
1054. Märkige „Vastuvõtjariigis tehtud otsus (või kanne) teises riigis tehtud otsuse tunnustamise kohta”, kui otsus, mille täitmist taotletakse, ei ole tehtud vastuvõtjariigis, kuid seda on vastuvõtjariigis varem tunnustatud. Tunnustamise andmed, kui need on teada, või tunnustatud otsuse andmed saab esitada taotluses.

i) Õigusabi**Viide: punkt 8**

1055. Punkt 8 tuleb täita juhul, kui taotluse esitab õigustatud isik ja see käsitleb muid ülalpidamiskohustusi kui need, mis tulenevad alla 21-aastase lapsega seotud põlvnemisest. Sellisel juhul on vastuvõtjariigil vaja teada, kas taotluse esitaja (õigustatud isik) on saanud päritoluriigilt õigusabi.
1056. Sellises olukorras võib vastuvõtjariik kasutada otsustamisel, kas anda abi või mitte, vahendite või taotluse põhjendatuse kontrolli. Vahendite kontrolli jaoks on asjakohane rahalise olukorra vorm ning taotluse esitaja peaks esitama lisaks teabe päritoluriigilt õigusabi saamise kohta. Piisama peaks abi andnud asutuse kirjast.

j) Kinnitused**Viide: punkt 10**

1057. Siinkohal tuleks märkida isik, kes vastutab keskasutuses kas taotluse täitmise või taotluse läbivaatamise eest, kui taotluse on täitnud taotluse esitaja isiklikult. Arvestades vahendaja suhtes neutraalset lähenemisviisi, mis võimaldab dokumente elektrooniliselt edastada, ei ole vaja vormi allkirjastada.

C. Otsuse tegemise taotluse soovituslik vorm

1058. Käesolev jaotis sisaldab teavet otsuse tegemise taotluse soovitusliku vormi täitmise kohta. Nimetatud taotlust on täpsemalt käsitletud 8. peatükis.

1. Vormi täitmine

a) Millist vormi kasutada?

1059. Kasutage artikli 10 lõike 1 punktide c ja d jaoks soovitatud vormi, kuna taotlus käsitleb otsuse tegemist. Märkige asjakohase taotluse kast.

b) Isikuandmete ja konfidentsiaalse teabe kaitsmine

Viide: sissejuhatav lõik ja punkti 2 alapunktid d, e, f ja g

1060. Konventsioonis on sätestatud, et konventsioonikohase taotlusega seoses kogutud või edastatud teavet ei tohi avalikustada ega kinnitada, kui see võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust.

1061. Sellise ohu korral märkige taotlusvormil asjakohane kastike ja esitage isikuandmed punkti 2 asemel eraldi vormil (piiratud teabe vorm).

1062. Isikuandmete ja konfidentsiaalse teabe kaitsmise nõuet on täpsemalt käsitletud 3. peatükis.

c) Taotluse esitaja nimi ja kontaktandmed

Viide: punkt 2

1063. Kontaktandmetel on kaks eesmärki. Esiteks saab nende alusel tuvastada taotluse osapooled, et keskasutused või pädevad asutused saaksid nõuetekohaselt algatada juhtumi või avada toimiku. Teiseks peavad kontaktandmed olema piisavad selleks, et esitajariik saaks taotluse esitajaga ühendust võtta, kui otsuse tegemiseks on vaja lisateavet.

1064. Esitage taotluse esitaja kohta nõutud teave kas punktis 2 või piiratud teabe vormil. Osa riike võib soovida kasutada taotluse esitaja aadressina keskasutuse kontaktandmeid, kui isikliku aadressi avaldamine ei ole esitajariigi õiguse kohaselt lubatud¹⁸⁹. Sellisel juhul aga peab esitajariigi keskasutusel olema võimalik võtta taotluse esitajaga ühendust, kui vastuvõtjariigi keskasutus või pädev asutus nõuab lisateavet või kui vastuvõtjariigil on vaja teha täiendavaid toiminguid. See on eriti oluline juhul, kui taotluse esitajaga on vaja ühendust võtta põlvnemise ekspertiisi jaoks.

Hea tava: esitajariigi keskasutus peaks hoolitsema selle eest, et tal oleks alati olemas taotluse esitaja kehtiv aadress või muu ühenduse võtmise võimalus. Otsuse tegemise taotluse menetlemise käigus võivad tekkida küsimused, mille jaoks on vaja lisateavet või -dokumente, ning esitajariigi (taotluse saatnud riik) keskasutusel peab olema võimalik taotluse esitajaga teabe või dokumentide saamiseks ühendust võtta.

¹⁸⁹ Vt seletuskiri, punkt 612.

d) Isikud, kellele elatist taotletakse või kellele elatist makstakse

Viide: punkt 3

1065. Taotluses esitatud teave peab võimaldama tuvastada kõik isikud, kellele elatist taotletakse või makstakse. See hõlmab nii taotluse esitajat (tavaliselt lapsevanem) ja lapsi, kelle suhtes konventsiooni kohaldatakse. Igal juhul tuleb esitada sünnikuupäev, kuna see on oluline selle tagamiseks, et otsus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse (vt 3. peatükk).
1066. Märkida tuleb ka taotluse esitajale ja lastele elatise taotlemise või maksmise alus. See teave võimaldab vastuvõtjariigil kontrollida, kas taotlus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse. Alus on seotud taotluse esitaja või muu isiku, kellele elatist taotletakse või makstakse, ning kostja / kohustatud isiku vahelise suhtega.

Mõisted

1067. Kõnealuses osas kasutatakse järgmisi mõisteid.

Viide: punktid 3.1 ja 3.2

- Põlvnemine
Märkige see kast, kui elatise alus on põlvnemine. See hõlmab nii olukordi, kus lapsed sündisid abielu ajal, mistõttu põlvnemist eeldatakse selle asjaolu alusel või tuleneb see seadusest, kui ka olukordi, kus vanema ja lapse vaheline seos tuleb kindlaks teha või kinnitada põlvnemise ekspertiisiga.
 - Abielu
Märkige see kast, kui otsus on seotud taotluse esitaja ja kohustatud isiku vahelise abielusuhtega.
 - Hõimlus
Märkige see kast, kui taotluse esitaja ja kohustatud isiku vaheline suhe põhineb perekondlikel sidemetel, näiteks kui kostja on onu või muu sugulane. See kehtib üksnes juhul, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni kohaldamist sellist liiki perekondlikele suhetele.
 - Vanavanem / vend või õde / lapselaps
Märkige üks kastidest, kui taotluse esitaja ja kohustatud isiku vahelise suhte alus on üks nimetatud variantidest. See kehtib üksnes juhul, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni kohaldamist sellist liiki perekondlikele suhetele.
 - Hoolt kandev isik või samaväärne suhe
Hoolt kandev isik on isik, kes asendab lapse jaoks lapsevanemat. Selline olukord võib tekkida, kui täiskasvanu elas koos lastega, käitudes laste suhtes vanemana. Mõnes riigis hõlmab see kasuvanemat.
 - Abieluga analoogne suhe
Märkige see kast, kui osapooled ei olnud teineteisega abielus, kuid elasid abieluga sarnases suhtes. Mõnes riigis nimetatakse seda ka tsiviilpartnerluseks. See kehtib üksnes juhul, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni kohaldamist sellist liiki suhetele.
1068. Esitage punktis 3.1 teave taotluse esitaja kohta. Taotluse esitaja sünnikuupäev on juba esitatud punktis 2. Kui taotluse esitaja on laps, täitke see punkt.

1069. Esitage punktis 3.2 teave laste kohta, kellele elatist taotletakse või makstakse. Kui taotluse esitaja on laps, tuleb täita üksnes punkt 3.2. Kui lapsi on rohkem kui kolm, märkige punktis 3.4 esitatud kast ja lisage täiendav teave eraldi lehel.
1070. Täitke punkt 3.3 juhul, kui elatist taotletakse või makstakse kellelegi teisele kui taotluse esitajale või lapsele.

e) Kostja / kohustatud isiku nimi ja kontaktandmed

Viide: punkt 4

1071. Selle punkti all peab taotluse esitaja esitama kohustatud isiku ja tema asukoha tuvastamist võimaldava teabe, et kohustatud isikut saaks taotlusest teavitada. Kui kehtivat aadressi ei teata, saab esitada muu teabe, sealhulgas varasema aadressi ja selliste isikute kontaktandmed, kes võivad olla abiks kohustatud isiku asukoha kindlakstegemisel. Pange tähele, et rahalise olukorra vormil (käsitletakse allpool) saab samuti esitada kohustatud isiku kohta täiendavat teavet.
1072. Esitada tuleks isikukood, kui see on teada. See võib olla sotsiaalkindlustuse number (Ameerika Ühendriigid, Kanada), maksukohuslase number (Austraalia) või muu valitsuse määratud number, mis võimaldab vastuvõtjariigi keskasutusel teha kindlaks kohustatud isiku asukoha või kontrollida tema isikut valitsuse või muudes andmepankades.

f) Makse saatmise koht

Viide: punkt 5

1073. Kui taotluse esitaja soovib, et elatist käsitlevat otsust pärast selle tegemist kontrollitaks ja täidetaks, on vastuvõtjariigil vaja teada, kuhu võimalikud maksed saata. Kui maksed saadetakse töötlemiseks esitajariigi pädevale asutusele, esitage siinkohal maksete töötlemise üksikasjad ja maksetega tegelev üksus, samuti toimiku/konto viitenumber, et makseid oleks võimalik nõuetekohaselt tuvastada.

g) Taotluse eesmärk

Viide: punkt 6

1074. Märkige, kas otsuse tegemise taotlus esitatakse seetõttu, et kehtiv otsus puudub, või kuna kehtivat elatist käsitlevat otsust ei ole võimalik tunnustada ja täita või on sellest keeldutud.

h) Taotluse esitaja taotletav toetus/elatis

Viide: punkt 7

1075. Osa riike nõuab, et taotluse esitaja täpsustaks taotletava elatise summa ja maksmise sageduse. Vastuvõtjariigi profiilist saab vaadata, kas selline teave tuleb esitada. Kui jah, täitke punkt 7 ja märkige kindlasti taotletava summa valuuta. Valuuta võib olla kas vastuvõtjariigis või esitajariigis käibel oleva valuuta.

i) Taotluse lisadokumendid

Viide: punkt 8

1076. Selles osas loetletakse koos taotlusega esitatud dokumendid. Dokumentide vajalikkus sõltub juhtumi asjaoludest, põlvnemise tõendamise vajalikkusest, laste vanusest ja sellest, kas sõlmitud on elatist käsitlevaid kokkuleppeid. Järgmine tabel võib olla abiks nõuetekohase dokumentatsiooni koostamisel; siiski on iga juhtum erinev ning seega tuleks tabelit käsitleda üksnes üldise suunisena.

Sünnitunnistus või sellega samaväärne dokument	Esitage iga lapse, kellele elatist taotletakse, sünnitunnistus. Kui sünnitunnistust ei ole võimalik esitada, võib samaväärse dokumendina esitada ristimistunnistuse või kodakondsust tõendavad dokumendid. Oluline on, et dokument tõestaks lapse nime ja sünnikuupäeva.
Kinnitus kohustatud isikust põlvnemise kohta	See võib olla lapse sünni ajal tehtud avalduse vormis (haiglasisesel vormil) või hilisem kinnitus. Seda ei nõuta tavaliselt juhul, kui laps on sündinud vanemate abielu ajal.
Ametlik avaldus põlvnemise kohta	Kui põlvnemise kohta ei ole dokumenteeritud kinnitust, peaks taotluse esitaja esitama ametliku avalduse, milles kirjeldatakse lapse põlvnemisega seotud tegureid ja kohustatud isiku suhet lapsega sünni ajal ja hiljem.
Pädeva asutuse otsus põlvnemise kohta	Mõnel juhul võib pädev asutus olla põlvnemise juba kindlaks määranud ilma elatist käsitlevat otsust tegemata.
Geneetilise ekspertiisi tulemused	Kui tehtud on lapse põlvnemist kinnitav geneetiline ekspertiis, tuleks esitada selle tulemused.
Lapsendamistunnistus	Kui kohustatud isik on lapse, kellele elatist taotletakse, lapsendanud, lisage lapsendamistunnistus.
Abielu- või sarnase partnerluse tunnistus ja lahutuse või kooselu lõpetamise kuupäev	Lisage see teave, kui osapooled olid abielus. Seda teavet kasutatakse ka selle kindlaks tegemiseks, kas laps sündis õigustatud ja kohustatud isiku abielu ajal.
Ametlik avaldus, mis tõendab, et osapooltel oli ühine elukoht	See ei ole enamikul juhtudel vajalik, kuid võib osutada vajalikuks näiteks juhul, kui osapooled elasid ajutiselt töö pärast eri kohtades, kuid säilitasid samal ajal ühise elukoha teatavas riigis.
Elatist käsitlev kokkulepe	Kui osapooled on varem elatistes kokku leppinud, näiteks hooldusõigusega seoses tehtud vahendatud otsuse raames, tuleks lisada asjaomane kokkulepe.
Tõendid kesk- või kõrgkoolis käimise kohta	See on vajalik juhul, kui elatist taotletakse vanemale lapsele, eriti juhul, kui laps on täisealine, kuna koolis käimisest võib sõltuda elatise saamise õigus.
Tõend puude kohta	Kui elatist taotletakse vanemale lapsele või täisealisele lapsele ning õigus elatisele põhineb lapse puudel, tuleb lisada asjakohane teave.
Rahalise olukorra vorm	Vorm tuleb täita võimalikult täpselt. See sisaldab otsuse tegemise ja täitmise jaoks vajalikku eriteavet. See hõlmab nii õigustatud isiku kui ka kohustatud isiku rahalist olukorda.
Võlgnevuste loetelu või maksete ajalugu	Seda vormi nõutakse tõenäoliselt üksnes juhul, kui taotlus on esitatud artikli 10 lõike 1 punkti d alusel ja võlgnevus on tekkinud varasema otsuse alusel.

Kohaldatav õigus	Kohtu asukohariigi (ehk riigi, kus taotlust menetletakse) õiguse kohaldamisel võib olla vajalik lisada taotluse suhtes kohaldatavad õigusaktid.
Muud tõendid, mida vastuvõtjariik nõuab	Vastuvõtjariigi profiilist saab vaadata, kas lisada tuleb lisadokumente.
Vastuvõtjariigi otsus tunnustamisest ja täitmisest keeldumise kohta	Kui kehtiva otsuse tunnustamisest on keeldutud, tuleb lisada keeldumise otsuse koopia.

Joonis 38. Otsuse tegemise taotluse lisadokumentide tabel

j) Otsuse täitmine pärast otsuse tegemist

Viide: punkt 9

1077. Kui taotluse esitaja soovib, et elatist käsitlevat otsust pärast selle tegemist vastuvõtjariigis täidetakse, tuleks see märkida käesoleva punkti all.

k) Kontaktisik, kes vastutab keskasutuses taotluse menetlemise eest

Viide: punkt 11

1078. Siinkohal tuleks märkida isik, kes vastutab keskasutuses kas taotluse täitmise või taotluse läbivaatamise eest, kui taotluse on täitnud taotluse esitaja isiklikult. Arvestades vahendaja suhtes neutraalset lähenemisviisi, mis võimaldab dokumente elektrooniliselt edastada, ei ole vaja vormi allkirjastada.

D. Otsuse muutmise taotluse soovituslik vorm

1079. Käesolev jaotis sisaldab suuniseid otsuse muutmise taotluse soovitusliku vormi täitmise kohta. Sama vormi kasutatakse nii õigustatud kui ka kohustatud isikute esitatud taotluste puhul. Märkige asjakohasele taotlusele vastav kast. Kõnealust taotlust on käsitletud täpsemalt 12. peatükis.

1. Vormi täitmine

a) Isikuandmete ja konfidentsiaalse teabe kaitsmine

Viide: sissejuhatav lõik ja punkti 2 alapunktid d, e, f g ning punkt 5

1080. Konventsioonis on sätestatud, et konventsioonikohase taotlusega seoses kogutud või edastatud teavet ei tohi avaldada ega kinnitada, kui see võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust.

1081. Sellise ohu korral märkige taotlusvormil asjakohane kastike ja esitage isikuandmed punkti 2 asemel eraldi vormil (piiratud teabe vorm).

1082. Isikuandmete ja konfidentsiaalse teabe kaitsmise nõuet on täpsemalt käsitletud 3. peatükis.

b) Taotluse esitaja nimi ja kontaktandmed**Viide: punkt 2**

1083. Kontaktandmetel on kaks eesmärki. Esiteks saab nende alusel tuvastada taotluse osapooled, et keskasutused või pädevad asutused saaksid nõuetekohaselt algatada juhtumi või avada toimiku. Teiseks peavad kontaktandmed olema piisavad selleks, et vastuvõtjariik saaks võtta taotluse esitajaga ühendust, kui muutmise otsus edasi kaevatakse ja nõutud on edasikaebamisest teavitamine.
1084. Osa riike võib soovida kasutada taotluse esitaja aadressina keskasutuse või muu pädeva asutuse aadressi, kui taotluse esitaja isikliku aadressi avaldamine ei ole esitajariigi õiguse kohaselt lubatud¹⁹⁰.

Hea tava: esitajariigi keskasutus peaks hoolitsema selle eest, et tal oleks alati olemas taotluse esitaja kehtiv aadress või muu ühenduse võtmise võimalus. Muutmise taotluse menetlemise käigus võivad tekkida küsimused, mille jaoks on vaja lisateavet või -dokumente, ning esitajariigi (taotluse saatnud riik) keskasutusel peab olema võimalik taotluse esitajaga teabe või dokumentide saamiseks ühendust võtta.

1085. Kui taotluse esitaja on õigustatud või kohustatud isiku esindaja, märkige see vormil.

c) Isikud, kellele elatist taotletakse või kellele elatist makstakse**Viide: punkt 3**

1086. Taotluses esitatud teave peab võimaldama tuvastada kõik isikud, kellele otsuse alusel elatist taotletakse või makstakse. See hõlmab nii taotluse esitajat (tavaliselt lapsevanem, kuid mõnikord ka laps) ning lapsi, kelle suhtes konventsiooni kohaldatakse. Igal juhul tuleb esitada sünnikuupäev, kuna see on oluline selle tagamiseks, et otsus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse (vt 3. peatükk).
1087. Märkida tuleb ka taotluse esitajale ja lastele elatise taotlemise või maksmise alus. See võimaldab vastuvõtjariigil kontrollida, kas taotlus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse.

Mõisted

1088. Kõnealuses osas kasutatakse järgmisi mõisteid.

Viide: punktid 3.1 ja 3.2

- Põlvnemine
Märkige see kast, kui elatise alus on põlvnemine. See hõlmab nii olukordi, kus lapsed sündisid abielu ajal, mistõttu põlvnemist eeldatakse selle asjaolu alusel või see tuleneb seadusest, kui ka olukordi, kus seos vanema ja lapse vahel võib olla kindlaks tehtud või kinnitatud põlvnemise ekspertiisiga.
- Abielu
Märkige see kast, kui otsus on seotud taotluse esitaja ja kohustatud isiku vahelise abielusuhtega.

¹⁹⁰ Vt seletuskiri, punkt 612.

- **Hõimlus**
Märkige see kast, kui taotluse esitaja ja kohustatud isiku vaheline suhe põhineb perekondlikel sidemetel, näiteks kui kostja on onu või muu sugulane. See kehtib üksnes juhul, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni kohaldamist sellist liiki perekondlikele suhetele.
- **Vanavanem / vend või õde / lapselaps**
Märkige üks kastidest, kui taotluse esitaja ja kohustatud isiku vahelise suhte alus on üks nimetatud variantidest. See kehtib üksnes juhul, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni kohaldamist sellist liiki perekondlikele suhetele.
- **Hoolt kandev isik või samaväärne suhe**
Hoolt kandev isik on isik, kes asendab lapse jaoks lapsevanemat. Selline olukord võib tekkida, kui täiskasvanu elas koos lastega, käitudes laste suhtes vanemana. Mõnes riigis hõlmab see kasuvanemat.
- **Abieluga analoogne suhe**
Märkige see kast, kui osapooled ei olnud teineteisega abielus, kuid elasid abieluga sarnases suhtes. Mõnes riigis nimetatakse seda ka tsiviilpartnerluseks. See kehtib üksnes juhul, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik on laiendanud konventsiooni kohaldamist sellist liiki suhetele.

1089. Esitage punktis 3.1 teave taotluse esitaja kohta. Taotluse esitaja sünnikuupäev on juba esitatud punktis 2. Kui taotluse esitaja on laps, täitke see punkt.
1090. Esitage punktis 3.2 teave laste kohta, kellele elatist taotletakse või makstakse. Kui taotluse esitaja on laps, tuleb täita üksnes punkt 3.2. Kui lapsi on rohkem kui kolm, märkige punktis 3.4 esitatud kast ja lisage täiendav teave eraldi lehel.
1091. Täitke punkt 3.3 juhul, kui elatist taotletakse või makstakse kellelegi teisele kui taotluse esitajale või lapsele.

d) Kohustatud isiku nimi ja kontaktandmed

Viide: punkt 4.1

1092. Märkige, kas kohustatud isik on taotluse esitaja.
1093. Kohustatud isiku andmeid on vaja taotluse menetlemiseks ja kohustatud isiku teavitamiseks õigustatud isiku esitatud muutmistaotlusest. See osa tuleks täita nii suures ulatuses kui võimalik, esitades kogu taotluse esitajale teadaoleva teabe. Kui kohustatud isiku täpset asukohta ei teata, teeb vastuvõtjariik vajaduse korral tema asukoha kindlaks.
1094. Punktis 4.3 tuleks esitada isikukood, kui see on teada. See võib olla sotsiaalkindlustuse number (Ameerika Ühendriigid, Kanada), maksukohuslase number (Austraalia) või muu valitsuse määratud number, mis võimaldab vastuvõtjariigi keskasutusel teha kindlaks kohustatud isiku asukoha või kontrollida tema isikut valitsuse või muudes andmepankades.

Hea tava: kui taotluse esitaja ei tea, kus kohustatud isik elab, tuleb kindlasti esitada nii palju teavet kui võimalik kohustatud isiku viimase teadaoleva asukoha kohta (tööandja, elukoht jms). Kasulik võib olla lisada ka teave kohustatud isiku sidemete kohta asjaomase riigiga, nt sugulased, kelle juures kohustatud isik võib elada.

e) Õigustatud isiku esindaja nimi ja kontaktandmed**Viide: punkt 4.2**

1095. Kui õigustatud isikul on esindaja, tuleb käesolevas punktis esitada vajalikud andmed. Esindaja võib paljudel juhtudel olla õigustatud isiku õigusnõustaja.

f) Teave kostja asukoha kindlakstegemise jaoks**Viide: punkt 4.3**

1096. Kui muutmistaotluse esitab kohustatud isik, on taotluse suhtes kostja õigustatud isik. Sellisel juhul lisage käesoleva punkti all teave, mis võimaldab vastuvõtjariigil teha kindlaks õigustatud isiku asukoha. Kui taotluse esitaja on õigustatud isik, õigustatud isiku esindaja või lapse esindaja, on kostja kohustatud isik. Sellisel juhul esitage siinkohal asjakohane teave kohustatud isiku kohta.

g) Makse saatmise koht**Viide: punkt 5**

1097. Muudetud otsuse täitmise korral pärast otsuse muutmist on vastuvõtjariigil vaja teada, kuhu maksed saata. Kui maksed saadetakse töötlemiseks esitajariigi pädevale asutusele, esitage siinkohal maksete töötlemise üksikasjad ja maksetega tegelev üksus, samuti toimiku/konto viitenumber, et makseid oleks võimalik nõuetekohaselt tuvastada.

Ärge täitke vormi seda osa, kui see võib olla taotluse esitajale ohtlik. Kasutage piiratud teabe vormi.

h) Otsuse andmed**Viide: punkt 6**

1098. Taotlus peaks sisaldama andmeid otsuse kohta, mille muutmist taotletakse. Kogu selle osa täitmiseks vajaliku teabe peaks leidma otsusest.

i) Olukorras toimunud muutused**Viide: punkt 7**

1099. Muutmistaotluse kõige tavalisem alus on õigustatud isiku, kohustatud isiku või laste olukorra muutumine pärast otsuse tegemist. Taotluses on loetletud kõige tavalisemad olukorra muutused. Need ei vaja üldiselt selgitamist. Muutused selle isiku olukorras, kellele elatist taotletakse, hõlmavad lapse elukoha muutumist või olukorda, kus õigustatud isik ei pea enam last ülal. Sellesse kategooriasse kuulub ka õigustatud isiku uuesti abiellumine või uue partneri leidmine.

j) Taotletav muudatus**Viide: punkt 8**

1100. Märkige siinkohal, millist muudatust taotletakse. Esitage taotletava muudatuse üksikasjad ja märkige vajaduse korral valuuta.

k) Lisatud dokumendid**Viide: punkt 9**

1101. Käesolevas punktis on esitatud taotlusele lisatavate dokumentide loetelu. Sõltuvalt muutmistaotluse põhjustest võidakse mõnel juhul nõuda ka teistsuguseid dokumente. Hoolitsege selle eest, et muudatuse põhjused oleksid lahti selgitatud ja tõendatud asjakohaste dokumentidega.

l) Muutmisele järgnev täitmine**Viide: punkt 10**

1102. Mõnes olukorras, kui otsuse muutmist taotleb näiteks õigustatud isik elatise suurendamiseks, võib taotluse esitaja soovida, et muudetud otsust täidetakse vastuvõtjariigis. Sellisel juhul märkige see punktis 10.

m) Õigustatud isiku andmed**Viide: punkt 12**

1103. Kui muutmistaotluse esitab kohustatud isik, on oluline teada õigustatud isiku alalist elukohta, et teha kindlaks, kas muutmismenetlusega seoses esineb piiranguid. Käesoleva punkti all esitatakse artikli 18 kohaldamisega seoses vajalik teave. Seda on täpsemalt käsitletud 11. peatükis.

n) Kontaktisik, kes vastutab keskasutuses taotluse menetlemise eest**Viide: punkt 13**

1104. Siinkohal tuleks märkida isik, kes vastutab keskasutuses kas taotluse täitmise või taotluse läbivaatamise eest, kui taotluse on täitnud taotluse esitaja isiklikult. Arvestades vahendaja suhtes neutraalset lähenemisviisi, mis võimaldab dokumente elektrooniliselt edastada, ei ole vaja vormi allkirjastada.

III. Lisavormide täitmise suunised**A. Rahalise olukorra vorm**

1105. See vorm tuleks esitada kõikide konventsioonikohaste taotluste korral. See sisaldab üksikasjalikku teavet, mis aitab vastuvõtjariigis vastavalt vajadusele

- teha kindlaks kostja asukohta, et teda saaks taotlusest teavitada;
- pädeval asutusel otsust täita;
- määrata kindlaks asjakohane elatise suurus otsuse tegemise ja muutmise taotluste korral või
- käsitleda õigusabi taotlust.

Nõuanne: hea tava on vaadata läbi selle riigi profiil, kellele vorm saadetakse. Riigiprofiilis on osutatud, kas osa rahalise olukorra vormiga hõlmatud teabest võib välja jätta.

1. Vormi täitmine

a) Preambul

1106. Sarnaselt teiste taotlusega seotud dokumentidega on vormil koht, kus saab märkida, kas teabe avaldamine või kinnitamine võib ohustada isiku tervist, turvalisust või vabadust. Sellise ohu korral esitatakse isikuandmed üksnes piiratud teabe vormil.

b) Taotluse andmed

Viide: I osa

1107. Täitke see osa kõikide taotluste korral, kasutades taotlusvormil esitatud teavet. Esitada tuleb keskasutuse, mitte taotluse esitaja kontaktandmed.
1108. Märkige 3. punktis, kas taotluse esitaja on õigustatud isik, kohustatud isik või isiku, kellele elatist taotletakse või makstakse, esindaja.
1109. Punktis 4 märgitakse esitatav taotlus. Pange tähele, et juhul, kui taotletakse artikli 17 kohast õigusabi, tuleb lisaks konkreetse taotluse kastile märkida ka üks kahest viimasest kastist.
1110. Punktis 5 märkige valuuta, mida rahalise olukorra vormil läbivalt kasutatakse. Kui olete konverteerinud kõik summad vastuvõtjariigi valuutasse, märkige kasutatud vahetuskurss ja konverteerimise kuupäev.

c) Õigustatud isiku või isiku(te), kellele elatist taotletakse või makstakse, üldandmed

Viide: II osa

1111. See osa täidetakse üksnes juhul, kui taotlus käsitleb otsuse tegemist või muutmist. Seda ei ole vaja täita elatist käsitleva otsuse tunnustamise, tunnustamise ja täitmise või täitmise taotluste korral.

d) Kohustatud isiku üldandmed

Viide: III osa

1112. See osa tuleb täita kõigi taotluste korral. Kõnealuses osas esitatakse teatav põhiteave kohustatud isiku, tema sissetuleku ja ülalpeetavate kohta. See tuleks täita taotluse esitajale teadaolevas ulatuses.

e) Kohustatud isiku varad ja võlad

Viide: IV osa

1113. See osa tuleb täita kõigi taotluste korral. Teave tuleks esitada teadaolevas ulatuses.

f) Taotluse esitaja finantsandmed

Viide: V osa

1114. See osa täidetakse üksnes juhul, kui taotlus on otsuse tegemise või muutmise kohta või kui taotletakse õigusabi artiklis 17 sätestatud piiratud tingimustel. Seda ei ole vaja täita elatist käsitleva otsuse tunnustamise, tunnustamise ja täitmise või täitmise taotluste korral.

g) Ravikindlustus***Viide: VI osa***

1115. See osa tuleks täita üksnes otsuse tegemise ja muutmise taotluste korral. Seda ei ole vaja täita elatist käsitleva otsuse tunnustamise, tunnustamise ja täitmise või täitmise taotluste korral.

h) Lõpuosa***Viide: lõpuosa***

1116. Märkige vormil, kas selle on täitnud taotluse esitaja. Kui jah, peab keskasutuse esindaja dokumendi läbi vaatama. Keskasutuse esindaja tuleb tuvastada ja vorm lõplikult vormistada. Vormi ei pea allkirjastama.

B. Nõuetekohase teavitamise avaldus

1117. Kõnealust vormi kasutatakse üksnes tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste korral. See tuleb esitada juhul, kui kostja (tavaliselt kohustatud isik) ei osalenud menetluses ega olnud elatist käsitleva otsuse tegemisel esindatud. Sellistel juhtudel tuleb koostada kas otsuse tegemise taotlemise või otsuse tegemise kohta nõuetekohase teavitamise avaldus. Kuna mõnes haldussüsteemis tehtud elatist käsitlevate otsuste korral ei ole kostja osalemine enne otsuse tegemist ette nähtud, ei ole kõnealune vorm sellistes olukordades alati vajalik. Kui te ei ole kindel, kas vormi on vaja, vaadake järele 4. peatükist.
1118. Soovitusliku vormi peaks täitma ametnik, kes suudab kinnitada, et kostjat on vastavalt otsuse teinud riigi (päritoluriigi) õigusele nõuetekohaselt teavitatud.
1119. Enamikul juhtudel, kui kostja teavitamine toimus päritoluriigis, on olemas teatavad dokumendid, nagu kättetoimetamise tunnistus või teade või kättesaamise kinnitus, mis tõendab, et kostjat teavitati menetlusest või tehtud otsusest. Teistel juhtudel võib olla otsuses märgitud, et kostja osales menetluses, et teda teavitati menetlusest või otsusest või et tal oli võimalik avaldada oma arvamust või otsus vaidlustada. Selline dokumentatsioon võib olla pädevale asutusele abiks nõuetekohase teavitamise avalduse koostamisel.
1120. Juhul kui taotletud teavitamine tuli korraldada riigist väljaspool ja nii päritoluriik kui ka teine asjaomane riik on teavitamist reguleeriva rahvusvahelise õigusakti osalisriigid, saab päritoluriigi pädev asutus koostada nõuetekohase teavitamise avalduse sellist menetlust käsitlevate dokumentide alusel.

C. Otsuse täidetavuse avaldus

1121. Kõnealune dokument on vajalik tunnustamise ja täitmise taotluse korral. Seda ei ole vaja juhul, kui taotletakse ainult tunnustamist. Sellel esitatakse artikli 25 lõike 1 punktis b nõutud teave. Dokumendiga kinnitatakse, et tunnustatav ja täidetav otsus on päritoluriigis täidetav¹⁹¹. Kui otsuse on teinud haldusasutus, kinnitab ta lisaks, et otsus vastab artikli 19 lõike 3 nõuetele, välja arvatud juhul, kui päritoluriik on täpsustanud artikli 57 alusel, et tema haldusotsused on alati kooskõlas artikli 19 lõikega 3.
1122. Kui tegu on elatise maksmise kokkuleppe (mitte elatist käsitleva otsuse) tunnustamise ja täitmise taotlusega, tuleb kõnealust dokumenti veidi muuta, et sellega kinnitataks konkreetse elatise maksmise kokkuleppe täidetavust päritoluriigis (artikli 30 lõike 3 punkt b).

D. Otsuse kokkuvõte

1123. Kõnealuse soovitusliku vormi peab täitma päritoluriigi pädeva asutuse ametnik ning seda kasutatakse juhul, kui vastuvõtjariik on artikli 57 alusel täpsustanud, et ta lubab tunnustamise ja täitmise taotluste puhul esitada elatist käsitleva otsuse kokkuvõtte. Sellist vormi kasutatakse kõige sagedamini olukorras, kus elatist käsitlev otsus on pikk ja elatisega on seotud vaid üks osa otsusest. Kokkuvõtte lubamise korral tuleb kogu otsuse tõlkimise asemel tõlkida vaid kokkuvõtte või väljavõtteid.

E. Võlgnevuse arvutus

1124. Kui tunnustatava ja täidetava või tunnustatava otsuse alusel esineb elatisega seotud võlgnevusi, tuleb esitada vastuvõtjariigile selliste võlgnevuste kalkulatsioon. Selleks puudub praegu soovituslik vorm. Arvutuses tuleks ära tuua võlgnevuse summa ja arvutuse kuupäev.
1125. Üksikasjalik arvutus on vastuvõtjariigis täitmise eest vastutavale pädevale asutusele abiks olukorras, kui kostja võlgnevuse arvutuse vaidlustab. Kui esitajariigis on juhtumiga seotud õigustatud isiku nimel elatisjuhtumitega tegelev programmiüksus või asutus, on hea tava kasutada asjaomase asutuse kasutatavat võlgnevuse arvutust või võlgnevuste loetelu, kuna sellised arvestused on kõikehõlmavad.

F. Dokument kohandamise kohta

1126. Kui tunnustatava või tunnustatava ja täidetava otsusega on ette nähtud automaatne indekseerimine või kohandamine, tuleks taotluspaketile lisada avaldus või dokument, milles selgitatakse kohandamise või indekseerimise kasutamist. Kõnealuses dokumendis peaks olema märgitud, kas arvutus tehakse esitajariigis (nt Austraalia elatisjuhtumitega tegeleva asutuse hinnangu korral). Muul juhul lisage teave, mida vastuvõtjariigi pädev asutus vajab nõutud kohandamise või indekseerimise tegemiseks.
1127. Selleks puudub praegu soovituslik vorm.

¹⁹¹ Mõnes riigis võidakse kasutada märget „attestation de la force de chose jugée”, millega kinnitatakse otsuse õigusjõudu asjaomases riigis.

G. Toetuste maksmist või tegutsemisõigust tõendav dokument (avalik-õiguslik asutus)

1128. Avalik-õiguslikul asutusel on õigus tegutseda õigustatud isikuna otsuse tunnustamise, tunnustamise ja täitmise ja tegemise taotluste korral, kui kehtivat otsust ei saa tunnustada artikli 20 alusel tehtud reservatsiooni tõttu.
1129. Kuigi avalik-õiguslik asutus ei pea tõendama oma õigust tegutseda õigustatud isikuna iga taotluse korral, on hea tava lisada sellekohane teave alati, kui avalik-õiguslik asutus on taotluse esitaja või kui ta nõuab võlgnevusi sisse sõltumatult. Sellega välditakse hilisemaid viivitusi juhul, kui artikli 36 lõike 4 alusel nõutakse tõendeid.
1130. Selleks puudub praegu soovituslik vorm.

H. Aruanne taotluse menetlemisel tehtud edusammude kohta ehk eduaruanne

1131. Koostatud on neli soovituslikku vormi. Nende abil saab vastuvõtjariik teavitada esitajariigi keskasutust otsuse tunnustamise, tunnustamise ja täitmise, tegemise ja muutmise taotluste menetlemisel tehtud edusammudest. Vastuvõtjariigi keskasutus peaks kasutama vastuvõetud taotlusele vastavat vormi. Neid vorme kasutatakse lisaks teatamisvormile, mis on kohustuslik vorm ning millega kinnitatakse, et vastuvõtjariik on taotluse kätte saanud.
1132. Eduaruande vormi saab kasutada nii taotlusega seotud esialgsetest edusammudest teatamiseks kui ka korrapäraste aruannete esitamiseks konventsioonikohase juhtumi kogu menetlusaja kestel.
1133. Märkige esilehel olevas kastikeses, kas tegu on esimese taotlust käsitleva eduaruandega.
1134. Edasiste aruannete korral märkige viimase eduaruande kuupäev ja teavitage üksnes pärast viimase eduaruande saatmist toimunud uutest edusammudest. Nii on esitajariigi pädeval asutusel lihtsam oma andmeid ajakohastada ning seega välditakse teabe kordamist.

IV. Kontroll-lehed – edastatavate konventsioonikohaste taotluste lisadokumendid

1135. Järgmistes tabelites on kokku võetud, millised konventsioonis sätestatud vormid tuleb edastatavatele konventsioonikohastele taotlustele lisada.
1136. Tuleb meeles pidada, et tabelid hõlmavad üksnes konventsioonikohaseid taotlusi. Kui juhtumit menetletakse pädevale asutusele esitatud otsetaotluse alusel, tuleb kasutada pädeva asutuse määratud vorme.

Nõuanne: enne muude kui tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluste dokumentide täitmist tutvuge alati vastuvõtjariigi profiiliga. Riigiprofiilis on loetletud vastuvõtjariigi nõutud võimalikud muud dokumendid.

A. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotlus

Konventsioonikohane vorm või dokument	Millal lisada?	Millist konventsioonikohast vormi kasutada?*
Edastusvorm	Alati	Kasutage kohustuslikku vormi
Taotlusvorm	Alati	Kasutage soovituslikku vormi
Rahalise olukorra vorm	Alati – kuigi sõltuvalt taotluse liigist ning sellest, kas taotleja on kohustatud isik või õigustatud isik, ei ole vaja täita kõiki vormi osasid	Kasutage soovituslikku vormi
Nõuetekohase teavitamise avaldus	Nõutud üksnes juhul, kui kostja ei osalenud päritoluriigis toimunud menetluses ja ta ei olnud selles esindatud	Kasutage soovituslikku vormi
Täidetavuse avaldus	Alati	Kasutage soovituslikku vormi ¹⁹²
Otsuse terviktekst	Alati, välja arvatud juhul, kui esitada võib kokkuvõtte (vt allpool)	Otsuse tõestamise nõude kohta vt 3. peatükk
Otsuse kokkuvõte	Üksnes juhul, kui vastuvõtjariik on artikli 57 alusel märkinud, et esitada võib kokkuvõtte	Kasutage soovituslikku vormi
Võlgnevuse arvutus	Alati, kui tunnustatava või tunnustatava ja täidetava otsuse alusel esineb võlgnevusi	Kasutage esitajariigi õiguses sätestatud vormi. Kui otsust on varem esitajariigis täidetud, on eelistatav kasutada esitajariigis täitmise eest vastutava pädeva asutuse dokumendivormi.
Otsuse kohandamist või indekseerimist käsitlev dokument	Alati, kui otsusega on ette nähtud automaatne kohandamine indekseerimise abil	Kasutage esitajariigi õiguses sätestatud vormi.
Toetuste maksmist või tegutsemisõigust tõendav dokument (avalik-õiguslik asutus)	Kui taotluse esitaja on avalik-õiguslik asutus	Kasutage esitajariigi õiguses sätestatud vormi.

Joonis 39. Edastatava tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse lisadokumendid

* Kui teie riik ei kasuta soovituslikke vorme, kasutage riigi tasandi õiguses või põhimõtetes konventsioonikohaste taotluste jaoks sätestatud vormi.

¹⁹² Mõnes riigis võidakse kasutada märget „attestation de la force de chose jugée”, millega kinnitatakse otsuse õigusjõudu asjaomases riigis.

B. Vastuvõtjariigis tehtud või tunnustatud otsuse täitmise taotlus

Konventsioonikohane vorm või dokument	Millal lisada?	Millist konventsioonikohast vormi kasutada?*
Edastusvorm	Alati	Kasutage kohustuslikku vormi
Taotlusvorm	Alati	Kasutage soovituslikku vormi
Rahalise olukorra vorm	Alati, kuid kõiki osasid ei pea täitma	Kasutage soovituslikku vormi
Otsuse terviktekst	Alati	Tõestamise nõude kohta vt 3. peatükk
Otsuse kokkuvõte	Ei ole kohaldatav. Otsus on vastuvõtjariigi enda otsus.	
Võlgnevuse arvutus	Alati, kui täidetava otsuse alusel esineb võlgnevusi	Kasutage võimaluse korral esitajariigis täitmise eest vastutava pädeva asutuse vormi
Nõuetekohase teavitamise avaldus	Ei ole kohaldatav	
Täidetavuse avaldus	Ei ole kohaldatav	
Otsuse kohandamist või indekseerimist käsitlev dokument	Alati, kui otsusega on ette nähtud automaatne kohandamine indekseerimise abil	Kasutage esitajariigi põhimõtetes või õiguses sätestatud dokumenti
Toetuste maksmist või tegutsemisõigust tõendav dokument (avalik-õiguslik asutus)	Kui taotluse esitaja on avalik-õiguslik asutus	Kasutage esitajariigi õiguses või põhimõtetes sätestatud vormi.

Joonis 40. Täitmise taotluse lisadokumendid

* Kui teie riik ei kasuta soovituslikke vorme, kasutage riigi tasandi õiguses või põhimõtetes konventsioonikohaste taotluste jaoks sätestatud vormi.

C. Otsuse tegemise taotlus

Konventsioonikohane vorm või dokument	Millal lisada?	Millist konventsioonikohast vormi kasutada?*
Edastusvorm	Alati	Kasutage kohustuslikku vormi
Taotlusvorm	Alati	Kasutage soovituslikku vormi
Rahalise olukorra vorm	Alati, kuid kõik osad ei pea olema täidetud	Kasutage soovituslikku vormi
Nõuetekohase teavitamise avaldus	Ei ole kohaldatav	
Täidetavuse avaldus	Ei ole kohaldatav	
Otsuse terviktekst	Ei ole kohaldatav	
Otsuse kokkuvõte	Ei ole kohaldatav	
Võlgnevuse arvutus	Ei ole kohaldatav	
Otsuse kohandamist või indekseerimist käsitlev dokument	Ei ole kohaldatav	
Toetuste maksmist või tegutsemisõigust tõendav dokument (avalik-õiguslik asutus)	Kui taotluse esitaja on avalik-õiguslik asutus	Kasutage esitajariigi õiguses sätestatud vormi.

Joonis 41. Otsuse tegemise taotluse lisadokumendid

* Kui teie riik ei kasuta soovituslikke vorme, kasutage riigi tasandi õiguses või põhimõtetes konventsioonikohaste taotluste jaoks sätestatud vormi.

D. Otsuse muutmise taotlus

Konventsioonikohane vorm või dokument	Millal lisada?	Millist konventsioonikohast vormi kasutada?*
Edastusvorm	Alati	Kasutage kohustuslikku vormi
Taotlusvorm	Alati	Kasutage soovituslikku vormi
Rahalise olukorra vorm	Alati, kuid tuleb märkida, et sõltuvalt taotluse liigist ning sellest, kas taotleja on kohustatud isik või õigustatud isik, ei ole vaja täita kõiki vormi osasid	Kasutage soovituslikku vormi
Nõuetekohase teavitamise avaldus	Ei ole kohaldatav	
Täidetavuse avaldus	Ei ole kohaldatav	
Otsuse terviktekst	Alati, välja arvatud juhul, kui esitada võib kokkuvõtte (vt allpool)	Tõestatud koopiate nõude kohta vt 3. peatükk
Otsuse kokkuvõte	Kui esitajariik on lubanud, et võib esitada kokkuvõtte. (Pange tähele, et artiklis 57 on kokkuvõtetele osutatud üksnes tunnustamise ja täitmise taotlustega seoses)	Kasutage soovituslikku vormi
Võlgnevuse arvutus	Alati, kui muudetava otsuse alusel esineb võlgnevusi	Kasutage võimaluse korral esitajariigis täitmise eest vastutava pädeva asutuse vormi
Otsuse kohandamist või indekseerimist käsitlev dokument	Kui muudetav otsus sisaldab sätet kohandamise või indekseerimise kohta	Kasutage esitajariigi põhimõtetes või õiguses sätestatud dokumenti
Toetuste maksmist või tegutsemisõigust tõendav dokument (avalik-õiguslik asutus)	Ei ole kohaldatav (avalik-õiguslik asutus ei saa muutmistaotlust esitada)	

Joonis 42. Muutmistaotluse lisadokumendid

* Kui teie riik ei kasuta soovituslikke vorme, kasutage riigi tasandi õiguses või põhimõtetes konventsioonikohaste taotluste jaoks sätestatud vormi.

V. Tunnustamise ja täitmise otsetaotluste vormide täitmine

1137. Tuleb meeles pidada, et juhul kui otsetaotlus käsitleb kehtiva otsuse tunnustamist ja täitmist ning otsus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse, kohaldatakse otse pädevale asutusele esitatud taotluste suhtes teatavaid konventsiooni sätteid (artikli 37 lõige 2).
1138. Kehtivad kõik konventsiooni V peatüki („Tunnustamine ja täitmine”) sätteid; taotlusele tuleks lisada artiklis 25 sätestatud dokumendid, sealhulgas:
- otsuse terviktekst;
 - täidetavuse avaldus;
 - nõuetekohase teavitamise avaldus, kui kostja ei osalenud päritoluriigis toimunud menetluses ega olnud selles esindatud ega vaidlustanud elatist käsitlevat otsust;
 - rahalise olukorra vorm;
 - vajaduse korral võlgnevuse arvutus;
 - vajaduse korral otsuse kohandamist või indekseerimist selgitav dokument.

Lisa.**Otsuse tunnustamise ja täitmise alused**

1139. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise taotluse soovitusliku vormi punktis 6 peab taotluse esitaja või esitajariigi keskasutus märkima tunnustamise ja täitmise alused. Kõnealune punkt sisaldab väiteid, mille seast peab taotluse esitaja või keskasutuse esindaja õiged ära märkima. Märkige kõik väited, mis võivad olla kohaldatavad.

Pidage meeles: kui te ei ole kindel, millist tunnustamise ja täitmise alust vastuvõtjariigis kasutada, märkige kast variandi „**mis tahes** kohaldatav alus“ kõrval. Ärge jätke kasti või väidet märkimata, kui te ei ole täiesti kindel, et see ei ole kohaldatav. Kui kostja arvab, et tunnustamise ja täitmise alus ei kehti, on tema ülesanne otsuse registreerimine vastuvõtjariigis või otsuse täidetavuse avaldus vaidlustada. Vt 5. peatükk.

Vormi täitmine

1140. Käesolevas jaotises selgitatakse, mida tuleks märgitavate väidete valimisel arvesse võtta. Osa tingimusi, nagu alaline elukoht, võivad olla riigis konkreetse õigusliku tähendusega ning seega võib mõnel juhul olla vajalik küsida kahtluse korral õigusnõu.

A) Kostja alaline elukoht

1141. Termin „alaline elukoht“ ei ole konventsioonis määratletud. Kostja alaliseks elukohaks võidakse pidada riiki, kus otsus on tehtud (päritoluriik), kui ta on selles riigis elanud mitu aastat. Kostja alaline elukoht võib olla selles riigis, isegi kui tal on teine kodu teises riigis või kui ta elab töö pärast teises riigis. Märkige see kast, kui tundub, et otsuse tegemise ajal olid nimetatud tingimused täidetud. Tunnustamise ja täitmise taotluse edukaks vaidlustamiseks peab kostja tõendama, et tema alaline elukoht ei olnud otsuse tegemise ajal päritoluriigis.

B) Kostja kohtualluvus

1142. Kui kostja ei elanud otsuse tegemise ajal päritoluriigis, kuid osales menetluses kas isiklikult või oli selles esindatud ega vaidlustanud elatist käsitlevat taotlust, võib kostjat pidada allunuks asjaomase kohtu pädevusele. Kostja võib kuuluda asjaomase kohtu pädevusallasse ka menetluse kohta vastuväite esitamise kaudu. Teatava asutuse (kohus või haldusasutus) pädevusallasse kuulumine on õiguslik mõiste ja selle kohaldatavuse kindlaksmääramisel võib olla kasu õigusnõust.
1143. Kontrollige, kas otsuses või seotud materjalides on teavet selle kohta, kas kostja oli kohal ja osales menetluses, kas tema õiguslik esindaja oli kohal või kas ta nõustus sellega, et taotlust menetletakse selles riigis. Otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise edukaks vaidlustamiseks peab kostja tõendama, et ta ei allu asjaomase kohtu pädevusele.

C) Õigustatud isiku alaline elukoht

1144. Vt eespool esitatud märkusi alalise elukoha kohta. Kui tundub, et õigustatud isik elas otsuse tegemise ajal päritoluriigis ja on elanud seal mõnda aega, märkige see kast. Otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise edukaks vaidlustamiseks peab kostja tõendama, et õigustatud isiku alaline elukoht ei olnud otsuse tegemise ajal otsuse teinud riigis, välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariik on teinud reservatsiooni.

D) Lapse ja lapsega koos elanud või lapse eest hoolt kandnud kostja alaline elukoht

1145. Vt eespool esitatud märkusi alalise elukoha kohta.
1146. Märkige see kast, kui otsus on tehtud riigis A, laps elas otsuse tegemise ajal riigis A ja kostja elas samuti lapsega teatud ajahetkel riigis A. Kui kostja ei ole kunagi koos lapsega elanud, ent elas siiski teatud ajahetkel riigis A ja kandis sel ajal lapse eest hoolt, kuulub see siiski selle väite alla.
1147. Kui tundub, et lapse alaline elukoht oli otsuse tegemise ajal selles riigis ja kostja elas samuti seal ja kandis lapse eest hoolt, märkige see kast. Otsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmise edukaks vaidlustamiseks peab kostja tõendama, et lapse alaline elukoht ei olnud otsuse tegemise ajal päritoluriigis või et kostja ei elanud seal kunagi koos lapsega ega kandnud selles riigis lapse eest hoolt.

E) Kirjalik kokkulepe

1148. Märkige see kast, kui tundub, et kostja ja õigustatud isik on kirjalikult kokku leppinud, et otsuse teinud riik võis otsuse teha. Tuleb siiski meeles pidada, et see ei kehti lapse elatise korral; seega kehtib see üksnes abikaasa ja/või endise abikaasa ja muude pereliikmete elatise korral (kui nii esitajariik kui ka vastuvõtjariik on laiendanud konventsiooni kohaldamisala teiste pereliikmete elatistele).
1149. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise vaidlustamisel peab kostja tõendama, et kokkulepet ei tohiks kasutada vastuvõtjariigis otsuse tunnustamise ja täitmise alusena, välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariik on teinud sellekohase reservatsiooni.

F) Perekonnaseisul või vanemlikul vastutusel põhinev kohtualluvus

1150. Mõnes riigis tekib elatist käsitleva otsuse tegemise pädevus juhul, kui pädeval asutusel on pädevus teha ka perekonnaseisu või vanemliku vastutusega seotud otsuseid. See võib nii olla näiteks lahutust käsitleva otsuse korral, kui kohus käsitleb perekonnaseisu küsimust (abielus või lahutatud). Sellises olukorras on ametiasutus pädev tegema ka elatist käsitlevat otsust.
1151. Kui tundub, et elatist käsitlev otsus on tehtud sellisel alusel, märkige kõnealune kast. Otsuse tegemise tõenäolise aluse kindlakstegemisel võib olla kasulik küsida õigusnõu.
1152. Tunnustamise või tunnustamise ja täitmise vaidlustamisel peab kostja tõendama, et otsust ei tohiks sellel alusel tunnustada, välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariik on teinud asjakohase reservatsiooni.

16. peatükk.

Otse pädevatele asutustele esitatavad taotlused

Peatüki ülesehitus

Peatükis käsitletakse otse pädevatele asutustele esitatavaid taotlusi, nii edastatavaid kui ka vastu võetavaid taotlusi.

I jaotises esitatakse otsetaotluste ülevaade konventsiooni kontekstis ja selgitatakse, millal neid kasutatakse.

II jaotises kirjeldatakse edastatavate ja vastu võetavate otsuse tunnustamise ja täitmise otsetaotluste menetlust või etappe.

III jaotises käsitletakse otsuste tegemise ja muutmise otsetaotlusi.

IV jaotises esitatakse taotluste seisukohast asjakohaseid viiteid ja lisamaterjale.

V jaotises esitatakse vastused mõningatele taotlustega seotud kõige sagedamini korduma kippuvatele küsimustele.

I. Sissejuhatus

1153. Käsiraamatus käsitletakse peamiselt keskasutuste kaudu esitatavaid taotlusi. Nagu on osutatud teistes peatükkides, esineb siiski olukordi, kus taotluse esitaja peab esitama taotluse otse pädevale asutusele, et konventsiooniga reguleeritava või konventsiooni kohaldamisalasse kuuluva juhtumi suhtes kohaldataks osalisriigi õigust. See võib hõlmata otsuse tegemist või muutmist. Otsetaotlus esitatakse olukordades, kus taotluse esitaja ei saa pöörduda kummagi seotud riigi keskasutuse poole, kuna II ja III peatüki sätete kohaldamist ei ole asjaomastes riikides laiendatud nendele küsimustele, mida taotluse esitaja käsitleda soovib. Otsetaotluse võib esitada ka seetõttu, et taotluse esitaja otsustab jätkata menetlust keskasutuste süsteemist väljaspool või ilma juristi abita, kuid soovib siiski toetuda kohaldatavatele konventsiooni sätetele.
1154. Võimalus, et kohustatud isik esitab taotluse otse teises kohtualluvuses asuvalle pädevale asutusele, on konkreetselt sätestatud konventsiooni artiklis 37. Selle artikli põhipunktid on järgmised:
- kõikide otsetaotluste suhtes kohaldatakse riigi tasandi õigust;
 - konventsiooniga reguleeritava ja artikli 18 kohase juhtumi korral võib otse pädevale asutusele esitada elatist käsitleva otsuse tegemise või muutmise taotluse;
 - tunnustamise ja täitmise otsetaotluste suhtes kohaldatakse erisätteid.
1155. Kuigi otsetaotlust ei esitata keskasutuse kaudu, peab juhtum artikli 37 kohaldamiseks kuuluma siiski konventsiooni kohaldamisalasse (3. peatükk) nii esitaja- kui ka vastuvõtjariigis.
1156. Kõige tavalisem stsenaarium, kus taotlus esitatakse otse teise osalisriigi pädevale asutusele, on olukord, kus taotluse esitaja taotleb üksnes abikaasa ja/või endise abikaasa elatist käsitleva otsuse tunnustamist, tunnustamist ja täitmist, otsuse tegemist või muutmist.

A. Juhtumi näide

1157. F on elatist saama õigustatud isik, kes elab riigis A. Ta soovib saada elatist käsitleva otsuse, millega nõutaks, et G maksaks talle (endise) abikaasa elatist. G elab riigis B. Ei riik A ega riik B ei ole laiendanud II ja III peatüki kohaldamist abikaasa ja/või endise abikaasa ülalpidamiskohustustele. Nii riik A kui ka riik B on konventsiooni osalisriigid.

B. Konventsioonikohase menetluse käik

1158. Riigi A keskasutus ei saa F-i kõnealuse taotlusega seoses aidata. F saab aga esitada elatist käsitleva otsuse tegemise taotluse otse riigi B pädevale asutusele, kui riigi B õiguse alusel lubatakse sellist liiki taotlusi esitada. F kasutab riigi B õiguses otsuse tegemise jaoks sätestatud vorme ja dokumente ning taotlust menetletakse vastavalt riigi B õigusele ja menetluskorrale. Kui otsus on tehtud, saab F esitada riigi B pädevale asutusele otsuse täitmise taotluse, kui riigi B õigus võimaldab täita üksnes abikaasa ja/või endise abikaasa elatist käsitlevaid otsuseid.
1159. Käesoleva peatüki ülejäänud osas käsitletakse tunnustamise ja täitmise otsetaotlusi ja seejärel otsuse tegemise ja muutmise otsetaotlusi.

II. Tunnustamise ja täitmise otsetaotlused

1160. Üldiselt kohaldatakse kõikide otsetaotluste menetlemise suhtes vastuvõtjariigi õigust. Vastuvõtjariigi õigusest sõltub, kas taotluse saab üldse esitada ja millist liiki menetlusi tuleb kasutada. Kui otsetaotlus käsitleb aga kehtiva otsuse tunnustamist ja täitmist ning otsus kuulub konventsiooni kohaldamisalasse, kohaldatakse sellise otsetaotluse suhtes teatavaid konventsiooni sätteid. Käesolevas jaotises käsitletaksegi otsuse tunnustamise ja täitmise otsetaotluste menetlemist.

A. Edastatavad otsetaotlused (tunnustamine ja täitmine)

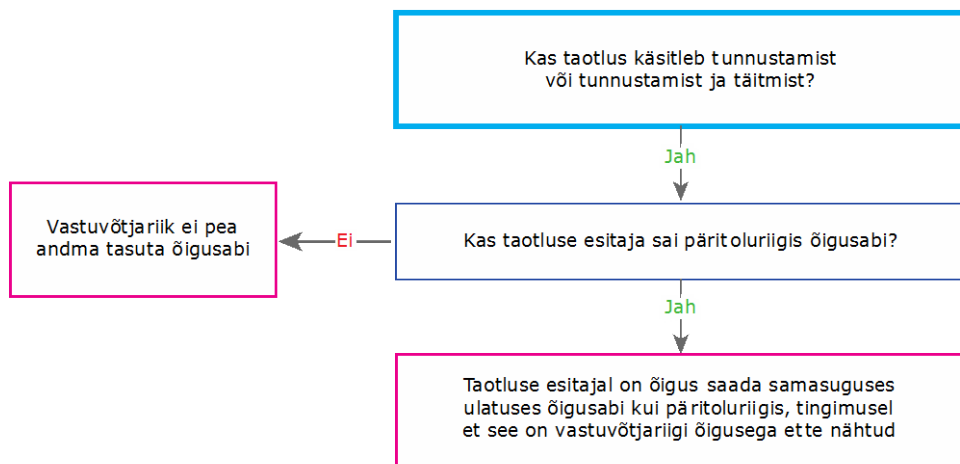
1161. Konventsioonis on sätestatud, et otse pädevatele asutustele esitatud tunnustamise ja täitmise taotluste suhtes kohaldatakse mitut keskasutuste kaudu esitatavate tunnustamise ja täitmise taotluste suhtes kohaldatavat sätet (artikli 37 lõige 2).

Lisatavad dokumendid

1162. Otsetaotluste suhtes kehtivad kõik V peatüki („Tunnustamine ja täitmine”) sätted; seetõttu tuleks taotlusele lisada artiklis 25 sätestatud dokumendid, sealhulgas:
- otsuse terviktekst;
 - täidetavuse avaldus;
 - nõuetekohase teavitamise avaldus, kui kostja ei osalenud päritoluriigis toimunud menetluses ega olnud selles esindatud ega vaidlustanud elatist käsitlevat otsust;
 - rahalise olukorra vorm;
 - vajaduse korral võlgnevuse arvutus;
 - vajaduse korral otsuse kohandamist või indekseerimist selgitav dokument.
1163. Nende vormide kohta leiab teavet 4. peatükist ning vormide täitmise suunised on esitatud 15. peatükis.

1164. Otsetaotluse korral ei saa kasutada soovituslikku taotlusvormi. Mõnel juhul on vastuvõtjariigi pädeval asutusel oma vormid. Vaadake riigiprofiilist järele või võtke vormi koopia saamiseks ühendust vastuvõtjariigi pädeva asutusega riigiprofiilis esitatud aadressil.
1165. Enamikul otsetaotlusega seotud juhtudel on vaja esitada ka dokumendid, mis tõendavad, kui suures ulatuses sai taotluse esitaja päritoluriigis tasuta õigusabi. See on vajalik, kuna kõik menetlustele juurdepääsu ning tasuta õigusabi andmist reguleerivad sätted otsetaotluste korral ei kehti. Tunnustamise ja täitmise menetluse korral on taotluse esitajal siiski õigus saada vähemalt samasuguses ulatuses tasuta õigusabi kui ta sai päritoluriigis, tingimusel et vastuvõtjariigis on samal tasemel abi samadel tingimustel kättesaadav (artikli 17 punkt b).
1166. Järgmisel joonisel on selgitatud otse pädevale asutusele esitatud taotluste korral antava tasuta õigusabi nõuet.

**ÕIGUSABI
ÕIGUSTATUD VÕI KOHUSTATUD ISI KU ESITATUD
OTSETAOTLUSED PÄDEVALE ASUTUSELE
(artikli 17 punkt b ja artikkel 37)**

Joonis 43. Õigusabi – otse pädevale asutusele esitatavad taotlused

1167. Kuigi tasuta õigusabi ei pruugi olla kättesaadav, tuleb meeles pidada, et vastuvõtjariik ei tohi nõuda taotluse esitajaga seoses menetluse käigus tekkinud kulude maksmise tagamiseks mis tahes vormis tagatist ega deposti (artikli 37 lõige 2 ja artikli 14 lõige 5).
1168. Peale selle ei ole vastuvõtjariik kohustatud osutama mingit liiki õigusabi taotluse esitajale, kes otsustab esitada pädevale asutusele otsetaotluse, kui juhtumit oleks saanud käsitleda keskasutuse kaudu¹⁹³.

¹⁹³ Seletuskiri, punkt 602.

B. Vastu võetavad otsetaotlused (tunnustamine ja täitmine)

a) Abikaasa ja/või endise abikaasa elatis

1169. Välja arvatud juhul, kui nii esitaja- kui ka vastuvõtjariik on esitanud deklaratsioonid II ja III peatüki kohaldamise laiendamiseks abikaasa ja/või endise abikaasa ülalpidamiskohustustele, ei saa vastu võetavaid üksnes abikaasa ja/või endise abikaasa elatist käsitlevaid tunnustamise ja täitmise taotlusi menetleda keskasutuste kaudu. Selle asemel peab õigustatud isik esitama taotluse otse pädevale asutusele, milleks võib olla kohtu- või haldusasutus. Dokumentidega seotud nõuded on siiski samad, mis on sätestatud artiklis 25.
1170. Lisaks taotlusele (otsetaotluste korral ei kasutata soovituslikku vormi) on alati nõutud järgmised dokumendid:
- otsuse tekst;
 - täidetavuse avaldus;
 - nõuetekohase teavitamise avaldus, kui kostja ei osalenud päritoluriigis toimunud menetluses ega olnud selles esindatud ega vaidlustanud otsust;
 - rahalise olukorra vorm või muu dokument, milles kirjeldatakse osapoolte rahalist olukorda;
 - võlgnevuse arvutust selgitav dokument;
 - otsuse kohandamist või indekseerimist selgitav dokument;
 - avaldus või teave taotluse esitajale esitajariigis antud õigusabi kohta.
1171. Sõltuvalt vastuvõtjariigis kehtivast menetluskorrast võib olla vaja esitada lisadokumente.
1172. Kui pädev asutus on otsetaotluse vastu võtnud, kohaldatakse samasugust tunnustamismenetlust nagu on kirjeldatud 5. peatükis (kas tavamenetlus või alternatiivne menetlus). Otsus kas tunnustatakse täidetavaks või registreeritakse ning kostjat ja taotluse esitajat teavitatakse (artikli 23 lõige 5) või teavitatakse kostjat ja mõlemale osapoolle antakse võimalus avaldada oma arvamust, enne kui pädev asutus otsustab, kas otsust pärast teavitamist tunnustatakse (artikli 24 lõige 3).
1173. Täidetavuse avalduse või otsuse registreerimise vaidlustamise või edasikaebamise alused kehtivad samamoodi ka pädeva asutuse kaudu esitatud taotluste korral. Kui aga kostja esitab vastuväite või kaebab otsuse edasi, ei anna keskasutus taotluse esitajale tasuta õigusabi ning taotluse esitaja peab tegelema selle küsimusega iseseisvalt. Pädev asutus võib saada aidata taotluse esitajal hankida abi muudest vahenditest, sealhulgas õigusabi, kui see on kättesaadav. Igal juhul on taotluse esitajal õigus saada samasuguses ulatuses õigusabi kui esitajariigis, tingimusel et samal tasemel abi on vastuvõtjariigis kättesaadav (artikli 17 punkt b).
1174. Kuna tunnustamismenetluses ei osale keskasutus, ei esitata tunnustamise otsetaotluse korral otsuse tunnustamisjärgse täitmisega seoses täitmise taotlust automaatselt, välja arvatud juhul, kui see on õiguses sätestatud. Teistel juhtudel peab otsetaotluse esitanud isik esitama eraldi täitmise taotluse vastavalt vastuvõtjariigis kehtivale menetluskorrale.

b) 21-aastased ja vanemad lapsed

1175. Kuna konventsiooni kohaldamisalasse ei kuulu 21-aastased ja vanemad lapsed, ei pea riigi pädev asutus selliste laste elatist käsitleva otsuse tunnustamise ja täitmise taotlusi vastu võtma, välja arvatud juhul, kui konventsiooni artikli 2 lõike 3 alusel on mõlemad osalisriigid (esitajariik ja vastuvõtjariik) esitanud sõnaselge deklaratsiooni, et laiendavad konventsiooni kohaldamisala sellistele lastele. Kui sellist deklaratsiooni ei ole esitatud, puudub kohustus tunnustada või täita 21-aastase või vanema lapse elatist käsitlevat otsust.
1176. Tuleb märkida, et see kehtib isegi juhul, kui päritoluriigis on vanematele kui 21-aastastele lastele elatise maksmine lubatud, kuna artikli 32 lõiget 4 (päritoluriigi õiguse kohaldamine ülalpidamiskohustuse kestuse määramise suhtes) tuleb lugeda koostoimes artiklis 2 sätestatud kohaldamisalaga.
1177. Konventsiooni kohaldamisala on üksikasjalikult käsitletud 3. peatükis.

c) Teiste pereliikmete elatis

1178. Kuigi konventsioonis on sätestatud, et riigid võivad leppida kokku konventsiooni sätete kohaldamise laiendamises teiste pereliikmete elatisele, sealhulgas haavatavatele isikutele, ei ole riigi pädev asutus kohustatud võtma vastu teiste pereliikmete elatist käsitleva otsuse tunnustamise või täitmise taotlusi, kui nii vastuvõtjariik kui ka esitajariik ei ole sellekohast deklaratsiooni esitanud.

III. Otsuste tegemise ja muutmise otsetaotlused

1179. Otse pädevale asutusele esitatud otsuse tegemise või muutmise taotlusi, mis kuuluvad konventsiooni kohaldamisalasse, käsitletakse vastavalt artiklile 18 täielikult riigi tasandi õiguse alusel. Eespool käsitletud konventsiooni sätteid tunnustamise ja täitmise taotluste kohta otsuse tegemise ja muutmise taotluste suhtes ei kehti. Tegelikult tähendab see, et menetlused, vormid ja õigustatud või kohustatud isikutele kättesaadav abi taotluste esitamisel sõltub vastuvõtjariigi õigusest või menetluskorrast.
1180. Oluline on see, et kuigi elatist käsitlev otsus võib kuuluda konventsiooni kohaldamisalasse (nt kui otsus käsitleb abikaasa ja/või endise abikaasa elatist käsitleva otsuse tegemist), ei kehti selliste taotluste suhtes menetluste juurdepääsu ja õigusabi käsitlevad sätted. Mõnel juhul võidakse nõuda, et õigustatud või kohustatud isik palkaks vastuvõtjariigis otsetaotluse esitamiseks omal kulul juristi.
1181. Vastuvõtjariigi profiilis on osutatud, milliseid menetlusi selles riigis otsetaotluste korral kohaldatakse või kuidas saab teabe saamiseks pädeva asutusega ühendust võtta.

IV. Lisamaterjalid**A. Praktilised soovitus**

1182. Vastuvõtjariigi profiilist saab vaadata, mida otsetaotluse korral nõutakse. Taotlus tuleks esitada taotlusvormil või kasutades muud vastuvõtjariigis nõutud juhtumi algatamise dokumenti. Kuigi tunnustamise ja täitmise otsetaotluste korral võidakse kasutada samu dokumente, mida keskasutuse kaudu esitatavate taotluste puhul, võivad teist liiki otsetaotlustele lisatavad dokumendid konventsioonikohaste taotluste korral lisatavatest dokumentidest oluliselt erineda.

1183. Kui võimalik on esitada taotlus keskasutuse kaudu, tuleks otsetaotlust kasutada harvadel juhtudel. Keskasutuse teenuste kasutamine võimaldab mõlema riigi ametnikel aidata paremini õigustatud ja kohustatud isikuid ja menetleda juhtumeid kiiremini kui pädevad asutused seda teevad. See vähendab topelttaotluste ja -otsuste tõenäosust. Mõnedel pädevatel asutustel ei ole vahendeid ega teadmisi, et menetleda tõhusalt selliseid juhtumeid, mida saaks käsitleda keskasutuste kaudu.

B. Seotud vormid

1184. Üksnes tunnustamise ja täitmise korral:

- täidetavuse avaldus;
- nõuetekohase teavitamise avaldus;
- võlgnevuste loetelu (kui on kohaldatav);
- avaldus õigusabi kohta (vajaduse korral);
- kohandamist või indekseerimist selgitav avaldus (kui on kohaldatav).

C. Asjakohased konventsiooni artiklid

Artikli 2 lõige 3

Artikkel 10

Artikli 17 punkt b

Artikkel 25

Artikkel 37

V. Korduma kippuvad küsimused

Milles seisneb keskasutuse kaudu esitatud taotluse ja otse pädevale asutusele esitatud taotluse erinevus?

1185. Keskasutuse kaudu saab esitada üksnes artiklis 10 sätestatud taotlusi. Keskasutuse kaudu taotluse esitamiseks peab küsimus kuuluma konventsiooni kohaldamisalasse ja sellele peab olema osutatud artiklis 10.
1186. Otse pädevale asutusele esitatakse taotlus sellise juhtumi korral, mida konventsiooniga ei reguleerita. Otsetaotluse võib esitada näiteks abikaasa ja/või endise abikaasa elatist käsitleva otsuse tegemise kohta.

Kas taotluse esitaja saab esitada taotluse otse pädevale asutusele, selle asemel et esitada see keskasutuse kaudu?

1187. Jah, kui vastuvõtjariigi pädeva asutuse sisekord seda võimaldab (osa pädevaid asutusi lihtsalt edastab juhtumi keskasutusele). Kui taotluse esitaja otsustab sellise võimaluse kasuks, peaks ta siiski arvestama sellega, et mõnes riigis ei pruugi selliste otsetaotluste suhtes, mida oleks saanud esitada ka keskasutuse kaudu, kehtida õigusabi käsitlevad sätted. Nii on see tõenäoliselt juhul, kui vastuvõtjariik on kehtestanud keskasutuse kaudu esitatavate taotluse jaoks tõhusa menetluskorra, mille jaoks ei ole vaja õigusabi.

Kas keskasutus saab saata taotluse otse pädevale asutusele, kui vastuvõtjariik ei ole näiteks laiendanud II ja III peatüki kohaldamist teatavat liiki ülalpidamiskohustusele?

1188. Jah, konventsioonis ei ole sätestatud, et otsetaotluse peab esitama õigustatud või kohustatud isikule isiklikult. Selline olukord tekib kõige suurema tõenäosusega juhul, kui esitajariik on laiendanud II ja III peatüki kohaldamist abikaasa ja/või endise abikaasa elatisele, kuid vastuvõtjariik mitte. Sellisel juhul saab esitajariigi keskasutus aidata õigustatud isikul koostada dokumendid ja abistada nende edastamisel vastuvõtjariigi pädevale asutusele.

Milliseid vorme või dokumente tuleks otsetaotluste korral kasutada?

1189. Kui otsetaotlus on tunnustamise ja täitmise kohta, tuleb lisada artiklis 25 sätestatud dokumendid, kuna nimetatud artikkel kehtib ka tunnustamise ja täitmise otsetaotluste suhtes. Soovituslikku taotlusvormi kasutavad ainult keskasutused, seega tuleb kasutada kas vastuvõtjariigi pädeva asutuse nõutud vormi või enda riigis kasutatavat vormi juhul, kui pädev asutus ei ole vormi kindlaks määranud.

1190. Kõigi teiste taotluste korral pidage nõu pädeva asutusega, et teha kindlaks, milliseid vorme või dokumente otsetaotluse korral nõutakse.

Kas õigustatud või kohustatud isik vajab pädevale asutusele otsetaotluse esitamiseks juristi abi?

1191. See sõltub täielikult pädeva asutuse menetluskorrast. Tunnustamise ja täitmise otsetaotluste korral peab vastuvõtjariik tagama, et taotluse esitajal on õigus saada vähemalt samasuguses ulatuses õigusabi kui esitajariigis, tingimusel et samal tasemel abi on vastuvõtjariigis kättesaadav (artikli 17 punkt b).
1192. Kõikide teiste otsetaotluste korral vastutab võimaliku õigusabiga seotud kulude tasumise eest otsetaotluse esitanud isik, välja arvatud juhul, kui vastuvõtjariigi õiguses on sätestatud teisiti.

Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi
alaline büroo
Churchillplein 6b
2517 JW Haag
Madalmaad

☎ +31 70 363 3303
☎ +31 70 360 4867
secretariat@hcch.net
www.hcch.net

ISBN 978-92-79-56688-2

doi: 10.2838/24236